

Universitätsbibliothek Wuppertal

Thukydides

für den Schulgebrauch erklärt

Buch III & IV

Thucydides

Leipzig, 1885

Buch III

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-5088](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-5088)

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΕΥΤΓΡΑΦΗΣ Γ.

Τοῦ δ' ἐπιγιννομένου θέρους Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἅμα τῷ σίτῳ ἀκμάζοντι ἐστράτευσαν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἤγειτο δὲ αὐτῶν Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμουν, Λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ ἐγκαθεζόμενοι ἐδήκον τὴν γῆν· καὶ προσβολαί, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἐρίνοντο τῶν Ἀθηναίων ἱππέων ὅπη παρείκοι, καὶ τὸν πλεῖστον ὅμιλον τῶν ψιλῶν εἶργον τὸ μὴ προεξιόντας τῶν ὅπλων τὰ ἐγγὺς τῆς πόλεως κακουργεῖν. ἐμμείναντες δὲ χρόνον οὗ εἶχον τὰ σιτία ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις.

2. Μετὰ δὲ τὴν ἐσβολὴν τῶν Πελοποννησίων εὐθὺς Λέσβος πλὴν Μηθύμνης ἀπέστη ἀπ' Ἀθηναίων, βουλευθέντες μὲν καὶ πρὸ τοῦ πολέμου (ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ προσεδέξαντο), ἀναγκασθέντες δὲ καὶ ταύτην τὴν ἀπόστασιν πρότερον ἢ διανοοῦντο ποιήσασθαι. τῶν τε γὰρ λιμένων τὴν χῶσιν καὶ τειχῶν οἰκοδόμησιν καὶ νεῶν ποίησιν ἐπέμενον τελεσθῆναι, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου ἔδει ἀφικέσθαι, τοξότας τε καὶ σῖτον, καὶ ἄ

1. 1. Jahr 428. ἀκμάζοντι zu 2, 2, 1. — ὅπη παρείκοι, wo es gerade anging. — τὸ μὴ — κακουργεῖν zweiter Akk. zu εἶργον. zu 2, 53, 3. Das pleonast. μὴ bleibt auch beim substantivierten Inf. vgl. zu 2, 49, 6. — τῶν ὅπλων, aus dem Lager wie 1, 111, 1.

2. οὗ, für welche. 2, 23, 3 ὅσον. 1, 143, 2 ὁλίγων ἡμερῶν.

2. 1. Λέσβος κτέ. Über d. Sache W. Herbst, der Abfall Mytilenes, Progr. v. Köln 1861. Mytilene war oligarchisch und beherrschte die übrigen Städte der Insel (Antissa, Pyrrha, Eresos) ausser dem demo-

kratisch regierten Methymna, vgl. 18, 1. 47, 3. — Λέσβος — βουλευθέντες welche Konstr.? — καὶ πρὸ τ. π. 13, 1. — προσεδέξαντο welches Objekt ist zu ergänzen?

2. χῶσιν, Sperrung durch einen Damm, um das Einlaufen einer feindl. (athen.) Flotte zu verhindern. — ἐπέμενον zuerst mit Acc. c. Inf., dann mit dem bloßen Akk. Ebenso περιέμενε 7, 20, 3. Beispiele des transit. Gebrauchs v. ἐπιμένω bei Steph. Thes. s. v. — καὶ ἄ, und was sonst. s. 111, 1 οἱ Μαντινῆς καὶ οἱς ἔπειστο. 6, 71, 2 τὰ τε ἄλλα καὶ σῖτον καὶ ὅσων δέοι. vgl. zu 1, 80, 3.

3 μεταπεμπόμενοι ἦσαν. Τενέδιοι γάρ, ὄντες αὐτοῖς διάφοροι, καὶ Μηθυμναῖοι καὶ αὐτῶν Μυτιληναίων ἰδίᾳ ἄνδρες κατὰ στάσιν, πρόξενοι Ἀθηναίων, μηνυταὶ γίνονται τοῖς Ἀθηναίοις ὅτι ξυνοικίζουσὶ τε τὴν Λέσβον ἐς τὴν Μυτιλήνην βίᾳ καὶ τὴν παρασκευὴν ἅπασαν μετὰ Λακεδαιμονίων καὶ Βοιωτῶν ξυγγενῶν ὄντων ἐπὶ ἀποστάσει ἐπείγονται· καὶ εἰ μὴ τις προκαταλήψεται ἤδη, στερήσεσθαι αὐτοὺς Λέσβον.

3. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι (ἦσαν γὰρ τεταλαιπωρημένοι ὑπὸ τε τῆς νόσου καὶ τοῦ πολέμου ἄρτι καθισταμένου καὶ ἀκμάζοντος) μέγα μὲν ἔργον ἡγοῦντο εἶναι Λέσβον προσπολεμώσασθαι, ναυτικὸν ἔχουσαν καὶ δύναμιν ἀκέραιον, καὶ οὐκ ἀπεδέχοντο τὸ πρῶτον τὰς κατηγορίας, μείζον μέρος νέμοντες τῷ μὴ βούλεσθαι ἀληθῆ εἶναι· ἐπειδὴ μέντοι καὶ πέμψαντες πρέσβεις οὐκ ἔπειθον τοὺς Μυτιληναίους τὴν τε ξυνοίκισιν καὶ τὴν παρασκευὴν
2 διαλύειν, δείσαντες προκαταλαβεῖν ἐβούλοντο. καὶ πέμπουσιν ἑξαπιναίως τεσσαράκοντα ναῦς, αἱ ἔτυχον περὶ Πελοπόννησον παρεσκευασμέναι πλεῖν· Κλεῖπιδης δὲ ὁ Δεινίου τρίτος αὐτὸς
3 ἐστρατήγει. ἐσηγγέλθη γὰρ αὐτοῖς ὥς εἴη Ἀπόλλωνος Μαλόεντος ἕξω τῆς πόλεως ἑορτή, ἐν ᾗ πανθημεῖ Μυτιληναῖοι ἑορτά-

3. κατὰ στάσιν verb. mit μηνυταὶ γ. — πρόξενοι. zu 2, 29, 1. Zur Sache Aristot. Polit. 5, 4, der den Proxenos Doxandros als die Hauptperson nennt. — ξυνοικίζουσι — βίᾳ wird gewöhnlich nach dem Vorgange des Schol. als eine wirkliche Übersiedelung der Lesbier nach Mytil. (ähnlich wie die der Chalkideer nach Olynthos 1, 58, 2) verstanden; doch dürfte dem 18, 1 widersprechen und deshalb wohl richtiger mit Classen nur an eine „politische Konzentration (wie 2, 15, 2), womit die Aufhebung der kommunalen Selbständigkeit der übrigen Ortschaften verbunden war“ zu denken sein. — ξυγγενῶν geht bloß auf Βοιωτῶν, als Aioler. Boiotia galt als das Mutterland der aiolischen Kolonien. — ἐπείγονται öfters mit dem Akk. — προκαταλήψεται öfters (so gl. 3, 1) absolut: zuvorkommen. Ganz ähnl., wie hier mit εἰ μὴ 5, 57, 1. — αὐτοὺς, τοὺς Ἀθηναίους.

3. 1. τεταλαιπωρ. wohl Passiv.

trotz z. B. 2, 101, 5. — ἄρτι καθ., der eben recht in Gang kam. s. 68, 4. — ἀκμάζοντος von der Krankheit (2, 49, 6) u. v. Krieg, auch bei Späteren (Prokop. u. a.) z. B. Eunap. Sard. frgm. h. gr. IV, p. 23 ἡμᾶς ἐν ὁδῷ πρὸς Πέρσας πόλεμος. — μείζον μ. ν., mehr Einfluß gewährend. s. 48, 1 οἷον πλεονεχέοντες. Eurip. Suppl. 227 νέμοντες τῷ φθόνῳ πλεονεχέοντες. Derselbe Gedanke 4, 108, 4. — οὐκ ἔπειθον ist nicht als reine Negation von ἐπείθον zu verstehen (denn „sie bemühten sich nicht zu überreden“ soll nicht gesagt werden), sondern zu erklären: sie rückten nicht vor in der Bemühung zu überreden, redeten ohne Erfolg zu. So schon 1, 65, 1 u. öfter.

3. Μαλόεντος; richtiger wäre Μαλλόεις (äol.) nach Rich. Meister, d. griech. Dial., der es von dem Vorgebirge Μαλέα südl. von Mytil. ableitet, wie Βησσαῖος od. Βησαῖος von dem Vorgebirge Βησσα. Nach einer von Hellanikos erzählten Sage

ζουσι, καὶ ἐλπίδα εἶναι ἐπειχθέντας ἐπιπεσεῖν ἄφνω, καὶ ἦν μὲν ξυμβῇ ἢ πείρα, — εἰ δὲ μή, Μυτιληναίοις εἰπεῖν ναῦς τε παραδοῦναι καὶ τείχη καθελεῖν, μὴ πειδομένων δὲ πολεμεῖν. καὶ αἱ μὲν νῆες ὥχοντο· τὰς δὲ τῶν Μυτιληναίων δέκα τριή- 4 ρεις, αἱ ἔτυχον βοηθοὶ παρὰ σφᾶς κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν παροῦσαι, κατέσχον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν ἐς φυλακὴν ἐποίησαντο. τοῖς δὲ Μυτιληναίοις ἀνὴρ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν δια- 5 βὰς ἐς Εὐβοίαν καὶ περὶ ἐπὶ Γεραιστὸν ἐλθὼν, ὀλκάδος ἀναγομένης ἐπιτυχόν, πλεῖον χρησάμενος καὶ τριταῖος ἐκ τῶν Ἀθη- νῶν ἐς Μυτιλήνην ἀφικόμενος ἀγγέλλει τὸν ἐπίπλοον. οἱ δὲ 6 οὔτε ἐς τὸν Μαλόεντα ἐξήλθον, τὰ τε ἄλλα τῶν τειχῶν καὶ λιμένων περὶ τὰ ἡμιτέλεστα φραζάμενοι ἐφύλασσον.

4. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οὐ πολὺ ὕστερον καταπλεύσαντες ὡς ἐώρων, ἀπήγγειλαν μὲν οἱ στρατηγοὶ τὰ ἐπεσταλμένα, οὐκ ἐσακούοντων δὲ τῶν Μυτιληναίων ἐς πόλεμον καθίσταντο. ἀπα- 2 ράσκεινοι δὲ οἱ Μυτιληναῖοι καὶ ἐξαίφνης ἀναγκασθέντες πολεμεῖν ἔκπλοον μὲν τινα ἐποίησαντο τῶν νεῶν ὡς ἐπὶ ναυμαχίᾳ ὀλίγον πρὸ τοῦ λιμένος, ἔπειτα καταδιωχθέντες ὑπὸ τῶν Ἀττι- κῶν νεῶν λόγους ἤδη προσέφερον τοῖς στρατηγοῖς, βουλόμενοι τὰς ναῦς τὸ παραντίκα, εἰ δύναιντο, ὁμολογίᾳ τινὶ ἐπιεικεῖ ἀπο-

(Steph. Byz. u. schol. Patm.) baute Manto die Tochter des Teiresias dem Apollon infolge Gelübde einen Tempel, weil sie einen goldenen Apfel aus ihrer Halskette, den sie verloren hatte, wiederfand. Am wahrscheinlichsten ist die Ableitung von *μηλον* „Schaf“, so daß Apollon hier als der Beschützer von Hirt und Herde gefeiert wurde. — *ἐπιπεσεῖν* im Sinne des Fut. zu 1, 81, 6. — *ἦν μὲν κτλ.* Der fehlende Nachsatz ist etwa: *καλῶς ἔξειν*. Ebenso 4, 18, 3. — *Μυτιλ. εἰπεῖν*, so sollten sie den Mytil. befehlen. — *ναῦς* und *τείχη* ohne Art. zu 1, 101, 3.

4. *παρὰ σφᾶς*. zu 1, 30, 3. — *ἐς φυλακὴν ἐποι.*, brachten sie in Gewahrsam. Ähnl. *ἐς ἀσφάλειαν ποιεῖσθαι* 8, 1, 3. und das Aktiv *ποιεῖν* zu 1, 62, 3.

6. *ἐς τὸν Μαλόεντα*, in den Tempel des (Apollon) Maloeis.

zu 1, 137, 3. — *περὶ* Konj. v. Bauer. Wir fassen mit Stahl *τὰ ἄλλα* adv. u. *ἐφύλασσον* absolut; *τὰ ἡμιτέλ.* hängt v. *φραζάμενοι* ab. Der Grund, den Meineke, Hermes III, S. 351 gegen *περὶ* geltend machen will, daß dasselbe nach dem ersten Nomen stehen müßte, ist nicht zutreffend, da an den betr. Stellen: 2, 45, 2. 51, 3. 7, 72, 2. die Ausdrücke durch *ἢ* getrennt sind; 5, 111, 4 ist unsicher. — Cl. faßt *τὰ ἄλλα* als Objekt zu *ἐφύλασσον*. Doch fehlt es da an einem rechten Gegensatz zu *τὰ ἄλλα*. Zu Versperrungen dienten übrigens bei den Mauern Balken und Bretter, bei den Häfen Palissaden und Schiffe.

4. 1. *ὥς* nachgestellt. zu 1, 77, 2.

2. *ἀπαράσκεινοι* ist so gut wie *ἐξαίφνης* Nebenbestimmung von *ἀναγκασθέντες*. So werden öfter Adj. und Adv. verbunden: 13, 2 *θάσσον καὶ ἀπαράσκεινος*. 82, 2 *μᾶλλον καὶ ἡσυχάτερα*. Sophokl.

3 πέμψασθαι. καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἀπεδέξαντο, καὶ
 αὐτοὶ φοβούμενοι μὴ οὐχ ἱκανοὶ ᾧσι Λέσβῳ πάσῃ πολεμεῖν.
 4 καὶ ἀνοικωχὴν ποιησάμενοι πέμπουσιν ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ Μυτι-
 ληναῖοι τῶν τε διαβαλλόντων ἓνα, ᾧ μετέμελεν ἤδη, καὶ ἄλλους,
 εἴ πως πείσειαν τὰς ναῦς ἀπελθεῖν ὡς σφῶν οὐδὲν νεωτεριούν-
 5 των. ἐν τούτῳ δὲ ἀποστέλλουσι καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρέ-
 σβεις τριήρει, λαθόντες τὸ τῶν Ἀθηναίων ναυτικόν, οἱ ὥρμουν
 ἐν τῇ Μαλέᾳ πρὸς βορέαν τῆς πόλεως· οὐ γὰρ ἐπίστευον τοῖς
 ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων προχωρήσειν. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν Λακεδαί-
 μονα ταλαιπώρως διὰ τοῦ πελάγους κοιμισθέντες αὐτοῖς ἔπρασ-
 σον ὅπως τις βοήθεια ἦξει.

5. Οἱ δ' ἐκ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις ὡς οὐδὲν ἦλθον πρῶ-
 ξαντες, ἐς πόλεμον καθίσταντο οἱ Μυτιληναῖοι καὶ ἡ ἄλλη
 Λέσβος πλὴν Μηθύμνης· οὗτοι δὲ τοῖς Ἀθηναίοις ἐβεβοηθή-
 κεσαν καὶ Ἰμβριοι καὶ Λήμνιοι καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγοι τινὲς ξυμ-
 2 μάχων. καὶ ἐξοδὸν μὲν τινα πανδημεὶ ἐποίησαντο οἱ Μυτιλη-
 ναῖοι ἐπὶ τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον, καὶ μάχῃ ἐγένετο,
 ἐν ᾗ οὐκ ἔλασσαν ἔχοντες οἱ Μυτιληναῖοι οὔτε ἐπηυλίσαντο

Aj. 838 κάκιστα καὶ πανωλέθρους
 (s. dort Lobeck). vgl. zu 1, 39, 1.

4. διαβαλλόντων. Das Präsens,
 wie 2, 2, 4. — τὰς ναῦς ἀπελθεῖν,
 als ob es Personen seien, wie 2, 80, 2.

5. ἐν τῇ Μαλέᾳ. πρ. βορέαν. Das
 bekanntere Vorgebirge Malea auf
 Lesbos (S. Maria) bildete die süd-
 östlichste Spitze der Insel. Es muß
 also auch ein sonst nicht genannter
 Ort dieses Namens im Norden der
 Hauptstadt gelegen haben. Herbst
 (Philol. 42. S. 709) hält dafür die
 kleine Insel mit einer gleichnam.
 ἄκρα, auf der das alte Mytilene lag,
 was auch Xenoph. Hell. 1, 6, 26
 ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἄκρα ἀντίον τῆς Μυ-
 τιλήνης gegenüber dem in § 27 er-
 wähnten nenne. St. setzt ein Komma
 nach Μαλέᾳ und verbindet πρὸς β.
 mit ἀπέστελλον zu künstlich. τῇ ist
 nicht notwendig, da Thuk. das süd-
 liche Malea gar nicht erwähnt. —
 ἐπίστευον τοῖς — προχωρήσειν.
 Doppelte Konstr. von πιστεῖν in
 eine verbunden; ebenso 4, 92,
 7. vgl. zu 1, 23, 6. τοῖς ist Neutr.
 s. 1, 127, 1.

6. αὐτοῖς, für die Lesbier. πρᾶσ-
 σαιν τινί heißt bei Thuk. 4, 106,
 2. 110, 2. 5, 76, 3 für einen (nicht
 mit einem) unterhandeln, thätig
 sein, daher wohl auch 8, 5, 3 u.
 a. u. St. so zu fassen. Classen be-
 zieht αὐτοῖς auf die Laked., mit
 ihnen.

5. 1. οὐδὲν ἦλθον πρ. Üb. die
 Stellung zu 1, 9, 2. — πλὴν Μηθ. 2,
 1 dort Λέσβος ohne ἄλλη. — Ἰμ-
 βριοι u. Λ. Diese beiden Inseln,
 um d. J. 500 mit Kleruchen aus
 Athen besetzt, wurden für so we-
 sentl. Bestandteile des athen. Staa-
 tes angesehen, daß sie (nebst Sky-
 ros) selbst im Frieden des Antal-
 kidas mit ihm verbunden blieben.
 Thuk. nennt sie öfter zusammen,
 doch sonst in umgekehrter Folge:
 4, 28, 4. 5, 8, 2. 7, 57, 2.

2. οὔτε — οὔτε ist hier nicht
 streng logisch gebraucht; denn
 eigentl. thaten sie das Erste nicht,
 weil ihnen das Zweite fehlte. Dies
 würde ausgedrückt sein durch Sub-
 ordination: οὐκ ἐπηυλίσαντο (i. e.
 οὐκ ἠύλίσαντο πλησίον τῶν πολε-

οὔτε ἐπίστευσαν σφίσιν αὐτοῖς, ἀλλ' ἀνεχώρησαν· ἔπειτα οἱ μὲν 3
 ἡσύχαζον, ἐκ Πελοποννήσου καὶ μετ' ἄλλης παρασκευῆς βουλό-
 μενοι εἰ προσγένειτό τι κινδυνεύειν· (καὶ γὰρ αὐτοῖς Μελέας 4
 Λάκων ἀφικνεῖται καὶ Ἑρμαιώνδας Θηβαῖος, οἱ προαπεστάλησαν
 μὲν τῆς ἀποστάσεως, φθάσαι δὲ οὐ δυνάμενοι τὸν τῶν Ἀθηναίων
 ἐπίπλουν κρύφα μετὰ τὴν μάχην ὕστερον ἐσπλεύουσι τριήρει,
 καὶ παρήνουν πέμπειν τριήρη ἄλλην καὶ πρέσβεις μεθ' ἑαυτῶν·
 καὶ ἐκπέμπουσιν.)

6. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πολλὴν ἐπιρρωσθέντες διὰ τὴν τῶν Μυτι-
 ληναίων ἡσύχiam ξυμμάχους τε προσεκάλουν, οἱ πολλὴν θάσσον
 παρῆσαν ὁρῶντες οὐδὲν ἰσχυρὸν ἀπὸ τῶν Λεσβίων, καὶ περιορ-
 μισάμενοι τὸ πρὸς νότον τῆς πόλεως ἐτείχισαν στρατόπεδα δύο
 ἐκατέρωθεν τῆς πόλεως, καὶ τοὺς ἐφόρους ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς
 λιμέσιν ἐποιοῦντο. καὶ τῆς μὲν θαλάσσης εἶργον μὴ χρῆσθαι 2
 τοὺς Μυτιληναίους, τῆς δὲ γῆς τῆς μὲν ἄλλης ἐκράτουν οἱ
 Μυτιληναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Λεσβιοὶ προσβεβηθηκότες ἤδη, τὸ
 δὲ περὶ τὰ στρατόπεδα οὐ πολλὴν κατείχον οἱ Ἀθηναῖοι, ναύστα-
 θμον δὲ μᾶλλον ἦν αὐτοῖς πλοίων καὶ ἀγορᾶς ἡ Μαλέα. καὶ
 τὰ μὲν περὶ Μυτιλήνην οὕτως ἐπολεμεῖτο.

7. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ θέρους τούτου Ἀθη-
 ναῖοι καὶ ἐς Πελοπόννησον ναῦς ἀπέστειλαν τριάκοντα καὶ
 Ἀσώπιον τὸν Φορμίωνος στρατηγόν, κελυσάντων Ἀκαρνάνων

μίων, auch 4, 134, 2), οὐ πιστεύ-
 οντες σφίσιν αὐτοῖς.

3. ἐκ Πελοποννήσου verb. mit εἰ
 προσγένειτό τι. Weil aber letzterer
 Satzteil zugleich zu μετ' ἄλλης
 παρασκευῆς gehört, hat er seinen
 Platz erst nach diesen Worten
 erhalten.

4. ἄλλην mit Bezug auf K. 4, 5.
 ἐκπέμπουσιν natürlich wer?

6. 1. περιορμ. — πόλεως, nach-
 dem sie um die Südseite der Stadt
 herum vor Anker gegangen waren.
 — ἐκατέρωθεν, im Norden und im
 Süden. St. hält τῆς πόλεως für
 Zusatz.

2. εἶργον hat doppelte Konstr.
 zu 1, 23, 6. — τῆς μὲν ἄλλης wegen
 τὸ δὲ περὶ τὰ στρατ. — ναύσταθμον
 πλοίων κ. ἄ., Station für Schiffe
 und Lebensmittel. Der erste
 Teil der Zusammensetzung in ναύ-
 σταθμον ist fast verwischt, daher

treten die Genet. hinzu. Etwas
 Ähnliches in τροπαῖον τῆς τροπῆς
 2, 92, 5. νίκης τροπαῖα Arist. Ritt.
 521, indem in τροπαῖον nur μνη-
 μείον gedacht wird. — ἡ Μαλέα
 eben das in Kap. 4, 5 genannte,
 nicht das südöstliche. — τὰ περὶ
 M. wird ungezwungener für den
 Nom. angesehen, als mit Poppo und
 Krüg. für den Akk. Ohne Zweifel
 ist τὰ πρὸς, τὰ κατὰ als Akk. der
 Beziehung sehr gebräuchlich, aber
 dadurch ist die andere Auffassung
 nicht ausgeschlossen, die ich hier
 und 4, 23, 2 τὰ περὶ Πύλον ἐπολε-
 μεῖτο festhalte, wie ja in ὅσα ἐπο-
 λεμήθη Xen. Anab. 4, 1, 1 ὅσα
 sicherlich Nom. ist.

7. 1. κελυσάντων κτέ. Über
 Phormion und seine Beziehungen
 zu den Akarnanern s. 2, 81, 1. 83 ff.
 ἡ νῆς κτέ. st. νῆων κτέ. hat sich an
 das vorhergehende τινὰ angelehnt.

τῶν Φορμίωνός τινα σφίσι πέμψαι ἢ υἱὸν ἢ ξυγγενῇ ἄρχοντα.
 2 καὶ παραπλεύουσαι αἱ νῆες τῆς Λακωνικῆς τὰ ἐπιθαλάσσια χω-
 3 ρία ἐπόρθησαν. ἔπειτα τὰς μὲν πλείους ἀποπέμπει τῶν νεῶν
 4 ἐς Ναύπακτον. καὶ ὕστερον Ἀκαρνᾶνας ἀναστήσας πανδημεὶ στρα-
 5 τεύει ἐπ' Οἰνιάδας καὶ ταῖς τε ναυσὶ κατὰ τὸν Ἀχελῷον ἐπλευσε,
 6 καὶ ὁ κατὰ γῆν στρατὸς ἐδήγουν τὴν χώραν. ὥς δ' οὐ προσεχώ-
 ρουν, τὸν μὲν πεζὸν ἀφίησιν, αὐτὸς δὲ πλεύσας ἐς Λευκάδα καὶ
 ἀπόβασιν ἐς Νήρικον ποιησάμενος ἀναχωρῶν διαφθείρεται αὐτὸς
 τε καὶ τῆς στρατιᾶς τι μέρος ὑπὸ τῶν αὐτόθεν τε ξυμβοηθη-
 6 σάντων καὶ φρουρῶν τινῶν ὀλίγων. καὶ ὕστερον ὑποσπόνδους
 τοὺς νεκροὺς ἀποπλεύσαντες οἱ Ἀθηναῖοι παρὰ τῶν Λευκαδίων
 ἐκομίσαντο.

8. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πρώτης νεὼς ἐκπεμφθέντες Μυτιλη-
 ναίων πρόεσβεις, ὥς αὐτοῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶπον Ὀλυμπιάζε
 παρεῖναι, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι ἀκούσαντες βουλευσών-
 ται, ἀφικνοῦνται ἐς τὴν Ὀλυμπίαν. ἣν δὲ Ὀλυμπιάς ἦ Δω-
 ριεὺς Ῥόδιος τὸ δεύτερον ἐνέκα. καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἐορτὴν
 κατέστησαν ἐς λόγους, εἶπον τοιαύδε.

9. „Τὸ μὲν καθ' ἑσθλὸς τοῖς Ἕλλησι νόμιμον, ὃ ἄνδρες
 Λακεδαιμόνιοι καὶ ξύμμαχοι, ἴσμεν· τοὺς γὰρ ἀφισταμένους
 ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ξυμμαχίαν τὴν πρὶν ἀπολείποντας οἱ δε-
 ξάμενοι, καθ' ὅσον μὲν ὠφελοῦνται, ἐν ἡδονῇ ἔχουσι, νομί-
 ζοντες δὲ εἶναι προδότας τῶν πρὸ τοῦ φίλων χείρους ἡγοῦν-
 2 ται. καὶ οὐκ ἄδικος αὕτη ἡ ἀξιωσίς ἐστιν, εἰ τύχοιεν πρὸς

4. ἐπ' Οἰνιάδας. vgl. 2, 102, 2.
 Cobet: ἀνὰ τὸν Ἀχελῷον, doch heisst
 κατὰ hier nur „auf“ wie 4, 25, 8.

6. ἀποπλεύσαντες, nachdem sie
 abgefahren; also durch einen
 zurückgeschickten Herold, etwa wie
 4, 44, 5. 6.

8. ἐκπεμφθέντες. K. 4, 5.

Δωριεὺς der Sohn des Diagoras,
 einer der berühmtesten Sieger in
 Wettkämpfen. Paus. 6, 7: Δωρ...
 παγκρατίῳ νικήσας Ὀλυμπίᾳ ἐφε-
 ξῆς τρισί. Sein Ruhm war so groß,
 daß er, als er später in die Gef-
 angenschaft der Athener geriet,
 ohne Lösegeld freigelassen wurde.
 — ἐνέκα. zu 1, 54, 2.

9. Rechtfertigung des Abfalls

durch Charakterisierung der athen.
 Politik. Begründung der Bitte um
 Aufnahme in den pelop. Bund. Der
 eigentliche und letzte Grund des
 Abfalls war der Gegensatz des oli-
 garchisch regierten Mytilene, wo
 eine Art Timokratie bestand und
 die Regierungsgewalt in einem Aus-
 schuß von 1000 Mitgliedern kon-
 zentriert war, gegen das demo-
 kratische Athen. S. W. Herbst
 a. a. O.

1. νόμιμον hier mehr: Grund-
 satz, nationale Denkweise; denn
 der folg. Satz giebt die Erklärung.
 — ἐν ἡδονῇ ἔχ., freuen sich
 ihrer, haben sie gern. Man liebt
 den Verrat, man haßt den Verräter.

ἀλλήλους οἱ τε ἀφιστάμενοι καὶ ἀφ' ὧν διακρίνονται ἴσοι μὲν τῇ γνώμῃ ὄντες καὶ εὐνοία, ἀντίπαλοι δὲ τῇ παρασκευῇ καὶ δυνάμει, πρόφασίς τε ἐπεικῆς μηδεμίᾳ ὑπάρχοι τῆς ἀποστάσεως· ὃ ἡμῖν καὶ Ἀθηναίοις οὐκ ἦν. μηδὲ τῷ χείρουν δόξωμεν εἶναι εἰ ἐν τῇ εἰρήνῃ τιμώμενοι ὑπ' αὐτῶν ἐν τοῖς δεινοῖς ἀφιστάμεθα.

10. „Περὶ γὰρ τοῦ δικαίου καὶ ἀρετῆς πρῶτον, ἄλλως τε καὶ ξυμμαχίας δεόμενοι, τοὺς λόγους ποιησόμεθα, εἰδότες οὔτε φιλίαν ἰδιώταις βέβαιον γιγνομένην οὔτε κοινωνίαν πόλεσιν ἐς οὐδέν, εἰ μὴ μετ' ἀρετῆς δοκούσης ἐς ἀλλήλους γίγνουντο καὶ τὰλλα ὁμοιότροποι εἶεν· ἐν γὰρ τῷ διαλλάσσουντι τῆς γνώμης καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν ἔργων καθίστανται. ἡμῖν δὲ 2 καὶ Ἀθηναίοις ξυμμαχία ἐγένετο πρῶτον ἀπολιπόντων μὲν ὁμῶν ἐκ τοῦ Μηδικοῦ πολέμου, παραμεινάντων δὲ ἐκείνων πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τῶν ἔργων. ξύμμαχοι μέντοι ἐγενόμεθα 3 οὐκ ἐπὶ καταδουλώσει τῶν Ἑλλήνων Ἀθηναίοις, ἀλλ' ἐπ' ἐλευθερώσει ἀπὸ τοῦ Μήδου τοῖς Ἑλλησι. καὶ μέχρι μὲν ἀπὸ τοῦ 4 ἴσου ἡγοῦντο, προθύμως εἰσόμεθα· ἐπειδὴ δὲ ἐωρῶμεν αὐτοὺς

10. 1. τοῦ δικαίου, nämlich τῆς ἀποστάσεως. — ἀρετῆς, nämlich ἡμῶν. — μετ' — ἀλλήλους, bei vorausgesetzter gegenseitiger Rechtlichkeit. — γίγνουντο, nämlich φιλίαν καὶ κοινωνίαν. Der Erklärung von Cl., wonach das Subj. auch von γίγνουντο wäre ἰδιώται καὶ πόλεις, vermag ich mich nicht anzuschließen, weil d. angebliche Bedeutung von γίγνεσθαι μετὰ „sich benehmen, verhalten, gegenüberstehen mit“ an sich nicht möglich scheint und durch die von Cl. zu 1, 37, 3 angeführten Verbindungen sicher nicht bewiesen wird. — τῷ διαλλάσσουντι. zu 1, 36, 1.

2. ξυμμ. ἐγένετο. Nach Herod. 9, 106, 5 schon vor der Schlacht bei Mykale, also früher, als sich die Spartaner der Teilnahme am Kriege entschlagen hatten. Thuk. indes scheint dies frühere Bündnis nicht zu berücksichtigen und hier denselben Zeitpunkt wie 1, 95, 6. 7 im Auge zu haben. — ἀπολιπόντων als Intrans. konstruiert. Ebenso

5, 4, 4. — τὰ ὑπόλοιπα τ. ἔ. zu 1, 75, 2.

3. Ἀθηναίοις und τοῖς Ἑλλησι hängen von ξύμμ. ἐγενόμεθα ab. Dafür spricht auch der ähnlich zugespitzte Gedanke K. 13, 1 extr. Doch hat zugl. καταδουλώσει (vgl. 6, 76, 3) und ἐλευθερ. Beziehung auf Ἀθ. u. Ἑλλ. Der Deutsche setzt daher zu den Ausdrücken Unterjochung und Befreiung nochmals das Pron. possess. „ihr“.

4. μέχρι ohne οὐ mit Impf. wie hier u. Kap. 98, 1. mit Ind. Aor. 4, 4, 1., mit Koni. Aor. 1, 137, 2. ἀπὸ τοῦ ἴσου 1, 77, 3. ἐπαγομένους. Etwas auffallend ist das Med., das man notdürftig erklärt: zu ihrem Nutzen herbeiführend oder mit Cl. deuten könnte: wie ein neues Verfahren aus der Fremde einführend; vgl. Dem. de leg. 259. Plat. Gorg. p. 492 B. Mehrere haben, auch weil ein mit ἀνέντας schärfer kontrastierendes Wort wünschenswert schien, ἐπειγομένους vermutet; indessen wird ἐπαγομένους, abgesehen von den Codd., auch

τὴν μὲν τοῦ Μήδου ἔχθραν ἀνιέντας, τὴν δὲ τῶν ξυμμαχῶν
 5 δούλωσιν ἐπαγομένους, οὐκ ἄδεεῖς ἔτι ἤμεν. ἀδύνατοι δὲ ὄντες
 καθ' ἑν γενόμενοι διὰ πολυψηφίαν ἀμύνεσθαι οἱ ξύμμαχοι
 6 ἐδουλώθησαν πλὴν ἡμῶν καὶ Χίων· ἡμεῖς δὲ αὐτόνομοι δὴ
 ὄντες καὶ ἐλεύθεροι τῷ ὀνόματι ξυνεστρατεύσαμεν. καὶ πιστοὺς
 οὐκ ἐτι εἰχομεν ἡγεμόνας Ἀθηναίους, παραδείγμασι τοῖς προ-
 γιγνομένοις χρώμενοι· οὐ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς οὕς μὲν μεθ'
 ἡμῶν ἐνσπόνδους ἐποιήσαντο καταστρέφασθαι, τοὺς δὲ ὑπο-
 λοίπους, εἴποτε ἄρα ἐδυνήθησαν, μὴ δοῦναι τοῦτο.

11. „Καὶ εἰ μὲν αὐτόνομοι ἔτι ἤμεν ἅπαντες, βεβαιό-
 τεροι ἂν ἡμῖν ἦσαν μηδὲν νεωτεριεῖν· ὑποχειρίους δὲ ἔχοντες
 τοὺς πλείους, ἡμῖν δὲ ἀπὸ τοῦ ἴσου ὁμιλοῦντες, χαλεπώτερον
 εἰκότως ἐμελλον οἶσιν καὶ πρὸς τὸ πλεῖον ἤδη εἶκον τοῦ ἡμε-
 τέρου ἔτι μόνου ἀντισουμένου, ἄλλως τε καὶ ὅσῳ δυνατώτεροι
 αὐτοὶ αὐτῶν ἐγίνοντο καὶ ἡμεῖς ἐρημότεροι· τὸ δὲ ἀντίπαλον
 2 δέος μόνον πιστὸν ἐς ξυμμαχίαν· ὁ γὰρ παραβαίνειν τι βουλό-
 μενος τῷ μὴ προέχων ἂν ἐπελθεῖν ἀποτρέπεται. αὐτόνομοί τε
 ἐλείφθημεν οὐ δι' ἄλλο τι ἢ ὅσον αὐτοῖς ἐς τὴν ἀρχὴν εὐπρε-
 πεία τε λόγου καὶ γνώμης μᾶλλον ἐφόδῳ ἢ ἰσχύος τὰ πρᾶ-

einigermaßen gestützt durch 5, 82,
 5 τὴν τῶν Ἀθηναίων ξυμμαχίαν
 πάλιν προσαγόμενος.

5. ἀμύνεσθαι die best. Codd. für
 ἀμύνασθαι. — πλὴν — Χίων. 1, 19.

6. μὲν — δέ. Ὑβ. das Satzver-
 hältnis (Deutsch: während) zu 1,
 28, 4. — δὴ ironisch. — ἐδυνήθησαν.
 Sinn: Sie, die unsere Mitbundes-
 genossen zu Unterthanen gemacht
 hatten, würden dies selbstredend
 auch gegen die noch übrigen, uns
 und die Chier, gethan haben, wenn
 sie es gekonnt hätten. Nicht
 weil ihnen der Wille, sondern die
 Macht bis dahin fehlte, uns zu unter-
 jochen, hatten sie uns die Selb-
 ständigkeit gelassen: daher unser
 Mißtrauen gegen ihre Führerschaft
 (πιστοὺς οὐκ ἐτι κτέ.). Diese unsre
 Selbständigkeit aber mußte ihnen
 um so mehr ein Dorn im Auge
 werden, je größer ihre Macht und
 unsre Isolierung wurde (χαλεπώ-
 τερον εἰκότως κτέ. c. 11, 1). Die
 Änderung von ἐδυνήθησαν in den
 Optat. (Krüg. und Dobr.) ist sinn-
 widrig, weil οὐκ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς

μὴ δοῦναι τοῦτο so viel ist als
 εἰκότως οὐκ ἂν ἔδρασαν (nicht aber
 so viel als εἰκότως οὐκ ἂν δράσειαν),
 gerade wie 4, 40, 5 ἂν εἰκὸς ἦν αὐ-
 τοὺς ποιῆσαι κρατήσαντας ἡμῶν
 = ἂν εἰκότως ἂν ἐποιήσαντο εἰ
 ἐκράτησαν ἡμῶν. Letztere Stelle
 zeigt, daß der etwaige Einwurf,
 diese Erklärung verlange notwen-
 dig μὴ ἂν δοῦναι τοῦτο, nicht zu-
 trifft. Vgl. auch 3, 57, 3 und zu
 74, 2.

11. 1. βεβαιότεροι — νεωτεριεῖν,
 persönl. Konstr., wie bei δίκαιος,
 ἄξιος. Man denke: βεβαιότερον
 (mehr Garantie) ἂν ἡμῖν ἦν αὐτοὺς
 μηδὲν νεωτεριεῖν. — καὶ πρὸς κτέ.,
 auch im Angesicht, gegen-
 über der schon sich füllenden
 Mehrzahl. — ἄλλως τε καὶ ὅσῳ
 = ἄλλ. τε καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον
 ὅσῳ. — δυνατώτεροι κτέ. zu 1, 8,
 3. — ἀντίπαλον, auf gleicher
 Macht beruhend.

2. ὅσον, insofern. — ἐς τὴν ἄ.,
 behufs der H. — γνώμης, Klug-
 heit im Gegensatze zur Gewalt
 (ἰσχύς).

γματα ἐφαίνετο καταληπτά. ἅμα μὲν γὰρ μαρτυρίῳ ἐχρῶντο μὴ 3
 ἂν τοὺς γε ἰσοψήφους ἄκοντας, εἰ μὴ τι ἡδίκουν οἷς ἐπήσαν,
 ξυστρατεύειν· ἐν τῷ αὐτῷ δὲ καὶ τὰ κράτιστα ἐπὶ τε τοὺς ὑπο-
 δεεστέρους πρῶτους ξυνεπῆγον καὶ τὰ τελευταῖα λιπόντες τοῦ
 ἄλλου περιηρημένου ἀσθενέστερα ἐμελλον ἕξειν. εἰ δὲ ἀφ' ἡμῶν
 ἤρξαντο, ἐχόντων ἔτι τῶν πάντων αὐτῶν τε ἰσχὺν καὶ πρὸς ὃ
 τι χρὴ στήναι, οὐκ ἂν ὁμοίως ἐχειρώσαντο. τό τε ναυτικὸν 4
 ἡμῶν παρεῖχε τινα φόβον μὴ ποτε καθ' ἐν γενόμενον ἢ ὑμῖν
 ἢ ἄλλῳ τῷ προσθέμενον κίνδυνον σφίσι παράσχη· τὰ δὲ καὶ 5
 ἀπὸ θεραπείας τοῦ τε κοινοῦ αὐτῶν καὶ τῶν αἰε προεστώτων
 περιεγυγνόμεθα. οὐ μέντοι ἐπὶ πολὺ γ' ἂν ἐδοκοῦμεν δυνηθῆ- 6
 ναι, εἰ μὴ ὁ πόλεμος ὅδε κατέστη, παραδείγμασι χρώμενοι τοῖς
 ἐς τοὺς ἄλλους.

12. „Τίς οὖν αὕτη ἢ φιλία ἐρίγνετο ἢ ἐλευθερία πιστή,
 ἐν ᾗ παρὰ γνώμην ἀλλήλους ὑπεδεχόμεθα, καὶ οἱ μὲν ἡμᾶς ἐν
 τῷ πολέμῳ δεδιότες ἐθεράπευον, ἡμεῖς δὲ ἐκείνους ἐν τῇ
 ἡσυχίᾳ τὸ αὐτὸ ἐποιοῦμεν· ὃ τε τοῖς ἄλλοις μάλιστα εὖνοια
 πίστιν βεβαιοῖ, ἡμῖν τοῦτο ὁ φόβος ἐχυρὸν παρεῖχε, δέει τε
 τὸ πλέον ἢ φιλίᾳ κατεχόμενοι ξύμμαχοι ἦμεν· καὶ ὁποτέρους

3. μαρτυρίῳ ἐχρ., sc. ἡμῖν: sie
 brauchten uns als Beweis. —
 μὴ ἂν κτέ., dafür dafs, wenn auch
 etwa andere, Abhängige, wenig-
 stens die gleich Stimmbe-
 rechtigten nicht würden u. s. w.
 Natürl. waren die Lesbier nur no-
 minell ἰσόψηφοι, thatsüchl. hatten
 die Athen. längst auch in allen ur-
 sprüngl. gemeinsamer Beratung un-
 terliegenden Dingen die Entschei-
 dung allein gegeben. — ἐν τῷ αὐτῷ
 δὲ korresp. dem ἅμα μὲν. — τὰ
 κράτιστα, „τοὺς κρατίστους ἡμᾶς“
 Schol. — καὶ τὰ τ. — ἕξειν. Wie
 Cl. richtig bemerkt, beweist die
 Stellung des τὲ — καὶ im Vorher-
 gehenden, dafs auch hiezu τὰ κρά-
 τιστα Obj. und also τὰ τελευταῖα
 prädikativ zu fassen ist — trotz
 des Artikels, welcher berechtigt ist,
 da τὰ τελευτ. zugleich als τὰ κρά-
 τιστα stellvertretend Objekt zu
 (ἀσθενέστερα) ἕξειν ist. — τοῦ
 ἄλλου περιηρ., περιαιρεῖν ringsum
 wegnehmen. — αὐτῶν, selbst. —
 πρὸς ὃ τι χρὴ στήναι vertritt das

zweite Obj. von ἐχόντων: Staaten,
 an die sie sich anschliessen
 konnten. — καθ' ἐν γενόμενον
 kann bei der Einfachheit des Satz-
 baus doch wohl nur τὸ ναυτικὸν ἡμῶν
 prädicieren und nicht, wie Cl. will,
 das durch den (erst in den nächsten
 Worten ausgedrückten) Anschluss
 eines andern ναυτικὸν vergrößerte.

5. τὰ δὲ κτέ., der vierte Grund,
 warum sie bis jetzt verschont ge-
 blieben, theils auch. — Θερα-
 πείας bewiesene Aufmerksamkeit,
 wie d. Verb im Kap. 12.

6. ἂν verb. mit δυνηθῆναι, sc.
 περιγενέσθαι. — τοῖς ἐς τ. ἄ., das
 Verfahren der Ath. gegen die
 andern.

12. 1. ὑπεδεχόμεθα, eig. „gast-
 lich aufnehmen.“ Stahl vgl. Plat.
 Leg. 952e ἀγοραῖς καὶ λιμένιν ὑπο-
 δέχεσθαι, dessen Gegensatz sei εἰρ-
 γεσθαι λιμένων etc. Thuk. 1, 67, 4.
 Es hat also etwa die Bedeutung
 von Verkehr haben. — ὃ τε κτέ.
 Der Akk. ὃ ist gesetzt, als wenn
 ἐχυρὸν παρέχει folgen sollte; dafür

θάσσον παράσχοι ἀσφάλεια θάρσος, οὗτοι πρότεροί τι καὶ
 2 παρὰβήσεσθαι ἐμελλον. ὥστε εἴ τῳ δοκοῦμεν ἀδικεῖν προα-
 ποστάντες διὰ τὴν ἐκείνων μέλλησιν τῶν ἐς ἡμᾶς δεινῶν, αὐ-
 τοὶ οὐκ ἀνταναμείναντες σαφῶς εἰδέναι εἴ τι αὐτῶν ἔσται,
 3 οὐκ ὀρθῶς σκοπεῖ. εἰ γὰρ δυνατοὶ ἦμεν ἐκ τοῦ ἴσου καὶ ἀντε-
 πιβουλεύσαι, καὶ ἀντιμελλῆσαι τι ἔδει ἡμᾶς ἐκ τοῦ ὁμοίου
 [ἐπ' ἐκείνοις εἶναι], ἐπ' ἐκείνοις δὲ ὄντος ἀεὶ τοῦ ἐπιχειρεῖν
 καὶ ἐφ' ἡμῖν εἶναι δεῖ τὸ προαμύνασθαι.

13. „Τοιάντας ἔχοντες προφάσεις καὶ αἰτίας, ὧ Λακε-
 δαιμόνιοι καὶ ξύμμαχοι, ἀπέστημεν, σαφεῖς μὲν τοῖς ἀκούουσι
 γινῶναι ὡς εἰκότως ἐδράσαμεν, ἱκανὰς δὲ ἡμᾶς ἐκφοβῆσαι καὶ
 πρὸς ἀσφαλείαν τινα τρέψαι, βουλομένους μὲν καὶ πάλαί, ὅτε
 ἔτι ἐν τῇ εἰρήνῃ ἐπέμψαμεν ὡς ὑμᾶς περὶ ἀποστάσεως, ὑμῶν
 δὲ οὐ προσδεξαμένων κωλυθέντας· νῦν δὲ ἐπειδὴ Βοιωτοὶ
 προηκαλέσαντο, εὐθὺς ὑπηκούσαμεν, καὶ ἐνομιζόμεν ἀποστή-
 σεσθαι διπλὴν ἀπόστασιν, ἀπὸ τε τῶν Ἑλλήνων μὴ ξὺν κακῶς
 ποιεῖν αὐτοὺς μετ' Ἀθηναίων, ἀλλὰ ξυνελευθεροῦν, ἀπὸ τε
 Ἀθηναίων μὴ αὐτοὶ διαφθαρεῖναι ὑπ' ἐκείνων ἐν ὑστέρῳ, ἀλλὰ

aber tritt ein die Erklärung sogleich selbst enthaltendes Prädik. ein. zu 2, 40, 3. Cl., welchem Stahl beistimmt, klammert *πίστιν* ein und versteht unter *ὁ* und *τοῦτο* „das faktische Verhältnis, den Bund“; aber daß *πίστιν* „ein von einem oberflächlichen Leser herrührendes Glossem“ sei, ist schwer zu glauben.

2. διὰ — δεινῶν, wegen der Zögerung jener mit den Feindseligkeiten gegen uns. Wegen des doppelten Genet. zu 2, 49, 7.

3. ἀντιμελλῆσαι. Die Codd. ἀντεπιμελλῆσαι (oder ἀντεπιμελλῆσαι), ungrisch, wie es scheint, und irrtümlich dem vorangeh. Vb. assimiliert. — [ἐπ' ἐκείνοις εἶναι] halte ich für ein aus dem Folg. entstandenes Glossem. Interpungiert ist nach G. Hermann (in Poppo's großs. Ausg.). Unter den sonstigen Konj. scheint die von Pflugk die beachtenswerteste: ἐκ τοῦ ὁμοίου ἐκείνοις· νῦν δ' (oder νῦν δ') ἐπ' ἐκείνοις ὄντος. Die Änderungen anderer geben nicht die scharfe Antithese, die hier offenbar beabsichtigt ist. Kr. liest, jedoch mit

anderer Interpunktion, ἐπ' ἐκείνους εἶναι, mit Unrecht, wie ich glaube; denn ihren Abfall würden die Mytil. keinesfalls gleich als einen faktischen Angriff gegen d. Ath. (ἐπ' ἐκείνους εἶναι) bezeichnen, sondern es ist von demselben nur passend das auch wirklich gebrauchte προαμύνασθαι „sich im voraus Deckung schaffen“. Ganz unstatthaft wegen des Gedanken-zusammenhangs ist die Vulg.: ἀντεπιβουλεύσαι καὶ ἀντεπιμελλῆσαι, τί ἔδει ἡμᾶς ἐκ τοῦ ὁμοίου ἐπ' ἐκείνοις εἶναι· ἐπ' ἐκ.

13. 1. ἀπὸ τε κτλ. Der Redner nennt mit einem sophistisch gefärbten Wortspiel auch das einen Abfall der Mytil., und zwar einen Abfall von den durch die Ath. gemißhandelten Hellenen, daß sie sich losgerissen haben von der Verpflichtung, zu dem Unterdrückungs- werke der Ath. hülffreie Hand zu leisten. Scharf zergliedern kann man ein solches Wortspiel nicht, ohne auf halbe Paralogismen zu stoßen. — ἔτι gehört zu ἐν τῇ εἰρῇ. s. zu 1, 30, 3. — Βοιωτοί. K. 2, 3.

προποιῆσαι. ἡ μέντοι ἀπόστασις ἡμῶν θᾶσσον γεγένηται καὶ 2
ἀπαράσκευος· ἥ καὶ μᾶλλον χρὴ ξυμμάχους δεξαμένους ἡμᾶς
διὰ ταχέων βοηθῆειαν ἀποστέλλειν, ἵνα φαίνησθε ἀμύνοντές τε 3
οἷς δεῖ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τοὺς πολεμίους βλάπτοντες. καιρὸς δὲ 3
ὥς οὐπω πρότερον. νόσφ' τε γὰρ ἐφθάρσεται Ἀθηναῖοι καὶ χρη-
μάτων δαπάνῃ, νῆές τε αὐτοῖς αἰ μὲν περὶ τὴν ὑμετέραν εἰσὶν,
αἰ δ' ἐφ' ἡμῖν τετάχεται, ὥστε οὐκ εἰκὸς αὐτοὺς περιουσίαν 4
νεῶν ἔχειν, ἣν ὑμεῖς ἐν τῷ θέρει τῷδε ναυσί τε καὶ πεζῷ
ἅμα ἐπεσβάλητε τὸ δεύτερον, ἀλλ' ἡ ὑμᾶς οὐκ ἀμυνοῦνται ἐπι-
πλέοντας ἢ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀποχωρήσονται. νομίση τε μηδεὶς 5
ἀλλοτριᾶς γῆς πέρι οἰκεῖον κίνδυνον ἔξῃ. ᾧ γὰρ δοκεῖ μα-
κρὰν ἀπεῖναι ἡ Λέσβος, τὴν ὠφελίαν αὐτῷ ἐγγρύθεν παρῆξει.
οὐ γὰρ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἔσται ὁ πόλεμος, ὥς τις οἰεται, ἀλλὰ δι' 6
ἣν ἡ Ἀττικὴ ὠφελεῖται. ἔστι δὲ τῶν χρημάτων ἀπὸ τῶν ξυμ- 6
μάχων ἡ πρόσδοδος, καὶ ἔτι μείζων ἔσται, εἰ ἡμᾶς καταστρέ-
ψονται· οὔτε γὰρ ἀποστήσεται ἄλλος τὰ τε ἡμέτερα προσγενή-
σεται, πάθοιμὲν τ' ἂν δεινότερα ἢ οἱ πρὶν δουλεύοντες. βοη- 7
θησάντων δὲ ὑμῶν προθύμως, πόλιν τε προσλήψεσθε ναυτι-
κὸν ἔχουσιν μέγα, οὐπερ ὑμῖν μάλιστα προσδεῖ, καὶ Ἀθηναίους
ῥᾶον καθαιρήσετε ὑφαιροῦντες αὐτῶν τοὺς ξυμμάχους (θρα-
σύτερον γὰρ πᾶς τις προσχωρήσεται), τὴν τε αἰτίαν ἀποφεύ-
ξεσθε ἣν εἴχετε μὴ βοηθεῖν τοῖς ἀφισταμένοις. ἣν δ' ἐλευθε-
ροῦντες φαίνησθε, τὸ κράτος τοῦ πολέμου βεβαιότερον ἔξετε.

14. „Αἰσχυρθέντες οὖν τὰς τε τῶν Ἑλλήνων ἐς ὑμᾶς
ἐλπίδας καὶ Δία τὸν Ὀλύμπιον, ἐν οὗ τῷ ἱερῷ ἴσα καὶ ἱκέται
ἔσμεν, ἐπαμύνατε Μυτιληναίοις ξύμμαχοι γενόμενοι, καὶ μὴ

5, 4. — προποιῆσαι = προδια-
φθεῖραι.

2. θᾶσσον καὶ ἀπ. Üb. die Ver-
bindung zu K. 4, 2. Zur Sache
K. 2. — χρὴ κτέ. Konstr. χρὴ (ὑμᾶς)
δεξαμένους ἡμᾶς ξυμμάχους κτέ.

3. ἐφθάρσεται — τετάχεται. Io-
nische und dorische Flexion, bei
Attikern selten. Bei Thuk. noch
das entspr. Plusqu. ἐτετάχато 5,
6, 5, 7, 4, 6. διετετάχато 4, 31, 2.

4. τὸ δεύτερον war schon durch
ἐπ — in ἐπεσβ. ausgedrückt. Zur
Sache K. 1. — ἀπ' ἀμφοτ., καὶ
ὑμῶν καὶ ἡμῶν (s. §. 3).

5. αὐτῷ ist schwächer als das

in diesem Falle gewöhnlichere, an
die Spitze des Satzgliedes gestellte
τούτῳ. s. 4, 92, 7. 128, 1. — δι'
ἣν, i. e. ἐν ταύτῃ, δι' ἣν. Üb. d.
Akk. bei διὰ zu 1, 83, 2.

6. ἔστι κτέ. Konstr. ἡ πρόσδοδος
τῶν χρ. ἔστιν ἀπὸ τῶν ξυμμ. —
πρὶν, früher, vor uns.

7. βοηθησάντων ὑμῶν neben προσ-
λήψεσθε ist hier auffallender als der
Gen. abs. 2, 83, 3 oder 3, 112, 6. —
αἰτίαν ἔχειν 1, 83, 3. — μὴ βοηθεῖν.
Beispiele davon 1, 101, 114.

14. 1. ἴσα adverbial, wie auch
7, 71, 3 und ὁμοῖα 7, 29, 4. vgl.
zu 1, 25, 4. ἴσα καὶ, gleichwie. —

προῆσθε ἡμᾶς, ἴδιον μὲν τὸν κίνδυνον τῶν σωμάτων παρα-
βαλλομένους, κοινὴν δὲ τὴν ἐκ τοῦ κατορθῶσαι ὠφελίαν ἅπασι
δώσοντας, ἔτι δὲ κοινοτέραν τὴν βλάβην, εἰ μὴ πεισθέντων
2 ὑμῶν σφαλισόμεθα. γίννεσθε δὲ ἄνδρες οἷουςπερ ὑμᾶς οἱ τε
Ἕλληνες ἀξιοῦσι καὶ τὸ ἡμέτερον δέος βούλεται.“

15. Τοιαῦτα μὲν οἱ Μυτιληναῖοι εἶπον. οἱ δὲ Λακεδαι-
μόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐπειδὴ ἤκουσαν, προσδεξάμενοι τοὺς
λόγους ξυμμάχους τε τοὺς Λεσβίους ἐποίησαντο καὶ τὴν ἐς
τὴν Ἀττικὴν ἐσβολὴν τοῖς τε ξυμμάχοις παροῦσι κατὰ τάχος
ἔφραζον ἵνα ἐς τὸν ἰσθμὸν τοῖς δύο μέρεσιν ὡς ποιησόμενοι,
καὶ αὐτοὶ πρῶτοι ἀφίκοντο, καὶ ὁλοκὺς παρεσκεύαζον τῶν
νεῶν ἐν τῷ ἰσθμῷ ὡς ὑπεροίσοντες ἐκ τῆς Κορίνθου ἐς τὴν
πρὸς Ἀθήνας θάλασσαν καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ ἅμα ἐπιόντες. καὶ
2 οἱ μὲν προθύμως ταῦτα ἔπρασσον. οἱ δὲ ἄλλοι ξύμμαχοι βρα-
δέως τε ξυνελέγοντο καὶ ἐν καρποῦ ξυγκομιδῇ ἦσαν καὶ ἀρρω-
στία τοῦ στρατεύειν.

16. Αἰσθόμενοι δὲ αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι διὰ κατὰ γνῶσιν
ἀσθενείας σφῶν παρασκευαζομένους, δηλῶσαι βουλόμενοι ὅτι
οὐκ ὀρθῶς ἐγνώκασιν, ἀλλ' οἷοι τέ εἰσι μὴ κινούντες τὸ ἐπὶ
Λέσβῳ ναυτικὸν καὶ τὸ ἀπὸ Πελοποννήσου ἐπὶ ὁραδίως

παραβαλλομένους, einsetzend, wohl vom Würfelspiel entlehnt, wie ἀναρριπτέιν. Einfach ist der Ausdruck, wenn das konkrete Obj., welches man einsetzt, im Akk. hinzutritt: 2, 44, 3. παῖδας. 3, 65, 3 πλείω; poetisch kühn dagegen, wenn die Gefahr selbst als der Einsatz bezeichnet wird, wie hier und bei ἀναρριπτέιν 4, 85, 4. 95, 2. 6, 13, 1. Ohne Obj. scheint letzteres zu stehn 5, 103. — Dafs μὴ hier nur πεισθέντων verneint und nicht, wie sonst häufig, zugleich das vb. fin., lehrt der Sinn.

15. 1. τὴν — ἐσβολὴν ist aus einleuchtendem Grunde an die Spitze des Satztheils gestellt und dadurch von seinem Verb. ὡς ποιησόμενοι weit getrennt. s. 82, 1. 2, 62, 1. — παροῦσι verbinde mit ἵνα. — ἔφραζον. Wer ist das Subj. hievon? Die Beseitigung von καὶ οἱ ξύμμαχοι, die v. Herwerden fordert, ist unnötig. Üb. das Impfkt. zu 1, 26, 1. — τοῖς δύο μερ.

2, 10, 2. — τῶν νεῶν, dieselben Schiffe, von denen 2, 92, 6. 93, 1. — ὡς ὑπεροίσοντες, sc. τὰς ναῦς. Dies geschah bei schmalen Landengen öfter: 3, 81, 1. 4, 8, 2. 8, 7.

2. τὲ — καὶ verbindet hier zwei Handlungen, von denen bei strenger Fassung die zweite als Ursache der ersten erscheinen würde, vgl. zu K. 5, 2. καρποῦ koll. wie unser „Frucht“ — ἀρρωστία, Unlust.

16. 1. διὰ — σφῶν = διὰ τὸ καταγινώσκειν σφῶν ἀσθενείαν, weil sie ihnen Schwäche zuerkannten, zugeschrieben. Ebenso gedacht ist der noch kühnere Ausdruck καταφρονήσαντες τῶν Ἀθηναίων ἀδυνασίαν: 8, 8, 4. τὸ — ἐπὶ ὁρ sc. ναυτικόν. Kap. 15, 1. — ἐσβάντες κτὲ. zu 1, 143, 1. Welche Bevölkerungsklassen umfaßt also αὐτοί? — ἀναγαγόντες, sc. τὰς ναῦς. vgl. 8, 95, 3. — τῆς Πελοπ. kann von ἀποβάσεις regiert sein (zu 1, 108, 5), aber auch von ἡ.

ἀμύνεσθαι, ἐπλήρωσαν ναῦς ἑκατὸν ἐσβάντες αὐτοὶ τε πλὴν
 ἱππέων καὶ πεντακοσιομεδίωνων καὶ οἱ μέτοικοι, καὶ παρὰ
 τὸν ἰσθμὸν ἀναγαγόντες ἐπίδειξιν τε ἐποιοῦντο καὶ ἀποβά- 2
 σεις τῆς Πελοποννήσου ἢ δοκοίη αὐτοῖς. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι 2
 ὄρῶντες πολὺν τὸν παράλογον τά τε ὑπὸ τῶν Λεσβίων ῥη-
 θέντα ἡγοῦντο οὐκ ἀληθῆ, καὶ ἄπορα νομίζοντες, ὥς αὐτοῖς
 καὶ οἱ ξύμμαχοι ἅμα οὐ παρήσαν καὶ ἡγγέλλοντο καὶ αἱ περὶ
 τὴν Πελοπόννησον τριάκοντα νῆες τῶν Ἀθηναίων τὴν περι-
 οικίδα αὐτῶν πορθοῦσαι, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἶκον. ὕστερον δὲ 3
 ναυτικὸν παρεσκεύαζον ὅ τι πέμψουσιν ἐς τὴν Λέσβον καὶ κατὰ
 πόλεις ἐπὶ ἡγγέλλον τεσσαράκοντα νεῶν πλῆθος καὶ ναύαρχον
 προσέταξαν Ἀλκίδα, ὃς ἔμελλεν ἐπιπλεύσεσθαι. ἀνεχώρησαν 4
 δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ταῖς ἑκατὸν ναυσίν, ἐπειδὴ καὶ ἐκείνους
 εἶδον.

17. Καὶ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὃν αἱ νῆες ἔπλεον ἐν
 τοῖς πλείσταις δὴ νῆες ἅμ' αὐτοῖς ἐνεργοὶ κάλλει ἐγένοντο,
 παραπλήσiai δὲ καὶ ἔτι πλείους ἀρχομένον τοῦ πολέμου. τὴν 2
 τε γὰρ Ἀττικὴν καὶ Εὐβοίαν καὶ Σαλαμίνα ἑκατὸν ἐφύλασ-
 σον καὶ περὶ Πελοπόννησον ἔτεροι ἑκατὸν ἦσαν, χωρὶς δὲ αἱ

2. ἄπορα νομίζοντες. Das eigtl. Obj. ist ein allgemeiner Begriff: die Lage der Dinge, die Verhältnisse. vgl. zu 1, 7. — τριάκοντα von Steup Rh. Mus. 24, p. 355 gestrichen; die Verwüstung des Landes durch die 30 Sch. ist v. d. Mytil. nicht erwähnt, sondern nur, daß dieselben περὶ τὴν Πελ. (vgl. c. 13) sich befanden. Herbst (Philol. 42. 1883. p. 680) weist darauf hin, daß αἱ περὶ Πελοπόννησον νῆες „nur Schiffe sind, die jenseits im Westen vom Peloponnes fahren, daß die 100 Schiffe aber nur diesseits des Peloponnes bleiben, in der Nähe des Isthmus.“

3. ἐπιπλεύσεσθαι. Dies Vb. vom Befehlshaber auch 3, 76. 4, 11, 2. 8, 39, 1.

4. εἶδον, sc. ἀναχωρήσαντας.

17. Dies von Steup, Cl. u. Müller-Strübing verdächtigte Kapitel scheint uns durchaus echt thukydideisch. — 1. ἔπλεον „sie waren auf der Fahrt begriffen“ absolut auch 1, 27, 1 u. 2 u. mehr-

fach. ἐν τοῖς πλείσταις. zu 1, 6, 3. — ἐνεργοὶ κάλλει, wirksam, zum aktiven Dienste geeignet durch Vortrefflichkeit. Von der Art waren natürlich nicht alle überhaupt vorhandenen, deren Anzahl 2, 13, 8 auf 300 angegeben wird. Der Zusatz κάλλει ist jedoch sehr anstößig u. wahrscheinlich eine Verschreibung. Ansprechend ist die Vermutung v. Herbst (Philologus 16. u. 42, p. 683) κάλως, der den Gebrauch von κάλῳ im Sinne von „Segel“ belegt. ἐνεργοὶ κάλως sind „Schiffe, die unter Segeln, auf der Fahrt in Funktion begriffen sind.“ Die übr. Verbesserungsvorschläge (καὶ ἄλλῃ, ἄλλαι ἄλλῃ etc.) genügen nicht.

2. Dieser §. motiviert den nächstvorangegangenen Satzteil (vgl. §. 4). Auf den ersten Satzteil des Kap. bezogen, stände er in Widerspruch mit K. 7, 1 und 16, 2; auch dürften dann die 40 Schiffe, die jetzt bei Lesbos standen (K. 3, 2), nicht fehlen. — ἑκατὸν ἐφύλασσον. Dies ist

περὶ Ποτιδαίαν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις χωρίοις, ὥστε αἱ πᾶσαι
 3 ἅμα ἐγίνοντο ἐν ἐνὶ θέρει διακόσσαι καὶ πεντήκοντα. καὶ τὰ
 χρήματα τοῦτο μάλιστα ὑπανήλωσε μετὰ Ποτιδαίας. τὴν τε
 γὰρ Ποτιδαίαν δίδραχμοὶ ὀπλῖται ἐφρούρου (αὐτῷ γὰρ καὶ
 ὑπηρέτῃ δραχμὴν ἐλάμβανε τῆς ἡμέρας), τρισχίλιοι μὲν οἱ
 πρῶτοι, ὧν οὐκ ἐλάσσους διεπολιόρκησαν, ἑξακόσιοι δὲ καὶ
 4 χίλιοι μετὰ Φορμίωνος, οἱ προαπῆλθον· νῆες τε αἱ πᾶσαι τὸν
 αὐτὸν μισθὸν ἔφερον. τὰ μὲν οὖν χρήματα οὕτως ὑπανηλώθη
 τὸ πρῶτον, καὶ νῆες τοσαῦται δὴ πλεῖσται ἐπληρώθησαν.

18. Μυτιληναῖοι δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὃν οἱ Λακε-
 δαιμόνιοι περὶ τὸν ἰσθμὸν ἦσαν ἐπὶ Μήθυμναν ὡς προδιδο-
 μένην ἐστράτευσαν κατὰ γῆν αὐτοὶ τε καὶ οἱ ἐπικούροι· καὶ
 προσβαλόντες τῇ πόλει, ἐπειδὴ οὐ προυχώρει ἢ προσεδέχοντο,
 ἀπῆλθον ἐπ' Ἀντίσσης καὶ Πύρρας καὶ Ἐρέσου, καὶ καταστη-
 σάμενοι τὰ ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις βεβαίωτερα καὶ τεῖχη κρα-
 2 τύναντες διὰ τάχους ἀπῆλθον ἐπ' οἶκον. ἐστράτευσαν δὲ καὶ
 οἱ Μήθυμναῖοι ἀναχωρησάντων αὐτῶν ἐπ' Ἀντίσσαν· καὶ
 ἐκβοηθείας τινὸς γενομένης πληγέντες ὑπὸ τε τῶν Ἀντι-
 σαίων καὶ τῶν ἐπικούρων ἀπέθανόν τε πολλοὶ καὶ ἀνεχώρη-
 3 σαν οἱ λοιποὶ κατὰ τάχος. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πυνθανόμενοι
 ταῦτα, τοὺς τε Μυτιληναίους τῆς γῆς κρατοῦντας καὶ τοὺς
 σφετέρους στρατιώτας οὐχ ἱκανοὺς ὄντας εἰργεῖν, πέμπουσι
 περὶ τὸ φθινόπωρον ἤδη ἀρχόμενον Πάχητα τὸν Ἐπικούρου
 4 στρατηγὸν καὶ χιλίους ὀπλίτας ἑαντῶν. οἱ δὲ ἀντερέται πλεύ-
 σαντες τῶν νεῶν ἀφικνοῦνται καὶ περικτειρίζουσι Μυτιλήνην
 ἐν κύκλῳ ἀπλῶ τείχει· φρούρια δὲ ἔστιν οἱ ἐπὶ τῶν καρτερῶν
 5 ἐγκαταρροδοῦνται. καὶ ἡ μὲν Μυτιλήνη κατὰ κράτος ἤδη ἀμ-

früher nicht erwähnt; denn 2, 24, 2, ist nur von den 100 Reserve-Trieren die Rede. — περὶ Πελ. κτέ. 2, 23, 2. — αἱ πᾶσαι, näml. die in Aktivität befindlichen.

3. τοῦτο, die Verwendung so vieler Schiffe zu einer Zeit. — ἐφρούρου, bewachten, indem sie es belagerten. — ἐλάμβανε, sc. ὁ ὀπλίτης. — προαπῆλθον, 2, 58, 2. — τὸν αὐτὸν μισθόν, jeder Seemann eine Drachme tägl. 6, 8, 1. 31, 3. Dies war jedoch ein höherer Sold als der übliche, der nur die Hälfte, 3 Obolen, betrug: 8, 45,

2. Böckh Staatsh. 1, S. 377 ff. (2. A.).

18. 1. οἱ ἐπικούροι. die fremden Söldner s. K. 2, 2. — τεῖχη ohne Art. zu 1, 101, 3.

3. ταῦτα die folgenden von πυνθαν. abhängigen Participia ankündigend. — τὸ φθινόπωρον. zu 2, 1.

4. ἀντερέται, 1, 10, 4. als Selbst-ruderer. — οἱ. Einige Ausg. lesen ohne Grund mit wenigen und schlechten Codd. ἡ. — ἐπὶ τῶν καρτερῶν, auf den (schon von Natur) festen Punkten. — ἐγκαταρροδοῦνται. Das Perf. steht ganz wie

φοτέρωθεν καὶ ἐκ γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης εἴργετο, καὶ ὁ χειμῶν ἤρχετο γίνεσθαι.

19. Προσδεόμενοι δὲ οἱ Ἀθηναῖοι χρημάτων ἐς τὴν πολιορκίαν καὶ αὐτοὶ ἐσυνεγκόντες τότε πρῶτον εἰσφορὰν διακόσια τάλαντα, ἐξέπεμψαν καὶ ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους ἄγγυρολόγους ναῦς δώδεκα καὶ Ἀνσικλέα πέμπτον αὐτὸν στρατηγόν. ὁ δὲ ἄλλα τε ἠγγυρολόγει καὶ περιέπλει, καὶ τῆς Καρίας ἐκ 2 Μνοῦντος ἀναβάς διὰ τοῦ Μαιάνδρου πεδίου μέχρι τοῦ Σανδίου λόφου, ἐπιθεμένων τῶν Καρῶν καὶ Ἀναιτῶν, αὐτὸς τε διαφθείρεται καὶ τῆς ἄλλης στρατιᾶς πολλοί.

20. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος οἱ Πλαταιῆς (ἔτι γὰρ ἐπολιορκοῦντο ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων καὶ Βοιωτῶν) ἐπειδὴ τῷ τε σίτῳ ἐπιλιπόντι ἐπιέζοντο καὶ ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν οὐδεμία ἐλπίς ἦν τιμωρίας οὐδὲ ἄλλη σωτηρία ἐφαίνετο, ἐπιβουλεύουσιν αὐτοῖς τε καὶ Ἀθηναίων οἱ ξυμπολιορκούμενοι πρῶτον μὲν πάντες ἐξελθεῖν καὶ ὑπερβῆναι τὰ τεῖχη τῶν πολέμων, ἦν δύνωνται βιάσασθαι, ἐσηγησάμενον τὴν πείραν αὐτοῖς 2 Θεαινέτου τε τοῦ Τολμίδου, ἀνδρὸς μάντεως, καὶ Εὐπομπίδου τοῦ Δαιμάχου, ὃς καὶ ἐστρατήγει· ἔπειτα οἱ μὲν ἡμίσεις ἀπώκνησαν πῶς τὸν κίνδυνον μέγαν ἡγήσάμενοι, ἐς δὲ ἄνδρας διακοσίους καὶ εἴκοσι μάλιστα ἐνέμειναν τῇ ἐξόδῳ ἐθελονταὶ

ein Präsens zur Beschreibung des Zustandes der vollendeten Mauer. Es heisst nicht: (nachträglich) sind in die Mauer Forts hineingebaut worden, das wäre so sonderbar als möglich, sondern nur: es sind — hineingebaut; natürlich war das gleich beim Bau der Mauer selbst geschehen und nicht erst hinterdrein. Korr. sind ganz unnötig.

19. 1. τότε πρῶτον. Dies war also zu Athen das erste Beispiel einer außerordentl. Vermögenssteuer zu Kriegszwecken (εἰσφορά). Von dieser sich ganz ungezwungen anbietenden Auffassung des τότε πρῶτον abzugehen und es „zum ersten Male in diesem Kriege“ zu verstehen, ist um so weniger Veranlassung, als für ein früheres Vorkommen der εἰσφορά weder äussere noch innere Gründe sprechen. Auch

zu διακ. τάλ. ist es nicht zu beziehen schon wegen der Stellung. — διακόσια τάλαντα ist Appos. Wir lieber: eine Kriegssteuer von 200 Talenten. Ἀνσικλέα vermutlich der Demagoge, welcher nach dem Tode des Perikles die Aspasia heiratete. — ἠγγυρολόγει 2, 69, 1.

2. Ἀναιτῶν, Bew. der Stadt Ἀναία 32, 2 u. 4, 75, 1. ἄλλης wäre nach 2, 69, 2. 3, 7, 5 nicht zu erwarten, und da es wirkl. in einigen guten Codd. fehlt, so haben es Poppo und Kr. eingeklammert. Jedoch s. z. 2, 14, 1 und ganz wie hier findet sich ἄλλος Xen. Cyrop. 6, 4, 1 (von Poppo citiert), Κῦρος μὲν ἐθύνετο· ὁ δ' ἄλλος στρατός.

20. Fortsetzung der 2, 78 abgebrochenen Geschichte der Belagerung von Plataia (20—24).

1. Ἀθηναίων οἱ ξ. 2, 78, 3.

2. ἀπώκνησαν τὸν κ. Ebenso 30, 4.

- 3 τρόπῳ τοιῷδε. κλίμακας ἐποίησαντο ἴσας τῷ τείχει τῶν πολέμων· ξυνμετρήσαντο δὲ ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν πλίνθων, ἧ ἔτυχε πρὸς σφᾶς οὐκ ἐξαηλιμμένον τὸ τεῖχος αὐτῶν. ἡριθμοῦντο δὲ πολλοὶ ἅμα τὰς ἐπιβολὰς καὶ ἔμελλον οἱ μὲν τινες ἀμαρτῆσθαι, οἱ δὲ πλείους τεύξεσθαι τοῦ ἀληθοῦς λογισμοῦ, ἄλλως τε καὶ πολλὰκις ἀριθμοῦντες καὶ ἅμα οὐ πολὺ ἀπέχοντες, ἀλλὰ
- 4 ῥαδίως καθορωμένου ἐς ὃ ἐβούλοντο τοῦ τείχους. τὴν μὲν οὖν ξυμμέτρῳσιν τῶν κλιμάκων οὕτως ἔλαβον, ἐκ τοῦ πάχους τῆς πλίνθου εἰκάσαντες τὸ μέτρον.

21. Τὸ δὲ τεῖχος ἦν τῶν Πελοποννησίων τοιόνδε τῇ οἰκοδομῇσει. εἶχε μὲν δύο τοὺς περιβόλους, πρὸς τε Πλαταιῶν καὶ εἰ τις ἐξῴθεν ἀπ' Ἀθηνῶν ἐπλοῖ, διεῖχον δὲ οἱ περιβόλοι
- 2 ἐκκαίδεκα πόδας μάλιστα ἀπ' ἀλλήλων. τὸ οὖν μεταξὺ τοῦτο, [οἱ ἐκκαίδεκα πόδες], τοῖς φύλαξιν οἰκήματα διανενημμένα ὥκοδόμητο, καὶ ἦν ξυνεχὴ ὥστε ἓν φαίνεσθαι τεῖχος παχὺ ἐπάλλξεις
- 3 ἔχον ἀμφοτέρῳθεν. διὰ δέκα δὲ ἐπάλλξεων πύργοι ἦσαν μεγάλοι καὶ ἰσοπλατεῖς τῷ τείχει, διήκοντες ἕς τε τὸ ἔσω μέτωπον αὐτοῦ καὶ οἱ αὐτοὶ καὶ τὸ ἔξω, ὥστε πάροδον μὴ εἶναι παρὰ πύργον,
- 4 ἀλλὰ δι' αὐτῶν μέσων διῆσαν. τὰς οὖν νύκτας, ὁπότε χειμῶν εἴη νοτερός, τὰς μὲν ἐπάλλξεις ἀπέλειπον, ἐκ δὲ τῶν πύργων ὄντων δι' ὀλίγου καὶ ἄνωθεν στεγανῶν τὴν φυλακὴν

3. ἐπιβολαῖς, Schichten. — καθορωμένον, sc. τούτου aus ἐς ὃ. Von letzterm hängt τοῦ τείχους als gen. part. ab. — ἐς ὃ ἐβούλοντο bedarf ebenso wenig einer Ergänzung als unser: „ich will nach dem Schloß“. Arist. Frösche 1279 ἐγὼ μὲν οὖν ἐς τὸ βαλανεῖον βούλομαι. Stahls Konj. ὅσον für ἐς ὃ (Fleckeis. Jahrb. 1868 S. 112) ist unnötig.

4. τῆς πλίνθου, des einzelnen Backsteins. Der Sing. ist in solcher Verbindung angemessener als der Plur. s. 7, 65, 2 τῆς νεώς. Ahnl. ist es, wenn der Sing. geradezu distributive Bedeutung hat (singulī): 22, 3 ψιλοὶ δώδεκα ξὺν ξιφιδίῳ καὶ θώρακι ἀνέβαινον. 2, 70, 3. 6, 58, 2 u. a.

21. 1. πρὸς Πλαταιῶν. zu 1, 62, 1. Zur Form 2, 7, 1.

2. τὸ οὖν μεταξὺ κατέ, dieser Zwischenraum nun war als

Wohnungen verteilt und baulich eingerichtet. διανενημμένα hat sich im Numerus dem Prädik. οἰκήμ. accommodiert. zu 1, 10, 1. St. nach Cl. u. v. Herw. hat οἱ ἐκκ. π. mit Recht als Zusatz eingekl.; er betrachtet οἰκ. διαν. als Akk. des inn. Objekts. — ἦν ξυνεχὴ, sc. τὰ οἰκήματα.

3. διὰ δέκα ἐπάλλξεων, nach je zehn Zinnen. διὰ von dem Zwischenraume, wie 2, 29, 3 und oft. — τὸ ἔξω. So die meisten und besten Hdschr. ohne ἐς, was d. Vulg. wiederholt, vgl. 2, 63, 1. 6, 78, 1. 7, 47, 4. Die Streichung v. καὶ οἱ αὐτοὶ παρὰ πύργον scheint unnötig. — πάροδον κατέ. Sinn: Wenn die Soldaten von einem Teile der Mauer zum andern (in der Länge) gehen wollten, so konnten sie nicht neben dem dazwischen liegenden Turme vorbei, sondern mußten mitten hindurch.

4. δι' ὀλίγον, hier räumlich.

ἐποιοῦντο. τὸ μὲν οὖν τεῖχος ᾧ περιεφρουροῦντο οἱ Πλαταιῆς τοιοῦτον ἦν.

22. Οἱ δ', ἐπειδὴ παρεσκεύαστο αὐτοῖς, τηρήσαντες νύκτα χειμέριον ὕδατι καὶ ἀνέμῳ καὶ ἅμα ἀσέληνον ἐξῆσαν· ἡγούντο δὲ οἷπερ καὶ τῆς πείρας αἴτιοι ἦσαν. καὶ πρῶτον μὲν τὴν τάφρον διέβησαν ἢ περιεῖχεν αὐτούς, ἔπειτα προσέμιξαν τῷ τείχει τῶν πολεμίων λαθόντες τοὺς φύλακας, ἀνὰ τὸ σκοτεινὸν μὲν οὐ προιδόντων αὐτῶν, ψόφῳ δὲ τῷ ἐκ τοῦ προσιέναι αὐτοὺς ἀντιπαταγοῦντος τοῦ ἀνέμου οὐ κατακουσάντων· ἅμα δὲ καὶ διέχον- 2
τες πολὺ ἦσαν, ὅπως τὰ ὅπλα μὴ κρουόμενα πρὸς ἄλληλα αἰσθησιν παρέχοι. ἦσαν δὲ εὐσταλεῖς τε τῇ ὀπλίσει καὶ τὸν ἀριστερόν ποδα μόνον ὑποδεδεμένοι ἀσφαλείας ἔνεκα τῆς πρὸς τὸν πηλόν. κατὰ οὖν μεταπύργιον προσέμισγον πρὸς τὰς ἐπάλξεις, εἰδότες 3
ὅτι ἐρῆμοι εἰσι, πρῶτον μὲν οἱ τὰς κλίμακας φέροντες, καὶ προσέθεσαν· ἔπειτα ψιλοὶ δώδεκα ξὺν ξιφιδίῳ καὶ θώρακι ἀνέβαινον, ὃν ἡγεῖτο Ἀμμέας ὁ Κοροΐβου, καὶ πρῶτος ἀνέβη. μετὰ δὲ αὐτὸν οἱ ἐπόμενοι ἐξ ἑφ' ἐκάτερον τῶν πύργων ἀνέβαινον. ἔπειτα ψιλοὶ ἄλλοι μετὰ τοὺτους ξὺν δορατίοις ἐχώρουν, οἷς ἕτεροι κατόπιν τὰς ἀσπίδας ἔφερον, ὅπως ἐκείνοι ῥᾶν προσβαλύνειν, 4
καὶ ἐμελλον δάσειν ὅποτε πρὸς τοῖς πολεμίοις εἶεν. ὥς δὲ ἄνω πλείους ἐγένοντο, ἥσθοντο οἱ ἐκ τῶν πύργων φύλακες· κατέβαλε γὰρ τις τῶν Πλαταιῶν ἀντιλαμβανόμενος ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων κεραμίδα, ἣ πεσοῦσα δοῦπον ἐποίησε. καὶ αὐτίκα 5
βοή ἦν, τὸ δὲ στρατόπεδον ἐπὶ τὸ τεῖχος ὥρμησεν· οὐ γὰρ

22. 1. παρεσκεύαστο. zu 1, 7. — τηρήσαντες abwartend, 1, 65, 1. 1, 134, 2. προιδόντων αὐτῶν, i. e. τῶν φυλάκων, gen. abs. ungeachtet des vorangegangenen τοὺς φύλακας. — ψόφῳ v. ἀντιπατ. abhängig gemacht.

2. μὴ verneint auch hier so gut das Partic. als das Verb. fin. — ἀσφαλείας κτλ. Den sichern Tritt im Kote gab die Nacktheit des rechten Fusses.

3. ξιφιδίῳ u. θ. Über den Singular. zu 20, 4. — ἕξ κτλ., je sechs auf jeden der beiden Türme, die das erwähnte μεταπύργιον einschlossen. — πύργων ἀνέβαινον. Cl. schreibt πύργων ἐχώρουν und dann in der folg. Zeile δορατίοις ἀνέβαι-

νον, ein etwas radikales, doch nicht schon deshalb schlechthin verwerfliches Mittel. Die Klarheit der Erzählung scheint auch mir auf diese Weise zu gewinnen, aber ob nicht dennoch Thuk. das Besteigen der natürlich die Höhe der Mauer überragenden Türme mit ἀνέβαινον glaubte bezeichnen zu müssen und dann, um dies nicht zum dritten Male zu wiederholen, das allgemeinere ἐχώρουν setzte, bleibt fraglich.

4. οἱ ἐκ τ. π. φύλ. welcher Gebrauch d. Präpos.? s. auch §. 8. — δοῦπον nur eine, aber gute Hdschr.; ψόφον der übr. Hdd. scheint Erklärung dazu.

5. ἐπὶ τὸ τεῖχος, wo jede Abtheilung ihren bestimmten Posten

ἦδαι ὃ τι ἦν τὸ δεινὸν σκοτεινῆς νυκτὸς καὶ χειμῶνος ὄντος, καὶ ἅμα οἱ ἐν τῇ πόλει τῶν Πλαταιῶν ὑπολειμμένοι ἐξεληθόντες προσέβαλον τῷ τείχει τῶν Πελοποννησίων ἐκ τοῦμπαλιν ἢ οἱ ἄνδρες αὐτῶν ὑπερέβαινον, ὅπως ἥμισυ πρὸς αὐτοὺς
 6 τὸν νοῦν ἔχοιεν. ἐθορυβοῦντο μὲν οὖν κατὰ χώραν μένοντες, βοηθεῖν δὲ οὐδεὶς ἐτόλμα ἐκ τῆς ἑαυτῶν φυλακῆς, ἀλλ' ἐν
 7 ἀπόρῳ ἦσαν εἰκάσαι τὸ γιννόμενον. καὶ οἱ τριακόσιοι αὐτῶν, οἷς ἐτέτακτο παραβοηθεῖν εἴ τι δέοι, ἐχώρουν ἔξω τοῦ τείχους πρὸς τὴν βοήν. φρυκτοὶ τε ἦρουντο ἐς τὰς Θήβας πολέ-
 8 μοι· παρανίσχον δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιῆς ἀπὸ τοῦ τείχους φρυκτοὺς πολλοὺς πρότερον παρεσκευασμένους ἐς αὐτὸ τοῦτο, ὅπως ἀσαφῆ τὰ σημεῖα τῆς φρυκτωρίας τοῖς πολεμίοις ἢ καὶ μὴ βοηθοῖεν, ἄλλο τι νομίσαντες τὸ γιννόμενον εἶναι ἢ τὸ ὄν, πρὶν σφῶν οἱ ἄνδρες οἱ ἐξιόντες διαφύγοιεν καὶ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀντιλάβοιντο.

23. Οἱ δ' ὑπερβαίνοντες τῶν Πλαταιῶν ἐν τούτῳ, ὡς οἱ πρῶτοι αὐτῶν ἀνεβέβηκεσαν καὶ τοῦ πύργου ἑκατέρου τοὺς φύλακας διαφθείραντες ἐκεκρατήκεσαν, τὰς τε διόδους τῶν πύργων ἐνστάντες αὐτοὶ ἐφύλασσαν μηδένα δι' αὐτῶν ἐπι-

hatte (§. 6). — τῶν Πλαταιῶν ist gen. part. Die von der allg. Regel abweichende Stellung findet sich öfters b. Thuk., schon 1, 126, 11 u. auch 3, 36, 5; selbst ohne daß nach dem Artikel noch andre Begriffe folgen. — ἐκ τοῦμπαλιν ἢ sicher richtiger als ἢ der meisten Hdd.

6. ἑαυτῶν. Die Hdschr. wohl überwiegend αὐτῶν, doch ist ihr Gewicht in solchen Dingen gering. Der Sinn und die Stellung sprechen für ἑαυτῶν oder αὐτῶν. Letzteres ziehe ich jetzt auch 91, 2, u. αὐτοῦ 8, 48, 4 vor; 5, 10, 9 ist αὐτοῦ Adv.

7. ἐτέτακτο = ἐπετέτακτο, was Krüg. für notwendig hält. Aber auch Xen. Cyrop. 4, 3, 3 haben die besseren Codd. ταῦτα γὰρ ἔφασαν σφίσι τετάχθαι ποιεῖν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων statt der Vulg. προστετάχθαι. — φρυκτοὶ τε κτέ. Annäherung von Feinden wurde signalisiert durch hin und her bewegte Flammenzeichen, die von Freun-

den durch ruhig emporsteigende. Letzterer Art waren also die hier von den Plataiern angewandten. Sonst kommen die Feuersignale bei Thuk. noch vor, 2, 94, 1. 3, 80, 2. 4, 42, 4. 111, 1. 2. 8, 102, 1.

8. ὅπως — ἢ καὶ μὴ βοηθοῖεν. Der Konj. drückt die sichere Erwartung, der Optat. den bloßen Gedanken, gleichsam den frommen Wunsch der Pl., daß ihr Verfahren den Erfolg haben möge, aus. Beide modi ebenso im Finals. neben einander 6, 96, 3. 7, 17, 4. 70, 1. — 8, 87, 3.

23. 1. Οἱ δ' ὑπερβ. κτέ. Die Wortfolge ist diese: οἱ ὑπερβαίνοντες (das sind alle bei dem Unternehmen Beteiligten) τὰς τε διόδους ἐφύλασσαν καὶ οἱ μὲν εἰργον, οἱ δ' ὑπερέβαινον. — τοῦ πύργου ἑκατέρου. zu 22, 3. — τὰς — πύργων. zu 21, 3. — αὐτοί, selbst, im Gegensatz zu den Niedergemachten, jedoch nicht alle zuerst Hinaufgestiegenen, sondern ein Teil von ihnen, während die andern das in

βοηθεῖν, καὶ κλίμακας προσθέντες ἀπὸ τοῦ τείχους τοῖς πύργοις καὶ ἐπαναβιβάσαντες ἄνδρας πλείους, οἱ μὲν ἀπὸ τῶν πύργων τοὺς ἐπιβοηθοῦντας καὶ κάτωθεν καὶ ἄνωθεν εἶργον βάλλοντες, οἱ δ' ἐν τούτῳ οἱ πλείους πολλὰς προσθέντες κλίμακας ἔμα καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀπώσαντες διὰ τοῦ μεταπυργίου ὑπερέβαινον. ὁ δὲ διακομιζόμενος αἰὲ ἵστατο ἐπὶ τοῦ χείλους 2 τῆς τάφρου καὶ ἐντεῦθεν ἐτόξενόν τε καὶ ἠκόντιζον, εἴ τις παραβοηθῶν παρὰ τὸ τεῖχος κωλυτῆς γίγνοιτο τῆς διαβάσεως. ἐπεὶ δὲ πάντες διεπεπεραιώοντο, οἱ ἀπὸ τῶν πύργων χαλεπῶς 3 οἱ τελευταῖοι καταβαίνοντες ἐχώρουν ἐπὶ τὴν τάφρον, καὶ ἐν τούτῳ οἱ τριακόσιοι αὐτοῖς ἐπεφέροντο λαμπάδας ἔχοντες. οἱ 4 μὲν οὖν Πλαταιῆς ἐκείνους ἐώρων μᾶλλον ἐκ τοῦ σκοτούς ἐστῶτες ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς τάφρου, καὶ ἐτόξενόν τε καὶ ἐσηκόντιζον ἐς τὰ γυνά, αὐτοὶ δὲ ἐν τῷ ἀφανεί ὄντες ἥσσαν διὰ τὰς λαμπάδας καθεωρῶντο, ὥστε φθάνουσι τῶν Πλαταιῶν καὶ οἱ ὕστατοι διαβάντες τὴν τάφρον, χαλεπῶς δὲ καὶ βιαίως. 5 κρύσταλλός τε γὰρ ἐπεπήγει οὐ βέβαιος ἐν αὐτῇ ὥστ' ἐπελθεῖν, ἄλλ' οἷος ἀπηλιώτου [ἢ βορέου] ὑδατώδης μᾶλλον, καὶ ἡ νύξ τοιοῦτῳ ἀνέμῳ ὑπονιφομένη πολὺν τὸ ὕδωρ ἐν αὐτῇ ἐπεποιήκει, ὃ μάλιστα ὑπερέχοντες ἐπεραιώθησαν. ἐγένετο δὲ καὶ ἡ διάφρευξις αὐτοῖς μᾶλλον διὰ τοῦ χειμῶνος τὸ μέγεθος.

καὶ κλίμακας bis πλείους Erzählte thun. — οἱ μὲν sind alle bis jetzt Hinaufgekommenen. — ἀπὸ τῶν π. verb. mit εἶργον, von den Türmen aus, näher erklärt durch καὶ κάτωθεν καὶ ἄνωθεν. Die von unten Abwehrenden sind die, welche sich in den Durchgängen unten als Wache aufgestellt hatten. — οἱ — πλείους sind die bis jetzt noch unten Befindlichen. Diese „setzen nun viele Leitern“ an, aber nicht an die Türme, wie so eben geschah, sondern an das μεταπύργιον.

2. αἰὲ, jedesmal. — τάφρον, hier der äufsere. — κωλ. γιν. 1, 35, 4. — διαβάσεως, näml. über diesen Graben.

3. οἱ τελευταῖοι ist wohl Appos., wie οἱ δυνάτωτατοι 1, 2, 6. τοὺς πλοισιωάτους 1, 108, 3.

4. τὰ γυνά, d. ungedeckten Teile des Körpers, welche Seite also be-

sonders? Vgl. latus apertum, Caes. — βιαίως, 2, 33, 3.

5. οἷος — μᾶλλον, wie es bei Ostwind beschaffen ist, wässerig mehr als fest. Ich streiche mit Dobree (St.) ἢ βορέου, da diese Worte sich als Glossem zu ὑδατώδης μᾶλλον eingeschlichen haben; Krüg. will ἡ εὐρον lesen: oder bei Südost (aber bei Südost gab es sicher dort gar kein Eis, auch kein „mehr wässeriges“), Poppo möchte μᾶλλον umstellen oder ὑδατώδης tilgen. Cl. vermutet eine Verschreibung oder Auslassung. — ἡ νύξ — ὑπονιφομένη ein gewagter Ausdruck von poetischer Farbe: die von solchem Winde etwas durchschneite Nacht. ὑπονίφει unpersönl. 4, 103, 2. Sonst kommt das Wort überhaupt nicht vor. — διάφρευξις nur wieder bei Spätern. — μᾶλλον, mehr als wegen einer andern Ursache, also vornehmlich.

24. Ὁρμήσαντες δὲ ἀπὸ τῆς τάφρου οἱ Πλαταιῆς ἐχώρουν ἀθρόοι τὴν ἐς Θήβας φέρουσαν ὁδόν, ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸ τοῦ Ἀνδροκράτους ἡρώον, νομίζοντες ἥμιστ' ἂν σφᾶς ταύτην αὐτοὺς ὑποτοπῆσαι τραπέσθαι τὴν ἐς τοὺς πολεμίους· καὶ ἅμα ἐώρων τοὺς Πελοποννησίους τὴν πρὸς Κιθαιρώνα καὶ Δρυὸς κεφαλὰς 2 τὴν ἐπ' Ἀθηνῶν φέρουσαν μετὰ λαμπάδων διώκοντας. καὶ ἐπὶ μὲν ἕξ ἢ ἐπτά σταδίου οἱ Πλαταιῆς τὴν ἐπὶ τῶν Θηβῶν ἐχώρησαν, ἔπειθ' ὑποστρέψαντες ἦσαν τὴν πρὸς τὸ ὄρος φέρουσαν ὁδόν ἐς Ἐρύθρας καὶ Ὑσιᾶς, καὶ λαβόμενοι τῶν ὁρῶν διαφεύγουσιν ἐς τὰς Ἀθήνας, ἄνδρες δώδεκα καὶ διακόσιοι ἀπὸ πλειόνων· εἰσὶ γάρ τινες αὐτῶν οἱ ἀπειράπουντο ἐς τὴν πόλιν πρὶν ὑπερβαίνειν, εἰς δ' ἐπὶ τῇ ἔξω τάφρῳ τοξότης 3 ἐλήφθη. οἱ μὲν οὖν Πελοποννήσιοι κατὰ χώραν ἐγένοντο τῆς βοηθείας παυσάμενοι· οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιῆς τῶν μὲν γεγεννημένων εἰδότες οὐδέν, τῶν δὲ ἀποτραπομένων σφίσειν ἀπαγγειλάντων ὥς οὐδεὶς περίεστι, κήρυκα ἐκπέμψαντες, ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο, ἐσπένδοντο ἀναίρεσιν τοῖς νεκροῖς, μαθόντες δὲ τὸ ἀληθὲς ἐπαύσαντο. οἱ μὲν δὴ τῶν Πλαταιῶν ἄνδρες οὕτως ὑπερβάντες ἐσώθησαν.

25. Ἐκ δὲ τῆς Λακεδαιμόνου τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος τελευτῶντος ἐκπέμπεται Σάλαυτος ὁ Λακεδαιμόνιος ἐς Μυτιλήνην τριῖρει. καὶ πλεύσας ἐς Πύρραν καὶ ἐξ αὐτῆς πεζῇ κατὰ χαράδραν τινά, ἣ ὑπερβατὸν ἦν τὸ περικτεῖχισμα, διαλαθὼν ἐσέρχεται ἐς τὴν Μυτιλήνην, καὶ ἔλεγε τοῖς προέδροις ὅτι ἐσβολή 2 τε ἅμα ἐς τὴν Ἀττικὴν ἔσται καὶ αἱ τεσσαράκοντα νῆες παρέσονται ἃς ἔδει βοηθῆσαι αὐτοῖς, προαποπεμφθῆναί τε αὐτὸς τούτων ἕνεκα καὶ ἅμα τῶν ἄλλων ἐπιμελησόμενος. καὶ οἱ μὲν

24. 1. νομίζοντες κτέ. Konstr. νομίζοντες αὐτοὺς ἥμιστ' ἂν ὑποτοπῆσαι σφᾶς τραπέσθαι ταύτην. — ἥμιστ' ἂν mit St. Die Hauptstrasse nach Athen führte durch jenen Pals der „Eichenköpfe.“

2. λαβόμενοι gewinnend, wie 22, 8 ἀντίλαβ.

3. κατὰ χώραν ἐγ., kamen nach ihrem Standort zurück. Kr. — ὥς οὐδεὶς π. Warum machten sie diese falsche Angabe? — ἐσπένδοντο, wollten sich (durch einen Vertrag) ausbedingen. zu 1, 105, 6.

25. 1. Πύρραν, 18, 1. — ὑπερ-

βατόν kann keinenfalls etwas anderes als „übersteigbar“ bedeuten. Hierdurch wird also die Annahme, daß für den freien Durchfluß des Gießbachs unten eine Mauerlücke gelassen und der Mann etwa durch diese gekrochen sei (Cl.), ausgeschlossen. Die χαράδρα ist vielmehr auch hier (wie 98, 1. 107, 3. 112, 6) ein ausgetrocknetes Flußbett, Schlucht, Hohlweg. Die Mauer wird sich im Verhältniß der Tiefe der Schlucht gesenkt haben, also von den Seitenwänden der letztern aus übersteigbar gewesen sein.

Μυτιληναῖοι ἐθάρσουν τε καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἦσσαν εἶχον τὴν γνώμην ὥστε ξυμβαίνειν. ὃ τε χειμῶν ἐτελεύτα οὗτος, καὶ τέταρτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

26. Τοῦ δ' ἐπιγυγμένου θέρους οἱ Πελοποννήσιοι ἐπειδὴ τὰς ἐς τὴν Μυτιλήνην δύο καὶ τεσσαράκοντα ναῦς ἀπέστειλαν ἔχοντα Ἀλκίδα, ὃς ἦν αὐτοῖς ναύαρχος, προστάξαντες, αὐτοὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐσέβαλον, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν θορυβούμενοι ἦσσαν ταῖς ναυσὶν ἐς τὴν Μυτιλήνην καταπλεούσαις ἐπιβοηθήσωσιν. ἡγεῖτο δὲ τῆς ἐσβολῆς ταύτης 2 Κλεομένης ὑπὲρ Πανσανίου τοῦ Πλειστοάνакτος νείος βασιλέως ὄντος καὶ νεωτέρου ἔτι, πατὴρ δὲ ἀδελφὸς ὢν. ἐδήσαν δὲ τῆς 3 Ἀττικῆς τὰ τε πρότερον τετυμημένα εἴ τι ἐβεβλαστήκει καὶ ὅσα ἐν ταῖς πρὶν ἐσβολαῖς παρελέλειπτο· καὶ ἡ ἐσβολὴ αὕτη χαλεπω-

2. ἦσσαν εἶχον τὴν γν. mit πρὸς τ. Ἀθ. zu verbinden. — ὥστε ξυμβ. die beabsicht. Folge als Erklärung zu gesetzt.

26. Jahr 427. 1. δύο καὶ τεσσ. Sonst wird der Bestand dieser Flotte mit der runden Zahl 40 angegeben. 16, 3. 25, 1. 69, 1. G. Osberger, krit. Bemkn. zu Thuk. 1882 streicht ohne weiteres δύο καὶ. St. Philol. Anz. XIII S. 302 vermutet die ganze Zahl sei als Zusatz eines Erklärers zu betrachten, der zu den 40 Schiffen die zwei 3, 5, 4 u. 3, 25, 1 erwähnten Trieren zuzählte. Herbst nimmt an, Alkidas sei mit 2 laked. Schiffen zu den 40 Schiffen nach dem Westen v. Peloponnes, nach Kyllene abgeseelt; wie später 6, 93, 2 Gylippus mit 2 Schiffen z. laked. Flotte abgeht u. sie dann wieder zurückschickt. — ἔχοντα Ἀλκίδα, die Stellung wie 5, 71, 3. Xen. Anab. 1, 2, 21. Mit folg. προστάξαντες findet sich sonst nur ἄρχοντα (vgl. 6, 93, 2. 7, 19, 4. 8, 23, 4 u. 39, 2). Da ἐξ. προστάξαντες schleppend ist, hat Cl. die Konj. v. Stephanus ἄρχοντα aufgenommen, was sich aber wieder neben (ὃς ἦν αὐτοῖς) ναύαρχος nicht findet. Herbst (Philol. 42. S. 693) behält daher ἔχοντα und erklärt: ihn, der ihr Nauarch war, dazu beordert habend, oder: den sie als ihren Nauarchen dazu

beordert hatten. ἔχοντα giebt an, daß Alkidas bereits d. Kommando übernommen hatte. — ἀμφοτέρωθεν zu Wasser u. zu Land bezieht sich auf den im Herbst geplanten u. jetzt unternommenen Angriff (Kap. 15, 1 u. 16, 1). — ἐπιβοηθήσωσιν = ἐπιπλεύσωσιν. ἐπιβοηθεῖν hat — wie Herbst a. a. O. mit Recht hervorhebt — den Doppelsinn: „zum Angriff u. zur Hülfe herbeieilen.“ Vgl. 23, 1. 4, 1, 3. u. a. — Stahl, Gött. gel. Anz. 1882, 1, 97 bez. jetzt v. καταπλεούσαις auf die Athener für καταπλέοντες stehend: damit die Ath. weniger mit ihren Schiffen nach M. hinsegelten u. Succurs brächten.

2. Κλεομένης. Er war Vormund für seinen Neffen Pausanias, weil sein Bruder, König Pleistoanax, im Exile in Arkadien lebte. Letzterer kehrte jedoch im Jahre 421 zurück und führte dann die Regierung wieder selbst: 2, 21, 1. 5, 16, 3. 33, 1. 75, 1. — πατὴρ δὲ: in δὲ der Gegensatz zu ὑπὲρ etc., Kl. führt als Stellvertreter des Königssohnes, aber (dazu berechtigt) als Bruder v. dessen Vater. Stahl δὲ daher nicht wahrscheinlich.

3. Vor εἴ τι haben d. Hdschr. ein zuerst v. L. Dindorf als falsch erkannt καὶ.

4 τάτῃ ἐγένετο τοῖς Ἀθηναίοις μετὰ τὴν δευτέραν. ἐπιμένοντες γὰρ αἰεὶ ἀπὸ τῆς Λέσβου τι πεύσεσθαι τῶν νεῶν ἔργον ὡς ἥδη πεπεραιωμένων ἐπεξῆλθον τὰ πολλὰ τέμνοντες. ὡς δ' οὐδὲν ἀπέβαινε αὐτοῖς ὧν προσεδέχοντο καὶ ἐπελελοίπει ὁ σῖτος, ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις.

27. Οἱ δὲ Μυτιληναῖοι ἐν τούτῳ, ὡς αἱ τε νῆες αὐτοῖς οὐχ ἦγον ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ἀλλὰ ἐνεχρόνιζον, καὶ ὁ σῖτος ἐπελελοίπει, ἀναγκάζονται ξυμβαίνειν πρὸς τοὺς Ἀθη-
2 ναίους διὰ τὰδε. ὁ Σάλαιθος καὶ αὐτὸς οὐ προσδεχόμενος ἔτι τὰς ναῦς ὀπλίξει τὸν δῆμον πρότερον ψιλὸν ὄντα ὡς ἐπεξιδῶν
3 τοῖς Ἀθηναίοις· οἱ δὲ ἐπειδὴ ἔλαβον ὅπλα, οὔτε ἡκροῶντο ἔτι τῶν ἀρχόντων, κατὰ ξυλλόγους τε γιγνόμενοι ἢ τὸν σῖτον ἐκέλευον τοὺς δυνατοὺς φέρειν ἐς τὸ φανερόν καὶ διανέμειν ἅπασιν, ἢ αὐτοὶ ξυγκωρήσαντες πρὸς Ἀθηναίους ἔφασαν παρα-
δώσειν τὴν πόλιν.

28. Γινόντες δὲ οἱ ἐν τοῖς πράγμασιν οὗτ' ἀποκωλύειν δυνατοὶ ὄντες, εἰ τ' ἀπομονωθήσονται τῆς ξυμβάσεως, κιν-
δυνεύουσιν, ποιοῦνται κοινῇ ὁμολογίαν πρὸς τε Πάχητα καὶ τὸ στρατόπεδον, ὥστε Ἀθηναίους μὲν ἐξεῖναι βουλευσάσαι περὶ Μυτιληναίων ὁποῖον ἂν τι βούλωνται καὶ τὴν στρατιὰν ἐς τὴν πόλιν δέχεσθαι αὐτούς, πρεσβείαν δὲ ἀποστέλλειν ἐς τὰς Ἀθήνας Μυτιληναίους περὶ ἑαυτῶν· ἐν ὅσῳ δ' ἂν πάλιν ἔλ-
θωσι, Πάχητα μῆτε θῆσαι Μυτιληναίων μηδὲνα μῆτε ἀνδρα-
2 ποδίσαι μῆτε ἀποκτείνειν. ἡ μὲν ξύμβασις αὕτῃ ἐγένετο. οἱ δὲ πράξαντες πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους μάλιστα τῶν Μυτι-
ληναίων περιδεεῖς ὄντες, ὡς ἡ στρατιὰ ἐσῆλθεν, οὐκ ἠνέ-
σχοντο, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς βωμοὺς ὅμως καθίζουσιν· Πάχης δ' ἀναστήσας αὐτοὺς ὥστε μὴ ἀδικῆσαι, κατατίθεται ἐς Τένεδον
3 μέχρι οὗ τοῖς Ἀθηναίοις τι δόξη. πέμψας δὲ καὶ ἐς τὴν Ἀν-

4. ἐπεξῆλθον, sie dehnten sich aus über. vgl. καταδραμεῖν τι 2, 94, 3 u. a. Mit dem Akk., jedoch metaphorisch, auch 3, 67, 1 ταῦτα ἐπεξῆλθομεν: wir haben uns über diese Punkte verbreitet.

27. 1. Worauf bezieht sich τὰδε?

3. κατὰ ξυλλ. γιν. zu 1, 139, 4.

28. 1. δυνατοὶ ὄντες u. κινδυνεύ-
οντες sind von γινόντες abhängig.

— κοινῇ, gemeinschaftl. mit der Volkspartei. — αὐτούς, τοὺς Μυτιληναίους.

2. μάλιστα verbinde mit πράξαντες. — οὐκ ἠνέσχοντο abs. wie 5, 45, 4. konnten sich nicht halten vor Angst.

— ὅμως, trotz der Konvention. — ὥστε — ἀδικῆσαι dasselbe, was 1, 126, 11 ἐφ' ᾧ μηδὲν κακὸν ποιήσουσιν. s. 34, 3. — δόξη. Üb. den bloßen Konj. zu 1, 137, 2.

τισσαν τριήρεις προσεκτήσατο καὶ τᾶλλα τὰ περὶ τὸ στρατό-
πεδον καθίστατο ἢ αὐτῷ ἐδόκει.

29. Οἱ δ' ἐν ταῖς τεσσαράκοντα ναυσὶ Πελοποννήσιοι,
οὓς ἔδει ἐν τάχει παραγενέσθαι, πλείοντες περὶ τε αὐτὴν τὴν
Πελοπόννησον ἐνδιέτριψαν καὶ κατὰ τὸν ἄλλον πλοῦν σχο-
λαῖοι κομισθέντες τοὺς μὲν ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους λανθά-
νουσι, πρὶν δὴ τῇ Δήλῳ ἔσχον, προσμύξαντες δ' ἀπ' αὐτῆς
τῇ Ἰκάρῳ καὶ Μυκόνῳ πυνθάνονται πρῶτον ὅτι ἡ Μυτιλήνη
ἑάλωκε. βουλόμενοι δὲ τὸ σαφὲς εἰδέναι κατέπλευσαν ἐς Ἐμ- 2
βατον τῆς Ἐρυθραίας· ἡμέραι δὲ μάλιστα ἦσαν τῇ Μυτιλήνῃ
ἑαλωκυῖα ἑπτὰ ὅτ' ἐς τὸ Ἐμβατον κατέπλευσαν. πυνθόμενοι
δὲ τὸ σαφὲς ἐβουλεύοντο ἐκ τῶν παρόντων· καὶ ἔλεξεν αὐτοῖς
Τευτιάπλος ἀνὴρ Ἥλεος τάδε.

30. „Ἀλλίδα καὶ Πελοποννησίων ὅσοι πάρεσμεν ἄρχον-
τες τῆς στρατιᾶς, ἐμοὶ δοκεῖ πλεῖν ἡμᾶς ἐπὶ Μυτιλήνῃ πρὶν
ἐκπύστους γενέσθαι, ὥσπερ ἔχομεν. κατὰ γὰρ τὸ εἰκὸς ἀν- 2
δρῶν νεωστὶ πόλιν ἐχόντων πολὺ τὸ ἀφύλακτον εὐρήσομεν,
κατὰ μὲν θάλασσαν καὶ πάνν, ἥ ἐκεῖνοί τε ἀνέλπιστοι ἐπιγε-
νέσθαι ἂν τινα σφίσι πολέμιον καὶ ἡμῶν ἢ ἀλκὴ τυγχάνει μά-
λιστα οὐσα· εἰκὸς δὲ καὶ τὸ πεζὸν αὐτῶν κατ' οἰκίας ἀμελέ-
στερον ὥς κεκρατηκότων διεσπάρθαι. εἰ οὖν προσπέσοιμεν 3
ἄφνω τε καὶ νυκτός, ἐλπίζω μετὰ τῶν ἔνδον, εἴ τις ἄρα ἡμῖν

29. 1. τοὺς ἐκ τῆς πόλεως Ἀθην. das bloß aus den Bürgern (u. Me-
töken) ohne die Bundesgenoss. ge-
bildete Heer auf den 100 Schiffen
(Kap. 16). Herbst (Philol. Bd. 16
u. 42) führt mit Recht den gleichen
Gebrauch v. οἱ ἐκ τῆς π. für Bürger-
heer in folg. Stellen an: 1, 105, 4.
2, 31, 1. 3, 91. 4, 28, 4. 77, 3. —
τῇ Δήλῳ ἔσχον. So ἔχω, landen,
noch 33, 1. 7, 1, 2 konstruiert. Sonst
mit ἐς und κατὰ. — τῇ Ἰκάρῳ καὶ
Μυκόνῳ. Geographische Genauig-
keit würde die umgekehrte Stellung
erfordern. Derselbe Fall 8, 88 εὐθὺς
τῆς Φασήλιδος καὶ Κανόνος, und 8,
108, 1.

2. τῇ Μυτιλ. ἑάλ. Wir: seit der
Einnahme von Mytilene. s. 1,
13, 4.

30. 1. ὥσπερ ἔχομεν. zu 1, 134, 3.

2. ἀνδρῶν „hängt von τὸ ἀφύ-
λακτον ab: an Männern, die eben

erst eine Stadt erobert haben,
werden wir die Sorglosigkeit
groß finden“. Kr. — ἀνέλπιστοι
aktiv, wie 6, 17, 8. 8, 1, 2. hier:
unbesorgt. — ἡμῶν — οὐσα. Faßt
man den ganzen Gedanken so auf:
„zur See werden wir d. Ath. ganz
besonders sorglos finden, wo einer-
seits sie am wenigsten einen feind-
lichen Angriff erwarten, andererseits
wir gerade einmal vorzugsweise
stark sind“, so enthält das letzte
Glied den Ausdruck der Freude
darüber, daß die vorausgesetzte
Sorglosigkeit der Ath. der gerade
einmal recht starken Seemacht der
Verbündeten zuverlässig den Sieg
zuwenden werde. τυγχάνει ist
gebraucht, weil gewöhnlich die
Peloponnesier nicht stark zur See
waren. ἀλκὴ Kraftanstrengung,
Kampffähigkeit, wie 2, 84, 3. 6, 34,
9 und sonst.

4 ἔστιν ὑπόλοιπος εὐνους, καταληφθῆναι ἂν τὰ πράγματα. καὶ μὴ ἀποκνήσωμεν τὸν κίνδυνον, νομίσαντες οὐκ ἄλλο τι εἶναι τὸ καινὸν τοῦ πολέμου ἢ τὸ τοιοῦτον, ὃ εἴ τις στρατηγὸς ἐν τε αὐτῷ φυλάσσοιτο καὶ τοῖς πολεμίοις ἐνορῶν ἐπιχειροίη, πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο.“

31. Ὁ μὲν τσαῦτα εἰπὼν οὐκ ἔπειθε τὸν Ἀλκίδα. ἄλλοι δέ τινες τῶν ἀπ' Ἰωνίας φυγάδων καὶ οἱ Λέσβιοι ξυμπλέοντες παρήνουν, ἐπειδὴ τοῦτον τὸν κίνδυνον φοβεῖται, τῶν ἐν Ἰωνίᾳ πόλεων καταλαβεῖν τινα ἢ Κύμην τὴν Αἰολίδα, ὅπως ἐκ πόλεως ὀρμώμενοι τὴν Ἰωνίαν ἀποστήσωσιν (ἐλπίδα δ' εἶναι· οὐδενὶ γὰρ ἀκουσίως ἀφίχθαι), καὶ τὴν πρόσοδον ταύτην μεγίστην οὖσαν Ἀθηναίων ἦν ὑφέλωσι, καὶ ἅμα, ἦν ἐφορμῶσιν αὐτοῖς, δαπάνη σφίσι γίννηται· πείσειν τε οἷσθαι καὶ Πισσοῦθνην ὥστε ξυμπολεμεῖν. ὃ δὲ οὐδὲ ταῦτα ἐνεδέχeto, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τῆς γνώμης εἶχεν, ἐπειδὴ τῆς Μυτιλήνης ὑστερήκει, ὅτι τάχιστα τῇ Πελοποννήσῳ πάλιν προσμίξει.

32. Ἄρας δὲ ἐκ τοῦ Ἐμβάτου παρέπλει· καὶ προσσχὼν Μυοννήσῳ τῇ Τηίων τοὺς αἰχμαλώτους οὖς κατὰ πλοῦν εἰλή-
2 φει ἀπέσφαξε τοὺς πολλούς. καὶ ἐς τὴν Ἐφεσον καθορμίσα-

4. τὸ καινόν, das Unerwartete, Überraschende. — τὸ τοιοῦτον, näml. ein plötzl. Überfall. Der Art. weist auf das Vorgegangene zurück. — τοῖς πολ. ἐνορῶν. Sinn: wenn er an den Feinden einen solchen Zustand wahrnimmt, daß ein plötzlicher Überfall Erfolg verspricht.

31. 1. οὐκ ἔπειθε s. zu Kap. 3, 1. ferner 72, 4. 4, 4, 1. 71, 2. 6, 50, 1. — οἱ Λέσβιοι, die aus der Erzählung bekannten, die in Olympia u. Sparta (Kap. 8. 16.), welche mit ionischen Flüchtlingen den Alkidas begleiteten. In der Textausg. hat B. das von Madvig vorgeschlagene οἱ ξυμπλ. aufgenommen, da nur einige d. Lesb. b. Alk. gewellt hätten. Freilich nicht alle L., aber wohl alle aus Ol. u. Sp. kommenden. — ὀρμώμενοι. zu 1, 64, 2. — οὐδενὶ κτέ., denn keinem seiensie, die Lak., unerwünscht gekommen. — καὶ τὴν πρόσοδον κτέ. Die Stelle ist mit St. so zu erkl.: καὶ ἅμα =

zugleich auch, ἦν ἐφορμ. αὐτοῖς = wenn sie dieselben (d. Athener) blockieren würden, δαπάνη = Geldmittel, σφίσι bezieht sich auf das Subj. v. παρήνουν. — Πισσοῦθνην 1, 115, 4.

2. τὸ πλεῖστον κτέ., seine vorwiegende Meinung ging dahin. vgl. Herod. 5, 126 αὐτῷ δὲ Ἀρισταγόρῃ ἢ πλείστη γνώμη ἦν ἐς τὴν Μύρμινον ἀπάγειν.

32. 1. παρέπλει fuhr an der Küste hin. — ἀπέσφαξε. Ein Beleg v. der 2, 67, 4 im allgem. berührten Barbarei der Spartaner. Auch die Kerkyraier töteten die Kriegsgefangenen 1, 30, 1.

2. ἐς τὴν Ἐφεσον καθορμίσαντων. — ἀπέσφαξε. Ein Beleg v. der 2, 67, 4 im allgem. berührten Barbarei der Spartaner. Auch die Kerkyraier töteten die Kriegsgefangenen 1, 30, 1.

μένον αὐτοῦ Σαμίων τῶν ἐξ Ἀναίων ἀφικόμενοι πρέσβεις
 ἔλεγον οὐ καλῶς τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦν αὐτόν, εἰ ἄνδρας
 διέφθειρεν οὔτε χεῖρας ἀνταιρομένους οὔτε πολεμίους, Ἀθη-
 ναίων δὲ ὑπ' ἀνάγκης ξυμμάχους· εἰ τε μὴ παύσεται, ὀλίγους
 μὲν αὐτὸν τῶν ἐχθρῶν ἐς φιλίαν προσάξεισθαι, πολὺ δὲ
 πλείους τῶν φίλων πολεμίους ἔξειν. καὶ ὁ μὲν ἐπέισθη τε καὶ 3
 Χίων ἄνδρας ὅσους εἶχεν ἐτι ἀφῆκε καὶ τῶν ἄλλων τινάς·
 ὀρῶντες γὰρ τὰς ναῦς οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἔφευγον, ἀλλὰ προσε-
 χώρου μᾶλλον ὥς Ἀττικάς καὶ ἐλπίδα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην
 εἶχον μὴ ποτε Ἀθηναίων τῆς θαλάσσης κρατούντων ναῦς Πε-
 λοποννησίων εἰς Ἰωνίαν παραβαλεῖν.

33. Ἀπὸ δὲ τῆς Ἐφέσου ὁ Ἀλκίδας ἔπλει κατὰ τάχος καὶ
 φρυγὴν ἐποιεῖτο· ὥφθη γὰρ ὑπὸ τῆς Σαλαμινίας καὶ Παράλου
 ἐτι περὶ Κλάρον ὁρμῶν (αἱ δ' ἀπ' Ἀθηναίων ἔνυχον πλέουσai),
 καὶ δεδιὼς τὴν δῖωξιν ἔπλει διὰ τοῦ πελάγους ὥς γῆ ἐκούσιος
 οὐ σχήσων ἄλλη ἢ Πελοποννήσῳ. τῷ δὲ Πάχρητι καὶ τοῖς 2
 Ἀθηναίοις ἦλθε μὲν καὶ ἀπὸ τῆς Ἐρυθραίας ἀγγελία, ἀφι-
 κνεῖτο δὲ καὶ πανταχόθεν· ἀτειχίστου γὰρ οὔσης τῆς Ἰωνίας
 μέγα τὸ δέος ἐγένετο μὴ παραπλέοντες οἱ Πελοποννήσιοι, εἰ
 καὶ ὥς μὴ διεννοοῦντο μένειν, πορθῶσιν ἅμα προσπίπτοντες
 τὰς πόλεις· αὐτάγγελοι δ' αὐτὸν ἰδοῦσαι ἐν τῇ Κλάρῳ ἢ τε
 Πάραλος καὶ ἡ Σαλαμινία ἔφρασαν. ὁ δὲ ὑπὸ σπουδῆς ἐποι- 3

2. Ἀναίων 19, 2. — εἰ διέφθειρεν.
 Welche Form erwartet man? Doch
 steht hier εἰ fast wie nach θανμάζω
 u. ähnl. Ausdrücken.

3. ὀρῶντες γὰρ κτέ. Da in den
 vorhergehenden Worten liegt: er
 hatte noch Chier und manche an-
 dere als Gefangene, so folgt ganz
 zweckmässig hiererst die Erklärung,
 wie es gekommen sei, das ihm so
 viele in die Hände fielen. — μὴ
 wegen οὐδέ. — παραβαλεῖν, über-
 setzen. Bei Thuk. sonst nicht in
 dieser Bedeutung, wohl aber bei
 Demosth. p. 163, 3 ταῖς ναυσὶν εἰς
 τὸν Ἑλλήσποντον παραβαλεῖν, und
 bei andern; s. Steph. Thes. unt. d. W.
 Heilmanns Erklärung: „sich hinüber
 wagen“, wie 36, 2 ἐς Ἰωνίαν παρακιν-
 δυνεῦσαι, welche auch Cl. sehr wahr-
 scheinl. findet, ist schwerl. haltbar.
 — ἐλπίδα, wie ἐλπίζω (1, 1, 1. 2,
 59, 3. 6, 86, 4) vox media. Wie

also hier bei τὴν ἐλαχίστην zu über-
 setzen?

33. 1. Σαλαμινίας καὶ Παράλου.
 Die bekannten Schnellsegler, die im
 öffentl. Dienste gebraucht wurden,
 zur Überbringung von Depeschen
 und Geldern, zu Reisen der Gesand-
 ten etc. v. 77, 3. 6, 53, 1. 8, 74, 1.
 — Κλάρος bei Kolophon. — γῆ. zu
 29, 1.

2. τῷ — Ἀθηναίοις. zu 1, 80, 3.
 — ἦλθε μὲν, „die erste noch flüch-
 tige Nachricht, ἀφικνεῖτο δ. κ.
 παντ. Impf. der wiederholten dring-
 lichen Botschaften; αὐτάγγελοι —
 ἔφρασαν, der auf eigener Anschau-
 ung beruhende und die einzelnen
 Umstände genau angegebende Bericht,
 daher φράζειν wie 1, 145“. Cl. —
 καὶ ὥς, auch so, dennoch, wohl:
 καίπερ ἀτειχίστου οὔσης τῆς Ἰωνίας.
 — αὐτάγγελοι verb. mit ἔφρασαν. —
 αὐτόν, τὸν Ἀλκίδαν.

εἶτο τὴν διώξιν· καὶ μέχρι μὲν Πάτμου τῆς νήσου ἐπεδίωξεν, ὥς δ' οὐκέτι ἐν καταλήψει ἐφαίνετο, ἐπανεχώρει. κέρδος δὲ ἐνόμισεν, ἐπειδὴ οὐ μετεώροις περιέτυχεν, ὅτι οὐδαμοῦ ἐγκαταληφθεῖσαι ἤναγκάσθησαν στρατόπεδον ποιεῖσθαι καὶ φυλακὴν σφίσι καὶ ἐφόρμησιν παρασχεῖν.

34. Παραπλέων δὲ πάλιν ἔσχε καὶ ἐς Νότιον τὸ Κολοφωνίων, οὗ κατῴκητο Κολοφώνιοι τῆς ἔνω πόλεως ἑαλωκυίας ὑπὸ Ἰταμένους καὶ τῶν βαρβάρων κατὰ στάσιν ἰδίᾳ ἐπαχθέντων· ἑάλω δὲ μάλιστα αὕτη ὅτε ἡ δευτέρα Πελοπον-
 2 νησίῳ ἐσβολῇ ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐγίνετο. ἐν οὖν τῷ Νοτίῳ οἱ καταφυγόντες καὶ κατοικήσαντες αὐτόθι αὐθις στασιάζαντες, οἱ μὲν παρὰ Πισσοῦθρου ἐπικούρους Ἀρκάδων τε καὶ τῶν βαρβάρων ἐπαρόμενοι ἐν διατειχίσματι εἶχον καὶ τῶν ἐκ τῆς ἔνω πόλεως Κολοφωνίων οἱ μηδίσαντες ξυνεσελθόντες ἐπολίτευον, οἱ δὲ ὑπεξελθόντες τούτους καὶ ὄντες φυγάδες τὸν
 3 Πάχητα ἐπάγονται. ὁ δὲ προκαλεσάμενος ἐς λόγους Ἰππίαν τῶν ἐν τῷ διατειχίσματι Ἀρκάδων ἄρχοντα, ὥστε, ἦν μηδὲν ἀρέσκον λέγῃ, πάλιν αὐτὸν καταστήσειν ἐς τὸ τεῖχος σῶν καὶ ὑγιᾶ, ὁ μὲν ἐξῆλθε παρ' αὐτόν, ὁ δ' ἐκείνων μὲν ἐν φυλακῇ ἀδέσμῳ εἶχεν, αὐτὸς δὲ προσβαλὼν τῷ τευχίσματι ἐξαπιναιῶς καὶ οὐ προσδεχομένων αἰρεῖ, τοὺς τε Ἀρκάδας καὶ τῶν βαρβάρων ὅσοι ἐνῆσαν διαφθείρει· καὶ τὸν Ἰππίαν ὕστερον ἐσα-

3. ἐν καταλήψει ἐφαίνετο, sc. ὁ Ἀλκίδας, Subjektswechsel wie häufig; doch kann der Ausdruck auch unpersönlich gemeint sein, wie οὐκ ἐν παύλῃ ἐφαίνετο und Ähnliches (zu 1, 7). — μετεώροις, sc. ταῖς ναν-σὶ. — ἐγκαταληφθεῖσαι, sc. ὑφ' ἐαυτοῦ. — ἤναγκάσθησαν ist ebenfalls durch οὐδαμοῦ verneint. — παρασχεῖν ist in die Abhängigkeit von ἤναγκάσθησαν gezogen, wozu es dem Gedanken nach nicht ganz paßt. Strenger logisch wäre diese Form: ἐν ᾧ φυλακῇ σφίσι (den Ath.) καὶ ἐφόρμησιν ἂν παρέσχον. zu 8, 76, 5.

34. 1. τῆς ἔνω πόλεως, die Stadt Kolophon selbst. — ἰδίᾳ Konj. von Krüg. (s. 3, 2, 3 ἰδίᾳ ἄνδρες κατὰ στάσιν — μηνυταὶ γίνονται) statt ἰδίαν, das keine genügende Erklärung zuläßt. — ἡ δευτέρα. 2, 47, 2.

2. ἐπαρόμενοι bez. die Dauer 6,

6, 2. — ἐν διατειχίσματι, „in parte urbis, quae a reliqua muro separata et castelli instar erat. — Cf. 7, 60, 2.“ P. — ὑπεξελθόντες τούτους. Wegen der Konstr. vgl. ἐξελθεῖν χώραν, τὴν πόλιν (Steph. Thes. unt. ἐξέρχομαι), ὑπεκφεύγειν 2, 90, 5. 91, 1. ὑποχωρεῖν τὸν ὄχλον 2, 88, 2. ἐξαναχωρεῖν τὰ εἰρημένα 4, 28, 3.

3. ὁ δὲ προκαλεσάμενος hat zum Prädik. εἶχεν, aber durch die antithetische Gliederung ὁ μὲν ἐξῆλθε, ὁ δ' ἐκείνων — εἶχεν entsteht ein Anakoluth, sodafs nun jenes Partic. als Nom. absol. erscheint — eine eigentüml. frische Satzform. Ebenso 4, 80, 4 und schon Homer II. II. 401 ff. u. a. — τῶν st. τὸν d. Hdd. u. Cl. da zu Ἀρκάδων, die eben genannt sind, d. Artikel nötig ist; ἄρχοντα ohne Art. wie 5, 51, 8, 92, 5.

γαρὼν ὥσπερ ἐσπείσατο, ἐπειδὴ ἔνδον ἦν, ξυλλαμβάνει καὶ κατατοξεύει. Κολοφωνίοις δὲ Νότιον παραδίδωσι πλὴν τῶν 4
μυηδισάντων. καὶ ὕστερον Ἀθηναῖοι οἰκιστὰς πέμψαντες κατὰ
τοὺς ἑαυτῶν νόμους κατέκτισαν τὸ Νότιον, ξυναγαγόντες
πάντας ἐκ τῶν πόλεων, εἴ ποὺ τις ἦν Κολοφωνίων.

35. Ὁ δὲ Πάχης ἀφικόμενος ἐς τὴν Μυτιλήνην τὴν τε
Πύρραν καὶ Ἑρεσον παρεστήσατο, καὶ Σάλαιθον λαβὼν ἐν
τῇ πόλει τὸν Λακεδαιμόνιον κεκρυμμένον ἀποπέμπει ἐς τὰς
Ἀθήνας καὶ τοὺς ἐκ τῆς Τενέδου Μυτιληναίων ἄνδρας ἅμα
οὓς κατέθετο καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτῷ αἴτιος ἐδόκει εἶναι τῆς
ἀποστάσεως· ἀποπέμπει δὲ καὶ τῆς στρατιᾶς τὸ πλεόν, τοῖς δὲ 2
λοιποῖς ὑπομένων καθίστατο τὰ περὶ τὴν Μυτιλήνην καὶ τὴν
ἄλλην Λέσβον ἢ αὐτῷ ἐδόκει.

36. Ἀφικόμενων δὲ τῶν ἀνδρῶν καὶ τοῦ Σαλαίθου οἱ Ἀθη-
ναῖοι τὸν μὲν Σάλαιθον εὐθὺς ἀπέκτειναν, ἔστιν ἃ παρεχόμενον
τά τ' ἄλλα καὶ ἀπὸ Πλαταιῶν (ἔτι γὰρ ἐπολιορχοῦντο) ἀπάξειν
Πελοποννησίους· περὶ δὲ τῶν ἀνδρῶν γνώμας ἐποιοῦντο, καὶ 2
ὑπὸ ὀργῆς ἔδοξεν αὐτοῖς οὐ τοὺς παρόντας μόνον ἀποκτείνειν,
ἀλλὰ καὶ τοὺς ἅπαντας Μυτιληναίους ὅσοι ἠβῶσι, παῖδας δὲ
καὶ γυναῖκας ἀνδραποδίσαι, ἐπικαλοῦντες τὴν τε ἄλλην ἀπό-
στασιν ὅτι οὐκ ἀρχόμενοι ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἐποίησαντο, καὶ προσ-
ξυνεβάλετο οὐκ ἐλάχιστον τῆς ὀργῆς αἱ Πελοποννησίων νῆες
ἐς Ἰωνίαν ἐκείνοις βοηθοὶ τολμήσασαι παρακινδυνεῦσαι· οὐ γὰρ

4. πλὴν τῶν μυηδ. gehört zu Kolo-
phoniois. — οἰκιστὰς, nicht Kolo-
nisten, sondern Koloniegriinder, wie
1, 24, 2.

35. 1. παρεστήσατο 1, 29, 5. —
Σάλαιθον. 25, 1. — κατέθετο. 28, 2.

2. τὰ περὶ M., das auf M. Be-
zügliche, die Angelegenheiten
von M.

36. 1. παρεχόμενον, anbietend.
Zur Sache vgl. 2, 67, 4.

2. ἐπικαλοῦντες, anakoluth. Nom.
zu 2, 53, 4. — τὴν τε ἄλλην κτέ.
Über das Verhältniß dieses Satz-
gliedes zum folgenden stimme ich
Stahl bei, der mit Recht das von
Cl. gegen die Hdschr. nach ἀπόστα-
σιν eingeschobene καὶ ablehnt. —
ἀρχόμενοι, als Unterthanen. —
προσξυνεβάλετο κτέ., nicht den
kleinsten Teil der Aufregung

trug der Umstand bei, daß
die Schiffe. Das Subj. dem Sinne
nach ist nicht αἱ νῆες, sondern das,
was die Schiffe gethan haben: τὸ
τολμήσαι παρακινδυνεῦσαι oder ὅτι
ἐτόλμησαν π. Diese Beschaffenheit
des Gedankens, in Verbindung mit
der Gleichartigkeit von 4, 26, 5
αἴτιον ἦν οἱ Λακεδαιμόνιοι προει-
πόντες und 8, 9, 3 (wo die Beru-
fung auf die Accommodation des
Verb. an das Prädik. zur Erklärung
des Singul. nicht ausreicht, da doch
wohl niemand ein αἴτιον ἦν οἱ Λακε-
δαιμόνιοι rechtfertigen möchte),
dürfte den von mehreren als fehler-
haft verworfenen Singul. προσξυνε-
βάλετο, den die besten Codd. haben,
genügend schützen. — παρακινδυν-
εῦσαι, eigentlich: kühn sich in
Gefahr stürzen, hier prägnant mit

- 3 ἀπὸ βραχείας διανοίας ἐδόκουν τὴν ἀπόστασιν ποιήσασθαι. πέμ-
 4 πουσιν οὖν τριήρη ὡς Πάχητα ἄγγελον τῶν δεδογμένων, κατὰ
 5 τὸς αἰτίους. ὡς δ' ἦσθοντο τοῦτο τῶν Μυτιληναίων οἱ παρ-
 6 οντες πρόβειες καὶ οἱ αὐτοῖς τῶν Ἀθηναίων ξυμπράσσοντες,
 7 παρεσκεύασαν τοὺς ἐν τέλει ὥστε αὐθις γνώμας προθεῖναι· καὶ
 8 ἐπεισαν ῥᾶον, διότι καὶ ἐκείνοις ἐνδηλον ἦν βουλόμενον τὸ πλέ-
 9 ον τῶν πολιτῶν αὐθις τινὰς σφίσιν ἀποδοῦναι βουλευσάσθαι.
 10 καταστάσης δ' εὐθύς ἐκκλησίας ἄλλαι τε γνῶμαι ἀφ' ἐκάστων
 11 ἐλέγοντο καὶ Κλέων ὁ Κλειανέτου, ὥσπερ καὶ τὴν προτέραν ἐνε-
 12 νικήκει ὥστε ἀποκτεῖναι, ὣν καὶ ἐς τὰ ἄλλα βιαιότατος τῶν
 13 πολιτῶν τῷ τε δήμῳ παρὰ πολὺ ἐν τῷ τότε πιθανώτατος, παρ-
 14 ελθὼν αὐθις ἔλεγε τοιαύδε.

37. „Πολλάκις μὲν ἤδη ἔγωγε καὶ ἄλλοτε ἔγνων δημοκρα-
 15 τίαν ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἐτέρων ἄρχειν, μάλιστα δ' ἐν τῇ νῦν
 16 ὑμετέρᾳ περὶ Μυτιληναίων μεταμελεία. διὰ γὰρ τὸ καθ' ἡμέραν
 17 ἀδεῖς καὶ ἀνεπιβούλετον πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐς τοὺς ξυμμάχους
 18 τὸ αὐτὸ ἔχετε, καὶ ὅ τι ἂν ἢ λόγῳ πεισθέντες ὑπ' αὐτῶν ἀμάρ-
 19 τητε ἢ οἰκτῶ ἐνδῶτε, οὐκ ἐπικινδύνως ἡγείσθε ἐς ὑμᾶς καὶ οὐκ
 20 ἐς τὴν τῶν ξυμμάχων χάριν μαλακίζεσθαι, οὐ σκοποῦντες ὅτι
 21 τυραννίδα ἔχετε τὴν ἀρχὴν καὶ πρὸς ἐπιβουλεύοντας αὐτοὺς καὶ
 22 ἄκοντας ἀρχομένους· οὐκ ἐξ ὧν ἂν χαρίζησθε βλαπτόμενοι αὐτοὶ

ἐς konstruiert: kühn die Fahrt nach Ionien machen.

4. μᾶλλον ἢ οὐ. zu 2, 62, 3.

5. τινάς, man. Gewöhnlicher so der Sing., doch der Plur. ebenso 4, 69, 1. 6, 41, 2 und nach den besten Codd. 7, 29, 3.

6. ἀφ' ἐκάστων, 1, 17, 1. öfters b. λέγεσθαι. — προτέραν, sc. γνώμην. — ἔλεγε. zu 1, 26, 1.

37. Kleons Charakter und poli-
 tisches Treiben treten uns aus seiner
 Rede sehr lebendig entgegen. Be-
 sonders hört man deutlich heraus,
 daß der Einfluß der Parteiredner
 bereits eine Macht geworden ist,
 der man nur gemeine, egoistische
 Zwecke unterzulegen weiß. Man
 beachte den offenbar beabsichtigten

Parallelismus der Wendungen
 Kleons mit denen des Perikles,
 während seine Gesinnungen ganz
 andre sind als die seines großen
 Vorgängers. S. hierüber Jebb, Die
 Reden des Thuk. übers. v. Imel-
 mann, Berlin 1883.

1. ἔγνων κτέ. zu verstehen: ἔγνω
 ὅτι δημοκρατία ἀδύνατόν ἐστιν ἔ.
 ἄ. s. §. 3. 4, 62, 2 und besonders
 6, 39, 1.

2. διὰ κτέ. s. 2, 37, 2. 1, 68, 1.
 — οὐκ ἐπικινδ. κτέ. Die Meinung
 des Redners ist: ἐπικινδύνως ἐς
 ὑμᾶς καὶ οὐκ ἐς τὴν τῶν ξυμμάχων
 χάριν μαλακίζεσθε. — τυραννίδα
 ἔχετε τὴν ἀρχὴν sagt auch Perikles,
 s. 2, 63, 2. — ἀρχομένους: οὐκ.
 Asyndet. Anreihung einer Epexe-
 gese, die dadurch einer Parenthese

ἀκροῶνται ὑμῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν ἰσχύι μᾶλλον ἢ τῇ ἐκείνων εὐ-
νοίᾳ περιγένησθε. πάντων δὲ δεινότατον εἰ βέβαιον ἡμῖν μηδὲν 3
καθεστῆξει ὧν ἂν δόξῃ πέρι, μηδὲ γνωσόμεθα ὅτι χεῖροσι νό-
μοις ἀκινήτοις χρωμένῃ πόλιν κρείσσων ἐστὶν ἢ καλῶς ἔχουσιν
ἀκύροις, ἀμαθία τε μετὰ σωφροσύνης ὠφελιμώτερον ἢ δεξιότης
μετὰ ἀκολασίας, οἳ τε φανλότεροι τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς
ξυνετατέρους ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖον ἔμεινον οἰκοῦσι τὰς πόλεις. οἱ 4
μὲν γὰρ τῶν τε νόμων σοφώτεροι βούλονται φαίνεσθαι τῶν τε
ἀεὶ λεγομένων ἐς τὸ κοινὸν περιγίγνεσθαι, ὥς ἐν ἄλλοις μεί-
ζουσιν οὐκ ἂν δηλώσαντες τὴν γνώμην, καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου τὰ
πολλὰ σφάλλουσι τὰς πόλεις· οἱ δ' ἀπιστοῦντες τῇ ἐξ ἑαυτῶν
ξυνέσει ἀμαθέστεροι μὲν τῶν νόμων ἀξιοῦσιν εἶναι, ἀδυνατώ-
τεροι δὲ τοῦ καλῶς εἰπόντος μέμψασθαι λόγον, κριταὶ δὲ ὄντες 5
ἀπὸ τοῦ ἴσου μᾶλλον ἢ ἀγωνισταὶ ὀρθοῦνται τὰ πλείω. ὥς οὖν
χρὴ καὶ ἡμᾶς ποιοῦντας μὴ δεινότητι καὶ ξυνέσεως ἀγῶνι ἐπ-
αιρομένους παρὰ <τὸ> δόξαν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει παραινεῖν.

38. „Εγὼ μὲν οὖν ὁ αὐτός εἰμι τῇ γνώμῃ καὶ θανατάζω μὲν

ähnlich wird. s. 3, 63, 2 ἢν αὐτοὶ
μάλιστα προβάλλεσθε· ἵκανή γε ἦν
κτέ. 4, 10, 3 τὸ δυσέμβατον ἡμέτερον
νομίζω· μενόντων ἡμῶν ξύμμαχον
γίγνεται. Diese drei Stellen stützen
sich gegenseitig und bedürfen nach
meinem Dafürhalten keiner Ände-
rung; s. meine kleinere Ausg. I
praef. p. V. vgl. zu 2, 60, 4. Aus-
führlich über solche Asyndeta bei
Thuk. Stahl Rhein. Mus. XXVI, S.
150ff., dessen Konj. ἄκοντες ἀρχόμενοι
ὥς sich weder durch Leichtigkeit
empfiehlt noch die Klarheit des Aus-
drucks fördert. — βλαπτόμενοι αὐτοί,
zu eigenem Schaden. — ἐξ ὧν
ἂν — περιγένησθε = ἐκ τούτων ὅ
ἂν — π., nach Maßgabe, in-
folge des Übergewichtes, das
ihr gewonnen.

3. εἰ βέβαιον κτέ. Sonderbar klin-
gen im Munde eines Kleon (od. wie
6, 18, 7 eines Alkibiades) diese fast
schroff konservativen Doktrinen.
Übrigens passen sie nicht einmal
auf den vorliegenden Fall, weil es
sich nicht um Abschaffung eines
Gesetzes, sondern nur um Revi-
sion eines speciellen Volksbe-
schlusses (ψηφισμα) handelt. —

πόλιν κρείσσων ἐστὶν, eine Stadt
ist stärker, wenn sie. s. 48, 2.
Unstatthaft sind meines Erachtens
die Erklärungen: besser bestellt;
besser daran; es ist besser, daß
eine Stadt. Vgl. zu ἀμαθία die
Worte des Perikles 2, 40, 2 u. 62,
5. — πρὸς, in Vergleich zu. —
ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖον. Was steht sonst
f. ein Ausdr.?

4. τῶν — σοφώτεροι. s. 1, 83, 3.
— ὥς — γνώμην, als wenn es
andere, wichtigere Dinge
nicht gäbe, worin sie ihre Ein-
sicht zeigen könnten. s. Xen.
Mem. 4, 2, 6 ὥς οὐκ ἂν ἄλλως ἀξιο-
λογοί γενόμενοι. — ἀπὸ τοῦ ἴσου,
billige, unparteiische.

5. ὥς für οὕτως sehr selten in
der Prosa, doch in ganz gleicher
Art gebraucht von Plat. Protag. p.
338 A. ὥς οὖν ποιήσετε καὶ πελ-
θεσθέ μοι. — δεινότης ist vorzugs-
w. die Rednergewalt. — παρὰ δόξαν
bedeutet bei Thuk. „wider Er-
warten“, was hier wohl nicht statt-
haft; deshalb nahm ich Ullrichs
Konj. παρὰ τὸ δόξαν auf. Der fol-
gende Dativ hängt von δόξαν ab.

38. 1. ὁ αὐτός εἰμι, vgl. 2, 61, 2.

τῶν προθέντων αὐθις περὶ Μυτιληναίων λέγειν καὶ χρόνον δια-
 τριβὴν ἐμποησάντων, ὃ ἐστὶ πρὸς τῶν ἡδικηκότων μᾶλλον (ὁ
 γὰρ παθὼν τῷ δρᾶσαντι ἀμβλυτέρῳ τῇ ὀργῇ ἐπεξέρχεται, ἀμύ-
 νασθαι δὲ τῷ παθεῖν ὅτι ἐγγυτάτω κείμενον ἀντίπαλον [δν] μά-
 λιστα τὴν τιμωρίαν ἀναλαμβάνει), θαυμάζω δὲ καὶ ὅστις ἐστὶ
 ὁ ἀντερῶν καὶ ἀξιώσων ἀποφαίνειν τὰς μὲν Μυτιληναίων ἀδι-
 κίας ἡμῖν ὠφελίμους οὕσας, τὰς δ' ἡμετέρας ξυμποροῦς τοῖς
 2 ξυμμάχοις βλάβας καθισταμένας. καὶ δῆλον ὅτι ἡ τῷ λέγειν
 πιστεύσας τὸ πᾶν δοκοῦν ἀνταποφῆναι ὥς οὐκ ἐγνωσται ἀγωνί-
 σαιτ' ἂν, ἡ κέρδει ἐπαιρόμενος τὸ εὐπρεπὲς τοῦ λόγου ἐκπονή-
 3 σας παράγειν πειράσεται. ἡ δὲ πόλις ἐκ τῶν τοιῶνδε ἀγῶνων
 τὰ μὲν ἄθλα ἑτέροις δίδωσιν, αὐτῇ δὲ τοὺς κινδύνους ἀναφέρει.
 4 αἷτιοι δ' ὅμεις κακῶς ἀγωνοθετοῦντες, οἵτινες εἰώθατε θεαταὶ
 μὲν τῶν λόγων γίνεσθαι, ἀκροαταὶ δὲ τῶν ἔργων, τὰ μὲν μέλ-

87, 3. 5, 75, 3. — τ. προθέντων λέγειν, wie 36, 5 πρ. γνώμας diejenigen, welche eine Beratung ansetzten. — πρὸς c. gen. im Interesse, wie 2, 86, 5 u. öfters. — μᾶλλον sc. ἢ πρὸς τῶν ἡδικημένων. — ἐπεξέρχεται, Objekt τῷ δρᾶσαντι angehen gegen, rächend, strafend od. angreifend verfahren gegen einen. — ὁ γὰρ κτέ., dann nämlich, wenn ein Aufschub stattgefunden hat. — ἀμύνεσθαι, wofür τὸ ἀμ. gewöhnlicher wäre, ist Subj. zu ἀναλαμβάνει. — τῷ παθεῖν Obj. zu ὅτι ἐγγ. κείμ. — δν ist von Haase gestrichen. Dadurch wird der Satz erst klar u. schön in der Form. ἀντίπ. ist Prädikatsadj. zu τὴν τιμωρίαν. Cl. u. St. billigen Reiskes Konj. λαμβάνει statt des nicht nachzuweis. τιμ. ἀναλ., welches indes vielleicht gerade wegen seiner Absonderlichkeit gewählt ist. — τὰς δ' ἡμ. §. Sinn: Mein Gegner müßte beweisen, daß unsere Unfälle, wie der Abfall der Mytil. einer ist, unsern Bundesgen. zum Schaden gereichen und nicht vielmehr (was des Redners Meinung ist) als vorteilhaft von ihnen angesehen werden, insofern sie ihnen die Aussicht auf eigene Befreiung eröffnen. — ὁ ἀντερῶν. Regel vom Artikel! van Herw. ἐστὶν st. ἔσται.

2. τὸ πᾶν δοκοῦν. B. falste das Part. Präs., = ὁ πᾶν ἐδόκει, welches den Leser in den Verlauf der gestrigen Verhandlungen versetzte: daß das, was (gestern) allgemein Beifall fand, nicht zum Beschlusse erhoben worden ist. Doch stände dann wohl eher τὸ δόξαν. Daher halte ich die gewöhnl. Erklärung: daß das allgemein Anerkannte (die allgemein gültigen Begriffe u. Grundsätze) nicht angenommen sei, für richtig. Beachte die Prolepsis des Subj. von ἐγνωσται. Von ἀγωνίσαιτ' ἂν hängt der Inf. ἀνταποφ. ab. ἀγωνίζομαι ist absichtlich gewählt, als ob es sich um eine öffentl. Prunkrede handelte (vgl. Pl. Menex. 235 d.) Auch im folg. ist das Bild des Wettkampfes beibehalten (ἀγών, ἀγωνοδύται, θεαταί). — παράγειν verführen. 1, 91, 2.

3. ἑτέροις, den Rednern, wie im jetzigen Falle dem Diodotos, den Kleon wiederholt der Bestechung durch die Mytil. bezichtigt: §. 2 κέρδει ἐπαιρόμενος. 40, 3 τὸ παθεῖν εἶ. vgl. 42, 3.

4. θεαταὶ μὲν κτέ. Eine nicht ganz ungezwungene Antithese. vgl. zu 13, 1. Der Sinn ist klar: Anstatt die Thatsachen anzusehen, wie sie sind, und die Reden mit Urteil

λοντα ἔργα ἀπὸ τῶν εὖ εἰπόντων σκοποῦντες ὥς δυνατὰ γί-
γνεσθαι, τὰ δὲ πεπραγμένα ἤδη, οὐ τὸ δρασθὲν πιστότερον ὕψει
λαβόντες ἢ τὸ ἀκουσθέν, ἀπὸ τῶν λόγων καλῶς ἐπιτιμησάντων.
καὶ μετὰ καινότητος μὲν λόγου ἀπατάσθαι ἄριστοι, μετὰ δεδο- 5
κιμασμένου δὲ μὴ ξυνέπεσθαι ἐθέλειν, δοῦλοι ὄντες τῶν αἰεὶ
ἀτόπων, ὑπερόπται δὲ τῶν εἰωθότων, καὶ μάλιστα μὲν αὐτὸς 6
εἰπεῖν ἕκαστος βουλόμενος δύνασθαι, εἰ δὲ μή, ἀνταγωνιζό-
μενοι τοῖς τοιαῦτα λέγουσι μὴ ὕστεροι ἀκολουθῆσαι δοκεῖν τῇ
γνώμῃ, ὁξέως δὲ τι λέγοντος προεπαινέσαι καὶ προαισθῆσθαι
τε πρόθυμοι [εἶναι] τὰ λεγόμενα καὶ προνοῆσαι βραδεῖς τὰ ἐξ
αὐτῶν ἀποβησόμενα· ζητοῦντές τε ἄλλο τι, ὥς εἰπεῖν, ἢ ἐν οἷς 7
ζῶμεν, φρονοῦντες δὲ οὐδὲ περὶ τῶν παρόντων ἱκανῶς· ἀπλῶς
τε ἀκοῆς ἡδονῇ ἡσσωμένοι καὶ σοφιστῶν θεαταῖς ἐοικότες καθ-
ημένοις μᾶλλον ἢ περὶ πόλεως βουλευομένοις.

anzuhören, seid ihr umgekehrt Hörer der Thatsachen und Schauer der Reden, indem ihr die vergangenen u. künftigen Thatsachen in dem Lichte (ἀπὸ τῶν εὖ εἰπ.) betrachtet, in welches sie die Redner zu stellen wissen, und bei den Reden dasitzet wie Zuschauer eines Sophistenwettkampfes, in welchem der Kunstfertigkeit, nicht der Wahrheit, der Preis zufällt. Vgl. die Bemerkung zu 5, 16, 2. — τὰ δὲ πεπραγ. hängt ebenfalls noch von σκοποῦντες ab, sowie auch ἀπὸ — ἐπιτιμησάντων; οὐ — ἀκουσθέν ist subsumiertes Satzglied: indem ihr nicht das Gethane mit euern Augen für zuverlässiger auf- faßt als das Gehörte. — δρα- σθέν. Diese Flexion auch 6, 53, 2 und in δεδρασμένων 3, 54, 1. — καλῶς geschickt. s. 1, 5, 2. 6, 12, 1. Wegen des Gedankens s. 7, 48, 3.

5. ἀπατάσθαι ἄριστοι. Inf. bei Adjekt., welche ein Geeignetsein zu etw. bedeuten. — μετὰ δεδοκιμασμένον sc. λόγον. ξυνέπεσθαι, „sich überzeugen lassen“. Kr. ὑπερόπται, καταφρονοῦντες (Schol.)

6. ἕκαστος βουλομ. δύν. αὐτὸς εἰπεῖν. Sing. b. ἕκαστος nach Plur. wie 2, 16, 2. Von ἀνταγωνιζόμενοι

hängt außer dem Dat. auch der Inf. δοκεῖν ab: mit jemandem wetteifernd dahinstreben. — τοιαῦτα wohl auf τῶν αἰεὶ ἀτόπων zurückweisend. ὕστεροι prädik. zu ἀκολουθῆσαι hinten nach folgen. — τῇ γνώμῃ, mit ihrer Einsicht. — ὁξέως κτέ., sondern wenn jemand (ergänze τινός) etwas scharfsinnig sagt, es schon vorher gebilligt zu haben. ἐπαινεῖν, billigen, 4, 65, 2. 5, 27, 5. — [εἶναι] hat Poppo mit Recht verdächtigt. In einem „ihr wetteifert begierig zu sein“ könnte ich nur eine unbeholfene Breite erblicken. Passen würde αἰεὶ. Beachte die vielen πρός, so auch im 4. Buch einmal ἐπὶ: 60, 2. Man ergänze ὄντες zu πρόθυμοι u. βραδεῖς. Sinn: Ihr seid immer bei der Hand, den Reden zuzustimmen, als ob ihr schon vorher dasselbe gedacht hättet wie der Redner, die Folgen bedenkt ihr nicht.

7. ἄλλο τι, eine ganz andere Welt. Cl. — σοφιστῶν. nur hier b. Thuk. In diesem Jahre kam der Sophist Gorgias aus Leontini nach Athen, wo seine glänzenden Prunkreden einen bis dahin unerhörten Beifall fanden. Allerdings kam er erst zu Ende des Sommers (zu 86, 3); weshalb zwar nicht Kleon beim

39. „Ὡν ἐγὼ πειρώμενος ἀποτρέπειν ὑμᾶς ἀποφαίνω
 2 Μυτιληναίους μάλιστα δὴ μίαν πόλιν ἡδικηκότας ὑμᾶς. ἐγὼ
 γάρ, οἵτινες μὲν μὴ δυνατοὶ φέρειν τὴν ὑμετέραν ἀρχὴν ἢ
 οἵτινες ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀναγκασθέντες ἀπέστησαν, ξυγ-
 γνώμην ἔχω· νῆσον δὲ οἵτινες ἔχοντες μετὰ τειχῶν καὶ κατὰ
 θάλασσαν μόνον φοβούμενοι τοὺς ἡμετέρους πολεμίους, ἐν
 ᾧ καὶ αὐτοὶ τριήρων παρασκευῇ οὐκ ἄφρακτοὶ ἦσαν πρὸς αὐ-
 τοὺς, αὐτόνομοί τε οἰκοῦντες καὶ τιμώμενοι ἐς τὰ πρῶτα ὑφ’
 ἡμῶν τοιαῦτα εἰργάσαντο, τί ἄλλο οὗτοι ἢ ἐπεβούλευσάν τε
 καὶ ἐπανεστήσαν μᾶλλον ἢ ἀπέστησαν (ἀπόστασις μὲν γε τῶν
 βλαίων τι πασχόντων ἐστίν), ἐξήτησάν τε μετὰ τῶν πολεμιο-
 τάτων ἡμᾶς στάντες διαφθεῖραι; καίτοι δεινότερόν ἐστιν ἢ εἰ
 3 καθ’ αὐτοὺς δύναμιν κτώμενοι ἀντεπολέμησαν. παράδειγμα
 δὲ αὐτοῖς οὔτε αἱ τῶν πέλας ξυμφοραὶ ἐγένοντο, ὅσοι ἀπο-
 στάντες ἤδη ἡμῶν ἐχειρώθησαν, οὔτε ἡ παρούσα εὐδαιμονία
 παρέσχεν ὄκνον μὴ ἐλθεῖν ἐς τὰ δεινὰ· γενόμενοι δὲ πρὸς τὸ
 μέλλον θρασεῖς καὶ ἐλπίσαντες μακρότερα μὲν τῆς δυνάμεως,
 ἐλάσσω δὲ τῆς βουλήσεως, πόλεμον ἤρανο, ἰσχὺν ἀξιώσαντες
 τοῦ δικαίου προθεῖναι· ἐν ᾧ γὰρ φῆθησαν περιέσεσθαι, ἐπέ-
 4 θεντο ἡμῖν οὐκ ἀδικούμενοι. εἰώθε δὲ τῶν πόλεων αἷς ἂν
 μάλιστα καὶ δι’ ἐλαχίστου ἀπροσδόκητος εὐπραξία ἐλθῃ, ἐς

Halten seiner wirklichen Rede, wohl aber Thuk. beim Niederschreiben dieser Stelle an ihn gedacht haben kann.

39. 1. ὧν, die übeln Gewohnheiten der Ath., wie Kl. sie vorher geschildert hat. — μάλιστα δὴ μίαν πόλιν. s. 1, 80, 3. 8, 40, 2. wo noch γέ zu εἰς tritt, doch ohne dies auch 3, 113, 6. 8, 68, 1. — οἵτινες. ohne τούτοις (wie 5, 16, 1), aber es findet sich ὅστις bes. mit ἂν c. conj. öfters so, fast stellvertretend für εἰ τις.

2. νῆσον. Warum vorangestellt? — ἐν ᾧ, während. ἐς τὰ πρῶτα wie in primis, in besonderem Malse, vorzüglich, schon von Herod. gebraucht. — τί ἄλλο ἢ. Ellipse von ἐποίησαν, wie beim lat. quid aliud quam die Auslassung von facere. Ebenso οὐδὲν ἄλλο ἢ 2, 16, 2. — ἐπανεστήσαν κτέ., sie fielen vielmehr uns an, als von uns ab.

s. 1, 115. zu 1, 69, 6. — μὲν γε. zu 1, 40, 4. — μετὰ τ. π. στάντες, vgl. damit σύν τινι, πρὸς τίνος εἶναι. ἡμᾶς eingeschoben zu 1, 68, 1.

3. παράδειγμα vorangestellt, als wenn es auch zum zweiten οὔτε gehören sollte. zu 1, 16. — ἐλάσσω κτέ. Ihre Wünsche gingen also noch weiter als ihre Hoffnungen, die selbst schon ihr Können überboten.

4. Der Gedanke ist mehrfach von alten Schriftstellern nachgeahmt und durch einen derselben (Clem. Alex. Strom. VI, 8, p. 740) auch der Wortlaut gesichert. — εἰώθε. Subj. εὐπραξία, was van Herw. in εὐπραγία korr. wie z. B. 5, 46. — αἷς ἂν = ἐκείνας, αἷς ἂν. — δι’ ἐλαχίστου wie öfters δι’ ὀλίγου u. ä. von der Zeit: nach kürzester Frist, sehr bald. — ἐλθῃ. ἐλθεῖν c. dat. auch 1, 13, 3, hier in d. Be-

ὑβριν τρέπειν· τὰ δὲ πολλὰ κατὰ λόγον τοῖς ἀνθρώποις εὐ-
 τυχοῦντα ἀσφαλέστερα ἢ παρὰ δόξαν· καὶ κακοπραγίαν, ὡς
 εἶπεῖν, ῥᾶον ἀπωθοῦνται ἢ εὐδαιμονίαν διασφύζονται. χρῆν 5
 δὲ Μυτιληναίους καὶ πάλαι μηδὲν διαφέροντας τῶν ἄλλων
 ὑφ' ἡμῶν τετιμῆσθαι, καὶ οὐκ ἂν ἐς τόδε ἐξύβρισαν· πέφυκε
 γὰρ καὶ ἄλλως ἄνθρωπος τὸ μὲν θεραπεῦον ὑπερφρονεῖν, τὸ
 δὲ μὴ ὑπεῖκον θανατᾶζειν. κολασθέντων δὲ καὶ νῦν ἀξίως 6
 τῆς ἀδικίας, καὶ μὴ τοῖς μὲν ὀλίγοις ἢ αἰτία προστεθῇ, τὸν
 δὲ δῆμον ἀπολύσῃτε. πάντες γὰρ ἡμῖν γε ὁμοίως ἐπέθεντο,
 οἷς γ' ἐξῆν ὡς ἡμᾶς τραπομένοις νῦν πάλιν ἐν τῇ πόλει εἶναι·
 ἀλλὰ τὸν μετὰ τῶν ὀλίγων κίνδυνον ἡγησάμενοι βεβαιότερον
 ξυναπέστησαν. τῶν τε ξυμμάχων σκέψασθε εἰ τοῖς τε ἀναγκα- 7
 σθεῖσιν ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ τοῖς ἐκούσιν ἀποστᾶσι τὰς αὐ-
 τὰς ζημίας προσθήσετε, τίνα οἴεσθε ὄντινα οὐ βραχεῖα προ-
 φάσει ἀποστήσεσθαι, ὅταν ἢ κατορθώσαντι ἐλευθέρωσις ἢ ἢ
 σφαλέντι μηδὲν παθεῖν ἀνήκεστον; ἡμῖν δὲ πρὸς ἐκάστην πό- 8
 λιν ἀποκεκινδυνεύεται τὰ τε χρήματα καὶ αἱ ψυχαί. καὶ τυ-
 χόντες μὲν πόλιν ἐφθαρμένην παραλαβόντες τῆς ἔπειτα προσόδου,
 δι' ἣν ἰσχύομεν, τὸ λοιπὸν στερήσεσθε, σφαλέντες δὲ πολεμίους
 πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἔξομεν, καὶ ὃν χρόνον τοῖς νῦν καθεστη-
 κόσι δεῖ ἐχθροῖς ἀντίστασθαι, τοῖς οἰκείοις ξυμμάχοις πολυμή-
 σομεν.

40. „Οὐκουν δεῖ προθεῖναι ἐλπίδα οὔτε λόγῳ πιστὴν οὔτε
 χρήμασιν ὠνητήν, ὡς ξυγγνώμην ἀμαρτεῖν ἀνθρωπίνως λήφον-

deutung „zu teil werden.“ — τὰ
 δὲ πολλὰ ist wohl trotz seiner
 Stellung nicht als Subjekt, sondern
 adverbiall zu fassen = ὡς ἐπὶ τὸ
 πολὺ (Schol.), wie z. B. 2, 11, 3.
 87, 4. εὐτυχοῦντα ist dann Subj.,
 denn es handelt sich hier nur um
 den Bestand des unerwarteten
 Glückes; den meisten Zuständen
 müßte ein einzelner entgegen-
 gesetzt sein. Der Gedanke des
 ganzen § ist eben der: das unver-
 hoffte Glück macht hochmütig, es
 ist meistens unbeständig; leichter
 ist dem Unglück wehren als das
 Glück wahren.

5. διαφέροντας = ὥστε διαφέ-
 ρειν. — πέφυκε κτῆ. s. 4, 61, 5.

6. τραπομένοις sich auf unsere
 Seite zu wenden, überzugehen.

7. τίνα ὄντινα οὐ. Dieselbe At-
 trakt. 42, 2. Xen. Cyrop. 1, 4, 25
 οὐδένα ἐφασαν ὄντιν' οὐ δακρύοντι
 ἀποστρέφεσθαι und sonst.

8. τυχόντες wir: wenn's gut geht,
 abläuft, im günstigen Falle. — ἔ-
 πειτα und τ' λοιπὸν geben einen etwas
 lästigen Pleonasmus; weshalb Ull-
 rich ἐκείθεν vermutete. — στερή-
 σεσθε — ἔξομεν. Der Wechsel der
 Person zu beachten! Doch kommt
 er öfters vor. — καθεστηκόσι, dazu
 prädikativ ἐχθροῖς, wie öfters.

40. 1. προθεῖναι, proponere,
 einige der besten Codd. Wenig
 passend die übrigen προσθεῖναι,
 addere. — πιστὴν, vertrauend,
 gestützt auf. Zum Gedanken vgl.
 38, 2. ξυγγνώμην ἀμαρτεῖν ἀνθρω-
 πίνως wie bei Dem. 19, 238 ξυγ-

- ται. ἄκοντες μὲν γὰρ οὐκ ἔβλαψαν, εἰδότες δὲ ἐπεβούλευσαν·
- 2 ξύγγνωμον δ' ἐστὶ τὸ ἀκούσιον. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ τότε πρῶτον καὶ νῦν διαμάχομαι μὴ μεταγνώμαι ὑμᾶς τὰ προδεδογμένα, μηδὲ τρισὶ τοῖς ἀξυμφορωτάτοις τῇ ἀρχῇ, οἴκτῳ καὶ ἡδονῇ λόγων καὶ
- 3 ἐπιεικείᾳ, ἀμαρτάνειν. ἑλεός τε γὰρ πρὸς τοὺς ὁμοίους δίκαιος ἀντιδίδοσθαι καὶ μὴ πρὸς τοὺς οὐτ' ἀντοικτιοῦντας ἐξ ἀνάγκης τε καθεστῶτας αἰεὶ πολεμίους· οἳ τε τέροντες λόγῳ ῥήτορες ἔξουσιν καὶ ἐν ἄλλοις ἐλάσσοσιν ἀγῶνα, καὶ μὴ ἐν ᾧ ἡ μὲν πόλις βραχέα ἡσθεῖσα μεγάλα ζημιώσεται, αὐτοὶ δὲ ἐκ τοῦ εὖ εἰπεῖν τὸ παθεῖν εὖ ἀντιλήφονται· καὶ ἡ ἐπιεικεία πρὸς τοὺς μέλλοντας ἐπιτηδεύουσι καὶ τὸ λοιπὸν ἔσεσθαι μᾶλλον δίδοται ἢ πρὸς τοὺς ὁμοί-
- 4 ους τε καὶ οὐδὲν ἦσσαν πολεμίους ὑπολειπομένους. ἐν δὲ ξυνελῶν λέγω· πειθόμενοι μὲν ἐμοὶ τὰ τε δίκαια ἐς Μυτιληναίους καὶ τὰ ξύμφορα ἅμα ποιήσετε, ἄλλως δὲ γνόντες τοῖς μὲν οὐ χαριεῖσθε, ὑμᾶς δὲ αὐτοὺς μᾶλλον δικαιοῦσεσθε. εἰ γὰρ οὗτοι

γνώμη ἀδελφῶ βοηθεῖν, wohl beides sprichwörtlich; nicht Verzeihung für, sondern den Verzeihungsgrund, wie Menschen gefehlt zu haben. — ἄκοντες κτέ. Man erwartet: οὐ γὰρ ἄκοντες — ἀλλ' εἰδότες. Statt dessen sagt Kl. „ohne es zu wollen schaden sie nicht, wissentlich stellten sie nach; verzeihlich aber ist nur das Unbeabsichtigte, Unvorsätzliche.“

2. καὶ τότε, sc. διεμαχώμην. s. 56, 4. 6, 60, 2 οὔτε τότε (sc. εἴχε) οὔτε νῦν ἔχει εἰπεῖν. Radowitz in einer Rede: „Ich habe jedoch damals und werde auch jetzt der größeren Frage nicht vorgreifen“. Übrigens kann wohl Kleon nicht schon in der ersten Volksversammlung dafür gekämpft haben „μὴ μεταγνώμαι τοὺς Ἀθ. τὰ προδεδογμένα“, da ja dort erst der Beschluss gefasst ward. Es wird bei τότε bloß das Allgemeinere gemeint sein: „einen kräftigen Beschluss zu fassen“. Aus dem τότε πρῶτον auf eine frühere Volksversammlung vor der erwähnten ersten zu schließen, wie Müller-Strübing u. Holzapfel thun, ist durchaus un begründet.

3. τοὺς ὁμοίους, die Gleichgesinnten. Ähnl. ὁμοίᾳ 1, 71, 2.

— ἔξουσιν — ἀγῶνα, werden einen Tummelplatz finden. — καὶ μὴ, sc. σχῶσιν, mögen ihn nicht suchen (eigtl. erhalten). — τὸ παθεῖν εὖ, zu 38, 3. „Durch d. chiasmatische Stellung zum Voraufgehenden noch verstärkt“. Cl. — ὁμοίους als Prädik. zu ὑπολειπομένους gezogen heißt: die nach der gegen sie geübten Milde als dieselben übrig bleiben, noch immer dieselben sind, die sie vorher waren. Durch den Zusatz καὶ οὐδὲν ἦσσαν πολεμίους wird es genügend erklärt. Dafs das Wort kurz vorher in anderem Sinne gebraucht war, ist doch kein zwingender Grund zu einer Änderung. Kr. klammert jedoch ὁμοίους τε καὶ ein, Cl. u. St. schreiben nach Thierschs Konj. ὁμοίως.

4. ἐν δὲ ξυνελῶν, wofür St. wegen 2, 41, 1. 6, 80, 3 ἐν τε ξυνελῶν verlangt, da Thuk. ihr oder καὶ gern bei solchen zusammenfassenden Ausdr. anwendet, doch fehlt an jenen Stellen ἐν. — τὰ ξύμφορα, sc. ὑμῖν. — δικαιοῦσεσθε, ihr werdet bestrafen. Diese Bedeutung ist verbürgt durch Plat. Gesetze 11, p. 934 A. Her. 1, 100; 3, 29. und durch das Zeugnis der alten Lexikographen (s. Steph. Thes. unt.

ὁρθῶς ἀπέστησαν, ὑμεῖς ἂν οὐ χρεὼν ἄρχοιτε. εἰ δὲ δὴ καὶ οὐ
 προσῆκον ὅμως ἀξιοῦτε τοῦτο δοῦν, παρὰ τὸ εἰκὸς τοι καὶ τοῦσδε
 ξυμφόρως δεῖ κολάζεσθαι, ἢ πάνεσθαι τῆς ἀρχῆς καὶ ἐκ τοῦ ἀκιν-
 δύνου ἀνδραγαθίζεσθαι. τῇ τε αὐτῇ ζημίᾳ ἀξιώσατε ἀμύνασθαι 5
 καὶ μὴ ἀναλγητότεροι οἱ διαφεύγοντες τῶν ἐπιβουλευσάντων
 φανῆναι, ἐνθυμηθέντες ἃ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ποιῆσαι κρατήσαντας
 ἡμῶν, ἄλλως τε καὶ προὑπάρξαντας ἀδικίας. μάλιστα δὲ οἱ μὴ 6
 ξὺν προφάσει τινὰ κακῶς ποιοῦντες ἐπεξέρχονται καὶ διολλύναι,
 τὸν κίνδυνον ὑφορώμενοι τοῦ ὑπολειπομένου ἐχθροῦ· ὁ γὰρ
 μὴ ξὺν ἀνάγκῃ τι παθὼν χαλεπώτερος διαφνῶν τοῦ ἀπὸ
 τῆς ἰσῆς ἐχθροῦ. μὴ οὖν προδόται γένησθε ὑμῶν αὐτῶν, 7
 γενόμενοι δ' ὅτι ἐγγύτατα τῇ γνώμῃ τοῦ ἀσχεῖν καὶ ὥς πρὸ
 παντὸς ἂν ἐτιμήσασθε αὐτοὺς χειρώσασθαι, νῦν ἀνταπόδοτε μὴ
 μαλακισθέντες πρὸς τὸ παρὸν αὐτίκα, μηδὲ τοῦ ἐπικρεμασθέντος

d. W.). Bei Thuk. sonst nur das
 Akt. und in der Bedeutung von
 ἀξιοῦν. — οὐ χρεὼν — οὐ προσῆκον.
 zu 1, 74, 1. εἰ — ἀπέστησαν, ἂν
 — ἄρχοιτε, nicht eine Vermischung
 des irrealen Falles und des Falles
 der subjektiven Möglichkeit, son-
 dern der Fall der Realität, im Nach-
 satz der Opt. potentialis zum Aus-
 druck der gemilderten Behauptung:
 „wenn sie mit Fug abgefallen sind,
 so dürftet ihr wohl ohne Befugnis
 herrschen.“ — τοῦτο δοῦν, τὸ ἄρ-
 χεῖν βιαίως Schol. — ἐκ τοῦ ἀ. ἀ.,
 eigentl.: von der gefährlosen
 Lage aus den Biedermann
 spielen. s. 2, 63, 2.

5. τῇ αὐτῇ erklärt sich durch
 das Folg. Es hätte fortgefahren
 werden müssen: ἢ ἂν ἐτιμωρήσαντο
 καὶ αὐτοὶ ὑμᾶς, περιγενόμενοι ὑμῶν
 (Schol.). — ἀναλγητότεροι unem-
 pfindlich gegen Kränkung. Statt
 des einfach zu erwartenden (ὑμεῖς)
 ἐκείνων folgen die allgemeinen Be-
 griffe οἱ διαφεύγ. (wegen der All-
 gemeinheit des Gedankens hier auch
 das Präs.). τῶν ἐπιβ. Das ἐπιβ.
 ging dem διαφ. voraus, daher der
 Aor. — εἰκὸς ἦν ποιῆσαι ohne ἂν
 Nachsatz zu κρατ. = εἰ ἐκράτησαν.
 — προὑπάρξαντας. zu 2, 67, 4.

6. μὴ ξὺν προφάσει, ohne Grund.
 vgl. zu 1, 23, 6. — διολλύναι habe
 ich jetzt nach Stahls Konj. mit Cl.

geschrieben: sie gehen darauf
 aus ihn auch zu vernichten.
 Die Hdschr. διόλλυνται, dessen von
 G. Hermann empfohlene Verbindung
 mit ὑφορώμενοι in dem Sinne:
dispercut si suspicantur ohne Zwei-
 fel einen sehr künstlichen Gedan-
 ken giebt. — τοῦ — ἐχθροῦ, von
 dem — Feinde. — τοῦ ὑπολ. vgl.
 mit τοὺς ὑπάρχοντας πολεμίους κτ.
 5, 98. — ὁ — παθὼν entspricht
 dem οἱ — ποιοῦντες als korre-
 lativer Begriff: der ohne Not Be-
 leidigte, d. h. ohne dafs eine
 Notwendigkeit den andern trieb,
 ihn zu beleidigen, dem Sinne nach
 nicht sehr verschieden von ξὺν
 δόλῳ, was mehrere, wohl korrigierte
 Codd. haben. — ἀπὸ τῆς ἰσῆς, 1,
 15, 2 eigentl.: von gleichem Anteile
 aus, sodafs er gleichen Anteil, gleiche
 Schuld an der Feindschaft hat, mit
 gleicher Verschuldung. Der an
 sich allgemeine Satz, auf den vor-
 liegenden Fall angewendet, meint
 nicht die Mytil., sondern die Ath.,
 von denen auch §. 5 οἱ διαφεύγον-
 τες galt.

7. γενόμενοι κτ. zu 1, 143, 5. —
 καὶ ὥς, und dafs, noch abhängig
 von γενόμενοι τῇ γνώμῃ = δια-
 νοηθέντες. — πρὸ παντὸς ἂν ἐτι-
 μῶνται. s. 6, 10, 4. οὗς πρὸ πολλῶν ἂν ἐτι-
 μῶνται ξυμμάχους γενέσθαι u. 1,
 33, 2. — τὸ παρὸν αὐτίκα, das

8 ποτὲ δεινοῦ ἀμνημονοῦντες. κολάσατε δὲ ἀξίως τούτους τε καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις παράδειγμα σαφὲς καταστήσατε, ὃς ἂν ἀφιστῇται, θανάτῳ ξημιωσόμενον. τότε γὰρ ἦν γνώσιν, ἥσσον τῶν πολέμιων ἀμελήσαντες τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν μαχεῖσθε ξυμμάχοις.“

41. Τοιαῦτα μὲν ὁ Κλέων εἶπε. μετὰ δ' αὐτὸν Διόδοτος ὁ Εὐκράτους, ὅσπερ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀντέλεγε μάλιστα μὴ ἀποκτεῖναι Μυτιληναίους παρελθὼν καὶ τότε ἔλεγε τοιαῦδε.

42. „Οὔτε τοὺς προθέντας τὴν διαγνώμην αὐτῶν περὶ Μυτιληναίων αἰτιῶμαι οὔτε τοὺς μεμφομένους μὴ πολλὰς περὶ τῶν μερίστων βουλευέσθαι ἐπαινῶ, νομίζω τε δύο τὰ ἐναντιώτατα εὐβουλία εἶναι, τάχος τε καὶ ὀργήν, ὧν τὸ μὲν μετὰ ἀνοίας φιλεῖ γίγνεσθαι, τὸ δὲ μετὰ ἀπαιδευσίας καὶ βραχύτητος γνώμης.
2 τοὺς τε λόγους ὅστις διαμάχεται μὴ διδασκάλους τῶν πραγμάτων γίγνεσθαι, ἢ ἀξύνετός ἐστιν ἢ ἰδίᾳ τι αὐτῷ διαφέρει· ἀξύνετος μὲν, εἰ ἄλλῳ τινὶ ἡγρεῖται περὶ τοῦ μέλλοντος δυνατόν εἶναι καὶ μὴ ἐμφανοῦς φράσαι, διαφέρει δ' αὐτῷ, εἰ βουλούμενός τι αἰσχρὸν πείσαι εὖ μὲν εἰπεῖν οὐκ ἂν ἡγρεῖται περὶ τοῦ μὴ καλοῦ

gegenwärtige traurige Schicksal der Mytil. Dazu palst *μαλακισθέντες* πρὸς besser als zu *οἴκτον* καὶ *ἡδονὴν λόγων* καὶ *ἐπιείκειαν* (§. 2), was and. darunter verstehn. Der Pleonasmus (s. 39, 8) sowie die Stellung der Worte ist unverdächtig. Schneider (u. v. Herw.) liest: *παρὰντίνα*. Kr. klammert *παρὸν* ein. Eher wäre dann *αὐτίνα* für Glossem zu *παρὸν* zu halten. vgl. 2, 59, 3. Auch Herodian scheint nachahmend *πρὸς τὸ παρὸν* zu lieben z. B. 1, 3. 2, 5. Plato Phaedo. 67c *ἐν τῷ νῦν παρόντι*. Menexen. 246c. Poppo vgl. 1, 123, 1 *τῶν ἔπειτα μελλόντων*.

8. *κολάσατε* κτέ. Üb. d. Satzform zu 1, 16. — *ξημιωσόμενον*. Das Partic. (passiv wie gew. v. *ξημιῶ*) im Akk. ganz regelmäsig wie bei *ποιήσατε παράδειγμα* 67, 6 im Nom. So bei *δηλοῦν* Akk. Partic. 5, 65, 2. Nom. 1, 21, 2. 2, 50, 1.

41. *ἀντέλεγε* — *μή*. zu 1, 28, 5.

42. Diodotos repräsentiert die gemäßigte und besonnene Demo-

kratie. Sein Princip in der Behandlung der Bundesgen. ist dem des Kleon direkt entgegengesetzt: nicht durch Grausamkeit abschrecken, sondern durch Milde versöhnen. Auch diese Rede lässt interessante Streiflichter auf die Stellung und Wirksamkeit der Redner fallen.

1. Die Anfangsworte nehmen Bezug auf 38, 1. 3. — *μή* wegen der in *μεμφομένους* liegenden Negation: tadelnd verbieten. — *τὸ μὲν*, näml. *τὸ τάχος*. — *ἀπαιδευσίας*, Mangel an Bildung, Roheit. s. 84, 1 *ἀπαιδευσία ὀργῆς*. Eurip. bei Stob. Serm. 171, 52 *πόλλ' ἐστὶν ὀργῆς ἐξ ἀπαιδευτον κακὰ*. — *βραχ. γν.*, Beschränktheit der Einsicht.

2. *διαμάχεται* Kleons Kraftausdruck 40, 2. — *τοὺς λόγους* κτέ. gegen 38, 4. — *ἰδίᾳ τι αὐτῷ διαφέρει* = *ᾧφελεῖ, λυσιτελεῖ* (Schol.), hat Privatinteresse dabei. *ἄλλῳ τινὶ*, durch etwas anderes. — *ἐν* ge-

δύνασθαι, εὖ δὲ διαβαλὼν ἐκπλήξαι ἂν τοὺς τε ἀντεροῦντας καὶ τοὺς ἀκουσομένους. χαλεπώτατοι δὲ καὶ οἱ ἐπὶ χορήμασι προσ- 3 κατηγοροῦντες ἐπίδειξιν τινα. εἰ μὲν γὰρ ἀμαθίαν κατητιῶντο, ὁ μὴ πείσας ἀξυνετώτερος ἂν δοξάσῃ εἶναι ἢ ἀδικιώτερος ἀπεχώρει· ἀδικίας δ' ἐπιφερομένης πείσας τε ὑποπτος γίνεται καὶ μὴ τυχὼν μετὰ ἀξυνεσίας καὶ ἄδικος. ἢ τε πόλις οὐκ ὠφελείται ἐν τῷ τοιῷδε· 4 φόβῳ γὰρ ἀποστερεῖται τῶν ξυμβούλων, καὶ πλείστ' ἂν ὀρθοῖτο ἀδυνάτους λέγειν ἔχουσα τοὺς τοιοῦτους τῶν πολιτῶν· ἐλάχιστα γὰρ ἂν πεισθεῖεν ἀμαρτάνειν. χορὴ δὲ τὸν μὲν ἀγαθὸν πολλή- 5 την μὴ ἐκφοβοῦντα τοὺς ἀντεροῦντας, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἴσου φαίνεσθαι ἔμεινον λέγοντα, τὴν δὲ σώφρονα πόλιν τῷ τε πλείστα εὖ βουλευόντι μὴ προστιθέναι τιμὴν, ἀλλὰ μὴδ' ἐλασσοῦν τῆς ὑπαρχούσης, καὶ τὸν μὴ τυχόντα γνώμης οὐχ ὅπως ζημιοῦν, ἀλλὰ μὴδ' ἀτιμάζειν. οὕτω γὰρ ὁ τε κατορθῶν ἥμισυ ἂν ἐπὶ 6 τῷ ἔτι μειζόνων ἀξιοῦσθαι παρὰ γνώμην τι καὶ πρὸς χάριν λέγοι, ὁ τε μὴ ἐπιτυχὼν ὀρέγοιτο τῷ αὐτῷ, χαριζόμενός τι καὶ αὐτός, προσάγεσθαι τὸ πλῆθος.

hört zu δύνασθαι. — εὖ διαβαλὼν, wacker verläumdend.

3. οἱ ἐπὶ κτέ. Konst. οἱ προσκατηγοροῦντες ἐπίδειξιν τινα ἐπὶ χορήμασι, i. e. ὡς ἐπὶ χορήμασι γιννομένην. Mit Bezug auf 38, 2. 3. 40, 3. προσκατηγοροῦντες, die nicht blos persönliche Interesse bei ihrem Kampf wider das Reden haben, sondern noch obendrein gegen die Gegner den Vorwurf erheben, sie hielten den Gewinn halber eine Art Schaustellung, Redeybung, Prunkrede. Die Lesart προσκατηγ. will uns weniger gefallen. — ἀξυνετώτερος ἢ ἀδικιώτερος. Regel! Wie zu übersetzen? — ἂν — ἀπεχώρει, er würde weggehen aus der Versammlung. — ἀδικίας meint Bestechung. — ἐπιφέρειν vorwerfen. — μὴ τυχὼν 39, 8. — ἄδικος näml. δοκεῖ.

4. τοὺς τοιοῦτους, solche Verdächtiger. — πεισθεῖεν, sc. οἱ πόλις. — πλείστ' ἂν ὀρθοῖτο, wie 30, 4. — ἐλάχιστα zu ἀμ.

5. μὴ — λέγοντα. Die Grundelemente der Konstr. sind: οὐκ ἐκφοβῶν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἴσου ἔμεινον λέγει. Über die Korrespondenz von

ἐκφοβοῦντα und ἀπὸ τοῦ ἴσου zu 1, 39, 1, wo auch sonst der Satz ebenso gestaltet ist. — ἀπὸ τοῦ ἴσου (vgl. 40, 6 u. 10, 4.) von dem gleichen Terrain aus, unter gleichen Verhältnissen, ohne daß er durch Einschüchterung seiner Gegner sich von vorn herein in Vorteil setzt. — μὴ — ἀλλὰ μὴδ', zwar nicht — aber auch nicht. — τὸν — γνώμης, den, der einen Vorschlag nicht erlangt, d. h. nicht durchsetzt. §. 3 μὴ τυχὼν u. §. 6 ὁ μὴ ἐπιτυχὼν ohne γνώμης in demselben Sinne. γνώμης zu streichen ist kein Grund. — οὐχ ὅπως (1, 35, 4) — ἀλλὰ μὴδ', nicht nur nicht — sondern nicht einmal.

6. ἐπὶ τῷ. Die besten Hdschr. ἐπὶ τό, doch hat Thuk. beim Inf. fin. sonst stets ἐπὶ τῷ s. 1, 34, 1. Beim Pron., welches den Inf. vertritt, kommt d. Akk. vor 1, 59, 2. 4, 3, 2. 5, 87. 6, 47, 1. — ὀρέγοιτο. Auch hierzu gehört noch ἥμισυ ἂν. — χαριζόμενός τι = τῷ χαρίζεσθαι τι, Epexege von τῷ αὐτῷ, die man gar leicht als Glossem bezeichnen kann, so Kr. — ὁ κατορθῶν — ὁ μὴ ἐπιτυχὼν, sonst sind auch κατ.

43. „Ὡν ἡμεῖς τάναντία δοῶμεν, καὶ προσέτι, ἣν τις καὶ ὑποπτεύηται κέρδους μὲν ἔνεκα τὰ βέλτιστα δ' ὅμως λέγειν, φθονήσαντες τῆς οὐ βεβαίου δοκίσεως τῶν κερδῶν τὴν 2 φανερὰν ὠφελίαν τῆς πόλεως ἀφαιρούμεθα. καθέστηκε δὲ τὰ γὰρ ἀπὸ τοῦ εὐθέος λεγόμενα μηδὲν ἀνυποπτότερα εἶναι τῶν κακῶν, ὥστε δεῖν ὁμοίως τὸν τε τὰ δεινότερα βουλόμενον 3 πείσαι ἀπάτῃ προσάγεσθαι τὸ πλῆθος καὶ τὸν τὰ ἀμείνω λέγοντα ψευδόμενον πιστὸν γενέσθαι. μόνην τε πόλιν διὰ τὰς περινοίας εὖ ποιῆσαι ἐκ τοῦ προφανοῦς μὴ ἐξαπατήσαντα ἀδύνατον· ὁ γὰρ διδοὺς φανερῶς τι ἀγαθὸν ἀνυποπτεύεται 4 ἀφανῶς πῃ πλέον ἔξειν. χρῆ δὲ πρὸς τὰ μέγιστα καὶ ἐν τῷ τοιῷδε ἀξιοῦν τι ἡμᾶς περαιτέρω προνοοῦντας λέγειν ὑμῶν τῶν δι' ὀλίγου σκοποῦντων, ἄλλως τε καὶ ὑπεύθυνον τὴν 5 παραίνεσιν ἔχοντας πρὸς ἀνεύθυνον τὴν ὑμετέραν ἀκρόασιν. εἰ γὰρ ὁ τε πείσας καὶ ὁ ἐπισπόμενος ὁμοίως ἐβλάπτοντο, σωφρονέστερον ἂν ἐκρίνεται· νῦν δὲ πρὸς ὀργὴν ἦντινα τύχητε ἔστιν ὅτε σφαλέντες τὴν τοῦ πείσαντος μίαν γνώμην ζημιούτε καὶ οὐ τὰς ὑμετέρας αὐτῶν, εἰ πολλὰ οὔσαι ξυνεξήμαρτον.

und σφαλεῖς einander entgegengestellt.

43. 1. ὧν, 39, 1 von all dem, was im vor. Kap. §. 5 als notwendig bezeichnet ist. — τῆς — κερδῶν, eigentl.: wegen der unsicheren Vermutung des Gewinns, d. h. wegen des Gewinns, den wir nach unsicherer Vermutung ihm zuschreiben. — τῆς οὐ β. (beachte d. Form! wie 1, 32, 1) δοκίσεως vgl. 2, 35, 2. Im Gegensatz zu οὐ βεβ. δοκ. steht dann φανερὰν ὠφελ. — τὴν — ἀφαιρούμεθα, wir entziehen der Stadt den offenbaren Vorteil. ἀφαιρεῖσθαι wie hier konstr. auch 58, 5. 7, 13, 2. 8, 46, 5. Welches ist die gew. Konstr.?

2. ἀπὸ τοῦ εὐθέος. zu 1, 34, 3. — ψευδόμενον πιστὸν γ., ein Oxy-moron.

3. μόνην πόλιν ist prädikativ, indem als eigentl. Obj. ἡμᾶς gedacht wird: μόνῃ πόλει ἐσμέν, ἦν. Die Erklärung: „einen Staat allein, im Gegensatz zu den Privatleuten“ (Kr. und fast ebenso Cl.) will mir nicht einleuchten. — περινοίας, Über-

klugheit. — ἀνυποπτεύεται, ἀντί = zum Danke dafür.

4. πρὸς τὰ μέγιστα, in Bezug auf die wichtigsten Angelegenheiten. — καὶ und, nicht auch. — ἀξιοῦν τι Konj. v. Krüg. und Haase für ἀξιοῦντι. Zu konstruieren ist nach meiner Meinung: χρῆ ἀξιοῦν (ihr müßt annehmen), ἡμᾶς περαιτέρω τι πρ. λ. (daß wir etwas weiter voraussehend reden). — δι' ὀλίγον zwar im Gegens. zum vorhergehenden Komparativ, aber nicht örtl. (wie 21, 4 u. ö.) sondern zeitlich. — ὑπεύθυνον. Die Redner waren der γραφή παρανόμων ausgesetzt. — πρὸς, gegenüber. — ἀνεύθυνον auch b. Her. 3, 80.

5. πρὸς ὀργὴν (zu 2, 65, 8) verb. mit ζημιούτε. — ἦντινα τύχητε = πρὸς ἦντινα τύχητε, sc. ζημιούντες. Üb. die nicht wiederholte Präpos. zu 1, 28, 2; üb. den Konj. ohne ἂν zu 1, 137, 2. St. korr. ἦντιν' ἂν. Zu übersetzen: in irgend einer zufälligen Aufwallung. — εἰ wie 9, 2 εἰ — ἀφιστάμεθα das Faktum bezeichnend.

44. „Εγὼ δὲ παρήλθον οὔτε ἀντερῶν περὶ Μυτιληναίων οὔτε κατηγορήσων. οὐ γὰρ περὶ τῆς ἐκείνων ἀδικίας ἡμῖν ὁ ἀγὼν, εἰ σωφρονοῦμεν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἡμετέρας εὐβουλίας. ἦν τε γὰρ ἀποφῆναι πάννυ ἀδικοῦντας αὐτούς, οὐ διὰ τοῦτο καὶ ἀποκτεῖναι κελεύσω, εἰ μὴ ξυμφέρων· ἦν τε καὶ ἔχοντάς τι ξυγνῶμης, ἔαν, εἰ τῇ πόλει μὴ ἀγαθὸν φαίνοιτο. νομίζω δὲ περὶ 3 τοῦ μέλλοντος ἡμᾶς μᾶλλον βουλευέσθαι ἢ τοῦ παρόντος. καὶ τοῦτο ὃ μάλιστα Κλέων ἰσχυρίζεται, ἐς τὸ λοιπὸν ξυμφέρων ἔσεσθαι πρὸς τὸ ἥσσον ἀφίστασθαι θάνατον ζημίαν προθεῖσι, καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ ἐς τὸ μέλλον καλῶς ἔχοντος ἀντισχυριζόμενος τάναντία γιγνώσκω. καὶ οὐκ ἄξιόν ὑμᾶς τῷ εὐπρεπεῖ τοῦ ἐκείνου 4 λόγον τὸ χρήσιμον τοῦ ἐμοῦ ἀπώσασθαι. δικαιοτέρος γὰρ ὢν αὐτοῦ ὁ λόγος πρὸς τὴν νῦν ὑμετέραν ὀργὴν ἐς Μυτιληναίους τάχα ἂν ἐπισπάσαιτο· ἡμεῖς δὲ οὐ δικαζόμεθα πρὸς αὐτούς, ὥστε τῶν δικαίων δεῖν, ἀλλὰ βουλευόμεθα περὶ αὐτῶν, ὅπως χρησίμως ἔξουσιν.

45. „Ἐν οὖν ταῖς πόλεσι πολλῶν θανάτου ζημία πρόκειται καὶ οὐκ ἴσων τῷδε, ἀλλ’ ἐλασσόνων ἁμαρτημάτων· ὅμως

44. 1. ἀντερῶν 38, 1. — κατηγορήσων wie Kleon.

2. ξυμφέρων sc. φαίνοιτο od. ἐστίν. ἔχοντας hängt noch von ἀποφῆναι ab. Nur ein Cod. hat es, die übrigen und die Vulg. ἔχοντες. — ἔαν ist Konj. von Lindau. Die Codd. εἴεν (einer ἦν) und so die Vulg., nach ξυγνῶμης nicht interpungierend, ohne Zweifel fehlerhaft, ἔαν hängt von οὐ διὰ τοῦτο κελεύσω ab. Für die Bedeutung: ungestraft lassen führt L. Dindorf passend an Plat. Eutyphr. p. 4 B. εἰ μὲν ἐν δίκῃ (sc. ἐκτείνεν ὁ κτείνας), ἔαν, εἰ δὲ μὴ, ἐπεξείναι. Classens Bemühung, εἴεν als statt des Nachsatzes eingetretenen Ausdruck der Resignation „nun gut! so verlange ich keine Gnade“ zu rechtfertigen, ist vergeblich. Geistreich vermutet Bergk Rh. Mus. 1870, S. 320, es sei eine Zeile ausgefallen und die Stelle in folgender Weise zu ergänzen: ἦν τε καὶ ἔχοντάς τι [ξυγνῶμης, οὐ διὰ τοῦτο καὶ ἄξιοι ἂν] ξυγνῶμης εἴεν, εἰ etc.“

3. νομίζω κτέ. Vgl. die Worte

43, 4. τοῦτο mit ἀντισχυριζόμενος verbunden würde heißen: dieses dagegen behauptend, was dem Sinne gänzl. widerstrebt. Der Satz ist anakolutisch, indem das voraufgeschickte τοῦτο durch περὶ τοῦ — ἔχοντος wiederaufgenommen wird: Was das betrifft, was etc. vgl. Lys. pro bonis Arist. p. 649. Καλλίας τοίνυν — τὸ τοῦτον τοίνυν τίμημα οὐδὲ δυοῖν τάλαντον ἐστί. vgl. 1, 36, 3. — προθεῖσι, Dat. ethic. für uns, wenn wir festsetzten.

4. τῷ εὐπρεπεῖ τοῦ λόγου. 38, 2. ἐκείνου, Κλέωνος. — δικαιοτέρος, mehr den Rechtspunkt urgierend, mehr dem strengen Rechte entsprechend; vgl. 1. 76, 2 und K. 47, 5. πρὸς im Hinblick auf. — χρησίμως sc. ἡμῖν.

45. Dieses Kap. enthält eine etwas doktrinär klingende Polemik gegen die Abschreckungstheorie.

1. θανάτου. Cobet nov. lectt. p. 771 vermutet θάνατος wie 44, 1 u. 2, 24, 1. Jedoch 46, 1 folgt τοῦ θανάτου τῇ ζημίᾳ, wodurch der Gen. als wenigstens nicht sprach-

- δὲ τῇ ἐλπίδι ἐπαιρόμενοι κινδυνεύουσι, καὶ οὐδαίς πω κατα-
 γνοὺς ἑαυτοῦ μὴ περιέσεσθαι τῷ ἐπιβουλεύματι ἦλθεν ἐς τὸ
 2 δεινόν. πόλις τε ἀφισταμένη τίς πω ἦσσω τῇ δοκῇσι ἔχουσα
 τὴν παρασκευὴν ἢ οἰκείαν ἢ ἄλλων ξυμμαχίᾳ τούτῳ ἐπεχειρήσει;
 3 πεφύκασί τε ἅπαντες καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἀμαρτάνειν, καὶ οὐκ
 ἔστι νόμος ὅστις ἀπείρξει τούτου, ἐπεὶ διεξεληλύθασί γε διὰ
 πασῶν τῶν ξημιῶν οἱ ἄνθρωποι προστιθέντες, εἰ πως ἦσσαν
 ἀδικοῖντο ὑπὸ τῶν κακούργων· καὶ εἰκὸς τὸ πάλαι τῶν μεγίστων
 ἀδικημάτων μαλακωτέρας κείσθαι αὐτάς, παραβαινομένων δὲ
 τῷ χρόνῳ ἐς τὸν θάνατον αἱ πολλαὶ ἀνήκουσι· καὶ τοῦτο ὅμως
 4 παραβαίνεται. ἢ τοίνυν δεινότερόν τι τούτου δέος εὐρετέον
 ἐστὶν ἢ τόδε γε οὐδὲν ἐπίσχει, ἀλλ' ἡ μὲν πενία ἀνάγκη τὴν
 τόλμαν παρέχουσα, ἡ δ' ἐξουσία ὕβρει τὴν πλεονεξίαν καὶ φρο-
 νήματι, αἱ δ' ἄλλαι ξυντυχία ὀργῇ τῶν ἀνθρώπων, ὥς ἐκάστη
 τις κατέχεται ὑπ' ἀνηκέστου τινὸς κρείσσονος, ἐξάγουσιν ἐς τοὺς
 5 κινδύνους. ἢ τε ἐλπίς καὶ ὁ ἕρκως ἐπὶ παντί, ὁ μὲν ἡγούμενος,

widrig erwiesen wird, obschon die Verbindung mit dem Artik. eine völlige Gleichstellung verbietet. — μὴ — ἐπιβουλεύματι, er werde nicht durchkommen mit seinem Anschläge.

2. Gedankenzusammenhang: Wie die einzelnen sich nicht durch Strafen von Verbrechen abhalten lassen, weil jeder, der zu einem solchen schreitet, sich zutraut, glücklich durchzukommen: so werden auch Staaten nicht durch grausame Exempel vom Abfall zurückgeschreckt; denn ein Staat fällt eben nur dann ab, wenn er sich stark genug glaubt, den Versuch der Wiederunterwerfung zu vereiteln. — τῇ δοκῇσι, seiner Meinung nach. — ἢ οἰκείαν ἢ ἄλλων ξυμμαχίᾳ, letzteres Wort Erklärung zu ἄλλων. — τούτῳ, τῷ ἀφίστασθαι.

3. προστιθέντες, steigernd, nicht festsetzend, proponentes, was προτιθέντες wäre. Der folg. Satz enthält die weitere Ausführung von προστιθέντες. Ebenso verstehe ich dieses 82, 8. — παραβαινομένων absol. da Übertretungen stattfanden, nach Analogie anderer subjektloser Ausdrücke wie πλωιμα-

τέρων ὄντων (zu 1, 7), ἐσαγγελθέντων 1, 116, 3. Vielleicht auch allgemeiner „mifsachten,“ dann wäre ξημιῶν zu ergänzen. — τὸν θάνατον. θάνατος = Todesstrafe hat gew. den Artikel nicht bei sich, doch auch im folg. Kap. u. b. a. Schriftstell. zuweilen. Genaneres s. Philol. 37. 1877. S. 302 ff. — καὶ — παραβ., u. diese Übertretung kommt dennoch vor, d. h. die Übertretung der den Tod androhenden Strafgesetze, oder: auch dies wird mifsachtet.

4. δέος, wie terror, metus. Schrecknis, Schreckmittel. — ἀνάγκη, ὕβρει und φρονήματι gehören zu παρέχουσα, durch Not etc. erzeugend; ὀργῇ, durch Leidenschaft, zu ἐξαγουσιν. — ξυντυχία, Lebenslagen. — τῶν ἀνθρώπων verwandelt Cl. in τὸν ἄνθρωπον, Stahl streicht es und liest ὀργῇ, wohl Änderungen ohne Not. — ἐκάστη τις, sc. ξυντυχία. — ὑπ' — κρείσσονος, von irgend einer unbezwinglichen Gewalt. vgl. „C'est plus fort que moi“. ἀνηκέστον τι 1, 132, 5. Cl.: „durch nichts zu stillenden übermächtigen Antrieb“.

5. ὁ ἕρκως, die (leidenschaftliche)

ἡ δ' ἐφεπομένη, καὶ ὁ μὲν τὴν ἐπιβολὴν ἐκφροντίζων, ἡ δὲ τὴν εὐπορίαν τῆς τύχης ὑποτιθεῖσα πλεῖστα βλάπτουσι, καὶ ὄντα ἀφανῆ κρείσσω ἐστὶ τῶν ὁρωμένων δεινῶν. καὶ ἡ τύχη ἐπ' 6 αὐτοῖς οὐδὲν ἔλασσον ξυμβάλλεται ἐς τὸ ἐπαίρειν· ἀδοκίμως γὰρ ἔστιν ὅτε παρισταμένη καὶ ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων κινδυνεύειν τινὰ προάγει καὶ οὐχ ἥσσον τὰς πόλεις, ὅσῳ περὶ τῶν μεγίστων, ἐλευθερίας ἢ ἄλλων ἀρχῆς, καὶ μετὰ πάντων ἕκαστος ἀλογίστως ἐπὶ πλεόν τι αὐτὸν ἐδόξασεν. ἀπλῶς τε ἀδύνατον καὶ πολλῆς 7 εὐηθείας, ὅστις οἶεται τῆς ἀνθρωπείας φύσεως δορυμενῆς προθύμως τι πρᾶξι ἀποτροπὴν τινα ἔχειν ἢ νόμων ἰσχύι ἢ ἄλλῳ τῷ δεινῷ.

46. „Οὐκουν χρὴ οὔτε τοῦ θανάτου τῇ ζημίᾳ ὥς ἐχεργύῳ πιστεύσαντας χεῖρον βουλευσασθαι, οὔτε ἀνέλπιστον καταστήσαι τοῖς ἀποστᾶσιν ὥς οὐκ ἔσται μεταγνῶναι καὶ ὅτι ἐν βραχυτάτῳ τὴν ἀμαρτίαν καταλῦσαι. σκέψασθε γὰρ ὅτι νῦν μὲν, 2 ἦν τις καὶ ἀποστᾶσα πόλις γυνῶ μὴ περιεσομένη, ἔλθοι ἂν ἐς ξύμβασιν δυνατὴ οὔσα ἔτι τὴν δαπάνην ἀποδοῦναι καὶ τὸ λοιπὸν ὑποτελεῖν· ἐκείνως δὲ τίνα οἶεσθε ἦντινα οὐκ ἄμεινον μὲν ἢ νῦν παρασκευάσεσθαι, πολιορκία τε παρατενεῖσθαι ἐς τοῦσχατον, εἰ τὸ αὐτὸ δύναται σχολῇ καὶ ταχὺ ξυμβῆναι; ἡμῖν τε πῶς οὐ 3 βλάβη δαπανᾶν καθημένους διὰ τὸ ἀξύμβατον, καὶ ἦν ἔλωμεν

Begier. — ἐπιβολήν Anschlag, nicht ἐπιβολή, wie Cl. will.

6. ἐπ' αὐτοῖς, aufser ihnen. — καὶ ἐκ τῶν ὁ., auch bei geringeren Mitteln. — οὐχ ἥσσον = τοσούτῳ μᾶλλον. — ὅσῳ κτέ. s. 1, 68, 2. — ἀρχῆς, sc. κινδυνεύειν αὐτὰς προάγει. — ἐπὶ — ἐδόξασεν, pflegt sich ein Teil höher anzuschlagen, als wenn er allein steht. Die besten Codd. αὐτῶν, was keine klare Beziehung hat. Üb. d. Aor. zu 1, 70, 7.

7. ἀδύνατον —, ὅστις. zu 2, 44. 1.

46. 1. οὐκ pleonastisch, wie so häufig beim Inf. nach negativen Begriffen. — ὅτι ἐν βραχ. = ἐν ὅτῳ βρ., in möglichst kurzer Frist. vgl. §. 6 und zu 1, 63, 1.

2. νῦν μὲν . . . ἐκείνως δὲ, etwa unserem „jetzt noch“, nach seitheriger Gewohnheit; ἐκ. 1, 77, 3. καὶ ist wohl mit ἀποστᾶσα zu verbinden: auch nach d. Abfall;

vgl. dagegen 45, 2. — τὴν δαπάνην, die Kriegskosten. — ὑποτελεῖν, Tribut zu zahlen. Verschiedene Tempora ἀποδοῦναι ὑποτελεῖν aus einleuchtendem Grunde. s. 1, 101, 3. — τίνα κτέ. zu 39, 7. — παρασκευάσεσθαι Fut. mit Stahl. Nach νομίζω, wie hier nach οἶεσθαι, 2, 3, 2. Cl. schiebt ἂν vor ἄμεινον ein. — τέ entspricht dem μὲν. zu 1, 144, 2. — παρατενεῖσθαι, sich quälen lassen werde, ein bei den besten Autoren vorkommender Gebrauch (s. Steph. Thes. unter d. W.), wogegen die von and. angenommene Bedeutung sich halten, ausdauern nur aus Dio Cass. belegt werden kann, der wahrsch. gerade diese Stelle damit nachahmen wollte. — δύναται zu 1, 141, 1. Das Obj. ist τὸ αὐτό.

3. ἦν ἔλωμεν κτέ. Diodotos gebraucht dasselbe Motiv zur Empfehlung der Milde, durch welches

- πόλιν, ἐφθαρμένην παραλαβεῖν καὶ τῆς προσόδου τὸ λοιπὸν ἀπ' αὐτῆς στέρεσθαι; ἰσχύομεν δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους τῷδε. ὥστε οὐ δικαστὰς ὄντας δεῖ ἡμᾶς μᾶλλον τῶν ἐξαμαρτανόντων ἀκριβεῖς βλάπτεσθαι ἢ ὁρᾶν ὅπως ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον μετρίως κολάζοντες ταῖς πόλεσιν ἔξομεν ἐς χρημάτων λόγον ἰσχυροῦσαι χρῆσθαι, καὶ τὴν φυλακὴν μὴ ἀπὸ τῶν νόμων τῆς δεινότητος
- 5 ἀξιοῦν ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς ἐπιμελείας. οὗ νῦν τάναντία δρῶντες, ἦν τινα ἐλεύθερον καὶ βίᾳ ἀρχόμενον εἰκότως πρὸς αὐτονομίαν ἀποστάντα χειρωσώμεθα, χαλεπῶς οἰόμεθα
- 6 χρῆναι τιμωρεῖσθαι. χρῆ δὲ τοὺς ἐλευθέρους οὐκ ἀφισταμένους σφόδρα κολάζειν, ἀλλὰ πρὶν ἀποστήναι σφόδρα φυλάσσειν καὶ προκαταλαμβάνειν ὅπως μὴδ' ἐς ἐπίνοϊαν τοῦτου ἴωσι, κρατήσαντάς τε ὅτι ἐπ' ἐλάχιστον τὴν αἰτίαν ἐπιφέρειν.

47. „Τμεῖς δὲ σκέψασθε ὅσον ἂν καὶ τοῦτο ἀμαρτάνοιτε
- 2 Κλέωνι πειθόμενοι. νῦν μὲν γὰρ ὑμῖν ὁ δῆμος ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν εὐνους ἐστὶ καὶ ἢ οὐ ξυναφίσταται τοῖς ὀλίγοις ἢ, ἐὰν βιασθῇ, ὑπάρχει τοῖς ἀποστήσασι πολέμιος εὐθύς, καὶ τῆς ἀντικαδισταμένης πόλεως τὸ πλῆθος ξύμμαχον ἔχοντες ἐς πόλεμον
- 3 ἐπέρχεσθε. εἰ δὲ διαφθερεῖτε τὸν δῆμον τῶν Μυτιληναίων, ὃς οὔτε μετέσχε τῆς ἀποστάσεως, ἐπειδὴ τε ὅπλων ἐκράτησεν, ἐκὼν παρέδωκε τὴν πόλιν, πρῶτον μὲν ἀδικήσετε τοὺς εὐεργέτας κτείνοντες, ἔπειτα καταστήσετε τοῖς δυνατοῖς τῶν ἀνθρώπων ὃ βούλονται μάλιστα· ἀφιστάντες γὰρ τὰς πόλεις τὸν δῆμον εὐθύς ξύμμαχον ἔξουσιν προδειξάντων ὑμῶν τὴν αὐτὴν ζημίαν
- 4 τοῖς τε ἀδικοῦσιν ὁμοίως κεῖσθαι καὶ τοῖς μὴ. δεῖ δέ, καὶ εἰ ἡδίκησαν, μὴ προσποιεῖσθαι, ὅπως ὁ μόνον ἡμῖν ἐτι ξύμμαχόν

Kleon 39, 8 zur Strenge anstachelte. Überhaupt pflegen alle Redner bei Thuk. übereinstimmend hervorzuheben, daß die Tribute der Bundesgen. der eigentl. Lebensnerv der ath. Macht sind. — ἀπ' αὐτῆς verb. mit τῆς προσόδου. zu 1, 18, 1. — τῷδε, ταῖς προσόδοις.

4. ὁρᾶν ὅπως c. ind. fut. final wie hier noch 5, 27, 2. u. 6, 41, 2. — ἐς — λόγον, in Betracht. — ἀπὸ — ἐπιμελείας, durch die Behutsamkeit unsrer Handlungen. Die Erklärung liegt im folgenden.

5. ἐλεύθερον dem Rechte nach, aber βίᾳ ἀρχόμενον in Wirklichkeit.

6. προκαταλ. s. 3, 2, 3 mit μὴ c. fut. 6, 18, 2. — ὅτι ἐπ' ἐλάχ., auf einen möglichst kleinen Teil. ὅτι gestellt wie §. 1. — τὴν αἰτίαν ἐπιφέρειν 42, 3. Derselbe Ausdruck noch 81, 4. 5, 75, 3.

47. 1. τοῦτο ἀμαρτάνοιτε wie 37, 2.

2. ἐπέρχεσθε, sc. αὐτῇ.

3. ὅπλων κτέ. K. 27 f.

4. ἡδίκησαν, sc. οἱ Μυτιληναῖοι, besonders der Demos ist gemeint: auch wenn sie wirklich sich vergingen, müssen wir es ignorieren (eigentl. uns stellen, als wäre es nicht der Fall, dissimulare.) Der Redner nimmt also den Fall im Sinne der Gegner als

ἔστι μὴ πολέμιον γένηται. καὶ τοῦτο πολλῷ ξυμφορώτερον 5
ἡγοῦμαι ἐς τὴν κάθεξιν τῆς ἀρχῆς, ἐκόντας ἡμᾶς ἀδικηθῆναι
ἢ δικαίως οὐς μὴ δεῖ διαφθεῖραι· καὶ τὸ Κλέωνος τὸ αὐτὸ δί-
καιον καὶ ξύμφορον τῆς τιμωρίας οὐχ εὐρίσκεται ἐν αὐτῷ δυνα-
τὸν ὃν ἅμα γίνεσθαι.

48. „Τυεῖς δὲ γνόντες ἀμείνω τάδε εἶναι καὶ μῆτε οἴκτω
πλέον νείμαντες μῆτ' ἐπεικεῖα, οἷς οὐδὲ ἐγὼ ἔω προσάγεσθαι,
ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν παραινουμένων πείθεσθαι μοι Μυτιληναίων
οὐς μὲν Πάχης ἀπέπεμψεν ὡς ἀδικούντας κρῖναι καδ' ἡσυχίαν,
τοὺς δ' ἄλλους ἔαν οἴκεῖν. τάδε γὰρ ἔς τε τὸ μέλλον ἀγαθὰ 2
καὶ τοῖς πολεμίοις ἤδη φοβερά· ὅστις γὰρ εὖ βουλευέται πρὸς
τοὺς ἐναντίους κρείσσω ἐστὶν ἢ μετ' ἔργων ἰσχύος ἀνοία
ἐπιών.“

49. Τοιαῦτα δὲ ὁ Διοδοτος εἶπε. ζηθεισῶν δὲ τῶν γνω-
μῶν τούτων μάλιστα ἀντιπάλων πρὸς ἀλλήλας οἱ Ἀθηναῖοι
ἤλθον μὲν ἐς ἀγῶνα ὅμως τῆς δόξης καὶ ἐγένοντο ἐν τῇ χει-
ροτονίᾳ ἀγχώμαλοι, ἐκράτησε δὲ ἡ τοῦ Διοδότου. καὶ τριήρη 2
εὐθὺς ἄλλην ἀπέστελλον κατὰ σπουδὴν, ὅπως μὴ φθασάσης
τῆς προτέρας εὐρωσι διεφθαρεμένην τὴν πόλιν· προσείχε δὲ
ἡμέρα καὶ νυκτὶ μάλιστα. παρασκευασάντων δὲ τῶν Μυτι- 3

wirklich an. Krügers Konj. ἔδει für
δεῖ beruht auf der Voraussetzung,
dafs εἰ ἡδίκησαν sagen wollte: wenn
sie sich vergangen hätten.

5. κάθεξιν eine der dem Thuk.
eigentümlichen Substantivbildun-
gen. zu 1, 6, 3. — δικαίως zu 44,
4. — δεῖ hier = ξύμφορόν ἐστιν
ἡμῖν. — ἐν αὐτῷ, τῷ διαφθεῖραι.

48. 1. γνόντες c. infin. = der
Meinung sein, das Urteil fällen,
beschliessen. 1, 43, 2. 69, 3. wie
γνώμη. Vgl. constituere optimum
esse Caes. b. g. II, 10, 4. πλέον
νείμαντες. zu K. 3, 1. — οὐδ' ἐγὼ
κτέ. mit Bezug auf 40, 2, 3. —
προσάγεσθαι, sich bestimmen
zu lassen. Cl. u. St. fassen es lieber
als Med. — ἀπέπεμψεν. 35, 1. —
πρὸς τοὺς ἐν. verbinde mit dem
folgenden, = gegenüber, wie ἰσχύο-
μεν πρὸς 46, 3. — κρείσσω ἐστὶν.
zu 37, 3.

49. 1. τοιαῦτα δέ. zu 1, 44, 1.
— ἀντιπάλων, gleichgewichtig,

sich die Wage haltend, prädi-
kativ mit ζηθεισῶν zu verbinden.
— ἤλθον — δόξης, gerieten sie
doch (trotz der über den früheren
Beschluss empfundenen Reue) in
einen Wettkampf wegen des
(zu fassenden) Beschlusses, d. h.
sie gerieten in eine solche Aufre-
gung, dafs die Abstimmung wie ein
Wettkampf hin und her wogte und
das Ergebnis bis zuletzt schwankte,
wo sich endlich eine geringe Mehr-
heit zu Gunsten des Diodotos her-
ausstellte. — ἀγχώμαλοι, fast gleich
stark, bei Thuk. noch 4, 134, 1
u. 7, 71, 4 vom unentschiedenen
Kampfe, sonst nur bei Spätern.
ἐκράτησε ἢ sc. γνώμη.

2. ἀπέστελλον. zu 1, 26, 1. —
προτέρας haben nur wenige Codd.
statt δευτέρας, doch setzt προσείχε
notwendig eine Erwähnung des
ersten Schiffes voraus. ἑτέρας hat
noch weniger handschriftl. Gewähr
als προτέρας. δευτέρας liefse sich

ληναίων πρέσβων τῇ νηὶ οἶνον καὶ ἔλφιτα καὶ μεγάλα ὑπο-
 σχομένων, εἰ φθάσειαν, ἐγένετο σπουδὴ τοῦ πλοῦ τοιαύτη
 ὥστε ἡσθιόν τε ἅμα ἐλαύνοντες, οἶνον καὶ ἐλαίῳ ἔλφιτα πε-
 φρυγμένα, καὶ οἱ μὲν ὕπνον ἡροῦντο κατὰ μέρος, οἱ δὲ
 4 ἤλαννον· κατὰ τύχην δὲ πνεύματος οὐδενὸς ἐναντιωθέντος
 καὶ τῆς μὲν προτέρας νεῶς οὐ σπουδῇ πλεούσης ἐπὶ πρῶγμα
 ἀλλόκοτον, ταύτης δὲ τοιούτῳ τρόπῳ ἐπειγομένης, ἥ μὲν
 ἔφθασε τοσοῦτον ὅσον Πάχητα ἀνεγνωκέναι τὸ ψήφισμα καὶ
 μέλλειν δράσειν τὰ δεδογμένα, ἥ δ' ὕστερα αὐτῆς ἐπικατά-
 γεται καὶ διεκώλυνσε μὴ διαφθεῖραι. παρὰ τοσοῦτον μὲν ἡ
 Μυτιλήνην ἦλθε κινδύνου.

50. Τοὺς δ' ἄλλους ἄνδρας οὓς ὁ Πάχης ἀπέπεμψεν ὡς
 αἰτιωτάτους ὄντας τῆς ἀποστάσεως Κλέωνος γνώμῃ διέφθει-
 ραν οἱ Ἀθηναῖοι· ἦσαν δὲ ὀλίγοι πλείους χιλίων. καὶ Μυτι-
 2 ληναίων τεῖχῃ καθεῖλον καὶ ναῦς παρέλαβον. ὕστερον δὲ φόρον
 μὲν οὐκ ἔταξαν Λεσβίοις, κλήρους δὲ ποιήσαντες τῆς γῆς πλὴν
 τῆς Μηθυμναίων τρισχιλίων, τριακοσίους μὲν τοῖς θεοῖς ἱεροῦς
 ἐξεῖλον, ἐπὶ δὲ τοὺς ἄλλους σφῶν αὐτῶν κληρούχους τοὺς λα-
 χόντας ἀπέπεμψαν· οἷς ἀργύριον Λεσβιοὶ ταξάμενοι τοῦ κλήρου
 ἐκάστου τοῦ ἐνιαυτοῦ δύο μνᾶς φέρειν αὐτοὶ εἰργάζοντο τὴν

nur halten, wenn man μὴ verdop-
 pelte.

4. ἀλλόκοτον, widernatürlich,
 widerwärtig. — ὅσον mit dem
 Acc. c. Inf. zu 1, 2, 2. — αὐ-
 τῆς abhängig v. ὕστερα. — παρὰ
 τοσ. κτέ., so nahe kam Mytil.
 der Gefahr, näml. zerstört zu
 werden. παρὰ bedeutet, wie oft, den
 Abstand, die Differenz, also παρὰ
 τοσοῦτον eigentl. in einen sol-
 chen, so kleinen Abstand von,
 um eine solche Differenz nur han-
 delte es sich. Dieselbe Redensart
 7, 2, 4. Ahnl., jedoch mit dem Inf.,
 παρὰ τοσοῦτον ἐγένετο 8, 33, 3,
 παρὰ νύκτα ἐγένετο 4, 106, 4. παρ'
 ἐλάχιστον ἦλθε 8, 76, 4. In diesen
 und ähnlichen Verbindungen (Viger.
 p. 646 sq.) ist gewiss die Bedeutung
 von παρὰ überall dieselbe. Andere
 Erklärungen unserer St. sind: in
 eine so große Gefahr kam M. —
 neben einem solchen Grade der
 Gefahr kam M. vorüber.

50. 1. Πάχης über die Führung
 seines Feldherrnamtes später zur
 Rechenschaft gezogen, — er soll
 sich arge Gewaltthätigkeiten haben
 zu schulden kommen lassen — tötete
 sich vor den Richtern. — τεῖχῃ —
 ναῦς ohne Art. zu 1, 101, 3.

2. κλήρους κτέ. Durch die Ver-
 teilung ihres Landes an Kleruchen
 verloren die Lesbier ihr Eigentums-
 recht und waren fortan nur gleich-
 sam Erbpächter. Sie hatten jetzt
 einen viel ungünstigeren Stand als
 die tributpflichtigen Unterthanen
 der Ath. Herbst, Philol. 42. Die
 90 Talente Zins v. Lesbos flossen
 nicht in die Staatskasse, sond. in
 die Tasche attischer Bürger, woraus
 mit Recht auf eine Politik persön-
 licher Interessen der Staatsleiter zu
 schließen ist. — ἱεροῦς. Hierauf
 soll sich die Bemerkung des Schol.
 Patm. von ὀργάδες beziehen. S.
 Bursians Jahresber. 1878. p. 134.
 Vgl. zu 1, 139, 2.

γῆν. παρέλαβον δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ ἡπείρῳ πολλίσματα οἱ Ἀθηναῖοι 3
 ὅσων Μυτιληναῖοι ἐκράτουν, καὶ ὑπήκουον ὕστερον Ἀθηναίων.
 τὰ μὲν κατὰ Λέσβον οὕτως ἐγένετο.

51. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει μετὰ τὴν Λέσβον ἄλωσιν Ἀθη-
 ναῖοι Νικίου τοῦ Νικηράτου στρατηγοῦντος ἐστράτευσαν ἐπὶ
 Μινώαν τὴν νῆσον, ἣ κεῖται πρὸ Μεγάρων· ἐρχόμενοι δὲ αὐτῇ
 πύργον ἐνοικοδομήσαντες οἱ Μεγαρῆς φρουρίῳ. ἐβούλετο δὲ 2
 Νικίας τὴν φυλακὴν αὐτόθεν δι' ἐλάσσονος τοῖς Ἀθηναίοις
 καὶ μὴ ἀπὸ τοῦ Βουδόρου καὶ τῆς Σαλαμῖνος εἶναι, τοὺς τε
 Πελοποννησίους ὅπως μὴ ποιῶνται ἐκπλοὺς αὐτόθεν λανθάνον-
 τες τριήρων τε, οἷον καὶ τὸ πρὶν γενόμενον, καὶ ληστῶν ἐκπομ-
 παῖς, τοῖς τε Μεγαρεῦσιν ἅμα μηδὲν ἐσπλεῖν. ἐλὼν οὖν ἀπὸ 3
 τῆς Νισαίας πρῶτον δύο πύργῳ προέχοντε μηχαναῖς ἐκ θαλάσ-
 σης καὶ τὸν ἐσπλουν ἐς τὸ μεταξὺ τῆς νήσου ἐλευθερώσας ἀπ-
 ετείχιζε καὶ τὸ ἐκ τῆς ἡπείρου, ἥ κατὰ γέφυραν διὰ τενάρους
 ἐπιβοήθεια ἦν τῇ νήσῳ οὐ πολλὴ διεχούση τῆς ἡπείρου. ὥς δὲ 4
 τοῦτο ἐξεργάσαντο ἐν ἡμέραις ὀλίγαις, ὕστερον δὴ καὶ ἐν τῇ
 νήσῳ τεῖχος ἐγκαταλιπὼν καὶ φρουρὰν ἀνεχώρησε τῷ στρατῷ.

52. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τούτου καὶ
 οἱ Πλαταιῆς οὐκέτι ἔχοντες σίτον οὐδὲ δυνάμενοι πολιορκεῖ-
 σθαι ξυνέβησαν τοῖς Πελοποννησίοις τοιῷδε τρόπῳ. προσέβαλον 2

3. τὰ — πολλίσματα. 4, 52, 3. St.
 im Rhein. Mus. I. 1883 beseitigt die
 Bedenken, die man bez. dieser An-
 gaben hegte, u. findet die Überlie-
 ferung bestätigt durch Diod. XII,
 55, 10. Vgl. auch Herbst a. a. O.

51. 1. Νικίου hier zuerst erwähnt.
 — 2. δι' ἐλάσσ. zu 2, 29, 3. — τοῦ
 Βουδ. καὶ τῆς Σ. zu 1, 80, 3. —
 τοὺς τε Πελοπ. ist gesetzt, als ob
 statt ὅπως μὴ ποιῶνται folgen sollte
 μὴ ποιεῖσθαι. Arist. Vög. 1269 δει-
 νόν γε τὸν κήρυκα — εἰ μηδέποτε
 νοστήσει. Wie sich diese Wendun-
 gen von der gewöhnl. Attrakt.
 (τοῦτον οἶδα ὅτι εὖνους ἐστίν) un-
 terscheiden ist klar. Genaueres über
 d. Stelle s. meine Diss. de final.
 enunt. usu Thuc. p. 34. — αὐτόθεν,
 von Nisaia. — τὸ πρὶν γεν. 2, 93 f.
 3. ἀπὸ τῆς Νισαίας, an der
 Seite nach Nisaia zu, vgl. zu
 1, 62, 1. Ullrich jedoch Beitr. z. K.
 d. Th. 3, S. 28 erklärt: entfernt

von Nisaia. Cl. klammert die
 Worte als ein ursprüngl. zu αὐτό-
 θεν gesetztes Glossem ein. — δύο
 πύργῳ. Hiervon ist der eine jeden-
 falls der auf Minoa selbst erbaute
 (§. 1), der andre stand ihm gegen-
 über, also auf dem Festlande. —
 προέχοντε. Sie standen jeder am
 Ende eines zur Verengerung des
 Hafeneingangs aufgeführten Stein-
 dammes. s. 8, 90, 4. — τὸ μεταξὺ
 τῆς νήσου ist die Bucht zwischen
 der Insel und Nisaia. — ἐλευθερώ-
 ρας, eben durch die Einnahme der
 beiden Türme. — τὸ ἐκ τῆς ἡπεί-
 ρου, nicht: die Seite nach dem
 Festlande zu; denn das war ja die
 nach Nisaia gerichtete Seite auch;
 sondern: die mit dem Festlande
 (durch die Brücke und den Sumpf)
 zusammenhängende Seite.

52. 1. πολιορκεῖσθαι, die Be-
 lagerung aushalten. s. 109, 1.
 2. προσέβαλον, anderes Subj. als

αὐτῶν τῷ τείχει, οἱ δὲ οὐκ ἐδύναντο ἀμύνεσθαι. γνοὺς δὲ ὁ
 Λακεδαιμόνιος ἄρχων τὴν ἀσθενείαν αὐτῶν βία μὲν οὐκ ἐβού-
 λετο εἶναι (εἰρημένον γὰρ ἦν αὐτῷ ἐκ Λακεδαιμόνος, ὅπως,
 εἰ σπονδαὶ γίνοντο ποτε πρὸς Ἀθηναίους καὶ ξυγχαροῖεν ὅσα
 πολέμῳ χωρία ἔχουσιν ἐκότεροι ἀποδίδοσθαι, μὴ ἀνάδοτος εἶη
 ἢ Πλάταια ὥς αὐτῶν ἐκόντων προσχωρησάντων), προσπέμπει
 δὲ αὐτοῖς κήρυκα λέγοντα, εἰ βούλονται παραδοῦναι τὴν πόλιν
 ἐκόντες τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ δικασταῖς ἐκείνοις χρήσασθαι,
 3 τοὺς τε ἀδίκους κολάσειν, παρὰ δίκην δὲ οὐδένα. τοσαῦτα μὲν
 ὁ κήρυξ εἶπεν· οἱ δὲ (ἦσαν γὰρ ἡδη ἐν τῷ ἀσθενεστάτῳ) παρέ-
 δσαν τὴν πόλιν. καὶ τοὺς Πλαταιέας ἔτρεφον οἱ Πελοποννήσιοι
 ἡμέρας τινάς, ἐν ὅσῳ οἱ ἐκ τῆς Λακεδαιμόνος δικασταί, πέντε
 4 ἄνδρες, ἀφίκοντο. ἐλθόντων δὲ αὐτῶν κατηγορία μὲν οὐδεμία
 προετέθη, ἡρώτων δὲ αὐτοὺς ἐπικαλεσάμενοι τοσοῦτον μόνον,
 εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷ
 5 καθεστῶτι ἀγαθὸν [τι] εἰργασμένοι εἰσίν. οἱ δ' ἔλεγον αἰτη-
 σάμενοι μακρότερα εἰπεῖν καὶ προτάξαντες σφῶν αὐτῶν Ἀστυ-
 μαχόν τε τὸν Ἀσωπολάου καὶ Λάκωνα τὸν Ἀειμνήστον, πρό-
 ξενον ὄντα Λακεδαιμονίων. καὶ ἐπελθόντες ἔλεγον τοιαῦτα.

53. „Τὴν μὲν παραδόσιν τῆς πόλεως, ᾧ Λακεδαιμόνιοι,

so eben. — εἰρημένον ἦν, nämlich
 βία μὴ εἶναι. — ξυγγ., sc. οἱ Λακεδ.
 — αὐτῶν, τῶν Πλαταιῶν. — κολάσειν
 nach Krügers Konj. mit Cl.; τοὺς
 τε ἀδίκους — οὐδένα mit Kr. (dsgl.
 Stahl und Meineke) als Nachsatz
 von εἰ βούλονται — χρήσασθαι, also:
 wenn sie — wollten, so wür-
 den sie, (die Laked.) die Schul-
 digen bestrafen, widerrecht-
 lich aber keinen. Wegen τὲ —
 δὲ s. Kr. zu 1, 11, 1. In den früher
 von mir und Cl. verglichenen und
 durch Ergänzung eines Nachsatzes
 erklärten Stellen 4, 37, 2. 5, 115, 2
 scheint die richtigere Auffassung
 zu sein: „sie fragten durch einen
 Herold an, ob“. Unserer Stelle am
 ähnlichsten ist jetzt 7, 3, 1 κήρυκα
 προσπέμπει αὐτοῖς λέγοντα, εἰ βού-
 λονται ἐξιέναι —, ἐτοίμος εἶναι
 σπένδεσθαι, welche zugleich be-
 weist, dals Meineke mit Unrecht
 an uns. Stelle λέγοντα in λέξοντα
 verändern wollte.

4. [τι]. Dies τι wäre an und für
 sich wenig anstößig, aber da es
 in der Wiederholung derselben
 Worte 53, 2. 68, 1 bei ἀγαθόν
 nicht steht, so wird es auch hier
 zu tilgen sein.

5. πρόξενον, zu 2, 29, 1. — καὶ
 ἐπελθόντες und diese (nämlich die
 beiden Wortführer) traten auf.
 zu 1, 72, 2. — ἔλεγον. zu 1, 26, 1.
 Dafs das schon oben gesetzte Vb.
 nach Einführung eines beschränkten
 Subj. noch einmal steht, ist eine
 gewisse Lässigkeit, ähnlich wie in
 2, 5, 5. Kr. klammert das erste
 ἔλεγον und καὶ vor ἐπελθ. ein,
 wodurch der Ausdr. ohne Zweifel
 gewinnt.

53. Diese Rede hat mit Recht
 die Bewunderung alter und moder-
 ner Kunstrichter auf sich gezogen:
 sie ist ebenso reich an rührenden
 Motiven und energischen Gedanken,
 als geschieht in der wirksamen
 Gruppierung derselben.

πιστεύσαντες ὑμῖν ἐποιησάμεθα, οὐ τοιάνδε δίκην οἰόμενοι
 ὑφέξειν, νομιμωτέραν δέ τινα ἔσεσθαι, καὶ ἐν δικασταῖς οὐκ
 ἐν ἄλλοις δεξάμενοι, ὥσπερ καὶ ἐσμέν, γενέσθαι ἢ ὑμῖν, ἡγού- 2
 μενοι τὸ ἴσον μάλιστα· ἂν φέρεσθαι. νῦν δὲ φοβούμεθα μὴ ἀμ-
 φοτέρων ἅμα ἡμαρτήκαμεν· τὸν τε γὰρ ἄγωνα περὶ τῶν δεινο-
 τάτων εἶναι εἰκότως ὑποπτεύομεν καὶ ὑμᾶς μὴ οὐ κοινοὶ ἀποβῆτε,
 τεκμαιρόμενοι προκατηγορίας τε ἡμῶν οὐ προγεγενημένης ἢ
 χρὴ ἀντειπεῖν (ἀλλ' αὐτοὶ λόγον ἤτησάμεθα), τό τε ἐπερώτημα
 βραχὺ ὄν, ὃ τὰ μὲν ἀληθῆ ἀποκρίνασθαι ἐναντία γίνεται, τὰ
 δὲ ψευδῇ ἐλεγχον ἔχει. πανταχόθεν δὲ ἄποροι καθεστῶτες 3
 ἀναγκάζομεθα καὶ ἀσφαλέστερον δοκεῖ εἶναι εἰπόντας τι κινδ-
 νεύειν· καὶ γὰρ ὁ μὴ ῥηθῆις λόγος τοῖς ὧδ' ἔχουσιν αἰτίαν
 ἂν παράσχοι ὥς, εἰ ἐλέχθη, σωτήριος ἂν ᾔην. χαλεπῶς δὲ ἔχει 4
 ἡμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ πειθῶ. ἀγνώτες μὲν γὰρ ὄντες
 ἀλλήλων ἐπεσυνεγκάμενοι μαρτύρια ὧν ἄπειροι ἦτε ὠφελούμεθ'
 ἂν· νῦν δὲ πρὸς εἰδότας πάντα λελέγεται, καὶ δέδιμεν οὐχὶ μὴ
 προκαταγνόντες ἡμῶν τὰς ἀρετὰς ἥσους εἶναι τῶν ὑμετέρων
 ἔγκλημα αὐτὸ ποιῆτε, ἀλλὰ μὴ ἄλλοις χάριν φέροντες ἐπὶ διε-
 γνωσμένην κρίσιν καθιστώμεθα.

1. καὶ — δεξάμενοι an οἰόμενοι
 angeschlossen: und nachdem wir
 es angenommen hatten, nicht
 vor andere Richter als vor
 euch zu treten, wie wir denn
 auch (nicht vor andern) stehn. —
 ἡγούμενοι enthält den Grund von
 δεξάμενοι.

2. μὴ — ἡμαρτήκαμεν. Üb. den
 Indik. Kr. 54, 8, 12. M. Diss. de
 fin. en. usu Thuc. p. 104. — κοινοί,
 unparteiisch. — τὸ — ὄν als Obj.
 von τεκμαιρόμενοι (schließend,
 nicht: deutend) angesehen giebt
 keinen brauchbaren Sinn. Es muß
 den zweiten Grund enthalten, wo-
 raus die Plataier auf die Parteilich-
 keit der Lak. schließen: weil
 die Frage so kurz ist. Ein Acc.
 absol. ganz gleicher Art kommt
 zwar sonst nicht vor, doch steht
 ihm κρωθῶν οὐδέν (4, 125, 1) und
 ἄλλο τι δόξαν (5, 65, 3) bereits sehr
 nahe. — ὃ ist von ἀποκρίνασθαι
 regiert, τὰ ἀληθῆ der Akk., ἐναντία
 γίνεται = ἐναντίον γίνεται. So
 Poppe, wegen ἐναντία verweisend
 auf Matth. 443, 1. vgl. zu 1, 72,

1. Kr. und Cl. nehmen τὰ ἀληθῆ
 als Nom., ἀποκρίνασθαι als Be-
 stimmung dazu, dies schon sehr be-
 denklich, da durch χαλεπὸς φέρειν,
 δεινὸς ὄραν und dergl. keineswegs
 ἀληθῆς ἀποκρίνασθαι gerechtfertigt
 wird; grammatisch unmöglich aber
 ist, daß auch dann noch, wie Cl.
 will, ὃ von ἀποκρίνασθαι abhängt,
 und sinnwidrig, mit Kr. ὃ zu ἐναν-
 τία zu ziehen. Eher als alles dies
 würde ich noch Classens letzten
 Vorschlag ἐναντίον annehmen.

3. εἰπόντας τι κινδ. zu 1, 20, 2.

4. πρὸς εἰδότας λελέγεται vgl. z. B.
 πρὸς εἰδότας λέγω Asch. Agam. 1361.
 u. Thuk. zu 2, 36, 4. — ἡμῶν τὰς
 ἀρετὰς zu verbinden; unsere Ver-
 dienste. — ἄλλοις χάριν φέροντες,
 andern eine Gunst erweisend
 erhält durch den Zusammenhang
 den Sinn: euch dazu dienend um
 andern (den Thebanern) eine Gunst
 zu erweisen, andern aufgeopfert.
 Ein nach Leichtigkeit der Sprache
 strebender Schriftsteller hätte für
 καθιστώμεθα geschrieben: καθι-
 στήτε ἡμᾶς.

54. „Παρεχόμενοι δὲ ὅμως ἃ ἔχομεν δίκαια πρὸς τε τὰ
 Θηβαίων διάφορα καὶ ἐς ὑμᾶς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, τῶν εὖ
 2 δεδραμένων ὑπόμνησιν ποιησόμεθα καὶ πείθειν πειρασόμεθα.
 καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἀγαθὸν πεποιήκαμεν,
 εἰ μὲν ὥς πολεμίους ἐρωτᾶτε, οὐκ ἀδικεῖσθαι ὑμᾶς μὴ εὖ πα-
 3 θόντας, φίλους δὲ νομίζοντας αὐτοὺς ἀμαρτάνειν μᾶλλον τοὺς
 ἡμῖν ἐπιστρατεύσαντας. τὰ δ' ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ πρὸς τὸν Μῆδον
 ἀγαθοὶ γεγενῆμεθα, τὴν μὲν οὐ λύσαντες νῦν πρότεροι, τῷ δὲ
 4 ξυνεπιθέμενοι τότε ἐς ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος μόνοι Βοιωτῶν.
 καὶ γὰρ ἡπειρώταί τε ὄντες ἐνανμαχήσαμεν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ,
 μάχῃ τε τῇ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γῇ γενομένη παρεγενόμεθα ὑμῖν τε
 καὶ Πανθανία, εἰ τέ τι ἄλλο κατ' ἐκείνου τὸν χρόνον ἐγένετο
 ἐπικίνδυνον τοῖς Ἕλλησι, πάντων παρὰ δύναμιν μετέσχομεν.
 5 καὶ ὑμῖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἰδίᾳ, ὅτεπερ δὴ μέγιστος φόβος
 περιέστη τὴν Σπάρτην μετὰ τὸν σεισμὸν τῶν ἐς Ἰθώμην Εἰλώ-
 των ἀποστάντων, τὸ τρίτον μέρος ἡμῶν αὐτῶν ἐξεπέμψαμεν ἐς
 ἐπικουρίαν· ὧν οὐκ εἰκὸς ἀννημονεῖν.

55. „Καὶ τὰ μὲν παλαιὰ καὶ μέγιστα τοιοῦτοι ἡξιώσαμεν
 εἶναι, πολέμιοι δὲ ἐγενόμεθα ὕστερον. ὑμεῖς δὲ αἴτιοι· δεο-
 μένων γὰρ ξυμμαχίας ὅτε Θηβαῖοι ἡμᾶς ἐβιάσαντο, ὑμεῖς ἀπε-
 ὠσασθε καὶ πρὸς Ἀθηναίους ἐκελεύετε τραπέσθαι ὥς ἐγγὺς

54. „Post exordium (c. 53) le-
 gitur A, τὸ διδακτικὸν μέρος τοῦ
 λόγου (54–57), in quo 1, de iusto
 (54–56), sic, ut a, defensio Pla-
 taeensium (54. 55), b, accusatio
 Thebanorum (56) eo loco conti-
 neatur; tum 2, de utili (57) ex-
 plicatur. Sequitur B, τὸ παραι-
 νητικὸν καὶ ἐντροπικὸν μέρος (58,
 1–59, 2) cum peroratione (59, 3.
 4).“ P.

1. δίκαια = δικαιώματα 1, 41, 1.
 — δεδραμένων, 38, 4. δρασθέν. Cl.
 hält δεδρασμένων fest.

2. οὐκ ἀδίκ. ὑμ. μὴ εὖ π., es sei
 euch kein Unrecht damit ge-
 schehen, wenn ihr nicht. —
 νομίζοντας = εἰ νομίζετε. — αὐτούς,
 nämli. ὑμᾶς.

3. μόνοι. Rhetorische Ungenauig-
 keit: denn die Thespier thaten das-
 selbe (Herod. 8, 50) und nach

Pausan. 9, 32, 4 auch die Hali-
 artier.

4. μάχῃ. Üb. den Dat. zu 1, 44,
 1. [Demosth.] adv. Neaer. p. 1377
 läßt die Plataier auch den Schlach-
 ten bei Thermopylai und bei Sala-
 mis beiwohnen. Das Letztere ist
 sicher falsch (Herodot 8, 44), also
 höchst wahrscheinl. auch das Er-
 stere, da Herod. und Thuk. davon
 schweigen.

5. τῶν — ἀποστάντων. Zur Sache
 1, 101, 2. Der Gen. hängt von φόβος
 ab. — ἀποστάντων nachgestellt. zu
 1, 11, 3. Als Gen. absol. aufgefaßt
 (so Kr.) würde es ein *οἱ ἐς Ἰθώμην*
Εἰλωτες ἀπέστησαν voraussetzen,
 was ich für unstatthaft halte.

55. 1. δεομένων, sc. ἡμῶν. — ὅτε
 κτέ. zu 2, 2, 1. — ὑμῶν κτέ. koord.
 dem ὥς ἐγγὺς ὄντας.

ὄντας, ὑμῶν δὲ μακρὰν ἀποικούντων. ἐν μέντοι τῷ πολέμῳ 2
οὐδὲν ἐκπρεπέστερον ὑπὸ ἡμῶν οὔτε ἐπάθετε οὔτε ἐμελλήσατε.
εἰ δ' ἀποστῆναι Ἀθηναίων οὐκ ἠθέλησαμεν ὑμῶν κελευσάντων, 3
οὐκ ἡδικοῦμεν· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἐβοήθουν ἡμῖν ἐναντία Θηβαίοις
ὅτε ὑμεῖς ἀπωκνεῖτε, καὶ προδοῦναι αὐτοὺς οὐκέτι ἦν καλόν,
ἄλλως τε καὶ οὗς εὖ παθῶν τις καὶ αὐτὸς δεόμενος προσηγάγετο
ξυμμάχους καὶ πολιτείας μετέλαβεν, ἵεναι δὲ ἐς τὰ παραγγελ-
λόμενα εἰκὸς ἦν προθύμως. ἃ δὲ ἐκότεροι ἐξηγεῖσθε τοῖς ξυμ- 4
μάχοις, οὐχ οἱ ἐπόμενοι αἵτιοι εἴ τι μὴ καλῶς ἐδράτο, ἀλλ' οἱ
ἄγοντες ἐπὶ τὰ μὴ ὀρθῶς ἔχοντα.

56. „Θηβαῖοι δὲ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἡμᾶς ἠδίκησαν, τὸ
δὲ τελευταῖον αὐτοὶ ξύνιστε, δι' ὅπερ καὶ τάδε πάσχομεν. πόλιν 2
γὰρ αὐτοὺς τὴν ἡμετέραν καταλαμβάνοντας ἐν σπονδαῖς καὶ
προσέτι ἱερομηνίᾳ ὀρθῶς ἐτιμωρησάμεθα κατὰ τὸν πᾶσι νόμον
καθεστῶτα, τὸν ἐπιόντα πολέμιον ὅσιον εἶναι ἀμύνεσθαι, καὶ
νῦν οὐκ ἂν εἰκότως δι' αὐτοὺς βλαπτοίμεθα. εἰ γὰρ τῷ αὐτίκα 3
χρησίμῳ ὑμῶν τε καὶ ἐκείνων πολεμῷ τὸ δίκαιον λήψεσθε, τοῦ
μὲν ὀρθοῦ φανείσθε οὐκ ἀληθεῖς κριταὶ ὄντες, τὸ δὲ ξυμφέρον
μᾶλλον θεωρεῦντες. καίτοι εἰ νῦν ὑμῖν ὠφέλιμοι δοκοῦσιν 4
εἶναι, πολὺ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες μᾶλλον τότε ὅτε
ἐν μεῖζονι κινδύνῳ ἦτε. νῦν μὲν γὰρ ἑτέροις ὑμεῖς ἐπέρχεσθε
δεινοί· ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ καιρῷ, ὅτε πᾶσι δουλείαν ἐπέφερεν ὁ
βάρβαρος, οἶδε μετ' αὐτοῦ ἦσαν. καὶ δίκαιον ἡμῶν τῆς νῦν 5
ἀμαρτίας, εἰ ἄρα ἡμάρτηται, ἀντιθεῖναι τὴν τότε προθυμίαν,
καὶ μεῖζω τε πρὸς ἐλάσσω εὐρήσετε καὶ ἐν καιροῖς οἷς σπάνιον

2. ἐμελλήσατε, sc. παθεῖν.

3. εἰ — οὐ, der Satz enthält eine
Thatsache; es könnte ebensogut ὅτι
stehen. z. B. 1, 76, 2. — τίς, man,
womit die Plat. sich selbst bezeich-
nen. — πολιτείας = ἰσοπολιτείας,
kraft welcher derjenige, der von
einer Stadt in die andere über-
siedelte, sofort Bürger derselben
war. Das Bürgerrecht im gewöhnl.
Sinne erhielten die Plataier, so viele
ihrer entkommen waren, erst jetzt.
4. ἐδράτο Konj. von Reiske, durch
Bekk. Anecd. p. 143 bestätigt, für
ἐδράτε.

56. 1. δι' ὅπερ Konj. von Poppo
für das handschr. δι' ἀπερ.

2. Zur Sache 2, 2 ff. — ἱερομηνία

THUCYDIDES I. 2.

Feiertag. — καθεστῶτα nachge-
stellt. zu 1, 11, 2.

3. πολεμῷ. Durch die Ansfüh-
rungen v. Cl. u. Stahl scheint die
handschriftl. Lesart hinreichend ge-
sichert. — τὸ δίκαιον λήψεσθε wird
mit letzterem zu erklären sein:
„die Rechtsfrage auffassen, beur-
teilen“. Die Dative enthalten den
Maßstab der Beurteilung (ähnlich
59, 1 οἷκτω σώφρονι λαβόντας) und
ersetzen das sonst mit λαμβάνειν
verbundene Adv.

4. τότε, sc. ἡμιν. zu 40, 2.

5. πρὸς, gegen, im Vergleich zu.
μεῖζω sc. προθυμίαν, ἐλάσσω sc.
ἀμαρτίαν. (Schol.) Beachte d. Kom-
par. u. vgl. damit die Schlussworte

ἦν τῶν Ἑλλήνων τινὰ ἀρετὴν τῇ Ξέρξῳ δυνάμει ἀντιτάσσασθαι, ἐπηρεάζοντο τε μᾶλλον οἱ μὴ τὰ ξύμφορα πρὸς τὴν ἐφοδὸν αὐτοῖς ἀσφαλεῖα πράσσοντες, ἐθέλοντες δὲ τολμᾶν μετὰ κινδύνων τὰ
6 βέλτιστα. ὧν ἡμεῖς γενόμενοι καὶ τιμηθέντες ἐς τὰ πρῶτα νῦν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς δέδιμεν μὴ διαφθαρεῶμεν, Ἀθηναίους ἐλόμενοι
7 δικαίως μᾶλλον ἢ ὑμᾶς κερδαλέως. καίτοι χρὴ ταῦτα περὶ τῶν αὐτῶν ὁμοίως φαίνεσθαι γινώσκοντας καὶ τὸ ξυμφέρον μὴ ἄλλο τι νομίσαι, ἢ τῶν ξυμμάχων τοῖς ἀγαθοῖς ὅταν αἰεὶ βέβαιοι τὴν χάριν τῆς ἀρετῆς ἔχουσι καὶ τὸ παρὰντίκα πονεῖν ὑμῖν ὠφέλιμον καθιστῆται.

57. „Προσκέψασθέ τε ὅτι νῦν μὲν παράδειγμα τοῖς πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἀνδραγαθίας νομίζεσθε· εἰ δὲ περὶ ἡμῶν γνῶσεσθε μὴ τὰ εἰκότα, (οὐ γὰρ ἀφανῆ κρινεῖτε τὴν δίκην τήνδε, ἐπαινούμενοι δὲ περὶ οὐδ' ἡμῶν μεμπτῶν), ὁρᾶτε ὅπως μὴ οὐκ ἀποδέξωνται ἀνδρῶν ἀγαθῶν περὶ αὐτοὺς ἀμείνους ὄντας ἀπρεπές τι ἐπιγινῶναι, οὐδὲ πρὸς ἱεροῖς τοῖς κοινοῖς σκύλα ἀπὸ ἡμῶν τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνατεθῆναι.
2 δεινὸν δὲ δόξει εἶναι Πλάταιαν Λακεδαιμονίους πορθῆσαι, καὶ τοὺς μὲν πατέρας ἀναγράφαι ἐς τὸν τρίποδα τὸν ἐν Δελφοῖς δι' ἀρετὴν τὴν πόλιν, ὑμᾶς δὲ καὶ ἐκ πάντος τοῦ Ἑλληνικοῦ
3 πανοικησίᾳ διὰ Θηβαίους ἐξαλεῖψαι. ἐς τοῦτο γὰρ δὴ ξυμφορᾶς

v. § 6. — οἷς = ἐν οἷς. zu 1, 28, 2. — τινὰ ist Subj. — αὐτοῖς verb. mit πράσσοντες, für sich erwirkend (durch Unterhandlungen mit dem Feinde).

6. τιμηθέντες ἐς τ. π. Zur Sache Plut. Aristid. 20 f. — ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς, bei derselben Handlungsweise, indem wir auch jetzt nicht das Vorteilhafte dem Rechten vorzogen.

7. ἔχουσι Konj. von Heilmann für ἔχουσι. Konstr. ἢ ὅταν ὑμῖν, ἔχουσιν αἰεὶ — ἀρετῆς τοῖς ἀγ. τῶν ξυμμ., καὶ κτέ., „wenn sich euch, bei stets treuer Bewahrung des Dankes gegen die verdienten Bundesgenossen, auch die augenblickliche Lage etwa vorteilhaft gestaltet“. Der Grundsatz ist allgemein ausgesprochen, doch rechnen natürl. die Plat. sich selbst unter die ἀγαθοὶ τῶν ξυμμ., weil sie als frühere Bundesgen. der Laked. im Perserkriege sich brav bewiesen

haben. Gewils soll der Satz ein Protest dagegen sein, die Undankbarkeit zum politischen Princip zu erheben, doch ist die Einkleidung desselben schwer verständlich. Anderweitige Besserungs- und Erklärungsversuche haben bis jetzt nichts Einleuchtenderes ergeben. Über d. Konstr. mit ἔχουσι s. Fleckeis. Jahrb. 115, S. 155.

57. 1. οὐ γὰρ κτέ. Die Parenthese ist, wie oft, dem zu erklärenden Satze voraufgeschickt. — ἐπαινούμενοι, als Männer, die Ruhm besitzen. — περὶ — μεμπτῶν, sc. κρινεῖτε. — ὁρᾶτε ὅπως μὴ οὐκ, videte ne non. — αὐτοῖς, ihr selbst. — οὐδέ, sc. ἀποδέξωνται. — σκύλα κτέ., wie es nachher wirklich geschah: 68, 3. — πρὸς ἱεροῖς τοῖς κοινοῖς zu Delphi u. Olympia.

2. δεινόν, τοὺς μὲν — ὑμᾶς δέ. zu 1, 28, 4. — τρίποδα. 1, 132, 2.

προκεχωρήκαμεν, οἵτινες Μήδων τε κρατησάντων ἀπωλλύμεθα
καὶ νῦν ἐν ὑμῖν τοῖς πρὶν φιλάτοις Θηβαίων ἡσώμεθα καὶ
δύο ἀγῶνας τοὺς μερίστους ὑπέστημεν, τότε μὲν, τὴν πόλιν
εἰ μὴ παρέδομεν, λιμῷ διαφθαῖναι, νῦν δὲ θανάτου κρῖνεσθαι.
καὶ περιεώσμεθα ἐκ πάντων Πλαταιῆς, οἱ παρὰ δύναμιν πρό- 4
θυμοι ἐς τοὺς Ἕλληνας, ἐρήμοι καὶ ἀτίμωργοι· καὶ οὔτε τῶν
τότε ξυμμάχων ὠφελεῖ οὐδεὶς, ὑμεῖς τε, ὧ Λακεδαιμόνιοι, ἡ
μόνη ἐλπίς, δέδιμεν μὴ οὐ βέβαιοι ᾗτε.

58. „Καίτοι ἀξιούμην γε καὶ θεῶν ἕνεκα τῶν ξυμμαχι-
κῶν ποτε γενομένων καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας
καμψθῆναι ὑμᾶς καὶ μεταγνῶναι εἴ τι ὑπὸ Θηβαίων ἐπέ-
σθητε, τὴν τε δωρεὰν ἀνταπαιτῆσαι αὐτοὺς μὴ κτείνειν οὐς
μὴ ὑμῖν πρόπει, σῶφρονά τε ἀντὶ αἰσχροῦς κομισασθαι χάριν,
καὶ μὴ ἡδονὴν δόντας ἄλλοις κακίαν αὐτοὺς ἀντιλαβεῖν· βραχὺ 2
γὰρ τὸ τὰ ἡμέτερα σώματα διαφθεῖραι, ἐπίπονον δὲ τὴν δύσ-
κλειαν αὐτοῦ ἀφανίσει. οὐκ ἐχθροὺς γὰρ ἡμᾶς εἰκότως τιμω-
ρήσεσθε, ἀλλ' εὔνους, κατ' ἀνάγκην πολεμήσαντας. ὥστε καὶ 3
τῶν σωμάτων ἕδειαν ποιοῦντες ὅσια ἂν δικάζοιτε καὶ προνοοῦν-
τες ὅτι ἐκόντας τε ἐλάβετε καὶ χεῖρας προῖσχομένους (ὁ δὲ νόμος
τοῖς Ἑλλήσι μὴ κτείνειν τούτους), ἔτι δὲ καὶ εὐεργέτας γεγενη-
μένους διὰ παντός. ἀποβλέψατε γὰρ ἐς πατέρων τῶν ὑμετέρων 4
θήκας, οὐς ἀποθανόντας ὑπὸ Μήδων καὶ ταφέντας ἐν τῇ ἡμε-

3. — ἐξαλεῖναι. Der Ausdruck ist sehr glücklich gewählt zum kräftigen Abschluss der Antithese. Hier die Metapher, dort (in ἀναγράφαι) die eigentl. Bedeutung.

3. ἀπωλλύμεθα, indem die leere Stadt von Xerxes eingeäschert ward: Herod. 8, 50. — τότε μὲν, vor einigen Tagen.

4. Man beachte in diesen Sätzen das gewaltige Pathos der innern Aufregung, zu dessen Ausdruck unter anderem besonders das Πλαταιῆς — Ἕλληνας dient. — ἐκ πάντων, aus allen heraus.

58. 1. ξυμμαχικῶν. zu 1, 71, 5. — ἀνταπαιτῆσαι. Auch hier, wie in der ganzen Periode ist notwendig ὑμᾶς Subj.: daß ihr (so wie die Thebaier von euch als Gunst unsern Tod verlangt haben, 53, 4) umgekehrt als Gunstbe-

zeugung, Gefälligkeit von ihnen verlangt, diejenigen nicht zu töten, die euch nicht gebührt. Wenn die Thebaier gesagt haben: Gewähret uns die Gunst, unsre gehafstesten Feinde zu töten, sollen die Lak. sagen: Gewähret ihr uns im Gegenteil die Gunst, die Wohlthäter Griechenlands nicht zu töten. Solche etwas pointierte Antithesen liegen dem Geschmacke des Thuk. keineswegs fern; vgl. zu 1, 70, 6. 3, 13, 1. Wegen des von τὴν δωρεάν abhängigen Inf. μὴ κτείνειν s. 66, 3 τὴν περὶ αὐτῶν μὴ κτείνειν φρεσθεῖσαν ὑπόσχεσιν. — σῶφρονά γ. meint den Dank der Plat., αἰσχροῦς den der Theb. — κακίαν, Ruf der Schlechtigkeit, wie ἀρετή, Tugendruhm. 1, 33, 2. — αὐτοῦ davon, τὸ — διαφθεῖραι.

4. θήκας, Die Lak. hatten drei

τέρῳ ἐτιμῶμεν κατὰ ἔτος ἕκαστον δημοσίᾳ ἐσθήμασί τε καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις, ὅσα τε ἡ γῆ ἡμῶν ἀνεδίδου ὥραϊα, πάντων ἀπαρχὰς ἐπιφέροντες, εὖνοι μὲν ἐκ φιλίας χώρας, ξύμμαχοι δὲ ὁμαίχοις ποτὲ γενομένοις. ὦν ὑμεῖς τούναντίον ἂν δρᾶσαιτε, 5 μὴ ὀρθῶς γνόντες. σκέψασθε δέ· Πανσανίας μὲν γὰρ ἔθαπτεν αὐτοὺς νομίζων ἐν γῇ τὴν φιλίαν τιθέναι καὶ παρ' ἀνδράσι τοιούτοις· ὑμεῖς δὲ εἰ κτενεῖτε ἡμᾶς καὶ χώραν τὴν Πλαταιίδα Θηβαῖδα ποιήσετε, τί ἄλλο ἢ ἐν πολεμίᾳ τε καὶ παρὰ τοῖς αὐθένταις πειτέρως τοὺς ὑμετέρους καὶ ξυγγενεῖς ἀτίμους γερῶν ὦν νῦν ἴσχουσι καταλείψετε; πρὸς δὲ καὶ γῆν ἐν ἣ ἡλευθερώθησαν οἱ Ἕλληνες δουλῶσατε, ἱερὰ τε θεῶν οἷς εὐξάμενοι Μῆδων ἐκράτησαν ἐρημοῦτε, καὶ θυσίας τὰς πατρίους τῶν ἐσαμένων καὶ κτισάντων ἀφαιρήσεσθε.

59. „Οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας δόξης, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τάδε, οὔτε ἐς τὰ κοινὰ τῶν Ἑλλήνων νόμιμα καὶ ἐς τοὺς προγόνους ἀμαρτάνειν οὔτε ἡμᾶς τοὺς εὐεργέτας ἀλλοτριᾶς ἔνεκα ἐχθρας μὴ αὐτοὺς ἀδικηθέντας διαφθεῖραι, φείσασθαι δὲ καὶ ἐπικλασθῆναι τῇ γνώμῃ οἷκτῳ σώφρονι λαβόντας, μὴ ὦν πεισόμεθα μόνον δεινότητα κατανοοῦντας, ἀλλ' οἷοί τε ἂν ὄντες πάθοιμεν καὶ ὥς ἀστάθμητον τὸ τῆς ξυμφορᾶς ὥτινι ποτ' ἂν καὶ

Massengräber angelegt. — ἐσθήμασι. Die Wortform sonst nur bei Dichtern und Spätern. Es scheinen Festkleider gemeint zu sein; daß der ἄρχων der Stadt in einer besondern Festtracht dabei erschien, berichtet Plut. Aristid. 21. Über d. Feier s. auch Herod. 9, 85. — ὅσα τε κτέ. konstr. καὶ πάντων, ὅσα etc. — ἐπιφέροντες den vorhergehenden Dativen parallel.

5. τοιούτοις ebensolchen, näml. φίλοις. — τί ἄλλο ἢ. zu 39, 2. — αὐθένταις seltenes Wort, auch bei Antiphon, hier natürlich: Mörder; in der Bedeutung Herr nur dichterisch. — ἀτίμους γερῶν. zu 2, 65, 8. — πρὸς, ausserdem. Einzige Stelle b. Th., wo es Adverb ist. — ἐρημοῦτε zwischen zwei Fut. auffallender, als wenn sonst Präs. und Fut. neben einander vorkommt: 2, 44, 1. 4. 10, 3. Doch berechtigt nichts, die Form selbst als Fut. anzusehen, wie Cl., eine fast allseitig verwor-

fene Meinung Buttmanns wieder aufnehmend, thut. Stahls Konj. ἐρημοῦντες zerstört die gerade in der dreigliedrigen Periode liegende Kraft und Konzinnität. v. Herw.: ἐρημώσατε. — τῶν ἐσαμένων κτέ., werdet ihr den Gründern und Erbauern (der Tempel) entziehn, näml. den Plataiern. Der Aorist ἐσαμένων (and. εἰσαμένων, ἐσσαμένων) ist altertüml. u. dichterisch. — ἀφαιρεῖσθαι ebenso konstruiert 43, 1. 8, 46, 5. vgl. zu 1, 40, 2.

59. 1. πρὸς, vgl. 38, 1. zu Gunsten, vorteilhaft, entsprechend. — οἷκτῳ σώφρονι λαβόντας, mit besonnenem Mitleid es, d. h. die Sache, unsere Lage, auffassend. Zu künstlich scheinen andere Erklärungen. — ὥτινι κτέ. hängt von ἀστάθμητον ab: unberechenbar ist das Unglück, wem es zustossen könnte, statt: es ist unberechenbar, wem das Unglück zustossen könnte.

ἀναξίῳ ξυμπέσοι. ἡμεῖς τε, ὡς πρόπον ἡμῖν καὶ ὡς ἡ χρεῖα 2
 προόγει, αἰτούμεθα ὑμᾶς, θεοὺς τοὺς ὁμοβωμίους καὶ κοινούς
 τῶν Ἑλλήνων ἐπιβοώμενοι πεῖσαι τάδε· προφερόμενοι ὄρκους
 οὓς οἱ πατέρες ὑμῶν ὤμοσαν, μὴ ἀμνημονεῖν, ἵκέται γιγνώ-
 μεθα ὑμῶν τῶν πατρώων τάφων καὶ ἐπικαλούμεθα τοὺς κε-
 κμηκότας μὴ γενέσθαι ὑπὸ Θηβαίοις μηδὲ τοῖς ἐχθρίστοις φίλ-
 τατοι ὄντες παραδοθῆναι, ἡμέρας τε ἀναμνησκόμεν ἐκείνης
 ἧ τὰ λαμπρότατα μετ' αὐτῶν πράξαντες νῦν ἐν τῇδε τὰ δεινό-
 τατα κινδυνεύομεν παθεῖν. ὅπερ δὲ ἀναγκαῖόν τε καὶ χαλε- 3
 πώτατον τοῖς ὧδε ἔχουσι, λόγον τελευτᾶν, διότι καὶ τοῦ βίου
 ὁ κίνδυνος ἐγγὺς μετ' αὐτοῦ, πανόμενοι λέγομεν ἤδη ὅτι οὐ
 Θηβαίοις παρέδομεν τὴν πόλιν (εἰλούμεθα γὰρ ἂν πρό γε τού-
 του τῷ αἰσχίστῳ ὀλέθρῳ, λιμῷ, τελευτῆσαι), ὑμῖν δὲ πιστεύ-
 σαντες προσήλθομεν. καὶ δίκαιον, εἰ μὴ πείθομεν, ἐς τὰ αὐτὰ
 καταστήσαντας τὸν ξυντυχόντα κίνδυνον ἔἶσαι ἡμᾶς αὐτοὺς
 ἐλέσθαι. ἐπισκήπτομέν τε ἅμα μὴ Πλαταιῆς ὄντες οἱ προ- 4
 θυμότατοι περὶ τοὺς Ἑλλήνας γενόμενοι Θηβαίοις τοῖς ἡμῖν

2. πρόπον sc. ἐστὶ, wie z. B. ξυμ-
 φέρον 44, 2 u. gleich δίκαιον. —
 ὁμοβωμίους, Götter, die auf gemein-
 schaftl. Altären verehrt werden, von
 andern σύμβωμοι, 4, 97, 4 boiotisch
 ὁμοχέται genannt. — πεῖσαι τάδε,
 daß wir euch hiezu ver-
 mögen, hängt von ἐπιβοώμενοι
 θεοὺς in derselben Weise ab, wie
 sogleich μὴ γενέσθαι, daß wir
 nicht kommen, von ἐπικαλούμεθα
 τοὺς κεκμηκότας, dagegen μὴ ἀμνη-
 μονεῖν (sc. τῶν ὄρκων) gehört zu
 αἰτούμεθα ὑμᾶς. — προφερόμενοι
 <τε> St. u. v. Herw. — ἵκέται γ.
 Schwerl. ist das Asyndeton richtig,
 es müßte denn damit, wie auch mit
 der ungewöhnlich reichen Phraseolo-
 gie dieser ganzen Periode, die
 Aufregung des vom Schmerz über-
 wältigten Redners gemalt werden
 sollen. Leicht ist Reiskes Änderung
 ἵκέται τε γ. — ὑμῶν — τάφων, bei
 euern väterl. Gräbern, d. h. bei
 den Gräbern eurer Väter. Doch
 ist die Verbindung hart. Cobet.
 nov. lectt. p. 347 vermutet πρὸς
 τῶν für τῶν. — τοὺς κεκμηκότας
 Euphemismus für τοὺς ἀποθανόντας.
 vgl. die Hingegangenen, de-

functi. Nicht bloß dichterisch; in
 den meist. Codd. die entschieden
 poet. Form κεκμηῶτας. — τοῖς ἐχθ.
 κτέ. Die Gestorbenen werden an-
 gerufen zu verhüten, daß die Plat.,
 ihre besten Freunde, den Theb.,
 ihren ärgsten Feinden, preisgegeben
 werden. — πράξαντες κτέ. Es sind
 zum Vorteil eines kräftigen Ge-
 dankens zwei Satzglieder in eins
 verschmolzen. Eigentl. ἧ — ἐπρά-
 ξαμεν, ὅμως δὲ νῦν κτέ. vgl. zu
 2, 51, 2.

3. λόγον τελευτᾶν Epexege von
 ὅπερ. Zur Konstr. s. 104, 5 ἐτε-
 λεύτα τοῦ ἐπάλιν. — μετ' αὐτοῦ,
 (damit) wie 58, 1 τοῦ τελευτᾶν
 λόγον. Der Genet. auch bei Xen.
 Cyrop. 8, 7, 17: βίον τελευτᾶν. —
 πανόμενοι. Der eigentl. nach ὅπερ
 κτέ. zu erwartende allgem. Begriff
 τοῦτο ποιοῦντες wird durch einen
 die Sache selbst noch einmal aus-
 drückenden ersetzt, zu 2, 40, 3. wir
 erklären zum Schlufs. (cf. ἀρχό-
 μενοι im Anfang, τελευτῶν). — πρό
 = ἀντί wie oft. λιμῷ. Hom. Od.
 12, 342: λιμῷ δ' οἰκτιστον θανεῖν
 καὶ πότμον ἐπισπεῖν. — ἐς τὰ αὐτά,
 in unsere Lage vor der Kapitulation.

ἐχθίστοις ἐκ τῶν ὑμετέρων· χειρῶν καὶ τῆς ὑμετέρας πίστεως ἰκέται ὄντες, ὃ Λακεδαιμόνιοι, παραδοθῆναι, γενέσθαι δὲ σωτήρας ἡμῶν καὶ μὴ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἐλευθεροῦντας ἡμᾶς διολέσαι.“

60. Τοιαῦτα μὲν οἱ Πλαταιῆς εἶπον. οἱ δὲ Θηβαῖοι δέισαντες πρὸς τὸν λόγον αὐτῶν μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι τι ἐνδῶσι, παρελθόντες ἔφασαν καὶ αὐτοὶ βούλεσθαι εἰπεῖν, ἐπειδὴ καὶ ἐκείνοις παρὰ γνώμην τὴν αὐτῶν μακρότερος λόγος ἐδόθη τῆς πρὸς τὸ ἐρώτημα ἀποκρίσεως. ὥς δ' ἐκέλευσαν, ἔλεγον τοιάδε.

61. „Τοὺς μὲν λόγους οὐκ ἂν ἠτησάμεθα εἰπεῖν, εἰ καὶ αὐτοὶ βραχέως τὸ ἐρωτηθὲν ἀπεκρίναντο καὶ μὴ ἐπὶ ἡμᾶς τραπόμενοι κατηγορίαν ἐποιήσαντο καὶ περὶ αὐτῶν ἔξω τῶν προκειμένων καὶ ἅμα οὐδὲ ἠτιαμένων πολλὴν τὴν ἀπολογίαν καὶ ἔπαινον ὧν οὐδεὶς ἐμέμψατο. νῦν δὲ πρὸς μὲν τὰ ἀντειπεῖν δεῖ, τῶν δὲ ἔλεγχον ποιήσασθαι, ἵνα μήτε ἡ ἡμετέρα αὐτοὺς κακία ὠφελῇ μήτε ἡ τοῦτων δόξα, τὸ δ' ἀληθὲς περὶ ἀμφοτέρων 2 ἀκούσαντες κρίνῃτε. ἡμεῖς δὲ αὐτοῖς διάφοροι ἐγενόμεθα πρῶτον, ὅτι ἡμῶν κτισάντων Πλάταιαν ὕστερον τῆς ἄλλης Βοιω-

4. ὃ Λακεδ. Mit Recht bezeichnet Heilmann, wie den Schlusssatz überhaupt, so insbesondere die ungewöhnliche Stellung des Vocat. als einer rhetorischen Schönheit, durch welche die Angst der Redenden und die Dringlichkeit ihrer Bitten sehr treffend gemalt wird.

60. πρὸς — αὐτῶν wird wohl grammatisch besser mit δέισαντες verbunden (fürchtend im Hinblick auf, wegen), als mit ἐνδῶσι, weil es in diesem Falle durch die Stellung eine zu starke Betonung erhielt; sachlich gehört es freilich zu beiden.

61. „Die Thebaier rechtfertigen sich wegen der Feindschaft mit Plataia und wegen ihrer eignen medischen Gesinnung, verdächtigen die Beweggründe der attischen Gesinnung der Plat. als freiheitsfeindl. und deren frühere Tapferkeit als selbststüchtig, entschuldigen ihren Angriff auf Plataia ebenso sehr, wie sie die angebl. Wortbrüchigkeit der Plat. tadeln, und schliesen damit, den Laked. rück-

sichtslose Strenge dringend zu empfehlen.“ E.

1. καὶ αὐτοὶ, auch sie, hinweisend. — τὸ ἐρωτηθὲν ἀπεκρ. Sonst hat Thuk. ἀποκρίνεσθαι nicht mit einem solchen Akk., häufig aber Platon; jedoch scheint sich dieser Gebrauch überhaupt auf Pron. neutr. gen. (τόδε, τοῦτο etc.) und τὸ (τὰ) ἐρωτώμενον (α) zu beschränken. vgl. Ast lex. Plat. sub v. — ἔξω τῶν π., abschweifend von der Sache. — καὶ ἅμα οὐδὲ ἤτ., und obenein wegen nicht einmal angeschuldigter Dinge, von ἀπολογίαν abhängig, wie nachher ὧν, ebenfalls Neutr., von ἔπαινον. Wegen der pass. Bedeutung von ἠτιαμένων, welche nur an dieser Stelle vorkommt, vgl. κέκτῃμαι. zu 2, 63, 3. — πρὸς μὲν τὰ. Dieselbe Wortstellung 82, 6 ἐπὶ δὲ τῷ. 6, 66, 1 παρὰ δὲ τό. Worauf bezieht sich τὰ μὲν, τῶν δὲ? Vgl. 53, 2. — αὐτοὺς eingeschoben. zu 1, 68, 1. — κακία. Der Redner spricht im Sinne der Gegner. vgl. 6, 16, 3, 17, 1.

2. Über die Sache vgl. zu 2, 2, 1. — ἡμεῖς δέ. Wegen δέ zu 1,

τίας καὶ ἄλλα χωρία μετ' αὐτῆς, ἃ ξυμμίκτους ἀνθρώπους ἐξελάσαντες ἐσχόμεν, οὐκ ἠξίουσιν οὗτοι, ὥσπερ ἐτάχθη τὸ πρῶτον, ἡγεμονεύεσθαι ὑφ' ἡμῶν, ἔξω δὲ τῶν ἄλλων Βοιωτῶν παραβαίνοντες τὰ πάτρια, ἐπειδὴ προσηναγκάζοντο, προσεχώρησαν πρὸς Ἀθηναίους καὶ μετ' αὐτῶν πολλὰ ἡμᾶς ἐβλαπτον, ἀνθ' ὧν καὶ ἀντέπασχον.

62. „Επειδὴ δὲ καὶ ὁ βάρβαρος ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, φασὶ μόνον Βοιωτῶν οὐκ μηδίσαι, καὶ τούτῳ μάλιστα αὐτοὶ τε ἀγάλλονται καὶ ἡμᾶς λαιδοροῦσιν. ἡμεῖς δὲ μηδίσαι μὲν αὐτοὺς 2 οὐ φαιμέν διότι οὐδ' Ἀθηναίους, τῇ μέντοι αὐτῇ ιδέᾳ ὕστερον ἰόντων Ἀθηναίων ἐπὶ τοὺς Ἑλληνας μόνους αὐτῶν Βοιωτῶν ἀπικίσαι. καίτοι σκέψασθε ἐν οἷῳ εἶδει ἐκάτεροι ἡμῶν τοῦτο ἐπρα- 3 ξαν. ἡμῖν μὲν γὰρ ἡ πόλις τότε ἐτύγχανεν οὔτε κατ' ὀλιγαρχίαν ἰσόνομον πολιτεύουσα οὔτε κατὰ δημοκρατίαν. ὅπερ δέ ἐστι νόμοις μὲν καὶ τῷ σωφρονεστάτῳ ἐναντιώτατον, ἐγγυτάτῳ δὲ τυράννου, δυναστεία ὀλίγων ἀνδρῶν εἶχε τὰ πράγματα. καὶ 4 οὗτοι ἰδίας δυνάμεις ἐλπίσαντες ἔτι μᾶλλον στήσιν, εἰ τὰ τοῦ Μήδου κρατήσῃ, κατέχοντες ἰσχύϊ τὸ πλῆθος ἐπηγάγοντο αὐτόν· καὶ ἡ ξύμπασα πόλις οὐκ αὐτοκράτωρ οὔσα ἑαυτῆς τοῦτ' ἐπραξεν. οὐδ' ἄξιον αὐτῇ ὀνειδίσαι ὧν μὴ μετὰ νόμων ἡμαρτεν. 5 ἐπειδὴ γοῦν ὁ τε Μήδος ἀπῆλθε καὶ τοὺς νόμους ἔλαβε, σκέψασθαι χρὴ Ἀθηναίων ὕστερον ἐπιόντων τὴν τε ἄλλην Ἑλλάδα καὶ τὴν ἡμετέραν χώραν πειρωμένων ὑφ' αὐτοῖς ποιεῖσθαι καὶ κατὰ στάσιν ἥδη ἐχόντων αὐτῆς τὰ πολλά, εἰ μαχόμενοι ἐν Κορωνείᾳ καὶ νικήσαντες αὐτοὺς ἡλευθερώσαμεν τὴν Βοιωτίαν καὶ τοὺς ἄλλους νῦν προθύμως ξυνελευθεροῦμεν, ἵππους τε παρέχοντες καὶ παρασκευὴν ὅσῃν οὐκ ἄλλοι τῶν ξυμμάχων. καὶ τὰ μὲν ἐς τὸν μηδισμόν τοσαῦτα ἀπολογούμεθα.

37, 2. — ἄλλα χωρία, die Gegend unterhalb des Kithairon nach dem Euripos hin. — ἃ geht auch auf Πλάταιαν. — ξυμμίκτους ἃ., Hyanter, Thraker, Pelasger. — τὰ πάτρια. s. 2, 2, 4. — προσηναγκάζοντο. zum Tempus 1, 105, 6. Ergänze ταῦτα μὴ παραβαίνειν.

62. 2. Ἀθηναίους per attract. im Akk. für Ἀθηναῖοι ἐμῆδισαν.

3. ἐν οἷῳ εἶδει in welcher Lage. — ὀλιγαρχίαν ἰσόνομον, eine Oligarchie, in welcher die adligen Geschlechter alle gleichberechtigt

sind. Ihre Abart (παρέκβασις nach Aristot.) ist die δυναστεία (Willkürherrschaft) ὀλίγων ἀνδρῶν. Herodot 9, 86 nennt Timagenides u. Attaginos.

4. τοῦτ' ἐπραξεν euphemistisch für ἐμῆδισεν. — ὧν = τούτων ἃ. — μὴ μετὰ νόμων, ohne gesetzliche Verfassung wie 3, 40, 6 μὴ ξὺν προφάσει. Im Gegensatz dazu gleich τοὺς νόμους ἔλαβεν.

5. ἔλαβε, sc. ἡ πόλις. — ἐχόντων κτέ. nach der Schlacht bei Oinophyta. 1, 108, 2. — ἐν Κορωνείᾳ. 1, 113.

63. „Ὡς δὲ ὑμεῖς μᾶλλον τε ἡδίκηκατε τοὺς Ἕλληνας καὶ
 2 ἀξιώτεροί ἐστε πάσης ζημίας, πειρασόμεθα ἀποφαίνεσθαι. ἐγένε-
 σθε ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ τιμωρίᾳ, ὥς φατέ, Ἀθηναίων ξύμμαχοι καὶ
 πολῖται. οὐκοῦν χρῆν τὰ πρὸς ἡμᾶς μόνον ὑμᾶς ἐπάγεσθαι
 αὐτοὺς καὶ μὴ ξυνεπιέναι μετ' αὐτῶν ἄλλοις, ὑπάρχον γε ὑμῖν,
 εἴ τι καὶ ἄκοντες προσήγεσθε ὑπ' Ἀθηναίων, τῆς τῶν Λακε-
 δαιμονίων τῶνδε ἤδη ἐπὶ τῷ Μήδῳ ξυμμαχίας γεγενημένης, ἣν
 αὐτοὶ μάλιστα προβάλλεσθε· ἱκανή γε ἦν ἡμᾶς τε ὑμῶν ἀποτρέ-
 3 πειν καί, τὸ μέριστον, ἀδεῶς παρέχειν βουλευέσθαι. ἀλλ' ἐκόν-
 τες καὶ οὐ βιαζόμενοι ἔτι εἴλεσθε μᾶλλον τὰ Ἀθηναίων. καὶ
 λέγετε ὥς αἰσχρὸν ἦν προδοῦναι τοὺς εὐεργέτας· πολὺ δέ γε
 αἰσχρὸν καὶ ἀδικώτερον τοὺς πάντας Ἕλληνας καταπροδοῦναι,
 οἷς ξυνωμόσατε, ἢ Ἀθηναίους μόνους, τοὺς μὲν καταδουλου-
 4 μένους τὴν Ἑλλάδα, τοὺς δὲ ἐλευθεροῦντας. καὶ οὐκ ἴσῃν αὐ-
 τοῖς τὴν χάριν ἀνταπέδοτε οὐδὲ αἰσχύνῃς ἀπηλλαγμένην· ὑμεῖς
 μὲν γὰρ ἀδικούμενοι αὐτούς, ὥς φατέ, ἐπηγάγεσθε, τοῖς δὲ
 ἀδικοῦσιν ἄλλους ξυνεργοὶ κατέστητε. καίτοι τὰς ὁμοίας χάρι-
 τας μὴ ἀντιδιδόναι αἰσχρὸν μᾶλλον ἢ τὰς μετὰ δικαιοσύνης μὲν
 ὀφειλθείσας, ἐς ἀδικίαν δὲ ἀποδιδόμενας.

64. „Ἀγλὸν τε ἐποιήσατε οὐδὲ τότε τῶν Ἑλλήνων ἔνεκα
 μόνον οὐκ ἀδικήσαντες, ἀλλ' ὅτι οὐδ' Ἀθηναῖοι, ὑμεῖς δὲ τοῖς

63. 1. ἀξιώτεροι statt μᾶλλον ἀξιοί, als wir. vgl. zu 2, 40, 1.

2. ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ τιμωρίᾳ = ἐπὶ τ. τιμ. ἡμῶν Gen. obj., um uns abzuwehren, da ihr βιαζόμενοι waret. — ὥς φατέ. Kap. 55. — τὰ πρὸς ἡμᾶς, in den Verhältnissen zu uns, hier = in den Streitigkeiten mit uns. — ὑπάρχον γε ὑμῖν, da euch dies ja frei stand, sc. μὴ ξυνεπιέναι. zu 1, 74, 1. — ἐπὶ τῷ Μήδῳ gegen. — ἱκανή γε ἦν. Üb. die Satzform zu 37, 2. — ὑμῶν, von euch = von eurer Befehdung. — παρέχειν, sc. ὑμῖν.

3. πολὺ δέ. Üb. den Anschluss zu 1, 35, 4. — τοὺς πάντας Ἑλλ. Warum so gestellt?

4. τοῖς δὲ κτέ. Den Athenern habt ihr geholfen nicht als sie in dems. Verhältnis waren wie ihr, nämli. ἀδικοῦμενοι, sondern als sie unrecht thaten. — καίτοι κτέ. Der Hauptton liegt auf ὁμοίας. Der Redner

meint: Schändlich handelt nur der, welcher eine Wohlthat nicht durch gleiche Wohlthat vergilt, nicht aber der, welcher den Dank unterläßt, den er in Gerechtigkeit zwar schuldig geworden ist (zu dem ihn ein gerechtes Handeln des Wohlthäters, wie hier Hilfe gegen Unterdrückung, verpflichtet hat), aber nur so abtragen kann, daß er Ungerechtigkeit befördert.

64. 1. Ἀγλὸν τε, und so, abschließend (Cl.) und doch mit Beziehung auf καὶ νῦν ἀξιοῦτε: einerseits — andererseits. δῆλον ἐποιήσατε wie δηλοῦν u. ä. mit dem Part. vgl. auch 40, 8. — Ἀθηναῖοι, sc. ἐμῆδισαν. — ὑμεῖς δέ sc. οὐκ ἀδικήσαντες. Das Subj. ὑμεῖς wird noch einmal eigentümlich hervor- gehoben wegen des dazwischen- getretenen Ἀθηναῖοι. Weniger aus- drucksvoll wäre die gewöhnl. Wen- dung gewesen: ἀλλὰ τῶν Ἀθηναίων

μὲν ταῦτ' αὖ βουλόμενοι ποιεῖν, τοῖς δὲ τάναντία. καὶ νῦν ἄξι- 2
οὔτε, ἀφ' ὧν δι' ἑτέροισ ἐγένεσθε ἀγαθοί, ἀπὸ τούτων ὠφε-
λεῖσθαι. ἀλλ' οὐκ εἰκόσ' ὥσπερ δὲ Ἀθηναίους εἴλεσθε, τούτοις
ξυναγωνίζεσθε, καὶ μὴ προφέρετε τὴν τότε γενομένην ξυνωμο-
σίαν ὡς χρηρὴ ἀπ' αὐτῆς νῦν σφῆζεσθαι. ἀπελίπετε γὰρ αὐτὴν 3
καὶ παραβάντες ξυγκατεδουλοῦσθε μᾶλλον Αἰγινήτας καὶ ἄλλους
τινὰς τῶν ξυνομοσάντων ἢ διεκωλύετε, καὶ ταῦτα οὔτε ἄκοντες
ἔχοντές τε τοὺς νόμους οὔσπερ μέχρι τοῦ δεῦρο καὶ οὐδενὸς
ὑμᾶς βιασαμένου, ὥσπερ ἡμᾶς. τὴν τελευταίαν τε πρὶν περι-
τειρίζεσθαι πρόκλησιν ἐς ἡσυχίαν ὑμῶν, ὥστε μηδ' ἑτέροις ἀμύ-
νειν, οὐκ ἐδέχεσθε. τίνες ἂν οὖν ὑμῶν δικαιότερον πᾶσι τοῖς 4
Ἑλλήσι μισοῖντο, οἵτινες ἐπὶ τῷ ἐκείνων κακῷ ἀνδραγαθίαν
προὔθεσθε; καὶ ἃ μὲν ποτε χρηστοὶ ἐγένεσθε, ὡς φατέ, οὐ προσ-
ήκοντα νῦν ἐπεδείξατε, ἃ δὲ ἡ φύσις ἀεὶ ἐβούλετο, ἐξηλέγχθη
ἐς τὸ ἀληθές· μετὰ γὰρ Ἀθηναίων ἄδικον ὁδὸν ἰόντων ἐχωρή-
σατε. τὰ μὲν οὖν ἐς τὸν ἡμέτερόν τε ἀκούσιον μηδισμὸν καὶ 5
τὸν ὑμέτερον ἐκούσιον ἀττικισμὸν τοιαῦτα ἀποφαίνομεν.

65. „A δὲ τελευταῖά φατε ἀδικηθῆναι (παρ' ἀνόμῳ γὰρ
ἐλθεῖν ἡμᾶς ἐν σπονδαῖς καὶ ἱερομηνίᾳ ἐπὶ τὴν ὑμετέραν πό-
λιν), οὐ νομίζομεν οὐδ' ἐν τούτοις ὑμῶν μᾶλλον ἁμαρτεῖν. εἰ 2
μὲν γὰρ ἡμεῖς αὐτοὶ πρὸς τε τὴν πόλιν ἐλθόντες ἐμαχόμεθα καὶ
τὴν γῆν ἐδοῦμεν ὡς πολέμιοι, ἀδικοῦμεν· εἰ δὲ ἄνδρες ὑμῶν

(sc. ἔνεκα), τοῖς μὲν κτέ. St. (u. Cl.)
ziehen die Lesart einiger guten Hdd.
ἡμεῖς δὲ (sc. ἐμῇ δόξᾳ) vor und
interpungieren danach. — βουλό-
μενοι, weil ihr wolltet. — τοῖς
δέ, den übrigen Griechen, speciell
ἡμῖν τοῖς Θηβ.

2. ἀφ' ὧν — ἀπὸ τούτων. Gram-
matisch ausreichend war ἀφ' ὧν
allein = ἀπὸ τούτων ἃ, oder ἃ
—, ἀπὸ τούτων. Doch finden sich
solche Abundanzen öfter. Be. 203.

3. Αἰγινήτας. 1, 105. 108. — ἄλ-
λων τινὰς. Welche? ist nicht be-
stimmt zu sagen. Poppo glaubt,
es seien die Euboier, vielleicht
auch die Naxier (1, 98) gemeint. —
βιασαμένου, absichtlich, weil die
Plataier 55, 1 das von den Theb.
behauptet hatten. Diese suchen
eben d. Plat. mit ihren eigenen
Worten zu schlagen, daher immer
das so objektiv klingende ὡς φατέ.

— ὥσπερ ἡμᾶς. 62, 3. 4. — τοὺς
νόμους Bedeutung wie 62, 4 u. 5.
— πρόκλησιν — ὑμῶν. 2, 72. Sie
ging von Archidamos aus. St.-P.
dennoch ἡμῶν.

4. τίνες ἂν οὖν. Die best. Codd.
ohne οὖν, ein hartes Asyndeton.
— προὔθεσθε, zur Schau tru-
get. vgl. 2, 42, 3. — ἐπεδείξατε.
Cl. ohne Hdschr. ἀπεδείξατε, wider-
legt von Stahl. — ἐς τὸ ἀληθές,
sodass die Wahrheit an den Tag
kam. ἐς zur Bezeichnung des Re-
sultats. s. 6, 82, 3 ἐς τὸ ἀκριβὲς
εἰπεῖν. zu 7, 87, 1.

65. 1. παρ' ἀνόμῳ γάρ. Üb. die
Satzbildung zu 1, 25, 4. — ἱερομηνία
statt des offenbar verschriebenen
Plurals mit Meineke u. van Herw.

2. Zur Sache 2, 2. — αὐτοί, von
selbst. — ἀδικοῦμεν, so haben
wir unrecht gethan (wie νικᾶν
gesiegt haben, Sieger sein u. a. vba)

οἱ πρῶτοι καὶ χρήμασι καὶ γένει, βουλόμενοι τῆς μὲν ἔξω ξυμ-
μαχίας ὑμᾶς παῦσαι, ἐς δὲ τὰ κοινὰ τῶν πάντων Βοιωτῶν πά-
τρια καταστήσαι, ἐπεκαλέσαντο ἐκόντες, τί ἀδικοῦμεν; οἱ γὰρ
3 ἔχοντες παρανομοῦσι μᾶλλον τῶν ἐπομένων. ἀλλ' οὐτ' ἐκείνοι,
ὡς ἡμεῖς κρίνομεν, οὔθ' ἡμεῖς· πολῖται δὲ ὄντες ὥσπερ ὑμεῖς
καὶ πλείω παραβαλλόμενοι, τὸ ἐαυτῶν τεῖχος ἀνοίξαντες καὶ
ἐς τὴν αὐτῶν πόλιν φιλίῳ, οὐ πολεμίῳ κομίσαντες ἐβούλοντο
τούς τε ὑμῶν χεῖρους μηκέτι μᾶλλον γενέσθαι τούς τε ἀμείνους
τὰ ἄξια ἔχειν, σωφρονισταὶ ὄντες τῆς γνώμης καὶ τῶν σωμα-
των τὴν πόλιν οὐκ ἀλλοτριοῦντες, ἀλλ' ἐς τὴν ξυγγένειαν
οἰκιοῦντες, ἐχθροὺς οὐδενὶ καθιστάντες, ἅπασι δ' ὁμοίως ἐν-
σπόνδους.

66. „Τεκμήριον δὲ ὡς οὐ πολεμίῳ ἐπράσσομεν· οὔτε γὰρ
ἡδικήσαμεν οὐδένα, προεῖπομέν τε τὸν βουλόμενον κατὰ τὰ
2 πάντων Βοιωτῶν πάτρια πολιτεύειν ἰέναι πρὸς ἡμᾶς. καὶ ὑμεῖς
ἄσμενοι χωρήσαντες καὶ ξύμβασιν ποιησάμενοι τὸ μὲν πρῶτον
ἡσυχάζετε, ὕστερον δὲ κατανοήσαντες ἡμᾶς ὀλίγους ὄντας, εἰ
ἄρα καὶ ἐδοκοῦμέν τι ἀνεπιεικέστερον πρᾶξαι οὐ μετὰ τοῦ πλή-
θους ὑμῶν ἐσελθόντες, τὰ μὲν ὁμοῖα οὐκ ἀνταπέδοτε ἡμῖν, μήτε
νεωτερίσαι ἐργῶ, λόγοις τε πείθειν ὥστε ἐξελθεῖν, ἐπιθέμενοι
δὲ παρὰ τὴν ξύμβασιν, οὓς μὲν ἐν χειρὶν ἀπεκτείνετε, οὐχ
ὁμοίως ἀλγοῦμεν (κατὰ νόμον γὰρ δὴ τινα ἔπασχον), οὓς δὲ

sind wir im Unrecht. — τὰ —
πάτρια. κοινὰ ist Adj. vgl. τὸ κοινὸν
ἀγαθόν 5, 90. τὰ ἴδια διάφορα 2,
37, 1. Dafs 2, 2, 4, 3, 61, 2, 66, 1
blofs τὰ πάτρια steht, ist gar kein
Grund, unsre Stelle zu verdächtigen.
— οἱ γὰρ ἄγ. κτέ. Parodie von 55, 4.

3. ἀλλ' οὐτ' κτέ. Die Prädik. zu
ἐκείνοι und ἡμεῖς sind aus παρα-
νομοῦσι zu entnehmen. — πλείω
παραβ., weil sie die reichsten und
vornehmsten waren (§. 2). Über
παραβάλλεσθαι zu 14, 1. — κομί-
σαντες, sc. ἡμᾶς. — ὑμῶν ist gen.
part. s. 3, 22, 5. — μᾶλλον sc. χεῖρους
(Schol.) — τῶν — ἀλλοτριοῦντες, ein
etwas precioser Ausdruck für „Hin-
richtungen und Verbannungen“, ge-
bildet wegen des Gegensatzes οἰκιο-
οῦντες. — ξυγγένειαν, die Stamm-
verbindung mit den übrigen Boi-
otern.

66. Zur Sache 2, 2 ff. τὸν βουλό-

μενον, welcher Gebrauch des Art.?
jeder wer wolle.

2. ἀνεπιεικέστερον beachte den
Komparativ dieses erst bei Nach-
ahmern des Thuk. wieder vorkom-
menden Wortes! — μετὰ, im Ein-
verständnis mit. — ὑμῶν. Un-
brauchbar ist ἡμῶν, was die best.
Codd. haben. — πείθειν, zureden,
zu überreden versuchen. So
hat Cl. wohl richtig das hand-
schriftl. πείσειν geändert, welches
keine gesunde Erklärung zuläßt.
An sich zulässig wäre auch πείσαι
(überreden), welches in einer schlech-
ten Hdschr. stehend doch nur den
Wert einer Konj. hat. C u. Θ
konnten leicht verwechselt werden.
— ἐπιθέμενοι — ξύμβασιν ist darum
vorangestellt, weil es zu beiden
Relativsätzen gehört. — Vor οὐχ
ὁμοίως ἀλγοῦμεν ist nicht τούτους,
sondern περὶ τούτων aus οὓς μὲν

χειρας προῖσχομένους καὶ ζωργήσαντες ὑποσχύμενοί τε ἡμῖν ὕστερον μὴ κτενεῖν παρανόμως διεφθείρατε, πῶς οὐ δεινὰ εἰργασθε; καὶ ταῦτα τρεῖς ἀδικίας ἐν ὀλίγῳ πράξαντες, τὴν τε 3 λυθεῖσαν δημολογίαν καὶ τῶν ἀνδρῶν τὸν ὕστερον θάνατον καὶ τὴν περὶ αὐτῶν ἡμῖν μὴ κτείνειν ψευθεῖσαν ὑπόσχεσιν, ἣν τὰ ἐν ἀργοῖς ὑμῖν μὴ ἀδικῶμεν, ὅμως φατὲ ἡμᾶς παρανομῆσαι καὶ αὐτοὶ ἀξιούτε μὴ ἀντιδοῦναι δίκην. οὐκ, ἦν γε οὗτοι τὰ 4 ὀρθὰ γινώσκουσι· πάντων δὲ αὐτῶν ἕνεκα κολασθῆσεσθε.

67. „Καὶ ταῦτα, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τούτου ἕνεκα ἐπεξήλθομεν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ἡμῶν, ἵνα ὑμεῖς μὲν εἰδίητε δικαίως αὐτῶν καταγνωσόμενοι, ἡμεῖς δὲ ἔτι ὀσιώτερον τετιμωρημένοι, καὶ μὴ παλαιὰς ἀρετὰς, εἴ τις ἄρα καὶ ἐγένετο, ἀκούοντες ἐπι- 2 κλασθῆτε, ἃς χρὴ τοῖς μὲν ἀδικουμένοις ἐπικούρους εἶναι, τοῖς δὲ αἰσχρόν τι δοῶσι διπλάσιος ζημίας, ὅτι οὐκ ἐκ προσηκόντων ἁμαρτάνουσι. μηδὲ ὀλοφυρμῷ καὶ οἴκτῳ ὠφελείσθων, πατέρων τε τάφους τῶν ὑμετέρων ἐπιβοῶμενοι καὶ τὴν σφετέραν ἐρημίαν. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀνταποφαίνομεν πολλῷ δεινότερα πα- 3 θοῦσαν τὴν ὑπὸ τούτων ἡλικίαν ἡμῶν διεφθαρμένην, ὣν πατέρες οἱ μὲν πρὸς ὑμᾶς τὴν Βοιωτίαν ἄγοντες ἀπέθανον ἐν Κορωνείᾳ, οἱ δὲ πρεσβύται λελειμμένοι καὶ οἰκίαι ἐρημοὶ πολλῶ

zu denken; denn ein persönl. Obj. im Akk. kann bei *ἀλγεῖν* nicht stehn. Darum wird dann auch zu *δεινὰ εἰργασθε* nicht *τούτους* zu ergänzen sein. Über diesen freiern Gebrauch des Relat. zu 2, 44, 2.

3. καὶ ταῦτα nach Krüg. „und zwar, anfangend, als ob *πράξαντες* nur zu *εἰργασθε* gehören sollte, während es auch auf *φατὲ* bezogen den folg. Satz ankettet.“ Aber bei Thuk. kommt καὶ ταῦτα gar nicht zur Anknüpfung eines Partic. vor und bei andern bildet es einen Gegensatz oder eine Steigerung des Vorangehenden (M. 470, 6. Kr. 51, 7, 14), was hier nicht der Fall wäre. Es wird daher zu erklären sein: und nachdem ihr damit drei Ungerechtigkeiten (eigentlich: dies als drei U.) begangen habt. — *μὴ κτείνειν* (Herw. *κτενεῖν*) von *τὴν ὑπόσχεσιν* abhängig. zu 58, 1.

4. οὐκ, nein, nicht also, absolut. 5, 101.

67. 1. ταῦτα Obj. zu *ἐπεξήλθομεν* (exposuimus) Kap. 26. — *εἰδίητε καταγν.* nach welcher Regel? — *ἡμεῖς δέ, sc. εἰδῶμεν*, wir aber (wissen), dafs wir uns noch pflichtmässiger an ihnen gerächt haben. Durch ihre Rede haben sich die Theb. von der Pflichtmässigkeit ihrer Rache noch mehr überzeugt, als sie es schon vorher waren. Das Pftk. anticipiert die Verurteilung wie eine bereits geschehene. καὶ μὴ — *ἐπικλασθῆτε* Forts. v. *ἵνα*.

2. διπλάσιος ζημίας. Derselbe Gedanke 1, 86, 1.

3. τὴν — *διεφθ.*, bei dem Unfall von Plataia. Über die Stellung des Partic. zu 1, 11, 2. — *ἐν Κορωνείᾳ*. 1, 113. — *οἰκίαι ἐρημοὶ* von den Vätern gesagt, ein kühner Ausdruck. Classens Erklärung: „und ihre Häuser verödet zurückgeblieben“ würde den schon von Kr. begährten Artikel *αἱ* verlangen. St. κατ' οἰκίας.

- δικαιοτέραν ὕμῶν ἱκετείαν ποιοῦνται τούσδε τιμωρήσασθαι.
- 4 οἴκτου τε ἀξιώτεροι τυγχάνειν οἱ ἀπρεπές τι πάσχοντες τῶν ἀνθρώπων· οἱ δὲ δικαίως, ὥσπερ οἶδε, τὰ ἐναντία ἐπίχαρτοι εἶναι.
- 5 καὶ τὴν νῦν ἐρημίαν δι' ἑαυτοὺς ἔχουσι· τοὺς γὰρ ἀμείνους ξυμμάχους ἐκόντες ἀπέωσαντο. παρενόμησάν τε οὐ προπαθόντες ὑφ' ἡμῶν, μίσει δὲ πλεόν ἢ δίκη κρίναντες καὶ οὐκ ἀνταποδόντες νῦν τὴν ἴσῃν τιμωρίαν· ἔννομα γὰρ πείσονται καὶ οὐχ ἐκ μάχης χεῖρας προῖσχύμενοι, ὥσπερ φασίν, ἀλλ' ἀπὸ ξυμβά-
- 6 σεως ἐς δίκην σφᾶς αὐτοὺς παραδόντες. ἀμύνετε οὖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τῷ τῶν Ἑλλήνων νόμῳ ὑπὸ τῶνδε παραβαθέντι, καὶ ἡμῖν ἄνομα παθοῦσιν ἀνταπόδοτε χάριν δικαίαν ὧν πρόθυμοι γεγενήμεθα, καὶ μὴ τοῖς τῶνδε λόγοις περιωσθῶμεν ἐν ὑμῖν, ποιήσατε δὲ τοῖς Ἑλλήσι παράδειγμα οὐ λόγων τοὺς ἀγῶνας προθήσοντες ἀλλ' ἔργων, ὧν ἀγαθῶν μὲν ὄντων βραχεῖα ἢ ἀπαγγελία ἀρκεῖ, ἀμαρτανομένων δὲ λόγοι ἔπεισι κοσμηθέντες
- 7 προκαλύμματα γίνονται. ἀλλ' ἦν οἱ ἡγεμόνες, ὥσπερ νῦν ὑμεῖς, κεφαλαιώσαντες πρὸς τοὺς ξύμπαντας διαγνώμας ποιήσῃθε, ἥσόν τις ἐπ' ἀδίκους ἔργοις λόγους καλοὺς ζητήσῃ.

68. Τοιαῦτα δὲ οἱ Θηβαῖοι εἶπον. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι δικασταὶ νομίζοντες τὸ ἐπερώτημα σφίσιν ὀρθῶς ἔξιν, εἴ τι

4. δικαίως, sc. πάσχοντές τι. — ἐπίχαρτοι εἶναι sc. ἄξιοι εἶναι.

5. παρενόμησαν die Hdd. mit unregelmäßigem Augment, wie wenn es aus *παρά* und *ἀνομέω* zusammengesetzt wäre. Ebenso Spätere. St. hat es korr. in *παρεν*. — καὶ οὐκ ἀνταποδόντες κτέ., auch dies ist durch die vorhergehenden Ptc. historisch gefasst, obwohl die Strafe noch nicht gebüßt ist. B. erklärte daher: und ohne dafs sie jetzt (wenn ihr das Schuldig sprecht) die entsprechende Strafe gelitten haben werden. Das Partic. Ao. vertritt das Fut. exact., wie 102, 7. 4, 20, 3 u. a. *ἂν ἄντ.*, was Cl. nach Dobrees Konj. gegeben hat, würde bedeuten: „sie würden (od. möchten wohl) jetzt, wenn ihr sie für schuldig erklärt (oder erklären solltet), nicht die entsprechende Strafe dafür leiden“ — was sinnwidrig wäre. St. korr. *ἀνταποδώσοντες*. Wir halten eine Änderung nicht für nötig trotz des folg. Fut. — *ἔννομα γάρ κτέ.*

soll erklären, warum er gesagt hat, die Strafe sei noch nicht *ἴση*, sc. *τῇ παρανομίᾳ αὐτῶν*.

6. ἀμύνετε κτέ. Über die Satzform zu 1, 16. — *τῷ* — *παραβαθέντι* mit Bezug auf 66, 2. — *ὧν* = *τούτων* ἄ. vgl. 2, 53, 3. — *τοῖς* — *λόγοις* infolge der Reden. — *ποιήσατε παράδειγμα* zur Konstr. vgl. 40, 8. Zu den folg. Worten vgl. 37, 4. 38, 4. — *ἀμαρτανομένων* s. 2, 65, 11 *ἡμαρτήθη* — *ὃ ἐς Σικελίαν πλοῦς*. — *ἔπεισι*, mit Phrasen. Plat. Apol. p. 17 B. *κεκαλλιεπημένους λόγους*.

7. κεφαλαιώσαντες, summarisch zusammenfassend, wie in derden Plat. vorgelegten Frage (52, 4). — *πρὸς τοὺς ξύμπαντας*, mit Rücksicht auf alle, als warnendes Beispiel für alle. — *ποιήσῃθε*. Die Person ist dem eingeschobenen Subjekte accommodiert. zu 1, 82, 1.

68. 1. Die Lak. halten aus 2 Gründen ihre Frage, „ob...“ für berechtigt 1. aus dem objektiven

ἐν τῷ πολέμῳ ὑπ' αὐτῶν ἀγαθὸν πεπόνθασι, διότι τὸν τε ἄλλον χρόνον ἡξίουσαν δῆθεν αὐτοὺς κατὰ τὰς παλαιὰς Πανσανίου μετὰ τὸν Μῆδον σπονδὰς ἡσυχάζειν καί, ὅτε ὕστερον[ἀ] πρὸ τοῦ περιτερίζεσθαι προείχοντο αὐτοῖς, κοινὸς εἶναι κατ' ἐκεῖνα, ὥς <δ> οὐκ ἐδέξαντο, ἡγούμενοι τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ βουλήσει ἔκσπονδοι ἤδη ὑπ' αὐτῶν κακῶς πεπονθέναι, αὐτῶς τὸ αὐτὸ ἓνα ἕκαστον παραγαγόντες καὶ ἐρωτῶντες, εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἀγαθὸν ἐν τῷ πολέμῳ δεδρακότες εἰσὶν, ὅποτε μὴ φαῖεν, ἀπάργοντες ἀπέκτεινον καὶ ἐξαίρετον ἐποιήσαντο οὐδένα. διέφθειραν δὲ Πλαταιῶν μὲν αὐτῶν οὐκ ἐλάσσους δια- 2 κοσίαν, Ἀθηναίων δὲ πέντε καὶ εἴκοσιν, οἱ ξυνεπολιορκούντο· γυναικας δὲ ἡνδραπόδισαν. τὴν δὲ πόλιν ἐνιαυτὸν μὲν τινα 3 [Θηβαῖοι] Μεγαρέων ἀνδράσι κατὰ στάσιν ἐκπεπτωκόσι καὶ ὅσοι τὰ σφέτερα φρονοῦντες Πλαταιῶν περιῆσαν ἔδοσαν ἐνοικεῖν· ὕστερον δὲ καθελόντες αὐτὴν ἐς ἔδαφος πᾶσαν ἐκ τῶν θεμελίων ῥυκοδόμησαν πρὸς τῷ Ἡραίῳ καταγῶριον διακοσίαν ποδῶν, πανταχῇ κύκλῳ οἰκήματα ἔχον κάτωθεν καὶ ἄνωθεν, καὶ ὀροφαῖς καὶ θυρώμασι τοῖς τῶν Πλαταιῶν ἐχρήσαντο, καὶ τοῖς ἄλλοις

Grund, daß sie bis zur Zeit der Belagerung zur Ruhe gemahnt hatten, 2. aus dem subjektiven, daß sie meinen, sie hätten — als sie später vor der Einschließung vergeblich Neutralität empfohlen hätten — als ἔκσπονδοι, also eigentlich ἐν τῷ πολέμῳ, von ihnen Unrecht erlitten. Die Lesart kann nicht richtig sein. Am richtigsten scheint die Korrektur Stahls, die wir daher aufgenommen haben. — μετὰ τὸν Μῆδον = μετὰ τὰ Μηδικά. — Πανσανίου σπονδὰς. 2, 72, 1. — προείχοντο = προεβάλλοντο (Schol.) Zur Sache 2, 72, 1. — κοινός, neutral. — κατ' ἐκεῖνα, κατὰ τὰς Πανσανίου σπονδὰς. — ἡγούμενοι sind die Laked. — τῇ — βουλήσει, wörtl.: durch ihr gerechtes Verlangen, insofern dasselbe nicht beachtet ward, also: durch die Mißachtung ihres gerechten Verlangens. Es gehört zu κακῶς πεπονθέναι. Arnold vermutet auch hier wohl mit Recht eine Verderbnis. — ἔκσπονδοι. Wären sie als ἐνσπονδοι beleidigt worden, so hätte dies Verhältniß sie noch zu einer gewissen Schonung ver-

pflichtet. — τὸ αὐτό gehört zu ἐρωτῶντες, und παραγαγόντες ist διὰ μέσον gesetzt. Ähnl. ist 6, 68, 3 ἐξ ἧς nur mit ἀποχωρεῖν zu verbinden. vgl. auch 1, 6, 5. — ἀπέκτεινον — ἐποιήσαντο. Die Ursache des Tempuswechsels ist leicht ersichtlich.

2. Zu den Zahlen vgl. 2, 78, 3. — 3, 20, 2. 42, 2.

3. τινα, ungefähr. — [Θηβαῖοι] ist nach Cl. für eingeschoben zu halten, theils weil hier und in den nächsten Sätzen noch dasselbe Subj. gelten muß wie vorher, theils weil am Ende des §. die Thebaner ausdrückl. als neues Subj. eintreten. — ἐκ τῶν θεμελίων gehört ebenfalls noch zu καθελόντες. St. bezieht es zu ῥυκοδόμησαν. — καταγῶριον, Einkehr, Herberge, Hospiz, für die Besucher des Tempels. — πανταχῇ wird wohl am besten mit κύκλῳ verbunden: ganz ringsum, wie 7, 79, 5. Andere setzen das Komma nach πανταχῇ: 200 Fufs ins Gevierte; aber so wird schon διακοσίαν ποδῶν ohne einen Zusatz verstanden, wie man aus dem bekannten Ἐκατόμπεδον und νεὼς Ἐκατόμπος

ἃ ἦν ἐν τῷ τείχει ἐπιπλα, χαλκὸς καὶ σίδηρος, κλίνας κατασκευάσαντες ἀνέθεσαν τῇ Ἥρᾳ, καὶ νεὼν ἐκατόμποδον λίθινον ᾠκοδόμησαν αὐτῇ. τὴν δὲ γῆν δημοσιώσαντες ἀπεμίσθωσαν
 4 ἐπὶ δέκα ἔτη, καὶ ἐνέμοντο Θηβαῖοι. σχεδὸν δέ τι καὶ τὸ ξύμπαν περὶ Πλαταιῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὕτως ἀποτετραμμένοι ἐγένοντο Θηβαίων ἕνεκα, νομίζοντες ἐς τὸν πόλεμον αὐτοὺς ἄρτι
 5 τότε καθιστάμενον ὠφελίμους εἶναι. καὶ τὰ μὲν κατὰ Πλάταιαν ἔτει τρίτῳ καὶ ἐνενημοστῷ ἐπειδὴ Ἀθηναίων σύμμαχοι ἐγένοντο οὕτως ἐτελεύτησεν.

69. Αἱ δὲ τεσσαράκοντα νῆες τῶν Πελοποννησίων αἱ Λεσβίοις βοηθοὶ ἐλθοῦσαι, ὥς τότε φεύγουσαι διὰ τοῦ πελάγους ἐκ τε τῶν Ἀθηναίων ἐπιδιωχθεῖσαι καὶ πρὸς τῇ Κρήτῃ χειμασθεῖσαι καὶ ἀπ' αὐτῆς σποράδες πρὸς τὴν Πελοπόννησον κατηνέχθησαν, καταλαμβάνουσιν ἐν τῇ Κυλλήνῃ τρισκαίδεκα τριήρεις Λευκαδίων καὶ Ἀμπρακιωτῶν καὶ Βρασίδαν τὸν Τέλλιδος ξύμ-
 2 βουλον Ἀλκίδα ἐπεληλυθότα. ἐβούλοντο γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὥς τῆς Λέσβου ἡμαρτήκεσαν, πλεόν τὸ ναυτικὸν ποιήσαντες ἐς τὴν Κέρκυραν πλεῦσαι στασιάζουσιν, δώδεκα μὲν ναυσὶ μόναις παρόντων Ἀθηναίων περὶ Ναύπακτον, πρὶν δὲ πλεόν τι ἐπιβοηθῆσαι ἐκ τῶν Ἀθηναίων ναυτικόν, ὅπως προφθάσωσι· καὶ παρεσκευάζοντο ὃ τε Βρασίδης καὶ ὁ Ἀλκίδας πρὸς ταῦτα.

70. Οἱ γὰρ Κερκυραῖοι ἐστασίαζον, ἐπειδὴ οἱ αἰχμάλωτοι ἦλθον αὐτοῖς οἱ ἐκ τῶν περὶ Ἐπίδαμνον ναυμαχιῶν ὑπὸ Κο-

(hier gleich nachher) sieht. — ἐν τῷ τείχει = ἐν τῇ πόλει. — κλίνας, Ruhebetten, jedenfalls eben für das καταγώγιον.

4. σχεδὸν — ξύμπαν, beinahe aber auch in allem. σχεδὸν τι bei πᾶς auch 5, 66, 4. 7, 33, 2. — ἀποτετραμμένοι ἔγ., waren abgeneigt geworden. — ἄρτι καθιστ. zu K. 3, 1.

69. 1. τότε. 33, 1. — διὰ τοῦ πελάγους wie Kap. 4, 6. — βοηθοὶ ἐλθοῦσαι wie 1, 53, 4. — ἐκ für welche Präpos.? Auch 1, 20, 2. 6, 36, 2. — σποράδες steht den vorang. Partic. parallel, = σποράδες γενόμεναι, διασπαρεῖσαι s. 82, 1. οὐκ ἂν ἔχοντων πρόφασιν οὐδ' ἐτοίμων. 5, 64, 4 μὴ ἀθρόοις καὶ ἀλλήλους περιμείνασι. Cl. u. St. streichen davor καὶ. — ξύμβουλον. Vgl. 2, 85, 1.

2. πρὶν δὲ — προφθάσωσι. Konstr. ὅπως δέ, πρὶν — ναυτικόν, προφθάσωσι. Aber ὅπως mußte der Antithese wegen nachgestellt werden. zu 1, 77, 2.

70. 1. οἱ αἰχμάλωτοι κτῆ. 1, 54, 55. — ὀκτακοσίων ταλ. (Gen. pretii.) Eine außerordentl. hohe Summe für etwa 250 Personen; doch dieselben gehörten zu den ersten Männern der Stadt: 1, 55, 1. — τοῖς προξένοις διηγγ., „von ihren Vertretern verbürgt“, d. h. die Proxenoι (zu 2, 29, 1) der Kerkyr. zu Korinth hatten sich angeblich für die richtige Zahlung dieser Summe verbürgt. — ἐπράσσον ὅπως — ἀποστήσωσιν. Alle Hdd. haben den Konj. wie 1, 57, 4. Vgl. dagegen Kap. 4, 6 u. 4, 103, 4. u. zu 1, 56, 2.

Die γὰρ ἔπειτα πρὸς τὴν ἐπὶ τῇ πόλει

ρινθίων ἀφεθέντες, τῷ μὲν λόγῳ ὀκτακοσίῳν ταλάντων τοῖς
 προξένοις διηγγρημένοι, ἔργῳ δὲ πεπεισμένοι Κορινθίους Κέρ-
 κυραν προσποιῆσαι. καὶ ἔπρασσον οὗτοι ἕκαστον τῶν πολιτῶν
 μετιόντες, ὅπως ἀποστήσωσιν Ἀθηναίων τὴν πόλιν. καὶ ἀφι- 2
 κομένης Ἀττικῆς τε νεῶς καὶ Κορινθίας πρέσβεις ἀγουσῶν καὶ
 ἐς λόγους καταστάντων ἐψηφίσαντο Κερκυραῖοι Ἀθηναίους μὲν
 ξύμμαχοι εἶναι κατὰ τὰ ξυγκείμενα, Πελοποννησίοις δὲ φίλοι
 ὥσπερ καὶ πρότερον. καὶ (ἦν γὰρ Πειθίας ἐθελοπρόξενός τε τῶν 3
 Ἀθηναίων καὶ τοῦ δήμου προειστήκει) ὑπάγουσιν αὐτὸν οὗτοι
 οἱ ἄνδρες ἐς δίκην, λέγοντες Ἀθηναίους τὴν Κέρκυραν κατα-
 δουλοῦν. ὁ δὲ ἀποφυγὼν ἀνθυπάρχει αὐτῶν τοὺς πλουσιωτάτους 4
 πέντε ἄνδρας, φάσκων τέμνειν χάρακας ἐκ τοῦ τε Διὸς τοῦ
 τεμένους καὶ τοῦ Ἀλκίνου· ζημία δὲ καθ' ἑκάστην χάρακα
 ἐπέκειτο στατήρ. ὀφλόντων δὲ αὐτῶν καὶ πρὸς τὰ ἱερὰ λειτῶν 5
 καθεζομένων διὰ πλῆθος τῆς ζημίας, ὅπως ταξάμενοι ἀποδῶσιν,
 ὁ Πειθίας (ἐτύγχανε γὰρ καὶ βουλῆς ὢν) πείθει ὥστε τῷ νόμῳ
 χρῆσασθαι. οἱ δ' ἐπειδὴ τῷ τε νόμῳ ἐξείργοντο καὶ ἅμα ἐπυν- 6
 θάνοντο τὸν Πειθίαν, ἕως ἔτι βουλῆς ἐστὶ, μέλλειν τὸ πλῆθος
 ἀνακρίσειν τοὺς αὐτοὺς Ἀθηναίους φίλους τε καὶ ἐχθροὺς νομί-
 ζειν, ξυνίσταντό τε καὶ λαβόντες ἐργχειρίδια ἐξαπινάως ἐς τὴν
 βουλήν ἐσελθόντες τὸν τε Πειθίαν κτείνουσι καὶ ἄλλους τῶν
 τε βουλευτῶν καὶ ἰδιωτῶν ἐς ἐξήκοντα· οἱ δὲ τινες τῆς αὐτῆς

2. καταστάντων, sc. τῶν πρέσβων
 τοῖς Κερκυραίοις. Zum Ausdr. vgl.
 Kap. 8. — ξυγκείμενα; eine ἐπιμαχία.
 vgl. 1, 44, 1.

3. καὶ ἦν γὰρ. zu 1, 31, 2. —
 ἐθελοπρόξενος war der, welcher
 sich, ohne vom Staate als Proxe-
 nos autorisiert zu sein, aus eig-
 nem Antriebe den Pflichten eines
 solchen unterzog. Das Wort scheint
 nur an dieser Stelle vorzukommen.

4. χάρακας (als Fem.), Pfähle
 für die Weinstöcke. Dagegen οἱ
 χάρακες sind Palissaden. — στα-
 τήρ ohne Zusatz ist wohl dersilberne
 (korinthische) 4 Drachmen wert.
 Der goldene betrug 20 Drachmen.
 Zwar könnte auch dieser gemeint
 sein. Denn es wird ausdrücklich
 die Höhe der Strafe hervorgehoben.

5. ταξάμενοι, in selbstgesetzten
 Zahlungsfristen. And. verstehen es
 ἐντελοπρόξενος

allgemeiner: „nach einer vereinbar-
 ten billigen Abschätzung“, schwer-
 lich mit dem Worte vereinbar, in
 welchem wohl die Vereinbarung,
 aber nichts von einer „billigen Ab-
 schätzung“ ausgedrückt ist. Lupus
 in Fleckeis. Jahrb. 111, S. 168 will
 die Unbestimmtheit des Ausdrucks
 wiedergeben mit: „damit sie sich
 über die Zahlung arrangierten.“ —
 βουλῆς ὢν, zum Senate gehö-
 rend. — τῷ νόμῳ χρῆσασθαι, dem
 Gesetze seinen Lauf zulassen,
 welches also bei den Geldstrafen
 keine Fristzahlungen zuließ.

6. ἐξείργοντο, sc. τοῦ ταξάμενοι
 ἀποδοῦναι. — τοὺς αὐτοὺς κτέ.,
 also ein Schutz- und Trutz-
 bündnis zu schließen, während das
 bisherige nur ein Schutzbündnis
 war. zu 1, 44, 1. — ξυνίσταντο ver-
 schworen sich; auch 5, 82, 2. u.

γενομένης δὲ τῆς τροπῆς περὶ δέιλῃν ὀψίαν δεισαντες οἱ ὅλ- 2
γοι μὴ αὐτοβοεῖ ὁ δῆμος τοῦ τε νεωρίου κρατήσκειν ἐπελθὼν
καὶ σφᾶς διαφθείρειν, ἐμπιπρᾶσι τὰς οἰκίας τὰς ἐν κύκλῳ
τῆς ἀγορᾶς καὶ τὰς ξυνοικίας, ὅπως μὴ ἡ ἔφοδος, φειδόμενοι
οὔτε οἰκείας οὔτε ἄλλοτριᾶς, ὥστε καὶ χρήματα πολλὰ ἐμπό-
ρων κατεκαύθη καὶ ἡ πόλις ἐκινδύνευσεν πᾶσα διαφθαρεῖναι,
εἰ ἄνεμος ἐπεγένετο τῇ φλογὶ ἐπίφορος ἐς αὐτήν. καὶ οἱ μὲν 3
παυσάμενοι τῆς μάχης ὡς ἐκότεροι ἡσυχάσαντες τὴν νύκτα ἐν
φυλακῇ ἦσαν· καὶ ἡ Κορινθία ναῦς τοῦ δήμου κεκρατηκότος
ὑπεξανήγρετο, καὶ τῶν ἐπικούρων οἱ πολλοὶ ἐς τὴν ἡπειρον λα-
θόντες διεκομίσθησαν.

75. Τῇ δ' ἐπιγιννομένη ἡμέρᾳ Νικόστρατος ὁ Διυτρέ-
φους, Ἀθηναίων στρατηγός, παραγίγνεται βοηθῶν ἐκ Ναυ-
πάκτου δώδεκα ναυσὶ καὶ Μεσσηνίων πεντακοσίοις ὀπλίταις·
ξύμβασίν τε ἔπρασσε καὶ πείθει ὥστε συγχωρῆσαι ἀλλήλοις δέκα
μὲν ἄνδρας τοὺς αἰτιωτάτους κρῖναι, οἱ οὐκέτι ἔμειναν, τοὺς
δ' ἄλλους οἰκεῖν σπονδὰς πρὸς ἀλλήλους ποιησαμένους καὶ πρὸς
Ἀθηναίους ὥστε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομίζειν. καὶ 2
ὁ μὲν ταῦτα πράξας ἐμελλεν ἀποπλεύσεσθαι, οἱ δὲ τοῦ δήμου
προστίεται πείθουσιν αὐτὸν πέντε μὲν ναῦς τῶν αὐτοῦ σφίσι
καταλιπεῖν, ὅπως ἡσδόν τι ἐν κινήσει ὦσιν οἱ ἐναντιοί, ἴσας δὲ
αὐτοὶ πληρώσαντες ἐκ σφῶν αὐτῶν ξυμπέμψειν. καὶ ὁ μὲν 3
ξυνεχώρησεν, οἱ δὲ τοὺς ἐχθροὺς κατέλεγον ἐς τὰς ναῦς. δει-
σαντες δὲ ἐκείνοι μὴ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθῶσι καθίζουσιν
ἐς τὸ τῶν Διοσκούρων ἱερὸν. Νικόστρατος δὲ αὐτοὺς ἀνίστη 4
τε καὶ παρεμυθεῖτο. ὥς δ' οὐκ ἔπειθεν, ὁ δῆμος ὀπισθεὶς ἐπὶ
τῇ προφάσει ταύτῃ, ὥς οὐδὲν αὐτῶν ὕγιες διανοομένων τῇ
τοῦ μὴ ξυμπλεῖν ἀπιστία, τὰ τε ὅπλα αὐτῶν ἐκ τῶν οἰκίων ἔλαβε

gleicher Weise am Kampfe teil-
nehmen.

2. τὰς ξυνοικίας, die Miets-
häuser, große Gebäude, welche
an mehrere arme Familien ver-
mietet wurden. — οἰκείας — ἄλλο-
τριᾶς ist Genet. — εἰ ἄνεμος κτέ.
Fast ebenso 1, 77, 5. Das vorangeg.
ἐκινδύνευσεν διαφθαρεῖναι ist gleich-
sam διαφθάρῃ ἐν. *ἐπὶ τῇ φλογὶ*

3. ὡς ἐκότεροι elliptisch wie ὡς
ἐκαστοι. zu 1, 3, 4. *(ἐπὶ τῇ φλογὶ)*

75. 1. Νικόστρατος nach Gilbert,

THEUCRIDES I. 2.

Beitr. z. innern Gesch. Athens S. 144
identisch mit dem von Aristoph.
in den Wespen erwähnten Nik. aus
Skambonidai, wohl einer der Frie-
denspartei. — τοὺς αὐτοὺς κτέ. wie
70, 6 u. 1, 44, 1.

3. κατέλεγον, wollten sie aus-
heben; sonst d. Medium.

4. ἀνίστη, hieß sie aufstehn.
Vom Impf. zu 1, 105, 6. — ἔπειθεν.
zu 31, 1. — τῇ — ἀπιστία. Bei
der mißtrauischen Weigerung mit-
zufahren, μὴ so auch nach ἀπιστεῖν

καὶ αὐτῶν τινὰς οἷς ἐπέτυχον, εἰ μὴ Νικόστρατος ἐκώλυσεν,
 5 διέφθειραν ἔν. ὁρῶντες δ' οἱ ἄλλοι τὰ γινόμενα καθίζουσιν
 ἐς τὸ Ἥραιον ἱκέται καὶ γίνονται οὐκ ἐλάσσονες τετρακοσίων.
 ὁ δὲ δῆμος δείσας μὴ τι νεωτερίσωσιν ἀνίστησί τε αὐτοὺς πείσας
 καὶ διακομίζει ἐς τὴν πρὸ τοῦ Ἥραιου νῆσον καὶ τὰ ἐπιτήδεια
 ἐκεῖσε αὐτοῖς διεπέμπετο.

76. Τῆς δὲ στάσεως ἐν τούτῳ οὔσης τετάρτη ἢ πέμπτη
 ἡμέρα μετὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἐς τὴν νῆσον διακομιδὴν αἱ ἐκ
 τῆς Κυλλήνης Πελοποννησίων νῆες, μετὰ τὸν ἐκ τῆς Ἰωνίας
 πλοῦν ἔφορμοι οὔσαι, παραγίνονται τρεῖς καὶ πεντήκοντα·
 ἦρχε δὲ αὐτῶν Ἀλκίδας, ὅσπερ καὶ πρότερον, καὶ Βρασίδης
 αὐτῷ ξύμβουλος ἐπέπλει. ὁρμισάμενοι δὲ ἐς Σύβοτα λιμένα
 τῆς ἡπείρου ἅμα ἔφ' ἐπέπλεον τῇ Κερκυρά. *P*

77. Οἱ δὲ πολλῷ θορόβῳ καὶ πεφοβημένοι τὰ τ' ἐν τῇ
 πόλει καὶ τὸν ἐπίπλουν παρεσκευάζοντό τε ἅμα ἐξήκοντα ναῦς
 καὶ τὰς αἰεὶ πληρουμένας ἐξέπεμπον πρὸς τοὺς ἐναντίους, παρ-
 αινούντων Ἀθηναίων σφᾶς τε ἔἶσαι πρῶτον ἐκπλεῦσαι καὶ
 2 ὕστερον πάσαις ἅμα ἐκείνους ἐπιγενέσθαι. ὥς δὲ αὐτοῖς πρὸς
 τοῖς πολεμίοις ἦσαν σποράδες αἱ νῆες, δύο μὲν εὐθύς ἡτο-
 μόλησαν, ἐν ἑτέραις δὲ ἀλλήλοις οἱ ἐμπλέοντες ἐμάχοντο. ἦν
 3 δὲ οὐδεὶς κόσμος τῶν ποιουμένων. ἰδόντες δὲ οἱ Πελοποννή-
 σιοι τὴν ταραχὴν εἰκοσι μὲν ναυσὶ πρὸς τοὺς Κερκυραίους ἐτά-
 ξαντο, ταῖς δὲ λοιπαῖς πρὸς τὰς δώδεκα ναῦς τῶν Ἀθηναίων,
 ὧν ἦσαν αἱ δύο Σαλαμινία καὶ Πάραλος.

78. Καὶ οἱ μὲν Κερκυραῖοι κακῶς τε καὶ κατ' ὀλίγας
 προσπίπτοντες ἑταλαιπωροῦντο καθ' αὐτούς· οἱ δ' Ἀθηναῖοι
 φοβούμενοι τὸ πλῆθος καὶ τὴν περικύκλωσιν ἀθρόαις μὲν οὐ

1, 10, 1. vgl. 2, 49, 6. — διέφθει-
 ραν constructio κ. σύνεσιν.

5. οἱ ἄλλοι, die übrigen Oligar-
 chen. — ἐς τὸ Ἥραιον. Dieser Tem-
 pel gewährte wegen seiner größern
 Heiligkeit ein sichereres Asyl als
 der der Dioskuren. — διεπέμπετο
 ist Passiv.

76. αἱ — νῆες. s. 69, 2. — ἔφορ-
 μοι οὔσαι, die dort vor Anker
 gelegen hatten. Sonst kommt
 ἔφορμος bei Thuk. nur als Subst.
 vor. Meineke verm. ἔφορμοῦσαι.
 Besser ist die Korr. Stahl's: ἔφ'
 ὄρμῳ οὔσαι, was Cl. aufnahm.

77. 1. πολλῷ θορόβῳ καὶ πεφ.
 zu 1, 80, 1. — πάσαις, mit allen.
 — ἐκείνους, τοὺς Κερκυρ.

3. Σαλαμ. καὶ Π. zu 33, 1.

78. 1. κακῶς in schlechter
 Ordnung. — κατ' ὀλίγας, sc. ναῦς,
 zu wenigen, d. h. mit jedes-
 mal wenigen. vgl. den ähnl. Aus-
 druck κατ' ὀλίγον. — καθ' αὐτούς,
 bei, unter sich selbst, ohne
 Teilnahme der Athener. 2, 88, 1.
 99, 2. 3, 39, 2. 4, 71, 1. Aber Haase:
 τὸ καθ' αὐτούς auf ihrer Seite
 wie Kap. 108, 2. 6, 70, 2. — ἀθρόαις

*τα ἑταλαιπώρουν mit Gedränge geschah, so κατ' αὐτούς auf
 ihrer Seite*

προσέπιπτον οὐδὲ κατὰ μέσον ταῖς ἐφ' ἑαυτοὺς τεταγμέναις, προσβαλόντες δὲ κατὰ κέρας καταδύουσι μίαν ναῦν. καὶ μετὰ ταῦτα κύκλον ταξαμένων αὐτῶν περιέπλεον καὶ ἐπειρῶντο θορυβεῖν. γνόντες δὲ οἱ πρὸς τοῖς Κερκυραίοις καὶ δεισάντες 2 μὴ ὅπερ ἐν Ναυπάκῳ γένοιτο ἐπιβοηθοῦσι· καὶ γενόμεναι ἀθρόαι αἱ νῆες ἅμα τὸν ἐπίπλεον τοῖς Ἀθηναίοις ἐποιοῦντο. οἱ δ' ὑπεχώρουν ἤδη πρύμναν κρουόμενοι καὶ ἅμα τὰς τῶν 3 Κερκυραίων ἐβούλοντο προκαταφυγεῖν ὅτι μάλιστα, ἑαυτῶν σχολῇ τε ὑποχωρούντων καὶ πρὸς σφᾶς τεταγμένων τῶν ἐναντίων. ἡ 4 μὲν οὖν ναυμαχία τοιαύτη γενομένη ἐτελεύτα ἐς ἡλίου δύσιν.

79. Καὶ οἱ Κερκυραῖοι δεισάντες μὴ σφίσιν ἐπιπλεύσαν-
τες ἐπὶ τὴν πόλιν ὡς κρατοῦντες οἱ πολέμιοι ἢ τοὺς ἐκ τῆς
νῆσον ἀναλάβωσιν ἢ καὶ ἄλλο τι νεωτερίσωσι, τοὺς τε ἐκ τῆς
νῆσον πάλιν ἐς τὸ Ἡραῖον διεκόμισαν καὶ τὴν πόλιν ἐφύλασ-
σον. οἱ δ' ἐπὶ μὲν τὴν πόλιν οὐκ ἐτόλμησαν πλεῦσαι κρατοῦν- 2
τες τῇ ναυμαχίᾳ, τρισκαίδεκα δὲ ναῦς ἔχοντες τῶν Κερκυραίων
ἀπέπλευσαν ἐς τὴν ἡπειρον ὅθενπερ ἀνηγάγοντο. τῇ δ' ὅστε- 3
ραῖα ἐπὶ μὲν τὴν πόλιν οὐδὲν μᾶλλον ἐπέπλεον, καίπερ ἐν
πολλῇ ταραχῇ καὶ φόβῳ ὄντας καὶ Βρασίδου παραινοῦντος,
ὡς λέγεται, Ἀλκίδας, Ἰσοψήφου δὲ οὐκ ὄντος· ἐπὶ δὲ τὴν Λευ-
κίμυην τὸ ἀκρωτήριον ἀποβάντες ἐπόρθουν τοὺς ἀγρούς.

80. Ὁ δὲ δῆμος τῶν Κερκυραίων ἐν τούτῳ περιδεῖς γε-
νόμενος μὴ ἐπιπλεύσωσιν αἱ νῆες, τοῖς τε ἰκέταις ἦσαν ἐς
λόγους καὶ τοῖς ἄλλοις ὅπως σωθήσεται ἡ πόλις. καὶ τινὰς
αὐτῶν ἔπεισαν ἐς τὰς ναῦς ἐσβῆναι· ἐπλήρωσαν γὰρ ὅμως τριά-
κοντα. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι μέχρι μέσον ἡμέρας δηώσαντες 2

verb. mit ταῖς — τεταγμέναις. — κατὰ κέρας, auf dem Flügel. Ohne Art. wie κατὰ μέσον vorher. zu 2, 81, 3. — αὐτῶν, τῶν Λακεδ.

2. οἱ πρὸς τοῖς Κ., die an, bei den Kerk., d. h. die diesen gegenüber Stehenden. — ἐν Ναυπάκῳ. 2, 84.

3. πρύμναν κρ. zu 1, 50, 5. — τὰς τῶν Κ., ist Subj. von προκαταφυγεῖν. οἱ μ. ἐπὶ τῶν Κ.

4. ἐς zu 1, 51, 3.

79. 1. τοὺς ἐκ τ. ν., Präpos. ἐκ wegen ἀναλάβωσιν. Wie im Deutschen? S. zu 1, 8, 2.

2. κρατοῦντες fasse konzessiv!

3. οὐδὲν μᾶλλον nihilo magis,

also ebensowenig. Ebenso 2, 70, 1. — Ἰσοψήφον auch Kap. 11, 3. Welche Stellung bekleidete Brasidas nur? — Λευκίμυην 1, 30, 1. jetzt Leukimo im Südosten der Insel.

80. 1. δῆμος — ἦσαν wie 75, 4 u. öfters. — τοῖς ἄλλοις. Also die obigen οἱ ἄλλοι (75, 5) waren noch nicht alle übrigen Oligarchen gewesen. — ὅμως, dennoch, trotz der Wirren. — τριάκοντα. Der hier in der Vulg. noch folg. Zusatz προσδεχόμενοι τὸν ἐπίπλεον fehlt in den best. Codd.

2. μέχρι μέσον ἡμ. μέχρι μέσον Genit. des Neutr.; μέσον mit dem

τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι ἐφόνεον, τὴν μὲν αἰτίαν ἐπι-
φέρουντες τοῖς τὸν δῆμον καταλύουσιν, ἀπέθανον δέ τινες καὶ
ιδίας ἐχθρας ἔνεκα, καὶ ἄλλοι χρημάτων σφίσιν ὀφειλομένων
ὑπὸ τῶν λαβόντων· πᾶσά τε ιδέα κατέστη θανάτου, καὶ οἷον 5
φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ γίνεσθαι, οὐδὲν ὅ τι οὐ ξυνέβη καὶ ἐτι
περαιτέρω. καὶ γὰρ πατὴρ παῖδα ἀπέκτεινε καὶ ἀπὸ τῶν λεγῶν
ἀπεσπῶντο καὶ πρὸς αὐτοῖς ἐκτείνοντο, οἱ δέ τινες καὶ περιου-
χοδομηθέντες ἐν τοῦ Διονύσου τῷ λεγῶ ἀπέθανον.

82. Οὕτως ὥμῃ ἡ στάσις προυχώρησε, καὶ ἔδοξε μᾶλλον, διότι ἐν τοῖς πρώτῃ ἐγένετο· ἐπεὶ ὕστερόν γε καὶ πᾶν ὡς εἰπεῖν τὸ Ἑλληνικὸν ἐκινήθη, διαφορῶν οὐσῶν ἐκασταχοῦ τοῖς τε τῶν δῆμων προστάταις τοὺς Ἀθηναίους ἐπάγεσθαι καὶ τοῖς ὀλίγοις τοὺς Λακεδαιμονίους· καὶ ἐν μὲν εἰρήνῃ οὐκ ἂν ἔχοντων πρόφασιν οὐδ' ἐτοιμῶν παρακαλεῖν αὐτοὺς, πολεμουμένων δὲ καὶ ξυμμαχίας ἅμα ἐκατέροις τῇ τῶν ἐναντίων κακώσει καὶ

ἐχθροὶ εἶναι. — τὴν αἰτίαν ἐπιφέροντες Kap. 46, 3. — τοῖς — κατέλνουςι, den Umstürzern der Demokratie. Nicht ohne Grund bemerkt Duker, „*alius potius dicturos fuisse αἰτίαν ἐπιφέροντες ὥς, vel αἰτίαν ἐπιφέροντες αὐτοὺς, ὥς τὸν δῆμον κατελύνουσι.*“ Aber die Vulg. in diesem Sinne zu erklären geht nicht an. Der Gedanke wird daher so zu fassen sein: die Schuld bürdeten sie den Feinden der Demokratie auf (offen als Schuldige bezeichnet wurden nur die Oligarchen), es wurden aber auch andere aus anderen Gründen getödtet. — ἀπέθανον δέ nach τὴν μὲν αἰτίαν ἐπιφέροντες, ein Übergang aus dem Partic. ins Verb. fin., wie 2, 47, 3. — ὑπὸ τῶν λαβόντων erklären die meisten: von ihren Schuldnern, und verbinden es mit ἀπέθανον. Mir scheint die andere Erklärung: von denen, die ihrer habhaft geworden, wo es dann zu ὀφειλομένων gehört, durch die Konzinnität des Satzes und durch τῶν ἐχθρῶν εἶ τινα λάβοιεν (§. 2) mehr gerechtfertigt.

5. καὶ ἐτι περαιτέρω, eine starke
Hyperbel nach οὐδ' ἔν τι οὐ (= πᾶν).
Am ähnlichsten Sophokl. bei Stob.
Serm. 73, 51 ὁ πᾶν σὺ τολμήσασα
allus. formell u. d. v. unter hervor

καὶ πέραν γυνή. Sallust. Jug. 43
postremo quaecunque dici aut fingi
queunt ignaviae luxuriaque probra,
in illo exercitu *cuncta* fuere, *et alia*
amplius. — ἀπέντεψε Imperfekt.

82. Dieses und das folgende Kap., welche den entsittlichenden Einfluß der Parteikämpfe mit starken Farben zeichnen, schloß sich hinsichtlich des Gewichtes der Gedanken und der gehobenen Sprache ganz den Reden an.

1. ἡ στάσις (Konj. von Kr. und Dobree) jedenfalls angemessener als das bloße στάσις. οὕτως ὡμῇ προύχωρσεν, wie μέγα προύβη 1, 23, 1. μέγας ἡῖξθη u. ä. Ausdrücke. — ἐν τοῖς πρώτῃ. zu 1, 6, 3. — ἐπαίεσθαι. Der Inf. wegen des aus διαφορῶν οὐδῶν zu entnehmenden Begriffs des Bemühens bezeichnet die Folge. vgl. zu 2, 11, 2. — ἐτοίμων, sc. ὄντων. zu 69, 1. — πολεμουμένων δέ — ἐπορρίζοντο. Der Gegensatz zum Participialgliede ἐν μὲν — ἐχόντων ist ins Verb. fin. gesetzt. zu 2, 47, 3. — πολεμουμένων, sc. τῶν Ἀθ. καὶ Λακεδ., von πολεμῶ, verfeinden. — καὶ ἐνυμαχίας κτῆ. — Die richtigste Übersetzung dieser schwierigen Stelle scheint die von Poppo verbesserte des Portus zu sein: *utrisque, qui*

- σφίσειν αὐτοῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ προσποιήσει ῥαδίως αἱ ἐπαγωγαὶ
 2 τοῖς νεωτερίζειν τι βουλομένοις ἐπορίζοντο. καὶ ἐπέτεσε πολλὰ
 καὶ χαλεπὰ κατὰ στάσιν ταῖς πόλεσι, γιγνόμενα μὲν καὶ αἰ
 ἐσόμενα, ἕως ἄν ἡ αὐτὴ φύσις τῶν ἀνθρώπων ᾗ, μᾶλλον δὲ καὶ
 ἡσυχαιτέρα καὶ τοῖς εἰδεσι διηλλαγμένα, ὥς ἄν ἕκασται αἱ μετα-
 βολαὶ τῶν ξυντυχῶν ἐφιστῶνται. ἐν μὲν γὰρ εἰρήνῃ καὶ ἀγαθοῖς
 πράγμασιν αἱ τε πόλεις καὶ οἱ ἰδιῶται ἀμείνους τὰς γνώμας ἔχονσι
 διὰ τὸ μὴ ἐς ἀκονσίους ἀνάγκας πίπτειν· ὁ δὲ πόλεμος ὑφελὼν τὴν
 εὐπορίαν τοῦ καθ' ἡμέραν βίαιος διδάσκαλος καὶ πρὸς τὰ παρόντα
 3 τὰς ὁργὰς τῶν πολλῶν ὁμοιοῖ. ἐστασίαζέ τε οὖν τὰ τῶν πόλεων
 καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που ἐπιπύσκει τῶν προγενομένων πολὺ
 ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν ἐς τὸ καινοῦσθαι τὰς διανοίας τῶν τ' ἐπι-
 4 χειρήσεων περιτεχνήσει καὶ τῶν τιμωριῶν ἀτοπία. καὶ τὴν εἰω-
 θυῖαν ἀξίωσιν τῶν ὀνομάτων ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιο-
 σει. τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος ἀνδρία φιλέταιρος ἐνομίσθη,

rerum novarum erant cupidi, simul etiam facile dabatur facultas arcescendi socios auxiliares, ut et adversam factionem opprimerent, et exinde potentiam sibi met compararent. ξυνμαχίας mußte des Nachdrucks und der Beziehung auf das Vorige wegen voranstehen und ist dadurch von αἱ ἐπαγωγαὶ weit getrennt. vgl. zu 15, 1. — ἐκατέρω, den Oligarchen und Demokraten, wird durch τοῖς νεωτερίζειν τι βουλομένοις nachträglich noch limitiert und hat also den Sinn von ἐκατέρω. Die Dative fasse ich als Bezeichnung des Zweckes, wie 1, 123, 1 u. hier §. 6. ὀφείλα, hier §. 6 πλεονεξία, 6, 33, 2 κατοικίσει, doch sind es eigentl. dat. instrum., z. B. ὀφείλα: durch den (beabsichtigten) Nutzen. σφίσειν αὐτοῖς hängt vom Verbale προσποιήσει ab: zu 1, 73, 1. Bedeutung anders 2, 62, 1.

2. μᾶλλον καὶ ἡσυχαιτέρα. zu K. 4, 2. Ergänze übrigens γιγνόμενα. — ὥς κτέ. vgl. Kap. 45, 4. — ἐφιστῶνται = πίπτωσι (Schol.). — ὁ πόλεμος = βίαιος διδάσκαλος, kühne Metapher. — πρὸς τὰ παρόντα ὁμοιοῖ entsprechend den herrschenden Verhältnissen. Cl. meint es sei nach Analogie von 1,

140, 1. u. 6, 34, 7 zu lesen καὶ τὰς ὁργὰς. — τὰς ὁργὰς, die Stimmungen, Gesinnungen. zu 1, 130, 2.

3. τὰ ἐφυστερίζοντα = τὰ ὅσπερ γιγνόμενα. — ἐπιπύσκει hat St. mit Recht aus Dion. Hal. aufgenommen ebenso wie ἐς τὸ statt τοῦ (καινοῦσθαι). Dagegen verteidigt Sadée a. a. O. προγενομένων πολὺ gegen προγεννημένων πολλῇν mit gutem Grund. — πολὺ — διανοίας, wörtlich: brachte sehr das Übermaß hinsichtlich des Neuerns der Pläne hinzu, d. h. übertrieben immer mehr das Ersinnen neuer (noch nie da gewesener) Anschläge. — περιτεχνήσει, durch Verschlagenheit, Raffinement.

4. ἐς τὰ ἔργα verb. mit τὴν ἀξίωσιν, die Geltung, Bedeutung für die Handlungen. Der Art. ist nicht wiederholt. zu 1, 18, 1. — τῇ δικαιοσεί, nach ihrem Gutdünken. — Völlig ungerecht tadelt Dionys. (p. 241 Kr.) das Folg. als μειρακιώδεις σχηματισμοὺς τῶν ἀντιθέσεων τε καὶ παρομοίων καὶ παρισώσεων; denn hier hat ja die innere Natur der Sache selbst diese Redefiguren gleichsam mit Notwendigkeit aus sich hervorgetrieben. Dasselbe gilt von 1, 70. — φιλέταιρος

μέλλησις δὲ προμηθῆς δειλία εὐπρεπής, τὸ δὲ σῶφρον τοῦ
 ἀνάνδρου πρόσχημα, καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν ἐπὶ πᾶν ἀργόν·
 τὸ δ' ἐμπλήτως ὅξυ ἀνδρὸς μοῖρα προσετέθη, ἀσφαλεία δὲ τὸ
 ἐπιβουλευσασθαι ἀποτροπῆς πρόφασις εὐλογος. καὶ ὁ μὲν χα- 5
 λεπαίνων πιστὸς αἰεί, ὁ δ' ἀντιλέγων αὐτῷ ὑποπτος. ἐπιβου-
 λεύσας δέ τις τυχών τε ξυνετός, καὶ ὑπονοήσας ἔτι δεινότερος·
 προβουλεύσας δὲ ὅπως μηδὲν αὐτῶν δεήσει, τῆς τε ἐταιρίας
 διαλυτῆς καὶ τοὺς ἐναντίους ἐκπεπληγμένους. ἀπλῶς δὲ ὁ φθά-
 σας τὸν μέλλοντα κακόν τι δοῦν ἐπηνεῖτο, καὶ ὁ ἐπικελεύσας
 τὸν μὴ διανοούμενον· καὶ μὴν καὶ τὸ ξυγγενὲς τοῦ ἐταιρικοῦ 6
 ἀλλοτριώτερον ἐγένετο διὰ τὸ ἐτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως
 τολμᾶν· οὐ γὰρ μετὰ τῶν κειμένων νόμων ὠφελιά αἱ τοιαῦται
 ξύνοδοι, ἀλλὰ παρὰ τοὺς καθεστῶτας πλεονεξία. καὶ τὰς ἐς
 σφᾶς αὐτοὺς πίστεις οὐ τῷ θεῷ νόμῳ μᾶλλον ἐκρατύνοντο ἢ
 τῷ κοινῇ τι παρανομήσαι. τὰ τε ἀπὸ τῶν ἐναντίων καλῶς λε- 7
 γόμενα ἐνεδέχοντο ἔργων φυλακῇ, εἰ προύχοιεν, καὶ οὐ γενναϊό-
 τητι. ἀντιτιμωρησασθαι τέ τινα περὶ πλείονος ἦν ἢ αὐτὸν μὴ
 προπαθεῖν. καὶ ὅρκοι εἴ που ἄρα γένοιτο ξυναλλαγῆς, ἐν τῷ

etwa mit aufopfernd wiederzu-
 geben. — τὸ ἐμπλήτως ὅξυ, die
 verrückte Raschheit. — ἀνδρὸς
 μοῖρα προσετέθη = ἐν ἀνδρὸς μοῖρα
 ἐτέθη. — ἀσφαλεία δὲ τὸ ἐπιβ.,
 das mit Vorsicht (eig., mit Sicher-
 heit) bei sich Überlegen. Wegen
 der Stellung zu 1, 18, 1. Kr.
 50, 10, 1. Fast alle Codd. ἀσφα-
 λεια δὲ τὸ ἐπιβ., was in keiner
 Weise genügend zu erklären ist.
 In drei schlechten Codd. wohl durch
 Korr. ἀσφάλεια δὲ τοῦ ἐπιβ. ἀπο-
 τροπῆς, für das Sichzurück-
 ziehen von einer Sache, vgl. unser
 „sich drücken v. etwas“. Lupus
 (Fleckeis. 111) liest: τὸ ἐπιβουλεύ-
 σασθαι: „sich aber zum Zweck der
 Sicherheit erst noch zu beraten
 galt als schönklingender Vorwand
 des Ausweichens.“ Doch ἔτι heißt
 nicht „erst noch.“

5. ἐπιβ. — τυχών, wer aber
 einen Anschlag glücl. aus-
 geführt. τε aus Dion. Hal. —
 υπονοήσας geht auf den, gegen
 welchen der Anschlag gerichtet
 war. δεινότερος für noch ärger
 (ξυνετός). Vgl. zum Gegensatz der

Verba ἐπιβουλ. u. προβουλ. 1, 33, 4.
 — ἀπλῶς δέ. Sonst meist τέ in
 solchen abschließenden Zusammen-
 fassungen, doch auch 40, 4 ἐν δὲ
 ξυνελῶν λέγω.

6. τοῦ ἐταιρικοῦ, als die poli-
 tische Genossenschaft, auch
 8, 48, 3. — ἐτοιμότερον εἶναι, als
 Subj. erg. τὸ ἐταιρικόν. — ὠφελιά
 st. des handschr. ὠφελίας hat St.
 wieder hergestellt. Dative des
 Zweckes wie § 1. Dion. Hal. er-
 klärt richtig: οὐ γὰρ ἐπὶ ταῖς κατὰ
 νόμον ὠφελίαις αἱ τῶν ἐταιριῶν
 ἐγίνοντο σύνοδοι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ παρὰ
 τοὺς νόμους τι πλεονεκεῖν. Vgl. 1,
 123, 1. Die Hetären (Klubs) hatten
 zum Zweck gegenseitige Unter-
 stützung bei Wahlen, Abstimmun-
 gen und dergl., überh. Förderung
 des polit. Einflusses der einzelnen
 Mitglieder. — τῷ θεῷ νόμῳ, Dion.
 θεῷ καὶ ν., woraus Dobree ὁσίῳ
 καὶ νομίῳ korr., der Schol. erklärt
 es: ὅρκους διδόντες.

7. ἀπὸ b. Passiv; Kap. 36, 6. —
 ἔργων φυλακῇ, unter tatsäch-
 lichen Vorkehrungen. — εἰ
 προύχοιεν, sc. οἱ ἐναντίοι. — αὐτὸν

αὐτίκα πρὸς τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι ἴσχυον, οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν δύναμιν· ἐν δὲ τῷ παρατυχόντι ὁ φθάσας θαρσῆσαι, εἰ ἴδοι ἄφρακτον, ἥδιον διὰ τὴν πίστιν ἐτιμωρεῖτο ἢ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς, καὶ τό τε ἀσφαλὲς ἐλογίζετο καὶ ὅτι ἀπάτῃ περιγενόμενος ξυνέσεως ἀγώνισμα προσελάμβανε. ὅζον δ' οἱ πολλοὶ κακοῦργοι ὄντες δεξιοὶ κέκληνται ἢ ἀμαθεῖς ἀγαθοί, καὶ τῷ
8 μὲν αἰσχύνονται, ἐπὶ δὲ τῷ ἀγάλλονται. πάντων δ' αὐτῶν αἰτίον ἀρχὴ ἡ διὰ πλεονεξίαν καὶ φιλοτιμίαν· ἐκ δ' αὐτῶν καὶ ἐς τὸ φιλονεικεῖν καθισταμένων τὸ πρόθυμον. οἱ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι προστιάντες μετ' ὀνόματος ἑκάτεροι εὐπρεποῦς, πλήθους τε ἰσονομίας πολιτικῆς καὶ ἀριστοκρατίας σφύροντος προτιμήσει, τὰ μὲν κοινὰ λόγῳ θεραπεύοντες ἅθλα ἐποιοῦντο, παντὶ δὲ τρόπῳ ἀγωνιζόμενοι ἀλλήλων περιγίγνεσθαι ἐτόλμησάν τε τὰ δεινότερα, ἐπεξῆσάν τε τὰς τιμωρίας ἐτι μείζους, οὐ μέχρι τοῦ δικαίου καὶ τῇ πόλει ξυμφόρου προστιθέντες, ἐς δὲ τὸ ἑκατέροις πονεῖν ἡδονὴν ἔχον ὀρίζοντες, καὶ ἡ μετὰ ψήφου ἀδίκου καταγνώσεως ἡ χειρὶ κτώμενοι τὸ κρατεῖν ἐτοῖμοι ἦσαν τὴν αὐτίκα φιλονεικίαν ἐκπιπλάναι. ὥστε εὐσεβεία μὲν οὐδέτεροι ἐνόμιζον, εὐπρεπεία δὲ λόγον, οἷς ξυμβαλὴ ἐπιφθόνως τι διαπραξάσθαι, ἄμεινον ἤκουον. τὰ δὲ μέσα τῶν πολιτῶν ὑπ' ἀμ-

selbst. — πρὸς τὸ ἄπορον in Betracht, wegen; ähnl. πρὸς τὴν παροῦσαν ἀπορίαν 7, 60, 2 u. διὰ τ. παρ. ἀπ. 7, 29. 1. — οὐκ ἐχόντων, sc. αὐτῶν, aus ἑκατέρῳ zu entnehmen. — θαρσῆσαι. Hier wohl, damit keine 2 Partecp zusammenkommen. — διὰ τὴν πίστιν, weil der Gegner wegen des Vertrags nichts ahnte, also ἄφρακτος war. — τὸ ἀσφαλὲς u. der Satz mit ὅτι sind Objekte zu ἐλογίζετο, zu dem noch ὁ φθάσας Subj. ist. — ξυνέσεως ἀγώνισμα, den Ruhm der Klugheit als Kampfpreis. — κακοῦργοι ὄντες zu verbinden: indem sie Schelme sind. — ἡ κτέ. Konstr. ἢ ἀγαθοί (sc. ὄντες) ἀμαθεῖς. Also Chiasmus auch bei τῷ μὲν, ἐπὶ δὲ τῷ. — ἐπὶ δὲ τῷ zu 61, 1.

8. καθισταμένων, sc. αὐτῶν oder τῶν ἀνθρώπων. — προτιμήσει mit den davon abhängigen Genet. ist Erklärung von μετ' ὀνόμ. εὐπρ., = προτιμῶντες. — τὰ κοινά, das Gemeinwohl. — ἅθλα. s. 38, 3.

— ἐπεξῆσαν κτέ., sonst absolut, hier mit Obj. und rächten sich, indem sie, dadurch dafs sie. — ἐτι μείζους bezieht Krüg. wohl richtig auf τὰ δεινότερα, wie 81, 5 καὶ ἐτι περαιτέρω. — μέχρι κτέ., bis zur Grenze, innerhalb der Schranken des Gerechten. — προστιθέντες, steigernd (zu 45, 3), obgleich wenig bezeugt, scheint das Richtige zu sein statt der Vulg. προτιθέντες, welches Vb. bei Strafen die stehende, hier zu ἐπεξῆσαν nicht stimmende Bedeutung „androgen“ (wie proponere) hat, schwerlich aber „vorrücken“ erklärt werden darf (Cl.: „sie steckten sich das Mafs der Rache nicht vor bis etc.“). — ἐς — ὀρίζοντες. zu 1, 51, 3. — μετὰ — καταγνώσεως, mittels Verurteilung durch ungerechte Abstimmung. — εὐσεβεία — ἐνόμιζον. Dieselbe Konstr. 1, 77, 6. — τὰ μέσα, die Neutralen. Warum die Verba im Plur.?

φοτέρων ἢ ὅτι οὐ ξυνηγωνίζοντο ἢ φθόνῳ τοῦ περιεῖναι διεφθείροντο.

83. Οὕτω πᾶσα ἰδέα κατέστη κακοτροπίας διὰ τὰς στάσεις τῷ Ἑλληνικῷ, καὶ τὸ εὐηθες, οὗ τὸ γενναῖον πλείστον μετέχει, καταγελασθὲν ἠφανίσθη, τὸ δὲ ἀντιτετάχθαι ἀλλήλοις τῇ γνώμῃ ἀπίστως ἐπὶ πολὺ διήνεγκεν· οὐ γὰρ ἦν ὁ διαλύσων οὔτε λόγος ἐχρὸς οὔτε ὄρκος φοβερός, κρείσσους δὲ ὄντες ἅπαντες λογισμῷ ἐς τὸ ἀνέλπιστον τοῦ βεβαίου, μὴ παθεῖν μᾶλλον προσεκόπουν ἢ πιστεῦσαι ἐδύναντο. καὶ οἱ φανλότεροι 3 γνώμην ὡς τὰ πλείω περιεγίννοντο· τῷ γὰρ δεδιέναι τό τε αὐτῶν ἐνδεές καὶ τὸ τῶν ἐναντίων ξυνετόν, μὴ λόγοις τε ἥσσους ὥσι καὶ ἐκ τοῦ πολυτρόπου αὐτῶν τῆς γνώμης φθάσωσι προεπιβουλευόμενοι, τολμηρῶς πρὸς τὰ ἔργα ἐχώρουν. οἱ δὲ καταφρονοῦντες 4 κἂν προαισθῆσθαι, καὶ ἔργῳ οὐδὲν σφᾶς δεῖν λαμβάνειν ἢ γνώμῃ ἔξεστιν, ἄφρακτοι μᾶλλον διεφθείροντο.

84. [Ἐν δ' οὖν τῇ Κερκύρᾳ τὰ πολλὰ αὐτῶν προετολήθη, καὶ ὅποσα ὕβρει μὲν ἀρχόμενοι τὸ πλέον ἢ σωφροσύνη ὑπὸ τῶν τὴν τιμωρίαν παρασχόντων οἱ ἀνταμυνόμενοι δράσειαν, πενίας δὲ τῆς εἰσθυίας ἀπαλλαξέοντες τινες, μάλιστα δ' ἂν διὰ πάθους ἐπιθυμοῦντες τὰ τῶν πέλας ἔχειν, παρὰ δίκην γιγνώσκοιεν, οἳ τε μὴ ἐπὶ πλεονεξία, ἀπὸ ἴσου δὲ μάλιστα ἐπιόντες, ἀπαιδευσίᾳ ὀργῆς πλείστον ἐκφερόμενοι ὥμῳς

— φθόνῳ τοῦ π. = ὅτι ἐφθονοῦντο διὰ τὸ π.

83. 1. πᾶσα ἰδέα wie 81, 5. — κακοτροπίας erst wieder bei einigen Spätern.

2. ὁ διαλύσων. über den Artikel zu 2, 51, 5. — κρείσσους davon abhängig τοῦ βεβαίου = ἢ τῷ βεβαίῳ. So Stahl wohl einzig richtig: „indem alle durch Berechnung gegenüber dem Unverhofften stärker waren als durch Zuverlässigkeit, Stetigkeit der Gesinnung, wie sich zeigt im λόγος ἐχρὸς od. ὄρκος groß. — ὡς τὰ πλείω wie ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖον Kap. 37, 3.

3. γνώμῃ, hier an Einsicht, wie das Folg. zeigt.

4. καταφρονοῦντες mit dem Inf.: geringschätzig meinent. vgl. Herod. 1, 66, 2 καταφρονησάντες Ἀρκάδων κρέσσονες εἶναι. Xen. Symp. 1, 5. zu 1, 44, 1.

84. Die Unächtheit dieses Kap., schon von den Alten erkannt, wird jetzt von niemandem mehr ernstlich bezweifelt. Unklarheit der Gedanken und manche Verkehrtheit der Sprache verraten den Interpolator, der übrigens kein ganz ungeschickter Nachahmer war.

1. καὶ ὅπ., und zwar. — ὑπὸ — παρασχόντων verb. mit ἀρχόμενοι: von denen, welche jetzt die Gelegenheit zur Rache darboten. Gemeint sind die Oligarchen, aber der Ausdruck ist ohne Beleg. — διὰ πάθους, aus Leidenschaft, was das Wort vor Aristot. nicht bedeutet. — ἀπὸ ἴσου, 1, 77, 3. von gleicher Lage aus wie der Gegner, also weder aus Rachsucht gegen ihre Unterdrücker, noch aus Bereicherungssucht, sondern aus bloßer Parteisucht. — ἀπαιδευσία, Roheit. zu 42, 1.

- 2 καὶ ἀπαραιτήτως ἐπέλθοιεν. ξυνταραχθέντος τε τοῦ βίου ἐς τὸν καιρὸν τοῦτον τῇ πόλει καὶ τῶν νόμων κρατήσασα ἢ ἀνθρώποις φύσις, εἰωθυῖα καὶ παρὰ τοὺς νόμους ἀδικεῖν, ἀσμένῃ ἐδήλωσεν ἀκρατὴς μὲν ὀργῆς οὕσα, κρείσσων δὲ τοῦ δικαίου, πολεμία δὲ τοῦ προύχοντος· οὐ γὰρ ἂν τοῦ τε δόσιον τὸ τιμωρεῖσθαι προτιθέσαν τοῦ τε μὴ ἀδικεῖν τὸ κερδαίνειν, ἐν ᾧ
- 3 μὴ βλάπτουσιν ἰσχὺν εἶχε τὸ φθονεῖν. ἀξιούσι τε τοὺς κοινούς περὶ τῶν τοιούτων οἱ ἄνθρωποι νόμους, ἀφ' ὧν ἅπαντες ἐλπίς ὑπόκειται σφαλεῖσι καὶ αὐτοὺς διασώζεσθαι, ἐν ἄλλων τιμωρίαις προκαταλύειν καὶ μὴ ὑπολείπεσθαι, εἴ ποτε ἄρα τις κινδυνεύσας τινὸς δεήσεται αὐτῶν.]

85. Οἱ μὲν οὖν κατὰ τὴν πόλιν Κερκυραῖοι τοιαύταις ὁργαῖς ταῖς πρώταις ἐς ἀλλήλους ἐχρήσαντο, καὶ ὁ Εὐρυμέδων καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν ταῖς ναυσίν· ὕστερον δὲ οἱ φεύγοντες τῶν Κερκυραίων (διεσώθησαν γὰρ αὐτῶν ἐς πεντακοσίους) τεῖχῃ τε λαβόντες, ἃ ἦν ἐν τῇ ἡπείρῳ, ἐκράτουν τῆς πέραν οἰκίας γῆς καὶ ἐξ αὐτῆς ὀρυόμενοι ἐλήζοντο τοὺς ἐν τῇ νήσῳ καὶ πολλὰ ἐβλαπτον, καὶ λιμὸς ἰσχυρὸς ἐγένετο
- 3 ἐν τῇ πόλει. ἐπρεσβεύοντο δὲ καὶ ἐς τὴν Λακεδαιμόνα καὶ Κόρινθον περὶ καθόδου· καὶ ὥς οὐδὲν αὐτοῖς ἐπράσσετο, ὕστερον χρόνῳ πλοῖα καὶ ἐπικούρους παρασκευασάμενοι διέβησαν
- 4 ἐς τὴν νήσον ἐξακόσιοι μάλιστα οἱ πάντες, καὶ τὰ πλοῖα ἐμπρήσαντες, ὅπως ἀπόγνοια ἦ τοῦ ἄλλο τι ἢ κρατεῖν τῆς γῆς, ἀναβάντες ἐς τὸ ὄρος τὴν Ἰστώνην, τεῖχος ἐνοικοδομησάμενοι ἐφθειρον τοὺς ἐν τῇ πόλει καὶ τῆς γῆς ἐκράτουν.

2. τῇ πόλει, Kerkyra. — τῶν νόμων κρατ., die Gesetze überwältigend und so ihre Geltung aufhebend. Der Gegensatz in καὶ παρὰ τ. ν., auch gegen die (in Geltung stehenden) Gesetze. προθεῖναι τί τις Kap. 39, 3. u. 1, 76, 2. — τὸ κερδαίνειν auch 2, 44, 4. — ἐν ᾧ — εἶχε, in welchem Falle — gehabt hätte. Unklar.

3. ἀφ' ὧν bez. auf νόμους.

85. 1. ταῖς πρώταις. Auch später geschah Ähnliches: 4, 46 ff. Cl. fafst es als Wiederholung von ἐν τοῖς πρώτῃ (ἢ στάσις) ἐγένετο.

2. τῆς πέραν οἰκίας γῆς, auf dem Festland. — ἐλήζοντο, das Med. von

Cl. hier wie an fast allen andern Stellen aus Vat. aufgenommen: 1, 5, 2. 24, 5. 5, 56, 3 u. 115, 2. Auch 4, 41, 2 korrigiert.

3. ὥς οὐδὲν αὐτοῖς ἐπράσσετο, ebenso 2, 101, 5. vgl. ἀπραγματοῦς.

4. ἀπόγνοια κτέ. Das „Verbrennen der Schiffe“ zur Steigerung der Tapferkeit befiehlt auch Hagen im Nibelungenliede, Agathokles, Wilhelm der Eroberer, Ferdinand Cortez u. a. — τοῦ — κρατεῖν. Zu ἄλλο τι schwebt ποιεῖν vor s. 5, 87. οὐδὲν ἄλλο ἢ 4, 14, 3. 7, 75, 5. 8, 5, 1. τί ἄλλο ἢ 3, 39, 1. 58, 5. — Ἰστώνη, welchen Namen heute der Berg trägt, ist unsicher.

86. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους τελευτῶντος Ἀθηναῖοι εἰκοσι-
 ναὺς ἔστειλαν ἐς Σικελίαν καὶ Λάχνηται τὸν Μελανώπου στρατη-
 γὸν αὐτῶν καὶ Χαροιάδην τὸν Εὐφιλήτου. οἱ γὰρ Συρακοῖοι 2
 καὶ Λεοντῖνοι ἐς πόλεμον ἀλλήλοις καθέεστασαν. ξύμμαχοι δὲ
 τοῖς μὲν Συρακοσίοις ἦσαν πλὴν Καμαριναίων αἱ ἄλλαι Λω-
 ρίδες πόλεις, αἵπερ καὶ πρὸς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων τὸ πρῶτον
 ἀρχομένου τοῦ πολέμου ξυμμαχίαν ἐτάχθησαν, οὐ μέντοι ξυν-
 επολέμησάν γε· τοῖς δὲ Λεοντίνιοις αἱ Χαλκιδικαὶ πόλεις καὶ
 Καμάρινα· τῆς δὲ Ἰταλίας Λοκροὶ μὲν Συρακοσίων ἦσαν, Ῥηγί- 3
 νιοι δὲ κατὰ τὸ ξυγγενὲς Λεοντίνων. ἐς οὖν τὰς Ἀθήνας πέμ-
 ψαντες οἱ τῶν Λεοντίνων ξύμμαχοι κατὰ τε παλαιὰν ξυμμαχίαν 3
 καὶ ὅτι Ἴωνες ἦσαν, πείθουσι τοὺς Ἀθηναίους πέμψαι σφίσι
 ναῦς· ὑπὸ γὰρ τῶν Συρακοσίων τῆς τε γῆς εἵργοντο καὶ τῆς
 θαλάσσης. καὶ ἐπεμφαν οἱ Ἀθηναῖοι τῆς μὲν οἰκειότητος προ- 4
 φάσει, βουλόμενοι δὲ μήτε σίτον ἐς τὴν Πελοπόννησον ἄγεσθαι
 αὐτόθεν, πρόπειραν τε ποιούμενοι εἰ σφίσι δυνατὰ εἴη τὰ ἐν τῇ
 Σικελίᾳ πράγματα ὑποχείρια γενέσθαι. καταστάντες οὖν ἐς Ῥή-
 γιον τῆς Ἰταλίας τὸν πόλεμον ἐποιοῦντο μετὰ τῶν ξυμμάχων.
 καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

87. Τοῦ δ' ἐπιγιννομένου χειμῶνος ἡ νόσος τὸ δεύτερον
 ἐπέπεσε τοῖς Ἀθηναίοις, ἐκλιποῦσα μὲν οὐδένα χρόνον τὸ παντά- 2
 πασιν, ἐγένετο δὲ τις ὅμως διοικωρή. παρέμεινε δὲ τὸ μὲν ὅστε- 2
 ρον οὐκ ἔλασσον ἐνιαυτοῦ, τὸ δὲ πρότερον καὶ δύο ἔτη, ὥστε
 Ἀθηναίων γε μὴ εἶναι ὅ τι μᾶλλον ἐκάκωσε τὴν δύναμιν. τε- 3
 τρακοσίων γὰρ ὀπλιτῶν καὶ τετρακισχιλίων οὐκ ἐλάσσους ἀπ-
 έθανον ἐκ τῶν τάξεων καὶ τριακοσίων ἱππέων, τοῦ δὲ ἄλλου
 ὄχλου ἀνεξεύρετος ἀριθμός. ἐγένοντο δὲ καὶ οἱ πολλοὶ τότε 4

86. Jahr 427 Sept. — Λάχης, aus dem Demos Aixone, tritt von nun an öfters auf. Er war Friedensfreund. In der Schlacht bei Mantinea 418 fällt er. Es ist der eine Sprecher im gleichnamigen Dialog Platons. — Χαροιάδης findet bereits in diesem Feldzug seinen Tod.

2. πλὴν Καμαρ. Der Grund erhellt aus 6, 5, 3. — πρὸς τὴν — ξυμμ. vgl. 2, 7, 2. — Χαλκιδικαί. Näml. Leontini selbst war eine chalkidische Kolonie (6, 3, 3), ebenso das gleich erwähnte Rhegion (6, 44, 3). — Λοκροί, als Dorier.

3. πέμψαντες. Die Hauptperson dieser Gesandtschaft war der berühmte Sophist Gorgias. — κατὰ παλαιὰν ξυμμαχίαν 433/32 unter dem Archont Apheudes.

4. βουλόμενοι vor μήτε gestellt. zu 1, 16. — καταστάντες 1, 49, 3. 59, 2. eine feste Stellung einnehmen.

87. 1. ἐκλιποῦσα μὲν — ἐγένετο δέ. s. 2, 47, 3. 3, 81, 4. 82, 1. — τὸ παντάπασιν, merkwürdige Verbindung des Adv. mit dem Art. Be. 328. — διοικωρή, Unterbrechung, veraltetes Wort.

σεισμοὶ τῆς γῆς ἐν τε Ἀθήναις καὶ Εὐβοίᾳ καὶ ἐν Βοιωτοῖς καὶ μάλιστα ἐν Ὀρχομενῷ τῷ Βοιωτίῳ.

88. Καὶ οἱ μὲν ἐν Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι καὶ Πηγεῖνοι τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος τριάκοντα ναυσὶ στρατεύουσιν ἐπὶ τὰς Αἰόλου νήσους καλουμένας· θέρους γὰρ δι' ἀνυδρίαν ἀδύνατα ἦν ἐπιστρατεύειν.
 2 νέμονται δὲ Λιπαραῖοι αὐτάς, Κνιδίαν ἄποικοι ὄντες. οἰκοῦσι δ' ἐν μιᾷ τῶν νήσων οὐ μεγάλη, καλεῖται δὲ Λιπάρα· τὰς δὲ ἄλλας ἐκ ταύτης ὁρμώμενοι γεωργοῦσι, Αἰδύμην καὶ Στρογγύλην
 3 καὶ Ἰεράν. νομίζουσι δὲ οἱ ἐκείνη ἄνθρωποι ἐν τῇ Ἰερᾷ ὥς ὁ Ἥφαιστος χαλκεύει, ὅτι τὴν νύκτα φαίνεται πῦρ ἀναδιδούσα πολὺ καὶ τὴν ἡμέραν καπνόν. κεῖνται δὲ αἱ νῆσοι αὗται κατὰ τὴν Σικελῶν καὶ Μεσσηνίων γῆν, ξύμμαχοι δ' ἦσαν Συρακο-
 4 σίων. τεμόντες δ' οἱ Ἀθηναῖοι τὴν γῆν, ὥς οὐ προσεχώρουν, ἀπέπλευσαν ἐς τὸ Πήριον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα, καὶ πέμπτον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

89. Τοῦ δ' ἐπιγιννομένου θέρους Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι μέχρι μὲν τοῦ ἰσθμοῦ ἤλθον ὥς ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβαλοῦντες Ἀγιδος τοῦ Ἀρχιδάμου ἡγουμένου, Λακεδαιμονίων βασιλέως, σεισμῶν δὲ γενομένων πολλῶν ἀπετράποντο πάλιν καὶ
 2 οὐκ ἐγένετο ἐσβολή. καὶ περὶ τούτους τοὺς χρόνους, τῶν σεισμῶν κατεχόντων, τῆς Εὐβοίας ἐν Ὀροβίαις ἡ θάλασσα ἐπανελθοῦσα ἀπὸ τῆς τότε οὔσης γῆς καὶ κυματωθεῖσα ἐπῆλθε τῆς πόλεως μέρος τι, καὶ τὸ μὲν κατέκλυσε, τὸ δ' ὑπενόστησε, καὶ θάλασσα νῦν ἐστὶ πρότερον οὔσα γῆ· καὶ ἀνθρώπους διέφθειρεν
 3 ὅσοι μὴ ἐδύναντο φθῆναι πρὸς τὰ μετέωρα ἀναδραμόντες. καὶ

4. τῷ Βοιωτίῳ. Dies boiot. Orchomenos als Masc. auch 4, 76, 3. als Fem. 1, 113, 2. Ein zweites O. lag in Arkadien: 5, 61, 3 (Masc.). Van Herwerden hält es für Glossem. ἐκ τῶν τάξεων, später ἐκ καταλόγων. 6, 43. 7, 16, 1. 20, 2.

88. Welches sind also die Inseln des Aiolos?

2. Στρογγύλη, jetzt Stromboli.

3. Σικελῶν. zu 90, 1.

89. 426. 1. Ἀγιδος. Sein Vater Archidamos, zuletzt als Anführer genannt 3, 1 (Frühjahr 428), starb höchst wahrsch. 427.

2. κατεχόντων, anhielten (obtinere). vgl. 1, 10, 1. 11, 3. — Ὀρο-

βίαι jetzt Roviäs. — ἐπανελθοῦσα — γῆς, nachdem es zurückgewichen von dem damaligen Lande (τότε, weil es später Meer war). Ein solches Zurückweichen und Wogen des Meeres (κυματωθεῖσα) ist die gewöhnl. Begleitung eines Erdbebens. vgl. z. B. die schöne Schilderung in Plin. Briefen 6, 20. Die Codd. haben ἐπελθοῦσα, was Haake verbesserte nach dem Schol. und nach ἐπαναχώρησις §. 4. τὸ μὲν — τὸ δὲ ist Subj. — κατέκλυσε ohne Obj., wie ἐπέκλυσε §. 4. — πρότερον οὔσα γῆ, etwas, das früher Land war. Das Partic. ist dem Prädic. assimiliert. s. 21, 2.

περὶ Ἀταλάντην τὴν ἐπὶ Λοκροῖς τοῖς Ὀπουντίοις νῆσον παρα-
 πλησία γίνεται ἐπέκλυσις, καὶ τοῦ τε φρουρίου τῶν Ἀθηναίων
 παρεῖλε καὶ δύο νεῶν ἀνεικλυσμένων τὴν ἑτέραν κατέαξεν. ἐγέ- 4
 νετο δὲ καὶ ἐν Πεπαρήθῳ κύματος ἐπαναχώρησός τις, οὐ μὲν-
 τοι ἐπέκλυσέ γε· καὶ σεισμὸς τοῦ τείχους τι κατέβαλε καὶ τὸ
 πρυτανεῖον καὶ ἄλλας οἰκίας ὀλίγας. αἴτιον δ' ἔργωγε νομίζω 5
 τοῦ τοιοῦτου, ἢ ἰσχυρότατος ὁ σεισμὸς ἐγένετο, κατὰ τοῦτο
 ἀποστέλλειν τε τὴν θάλασσαν καὶ ἐξαπίνης πάλιν ἐπισπωμένης
 βιαιότερον τὴν ἐπέκλυσιν ποιεῖν· ἄνευ δὲ σεισμοῦ οὐκ ἂν μοι
 δοκεῖ τὸ τοιοῦτο ξυμβῆναι γενέσθαι.

90. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους ἐπολέμουν μὲν καὶ ἄλλα, ὥς
 ἐκάστοις ξυνέβαινεν, ἐν τῇ Σικελίᾳ, καὶ αὐτοὶ οἱ Σικελιώται
 ἐπ' ἀλλήλους στρατεύοντες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ξὺν τοῖς σφετέροις
 ξυμμάχοις· ἃ δὲ λόγον μάλιστα ἄξια ἢ μετὰ τῶν Ἀθηναίων οἱ
 ξύμμαχοι ἔπραξαν ἢ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους οἱ ἀντιπόλεμοι, τού- 2
 των μνησθῆσομαι. Χαροιάδου γὰρ ἤδη τοῦ Ἀθηναίων στρατη-
 γοῦ τεθνηκότος ὑπὸ Συρακοσίων πολέμῳ, Ἀάχης ἅπασαν ἔχων
 τῶν νεῶν τὴν ἀρχὴν ἐστράτευσε μετὰ τῶν ξυμμάχων ἐπὶ Μυλάς
 τὰς τῶν Μεσσηνίων. ἔνυχον δὲ δύο φυλαὶ ἐν ταῖς Μυλάϊς τῶν
 Μεσσηνίων φρουροῦσαι καὶ τινα καὶ ἐνέδραν πεποιημέναι τοῖς
 ἀπὸ τῶν νεῶν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τοὺς τε ἐκ τῆς 3
 ἐνέδρας τρέπουσι καὶ διαφθείρουσι πολλούς, καὶ τῷ ἐρύματι
 προσβαλόντες ἠνάγκασαν ὁμολογίᾳ τὴν τε ἀκρόπολιν παραδοῦ-
 ναι καὶ ἐπὶ Μεσσήνην ξυστρατεῦσαι. καὶ μετὰ τοῦτο ἐπελθόν- 4

3. Ἀταλάντη 2, 32. Talantonisi.
 — τοῦ φρουρίου gen. part.

4. κύματος. Über den Singul. zu
 2, 4, 2. — ἐπέκλυσε. Subj. τὸ κύμα.

— Πεπαρήθῳ nordöstl. v. Euboia.

5. αἴτιον κτέ. Üb. die Konstr. zu
 1, 23, 6. — ἀποστέλλειν, zurück-
 drängen. Subj. ist hier u. zu τὴν
 ἐπικλ. ποιεῖν das Erdbeben. ἐπι-
 σπωμένης richtig korr. von v. Herw.
 st. — ην. — βιαιότερον kann fühl.
 als Adv. gefasst werden. Als Adj.
 genommen, würde es in die Zahl
 der anomalen Formen gehören, über
 welche zu 101, 2. — ἄν gehört zu
 ξυμβῆναι: οὐκ ἂν ξυμβαίη γενέ-
 σθαι.

90. 1. καὶ ἄλλα statt ἄλλοι (Korr.
 Poppos), entsprechend dem ἃ δὲ
 λόγον κτέ. Auch 1, 65, 2. τὰ τε

ἄλλα ξυνεπολέμει. — Bei ξυνέβαι-
 νεν ergänze πολεμεῖν. — Σικελιώ-
 ται sind die in Sicilien angesiedel-
 ten Griechen, an den Küsten woh-
 nend, dagegen Σικελιοὶ ein Volk
 von barbarischem Stamme, nach
 Thuk. aus Italien eingewandert, im
 Innern u. Norden der Insel sitzend
 (6, 2, 4. 5. 88, 4). — ἀντιπόλεμοι
 unzweifelhaft nach Pollux v. Stahl
 richtig hergestellt aus ἀντιπόμενοι
 der Hdd. vgl. ἀντάθλοι.

2. Μυλάς, Milazzo. — φυλαί. „Die
 bürgerlichen Abteilungen blieben
 auch militärische. vgl. 6, 98, 4.“
 Kr. — τῶν Μεσσ. verb. mit φυλαί.
 — οἱ ἀπὸ τῶν νεῶν die gelandeten
 Truppen.

3. ἐν wie 79, 1. — ὁμολογίᾳ 1,
 29, 5 u. 8.

των οἱ Μεσσήνιοι τῶν τε Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων προσ-
εχώρησαν καὶ αὐτοί, ὁμήρους τε δόντες καὶ τὰ ἄλλα πιστὰ
παρασχόμενοι.

91. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους οἱ Ἀθηναῖοι τριάκοντα μὲν ναῦς
ἔστειλαν περὶ Πελοπόννησον, ὧν ἐστρατήγει Δημοσθένης τε ὁ
Ἀλκισθένης καὶ Προκλῆς ὁ Θεοδώρου, ἐξήκοντα δὲ ἐς Μῆλον
καὶ δισχιλίους ὀπλίτας, ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Νικίας ὁ Νικη-
2 ράτου. τοὺς γὰρ Μηλίους ὄντας νησιώτας καὶ οὐκ ἐθέλοντας
ὑπακούειν οὐδὲ ἐς τὸ αὐτῶν ξυμμαχικὸν ἵκναι ἐβούλοντο προσ-
3 αραγέσθαι. ὥς δὲ αὐτοῖς δηομένης τῆς γῆς οὐ προσεχώρουν,
ἄραντες ἐκ τῆς Μήλου αὐτοὶ μὲν ἔπλευσαν ἐς Ὠρωπὸν τῆς Γραι-
κῆς, ὑπὸ νύκτα δὲ σχόντες εὐθὺς ἐπορεύοντο οἱ ὀπλίται ἀπὸ τῶν
4 νεῶν πεζῇ ἐς Τανάγραν τῆς Βοιωτίας. οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως παν-
δημεὶ Ἀθηναῖοι, Ἰππονίκου τε τοῦ Καλλίου στρατηγούontos καὶ
Εὐρυμέδοντος τοῦ Θουκλέους, ἀπὸ σημείου ἐς τὸ αὐτὸ κατὰ
5 γῆν ἀπήντων. καὶ στρατοπεδευσάμενοι ταύτην τὴν ἡμέραν ἐν τῇ
Τανάγρα ἐδήκουν καὶ ἐνηυλίσαντο. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ μάχῃ κρα-
τήσαντες τοὺς ἐπεξελθόντας τῶν Ταναγραίων καὶ Θηβαίων
τινὰς προσβεβηθηκότας καὶ ὅπλα λαβόντες καὶ τροπαῖον στή-
σαντες ἀνεχώρησαν, οἱ μὲν ἐς τὴν πόλιν, οἱ δὲ ἐπὶ τὰς ναῦς.
6 καὶ παραπλεύσας ὁ Νικίας ταῖς ἐξήκοντα ναυσὶ τῆς Λοκίδος
τὰ ἐπιθαλάσσια ἔτεμε καὶ ἀνεχώρησεν ἐπ' οἶκον.

92. Ὡς δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Λακεδαιμόνιοι Ἡράκλειαν
2 τὴν ἐν Τραχίνι ἀποικίαν καθίσταντο ἀπὸ τοιαύσδε γνώμης. Μη-

4. οἱ Μεσσήνιοι. Die Stellung des Nomin. mitten in den Gen. absol. ist auffällig. Daher hält van Herw. die Worte τῶν τε Ἀθ. κ. τ. ξυμμάχων für Glossem. Doch ähnlich 4, 135. 5, 47, 1. u. a. — καὶ αὐτοὶ = auch sie, gleichfalls. wie 61, 1. — πιστὰ wird wie ἐχρᾶ 1, 32, 2 (καὶ ταῦτα πιστεύοντες ἐχρᾶ ὑμῖν παρέξεσθαι) prädikativ zu fassen sein: „als Vertrauen erweckend, Bürgschaft bietend“. Üb. d. Verbindung mit τὰ ἄλλα zu 1, 44, 2.

91. 1. Δημοσθένης aus Aphidna tritt hier zuerst auf. Über ihn u. Prokles s. G. Gilbert, Beitr. z. inn. Gesch. Athens. S. 158 ff.

2. τοὺς Μηλίους. vgl. 2, 9, 4. 5, 84, 2. — αὐτῶν. Die Codd. αὐτῶν.

zu 22, 6. — ξυμμαχικόν hier und oft = ξυμμαχία.

3. Γραῖκῆς st. πέραν γῆς d. Hdd., was als „gegenüberliegendes Land“ nicht ohne weiters für Euböia stehen kann; s. 2, 23, 3.

4. Ἰππονίκος Sohn des berühmten Kallias. vgl. Gilbert a. a. O. S. 166 ff. — οἱ ἐκ τῆς πόλεως. vgl. 29, 1.

5. ἐν τῇ Ταν., im Gebiet von T., wie ἐν ταῖς Ἀθήναις 4, 5, 1. ἐν τῇ Ἐπιδάμῳ 5, 55, 1 und öfter, nicht bloß in Angaben von Schlachten. Deshalb Classens Änderung Ταναγραία zu verwerfen.

6. τῆς Λοκίδος des Opuntischen.

92. 1. τὴν ἐν Τραχίνι. So bezeichnet Thuk. diese Stadt noch viermal, nicht ἐν Τραχινίαις (Cl.),

λιῆς οἱ ξύμπαντες εἰς μὲν τρία μέρη, Παράλιοι, Ἱερῆς, Τραχί-
νιοι· τούτων δὲ οἱ Τραχίνιοι πολέμῳ ἐφθαρμένοι ὑπὸ Οἰταίων
δύορων ὄντων, τὸ πρῶτον μελλήσαντες Ἀθηναίοις προσθεῖναι
σφᾶς αὐτούς, δεισάντες δὲ μὴ οὐ σφίσι πιστοὶ ᾧσι, ἐμπουσιν
ἐς Λακεδαιμόνα, ἐλόμενοι πρεσβευτὴν Τισαμενόν. ξυνεπρεσβεύ- 3
οντο δὲ αὐτοῖς καὶ Δωριῆς, ἡ μητρόπολις τῶν Λακεδαιμονίων,
τῶν αὐτῶν δεόμενοι· ὑπὸ γὰρ τῶν Οἰταίων καὶ αὐτοὶ ἐφθει-
ροντο. ἀκούσαντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι γνώμην εἶχον τὴν ἀπ- 4
οικίαν ἐκπέμπειν, τοῖς τε Τραχινίοις βουλούμενοι καὶ τοῖς Δω-
ριεῦσι τιμωρεῖν. καὶ ἕνα τοῦ πρὸς Ἀθηναίους πολέμου καλῶς
αὐτοῖς ἐδόκει ἢ πόλις καθίστασθαι· ἐπὶ τε γὰρ τῇ Εὐβοίᾳ ναυ-
τικὸν παρασκευασθῆναι ἔν, ὥστ' ἐκ βραχείας τὴν διάβασιν γί-
γνεσθαι, τῆς τε ἐπὶ Θωάκης παρόδου χρησίμως ἔξειν· τό τε
ξύμπαν ὥρμητο τὸ χωρίον κτίζειν. πρῶτον μὲν οὖν ἐν Δελφοῖς 5
τὸν θεὸν ἐπήρουντο, κελεύοντος δὲ ἐξέπεμψαν τοὺς οἰκήτορας
αὐτῶν τε καὶ τῶν περιοίκων, καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τὸν βου-
λούμενον ἐκέλευον ἔπεσθαι πλὴν Ἰώνων καὶ Ἀχαιῶν καὶ ἔστιν
ἔν ἄλλων ἔθνων. οἰκιστὰς δὲ τρεῖς Λακεδαιμονίων ἡγήσαντο,
Λέων καὶ Ἀλκίδας καὶ Δαμάγων. καταστάντες δὲ ἐτείχισαν τὴν 6
πόλιν ἐκ καινῆς, ἣ νῦν Ἡράκλεια καλεῖται, ἀπέχουσα Θερμο-
πυλῶν σταδίους μάλιστα τεσσαράκοντα, τῆς δὲ θαλάσσης εἰκοσι.
νεωρίᾳ τε παρσκευάζοντο καὶ εἰρξαν τὸ κατὰ Θερμοπύλας κατ'
αὐτὸ τὸ στενόν, ὅπως εὐφύλακτα αὐτοῖς εἴη.

93. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τῆς πόλεως ταύτης ξυνοικισομένης τὸ
πρῶτον ἔδειξάν τε καὶ ἐνόμισαν ἐπὶ τῇ Εὐβοίᾳ μάλιστα καθί-
στασθαι, ὅτι βραχύς ἐστιν ὁ διάπλους πρὸς τὸ Κήναιον τῆς Εὐ-
βοίας. ἔπειτα μέντοι παρὰ δόξαν αὐτοῖς ἀπέβη· οὐ γὰρ ἐγένετο

wie hier die meisten Codd., noch
ἐν Τραχινίᾳ (St.), wie einige
schlechte und ein paarmal Diodor
haben.

3. Δωριῆς, ἡ μητρόπολις. zu 1,
107, 2.

4. τοῦ — πολέμου, hinsichtl.
des Krieges. Derselbe Gen. so-
gleich: τῆς — παρόδου. s. 1, 36, 2.
— ἐπὶ — τῇ Εὐβ., gegen E. —
ὥρμητο wie 2, 59, 2. hatten Lust.

5. ἐκέλευον. zu 1, 26, 1. — ἡγή-
σαντο, übernahmen die Füh-
rung.

6. καταστάντες. 86, 5. — ἐκ και-

νῆς. zu 1, 14, 3. — εἰρξαν τό, „sie
sperrten die Seite“, den Zugang
von der Seite von Therm.“ Cl. statt
des unverständlichen ἥρξαντο. εἰρ-
γειν wie 18, 3 u. 5 u. 8, 40, 1. —
εὐφύλακτα εἴη. zu 1, 7.

93. 1. ξυνοικισομένης st. des Sim-
plex „mit Bezug auf die Mannig-
faltigkeit der Ansiedler“ Cl. — ἐπὶ
τῇ Εὐβοίᾳ, in feindl. Sinne. — Κή-
ναιον jetzt Kanaia oder Lithada im
Nordwesten. — παρὰ δόξαν ἀπέβη
hier rein unpersönl., sonst mit τὸ
πρᾶγμα wie 5, 14, 3, auch bei
Herodot, oder ähnl. Subj. 3, 26, 4.

- 2 ἀπ' αὐτῆς δεινὸν οὐδέν. αἰτιον δὲ ἦν· οἳ τε Θεσσαλοὶ ἐν δυνάμει ὄντες τῶν ταύτῃ χωρίων καὶ ὧν ἐπὶ τῇ γῇ ἐκτίζετο, φοβούμενοι μὴ σφίσι μεγάλη ἰσχύϊ παροικῶσιν, ἔφθειρον καὶ διὰ παντὸς ἐπολέμουν ἀνθρώποις νεοκαταστάτοις, ἕως ἐξετρώχωσαν γενομένους τὸ πρῶτον καὶ πάνν πολλοὺς (πᾶς γάρ τις Λακεδαιμονίων οἰκισόντων θαρσαλέως ἦει, βέβαιον νομίζων τὴν πόλιν).
- 3 οὐ μέντοι ἥμιστα οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τῶν Λακεδαιμονίων οἱ ἀφικνούμενοι τὰ πράγματά τε ἔφθειρον καὶ ἐς ὀλιγανθρωπίαν κατέστησαν, ἐκφοβήσαντες τοὺς πολλοὺς, χαλεπῶς τε καὶ ἔστιν ἂν οὐ καλῶς ἐξηγούμενοι, ὥστε ῥᾶν ἤδη αὐτῶν οἱ πρόσκοικοι ἐπεκράτουν.

94. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, καὶ περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ὃν ἐν τῇ Μήλῳ οἱ Ἀθηναῖοι κατείχοντο, καὶ οἱ ἀπὸ τῶν τριάκοντα νεῶν Ἀθηναῖοι περὶ Πελοπόννησον ὄντες πρῶτον ἐν Ἑλλομένῳ τῆς Λευκαδίας φρουροὺς τινὰς λοχῆσαντες διέφθειραν, ἔπειτα ὕστερον ἐπὶ Λευκάδα μέλζονι στόλῳ ἦλθον, Ἀκαρνᾶσι τε πᾶσιν, οἳ πανδημεὶ πλὴν Οἰνιαδῶν ξυνέσποντο, καὶ Ζακυνθίοις καὶ
- 2 Κεφαλλῆσι καὶ Κερκυραίων πεντεκαίδεκα ναυσίν. καὶ οἱ μὲν Λευκάδιοι, τῆς τε ἔξω γῆς δηουμένης καὶ τῆς ἐντὸς τοῦ Ἰσθμοῦ, ἐν ᾗ καὶ ἡ Λευκάς ἐστι καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, πλήθει βιαζόμενοι ἡσύχαζον· οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες ἡξίουσαν Δημοσθένῃ τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων ἀποτειχίζειν αὐτούς, νομίζοντες ῥᾶδιως τ' ἂν ἐκπολιορκῆσαι πόλεώς τε αἰεὶ σφίσι πολεμίας ἀπαλλαγῆναι.
- 3 Δημοσθένης δ' ἀναπείθεται κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὑπὸ Μεσσηνίων ὡς καλὸν αὐτῷ στρατιᾶς τοσαύτης ξυνειλεγμένης Αἰτωλοῖς ἐπιθέσθαι, Ναυπάκτῳ τε πολεμίοις οὖσι, καὶ ἦν κρα-

4, 104, 3. Hier ist zu denken: die Anlage der Stadt.

2. αἰτιον κτέ. sonst mit folg. γάρ wie 55, 1, doch siehe 2, 50, 2. vgl. zu 1, 8, 1. — οἳ τε, τε anakoluthisch, es entspricht ihm erst οὐ μέντοι ἥμιστα. — καὶ ὧν ist mit ἐν δυνάμει ὄντες zu verbinden. ἐν δυν. ὄντες = ἐγκρατεῖς ὄντες. — Nach 5, 51, 1 waren es die Aeginetier, Dolopier, Melieer.

3. ἐξηγούμενοι, regierend, 1, 76, 1.

94. 1. οἱ ἀπὸ κτέ. 91, 1. — Ἑλλομένῳ, die Lage unbekannt, wohl

an der Ostküste. — ἔπειτα ὕστερον ὅfters verbunden. — πλὴν Οἰνιαδῶν 2, 102, 2.

2. τῆς τε ἔξω γῆς; ein Teil von Akarnanien, der noch zu Leukadien gehörte. τοῦ Ἰσθμοῦ hängt von ἔξω u. ἐντὸς ab. βιαζόμενοι passiv wie 1, 2, 1.

3. Μεσ., sc. τῶν ἐν Ναυπάκτῳ. — καὶ — προσποιήσιν. Der Satz wird anakoluthisch fortgesetzt, als wäre vorhergegangen: λεγόντων Ναυπάκτῳ τε πολεμίους εἶναι αὐτούς. s. 4, 3, 3 λιμένος τε προσόντος καὶ τοὺς Μεσσηνίους — πλείστ' ἂν βλέπειν. 5, 53. zu 1, 110, 2.

τήσῃ αὐτῶν, ὁσδίως καὶ τὸ ἄλλο ἡπειρωτικὸν τὸ ταύτῃ Ἀθη-
ναίοις προσποιήσιν. τὸ γὰρ ἔθνος μέγα μὲν εἶναι τὸ τῶν Αἰτω- 4
λῶν καὶ μάχιμον, οἰκοῦν δὲ κατὰ κόμας ἀτειχίστους, καὶ ταύτας
διὰ πολλοῦ, καὶ σκευῇ ψιλῇ χρώμενον οὐ χαλεπὸν ἀπέφαινον,
πρὶν ξυμβοηθῆσαι, καταστραφῆναι. ἐπιχειρεῖν δ' ἐκέλευον πρῶ- 5
τον μὲν Ἀποδατοῖς, ἔπειτα δὲ Ὀφιονεῦσι καὶ μετὰ τούτους Εὐ-
ρυτάσιν, ὅπερ μέγιστον μέρος ἐστὶ τῶν Αἰτωλῶν, ἀγνωστότατοι
δὲ γλῶσσαν καὶ ὠμοφάγοι εἰσίν, ὡς λέγονται· τούτων γὰρ λη-
φθέντων ὁσδίως καὶ τὰλλα προσχωρήσιν.

95. Ὁ δὲ τῶν Μεσσηνίων χάριτι πεισθεὶς καὶ μάλιστα νο-
μίσας ἄνευ τῆς τῶν Ἀθηναίων δυνάμεως τοῖς ἡπειρώταις ξυμ-
μάχοις μετὰ τῶν Αἰτωλῶν δύνασθαι ἂν κατὰ γῆν ἐλθεῖν ἐπὶ
Βοιωτοὺς διὰ Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν ἐς Κυτίνιον τὸ Λωρικόν,
ἐν δεξιᾷ ἔχων τὸν Παρνασσόν, ἕως καταβαίῃ ἐς Φωκέας, οἱ προ-
θύμως ἐδόκουν κατὰ τὴν Ἀθηναίων ἀεὶ ποτε φιλίαν ξυστρα-
τεύσειν ἢ καὶν βίᾳ προσαχθῆναι (καὶ Φωκεῦσιν ἤδη ὁμορος ἢ
Βοιωτία ἐστίν)· ἄρας οὖν ξύμπαντι τῷ στρατεύματι ἀπὸ τῆς 2
Λευκάδος ἀκόντων Ἀκαρνάνων παρέπλευσεν ἐς Σόλλιον. κοι-
νώσας δὲ τὴν ἐπίνοιαν τοῖς Ἀκαρνᾶσιν, ὡς οὐ προσεδέξαντο
διὰ τῆς Λευκάδος τὴν οὐ περιτείχισιν, αὐτοὺς τῇ λοιπῇ στρατιᾷ,
Κεφαλλήσι καὶ Μεσσηνίοις καὶ Ζακυνθίοις καὶ Ἀθηναίων τρια-

4. εἶναι. Der Inf. hier aus demselben Grunde wie eben *προσποιήσιν*. — διὰ πολλοῦ in weiter Entfernung von einander, wie oft. Dieses Wohnen wird 1, 5, 2 u. 10, 2 als *παλαιὸς τρόπος* bezeichnet. — ο' *χαλεπὸν κτέ.*, genau: sie wiesen das Volk als ein nicht schwer zu unterwerfendes nach. Über den passiv. Inf. Kr. 55, 3, 8.

5. Die Apodoten, Eurytanen und Ophionen wohnten im Osten und Norden des Landes, welches *Αἰτωλία ἐπίκρητος* heisst. Sie galten als Halbbarbaren noch in späterer Zeit. Noch heute sollen die Klephten das Schaf- und Ziegenfleisch genießen, nachdem es nur in Streifen an der Sonne getrocknet ist. — ὅπερ dem Prädik. assimiliert: *quae maxima pars est*. vgl. 2, 20, 4.

95. 1. *πεισθεὶς* ist entbehrlich,

THUCYDIDES I. 2.

vgl. 1, 9, 3. 6, 11, 3, doch braucht man es nicht mit van Herw. für Zusatz zu halten. — *τοῖς ἡπ. ξυμμ.* Der Dativ wie bei Truppen: mit den festländ. Bundesgenossen. — *ξυμμάχοις μετὰ τ. Αἰτ.* gehört zusammen, man ergänze *γενομένοις*. Cl. vergleicht damit 5, 36, 1 u. 38, 3. St. streicht *μετὰ τ. Αἰτ.*, weil auch diese *ἡπειρώται* seien; doch sind sie Kap. 94 auch von diesen geschieden. — *Κυτίνιον* 1, 107, 2. — *φιλίαν*, obwohl sie äußerlich Verbündete der Laked. waren: 2, 9, 2. — *ξυστρατεύσειν*. Nach St., d. Tempus also fast gleich mit dem Inf. Aor. mit *ἄν*. — *ἄρας οὖν* Epianalepsis, in welcher meist *οὖν* gebraucht wird, s. 6, 64, 1. 7, 42, 3 u. a., doch auch *δέ* 1, 18, 1. — *Σόλλιον* Städtchen der Korinthier in Akarnanien, über welches s. 2, 30, 1.

2. *τὴν οὐ περιτ.* zu 1, 137, 4. —

κοσίους τοῖς ἐπιβάταις τῶν σφετέρων νεῶν (αἱ γὰρ πεντεκαίδεκα τῶν Κερκυραίων ἀπῆλθον νῆες) ἐστράτευσεν ἐπ' Αἰτωλούς. ὥρ-
 3 μᾶτο δὲ ἐξ Οἰνεῶνος τῆς Λοκρίδος. οἱ δὲ Ὀξόλαι οὗτοι Λοκροὶ
 ξύμμαχοι ἦσαν, καὶ ἔδει αὐτοὺς πανστρατιᾷ ἀπαντῆσαι τοῖς
 Ἀθηναίοις ἐς τὴν μεσόγειαν· ὄντες γὰρ ὁμοροὶ τοῖς Αἰτωλοῖς
 καὶ ὁμόσκενοι μεγάλη ὠφελία ἐδόκουν εἶναι ξυστρατεύοντες
 μάχης τε ἐμπειρία τῆς ἐκείνων καὶ χωρίων.

96. Ἀυλίσάμενος δὲ τῷ στρατῷ ἐν τοῦ Διὸς τοῦ Νεμείου
 τῷ ἱερῷ, ἐν ᾧ Ἡσίοδος ὁ ποιητὴς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτη ἀπο-
 2 θανεῖν, χρησθὲν αὐτῷ ἐν Νεμέᾳ τοῦτο παθεῖν, ἅμα τῇ ἑφ' ἄρας
 ἐπορεύετο ἐς τὴν Αἰτωλίαν. καὶ αἰρεῖ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ Ποτι-
 δανίαν καὶ τῇ δευτέρᾳ Κροκύλειον καὶ τῇ τρίτῃ Τεῖχιον, ἔμενέ
 τε αὐτοῦ καὶ τὴν λείαν ἐς Εὐπάλιον τῆς Λοκρίδος ἀπέπεμψε·
 τὴν γὰρ γνώμην εἶχε τᾶλλα καταστρεφάμενος οὕτως ἐπὶ Ὀφιο-
 νέας, εἰ μὴ βούλιντο ξυγχωρεῖν, ἐς Ναύπακτον ἐπαναχωρήσας
 3 στρατεῦσαι ὕστερον. τοὺς δὲ Αἰτωλοὺς οὐκ ἐλάνθανεν αὕτη ἡ
 παρασκευὴ οὔτε ὅτε τὸ πρῶτον ἐπεβουλευέτο, ἐπειδὴ τε ὁ στρα-
 τὸς ἐσεβελλήκει, πολλῇ χειρὶ ἐπεβοήθουν πάντες, ὥστε καὶ οἱ
 ἔσχατοι Ὀφιονέων οἱ πρὸς τὸν Μηλιακὸν κόλπον καθήκοντες
 Βωμιῆς καὶ Καλλιῆς ἐβοήθησαν.

97. Τῷ δὲ Δημοσθένει τοιόνδε τι οἱ Μεσσήνιοι παρήνουν,
 ὅπερ καὶ τὸ πρῶτον· ἀναδιδάσκοντες αὐτὸν τῶν Αἰτωλῶν ὥς
 εἴη ῥαδία ἢ αἵρεσις, λέναι ἐκέλευον ὅτι τάχιστα ἐπὶ τὰς κόμας
 καὶ μὴ μένειν ἕως ἂν ξύμπαντες ἀθροισθέντες ἀντιτάξωνται,
 2 τὴν δ' ἐν ποσὶν ἀεὶ πειρᾶσθαι αἰρεῖν. ὁ δὲ τούτοις τε πεισθεὶς
 καὶ τῇ τύχῃ ἐλπίσας, ὅτι οὐδὲν αὐτῷ ἡκαντιοῦτο, τοὺς Λοκροὺς

ἐπιβάταις, Marinesoldaten, wohl zu unterscheiden von den ναῦται. Diese 300 Epibaten bildeten die Besatzung von 30 Trieren, also für jede 10 Mann, was in dieser Zeit die Durchschnittszahl gewesen zu sein scheint: s. 2, 86, 2. 92, 7 mit 102, 1; 4, 76, 1 mit 101, 3. — Οἰνεῶν Hafen nahe der aitol. Grenze.
 3. ξύμμαχοι. Zur Sache zu 2, 9, 2. — μάχης, Kampfweise.

96. 1. Ἀυλίσάμενος am Abend des Tages, an dem er von Oineon auf- gebrochen war. Hesiod soll auf das Orakel hin, er werde im Haine des Nemeischen Zeus seinen Tod finden, das Peloponnesische Nemea geflohen

haben u. in Lokris getötet worden sein. Genauerer berichtet u. a. Plutarch. Dioclis Conviv. u. Sept. Sap. Conviv. — χρησθὲν absol. Part. zu 1, 74, 1.

2. Die 3 Orte gehören zum Gebiet der Apodoten. Die Lage dieser kleinen Orte ist unbekannt, ebenso wie von Eupalion. — οὕτως, so, im Besitz der Gegend; d. Part. aufnehmend.

3. οὐκ ἐλάνθανεν κτέ. Üb. die Satzformation zu 1, 16. — χειρὶ = Mannschaft hat Thuk. nur hier.
 97. 1. τὴν ἐν ποσὶν sc. κόμας auch b. Herodot u. Späteren.

2. τῇ τύχῃ, wegen des Glückes.

οὐκ ἀναμείνας οὐς αὐτῷ ἔδει προσβοηθῆσαι (ψιλῶν γὰρ ἀκου-
 τιστῶν ἐνδεής ἦν μάλιστα) ἐχώρει ἐπὶ Αἰγίτιον καὶ κατὰ κράτος
 αἰρεῖ ἐπίων. ὑπέφευγον γὰρ οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν
 λόφων τῶν ὑπὲρ τῆς πόλεως· ἦν γὰρ ἐφ' ὕψηλῶν χωρίων ἀπ-
 ἔχουσα τῆς θαλάσσης ὀρδοήκοντα σταδίους μάλιστα. οἱ δὲ Αἰ- 3
 τωλοί (βεβοηθηκότες γὰρ ἤδη ἦσαν ἐπὶ τὸ Αἰγίτιον) προσέβαλλον
 τοῖς Ἀθηναίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις καταθέοντες ἀπὸ τῶν λόφων
 ἄλλοι ἄλλοθεν καὶ ἐσηκόντιζον, καὶ ὅτε μὲν ἐπίοι τὸ τῶν Ἀθη-
 ναίων στρατόπεδον, ὑπεχώρουν, ἀναχωροῦσι δὲ ἐπέκειντο· καὶ
 ἦν ἐπὶ πολὺ τοιαύτη ἡ μάχη, διώξεις τε καὶ ὑπαγωγαί, ἐν οἷς
 ἀμφοτέροις ἦσους ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι.

98. Μέχρι μὲν οὖν οἱ τοξόται εἶχόν τε τὰ βέλη αὐτοῖς καὶ
 οἰοί τε ἦσαν χοῖσθαι, οἱ δὲ ἀντεῖχον· τοξευόμενοι γὰρ οἱ Αἰ-
 τωλοί, ἄνθρωποι ψιλοί, ἀνεστέλλοντο· ἐπειδὴ δὲ τοῦ τε τοξάρχου
 ἀποθανόντος οὗτοι διεσκηδάσθησαν καὶ αὐτοὶ ἐνεκμήκεσαν καὶ
 ἐπὶ πολὺ τῷ αὐτῷ πόνῳ ξυνεχόμενοι, οἱ τε Αἰτωλοὶ ἐνέκειντο
 καὶ ἐσηκόντιζον, οὕτω δὲ τραπόμενοι ἔφευγον, καὶ ἐσπλίπτοντες
 ἐς τε χαράδρας ἀνεκβάτους καὶ χωρία ὧν οὐκ ἦσαν ἔμπειροι
 διεφθείροντο· καὶ γὰρ ὁ ἡγεμὼν αὐτοῖς τῶν ὀδῶν Χρόμων ὁ 2
 Μεσσήνιος ἐτύγγανε τεθνηκώς. οἱ δὲ Αἰτωλοὶ ἐσακοντίζοντες 2
 πολλοὺς μὲν αὐτοῦ ἐν τῇ τροπῇ κατὰ πόδας αἰροῦντες ἄνθρωποι
 ποδάκεις καὶ ψιλοὶ διέφθειρον, τοὺς δὲ πλείους τῶν ὀδῶν ἀμαρ-
 τάνοντας καὶ ἐς τὴν ὕλην ἐσφερομένους, ὅθεν διέξοδοι οὐκ ἦσαν,
 πῦρ κομισάμενοι περιεπίμπρασαν· πᾶσά τε ἰδέα κατέστη τῆς 3
 φυγῆς καὶ τοῦ ὀλέθρου τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἀθηναίων, μόλις 3
 τε ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὸν Οἰνέωνα τῆς Λοκρίδος, ὅθεν περ
 καὶ ὠρμήθησαν, οἱ περιγενόμενοι κατέφυγον. ἀπέθανον δὲ τῶν 4

s. 98, 5 τοῖς πεπορήμενοις φοβού-
 μενος. 2, 89, 6. — ἐφ' ὕψηλῶν χωρίων.
 Kr. verdächtigt χωρίων ohne rech-
 ten Grund. Der auffällige Plural er-
 klärt sich aus λόφων und κόμας (§1).

3. Αἰγίτιον Hauptort der Apo-
 doten. — ὅτε ἐπίοι κτέ., die Sitte
 der Leichtbewaffneten u. bes. der
 barbar. Völker. Auch 2, 79, 6.

98. 1. Μέχρι zu Kap. 10, 4. —
 οἱ δέ. zu 2, 65, 5. — τοξευόμενοι
 mit Pfeilen beschossen. —
 οὗτοι, τοξόται aus τοξάρχου zu ent-
 nehmen. — αὐτοὶ für ihre Person,
 an sich. Das διασκηδάσθηναι ist

von den Feinden veranlaßt, d. κε-
 κμημένοι ist eine Folge ihrer eignen
 Arbeit. Die Annahme, daß etwa
 die Bundesgenossen gerade τοξόται
 gewesen seien, wäre nicht unbe-
 gründet, doch waren auch Athener
 darunter, wie es z. B. im Kap. 107, 1
 bezeugt ist. — καὶ ἐπὶ πολὺ, gar
 lange, wie καὶ μάλα, καὶ πάνν u. a.
 — αὐτοῖς verb. mit τεθνηκώς. Über
 die Stellung zu 1, 68, 1.

3. πᾶσα ἰδέα 81, 5. 83, 1. — τῷ
 στρατοπέδῳ Emendation von Reiske
 für τῶν στρατοπέδων. — ὅθεν περ
 καὶ ὠρμ. 95, 3.

τε ξυμμάχων πολλοὶ καὶ αὐτῶν Ἀθηναίων ὀπλίται περὶ εἴκοσι μάλιστα καὶ ἑκατόν. τοσοῦτοι μὲν τὸ πλῆθος καὶ ἡλικία ἡ αὐτῇ οὔτοι βέλτιστοι δὴ ἄνδρες ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἐκ τῆς Ἀθηναίων πόλεως διεφθάρησαν. ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ ἕτερος στρατηγὸς Προκλῆς. τοὺς δὲ νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀνελόμενοι παρὰ τῶν Αἰτωλῶν καὶ ἀναχωρήσαντες ἐς Ναύπακτον ὕστερον ἐς τὰς Ἀθήνας ταῖς ναυσὶν ἐκομίσθησαν. Δημοσθένης δὲ περὶ Ναύπακτον καὶ τὰ χωρία ταῦτα ὑπελείφθη, τοῖς πεπραγμένοις φοβούμενος τοὺς Ἀθηναίους.

99. Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καὶ οἱ περὶ Σικελίαν Ἀθηναῖοι πλεύσαντες ἐς τὴν Λοκρίδα ἐν ἀποβάσει τέ τινα τοὺς προσβοηθήσαντας Λοκρῶν ἐκράτησαν καὶ περιπόλιον αἰροῦσιν ὃ ἦν ἐπὶ τῷ Ἄλφει ποταμῷ.

100. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους Αἰτωλοὶ προέμψαντες πρότερον ἐς τε Κόρινθον καὶ ἐς Λακεδαιμόνα πρόσβεις, Τόλοφόν τε τὸν Ὀφιονέα καὶ Βοριάδην τὸν Εὐρύτῃνα καὶ Τίσανδρον τὸν Ἀποδωτόν, πείθουσιν ὥστε σφίσι πέμψαι στρατιὰν ἐπὶ Ναύπακτον 2 διὰ τὴν τῶν Ἀθηναίων ἐπαγωγὴν. καὶ ἐξέπεμψαν Λακεδαιμόνιοι περὶ τὸ φθινόπωρον τρισχιλίους ὀπλίτας τῶν ξυμμάχων. τούτων ἦσαν πεντακόσιοι ἐξ Ἡρακλείας τῆς ἐν Τραχίνι πόλεως τότε νεοκτίστον οὔσης. Σπαρτιάτης δ' ἦρχεν Εὐρύλοχος τῆς στρατιᾶς καὶ ξυνηκολούθουν αὐτῷ Μακάριος καὶ Μενεδαῖος οἱ Σπαρτιάται.

101. Συλλεγέντος δὲ τοῦ στρατεύματος ἐς Δελφοὺς ἐπεκηρυκεύετο Εὐρύλοχος Λοκροῖς τοῖς Ὀξόλαις· διὰ τούτων γὰρ ἡ ὁδὸς ἦν ἐς Ναύπακτον, καὶ ἅμα τῶν Ἀθηναίων ἐβούλετο ἀπο-

4. ἡ αὐτὴ κτέ., so viele an Zahl und zugleich im kräftigsten Alter, kamen diese als die besten Männer — um. Gewöhl. steht ein Kolon nach αὐτῇ. Dann wäre aber mindestens mit Poppo δέ nach οὔτοι einzuschieben. — ἐκ τῆς πόλεως Kap. 29, 1.

5. τοῖς πεπραγμένοις. zu 97, 2.

99. Λοκρίδα, in Italien. — περιπόλιον ist nach den meisten Ausl. ein Standquartier der περίπολοι (Streiftruppen, 4, 67, 2), natürl. zugleich ein φρούριον, wie es 115, 6 auch genannt wird. Einige erklären es für „ein in den Umge-

bungen der Stadt gelegenes Kastell“, welche Bedeutung jedoch weder hier noch 6, 45, 7, 48, 5 passend erscheint. — Der Ἄλφει jetzt Alece trennte das Gebiet von Rhegion von Lokris.

100. 1. διὰ — ἐπαγωγὴν, weil die Naupaktier die Ath. herbeigerufen hatten.

2. ξυνηκολ. αὐτῷ, als eventuelle Nachfolger im Kommando. zu 109, 1. — Μενεδαῖος dorisch für Μενεδήιος (= Wiclef, der im Kampfe standhält). — οἱ Σπαρτιάται. Der Artikel ist in solcher Appos. selten, ähnl. jedoch 25, 1. 4, 132, 2. 5, 52, 1.

στῆσαι αὐτούς. ξυνέπρασσον δὲ μάλιστα αὐτῶ τῶν Λοκρῶν Ἀμ- 2
φισσῆς, διὰ τὸ τῶν Φωκέων ἐχθὸς δεδιότες· καὶ αὐτοὶ πρῶτον
δόντες ὁμήρους καὶ τοὺς ἄλλους ἔπεισαν δοῦναι, φοβουμένους
τὸν ἐπιόντα στρατόν, πρῶτον μὲν οὖν τοὺς ὁμόρους αὐτοῖς
Μυονέας (ταύτῃ γὰρ δυσσεβολώτατος ἢ Λοκρὶς), ἔπειτα Ἰπνέας
καὶ Μεσσαπίους καὶ Τριτειέας καὶ Χαλαίους καὶ Τολοφώνιους
καὶ Ἡσίοιους καὶ Οἰανθέας. οὗτοι καὶ ξυνεστράτευον πάντες.
Ὀλπαῖοι δὲ ὁμήρους μὲν ἔδοσαν, ἡκολούθουν δὲ οὐ· καὶ Ταῖοι
οὐκ ἔδοσαν ὁμήρους πρὶν αὐτῶν εἶλον κάμην Πόλιν ὄνομα
ἔχουσαν.

102. Ἐπειδὴ δὲ παρεσκευάστο πάντα καὶ τοὺς ὁμήρους
κατέθετο ἐς Κυνίλιον τὸ Λωρικόν, ἐχώρει τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν
Ναύπακτον διὰ τῶν Λοκρῶν, καὶ πορευόμενος Οἰνεῶνα αἰρεῖ
αὐτῶν καὶ Εὐπάλιον· οὐ γὰρ προσεχώρησαν. γενόμενοι δ' ἐν 2
τῇ Ναυπακτί, καὶ οἱ Αἰτωλοὶ ἄμα ἤδη προσβεβηθηκότες, ἐδήουν
τὴν γῆν καὶ τὸ προάστειον ἀτείχιστον ὃν εἶλον· ἐπὶ τε Μολύ-
κρειον ἐλθόντες, τὴν Κορινθίων μὲν ἀποικίαν, Ἀθηναίων δὲ
ὑπήκοον, αἰροῦσι. Δημοσθένης δὲ ὁ Ἀθηναῖος (ἔτι γὰρ ἐν- 3
γχανεν ὢν μετὰ τὰ ἐκ τῆς Αἰτωλίας περὶ Ναύπακτον) προαισθό-
μενος τοῦ στρατοῦ καὶ δεῖσας περὶ αὐτῆς, ἐλθὼν πείθει Ἀκαρ-
νάνας, χαλεπῶς διὰ τὴν ἐκ τῆς Λευκάδος ἀναχώρησιν, βοηθῆσαι
Ναυπάκτῳ. καὶ πέμπουσι μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τῶν νεῶν χιλίους ὀπλί- 4

101. 2. διὰ—δεδιότες. Als Feinde der Phokeer fürchteten sie von deren Freunden, den Ath., Gefahr. — αὐτοὶ πρῶτον. Das Erste, was sie thaten, war, dafs sie selbst Geiseln stellten, dann überredeten sie auch andere dazu. Also πρῶτον nicht = πρῶτοι, was Kr. fordert, während Cl. πρῶτον als eine Dittographie des nächsten πρῶτον einklammert. — μὲν οὖν in der Mitte des Satzes auch 4, 104, 5 und nach den besten Codd. Xen. Anab. 4, 7, 2. vgl. Soph. Oed. R. 499. Nach P. — δυσσεβολώτατος als Fem. So noch ἀπορώτερος ἢ λῆψις 5, 110, 1. — Τριτειέας st. Τριταιέας der Hdd. nach Steph. Byz. Doch findet sich z. B. selbst in Inschr. oft Ῥήναια neben Ῥήνεια u. ἄ.

102. 1. Οἰνεῶνα καὶ Εὐπάλιον vgl. zu Kap. 29, 1.

2. καὶ οἱ Αἰτ. κτέ. Der Anschluß

erscheint etwas hart, doch ist er nicht wesentl. verschieden von dem des Verb. fin.: ὥς δ' ἐγένοντο ἐν τῇ Ναυπακτί καὶ οἱ Αἰτ. ἄμα ἤδη προσβεβηθήκεσαν. — Μολύκρειον 2, 84, 4.

3. μετὰ τὰ ἐκ τῆς Αἰτ. Ebenso 4, 81, 2 μετὰ τὰ ἐκ Σικελίας. Ganz ähnl. 8, 2, 1 πρὸς τὴν ἐκ τῆς Σικελίας — κακοπραγίαν. 6, 89, 2 περὶ τὴν ἐκ Πύλου ξυμφοράν. Nach P. ἐκ soll wohl den Ursprung, gleichsam die Geburtsstätte der Niederlage, nicht den Rückzug, die Entfernung ausdrücken. Wenigstens auf Pylos würde Letzteres nicht passen. Zur Sache 97 f. — περὶ αὐτῆς. Sonst setzt Thuk. bei den Vbis fürchten und besorgt sein περὶ mit dem Dativ; doch auch 8, 93, 3 ἐφοβεῖτο περὶ τοῦ παντός πολιτικοῦ. — ἀναχώρησιν. 94 f.

4. τῶν νεῶν zweideutig; die atti-

τας, οὐ ἐσελθόντες περιεποίησαν τὸ χωρίον· δεινὸν γὰρ ἦν μὴ
 μεγάλου ὄντος τοῦ τείχους, ὀλίγων δὲ τῶν ἀμυνομένων, οὐκ
 5 ἀντίσχωσιν. Εὐρύλοχος δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὡς ἥσθοντο τὴν
 στρατιὰν ἐσεληλυθυῖαν καὶ ἀδύνατον ὄν τὴν πόλιν βιά ἐλεῖν,
 ἀνεχώρησαν οὐκ ἐπὶ Πελοποννήσου, ἀλλ' ἐς τὴν Αἰολίδα τὴν
 νῦν καλουμένην Καλυδῶνα καὶ Πλευρῶνα καὶ ἐς τὰ ταύτη χωρία
 6 καὶ ἐς Πρόσχιον τῆς Αἰτωλίας. οἱ γὰρ Ἀμπρακιῶται ἐλθόντες
 πρὸς αὐτοὺς πείθουσιν ὥστε μετὰ σφῶν Ἄργει τε τῷ Ἀμφι-
 λοχικῷ καὶ Ἀμφιλοχίᾳ τῇ ἄλλῃ ἐπιχειρῆσαι καὶ Ἀκαρνανίᾳ, ἅμα
 λέγοντες ὅτι, ἦν τούτων κρατήσωσι, πᾶν τὸ ἡπειρωτικὸν Λακε-
 7 δαιμονίοις ξύμμαχον καθεστήξει. καὶ ὁ μὲν Εὐρύλοχος πεισθεὶς
 καὶ τοὺς Αἰτωλοὺς ἀφελὲς ἡσύχαζε τῷ στρατῷ περὶ τοὺς χώρους
 τούτους, ἕως τοῖς Ἀμπρακιώταις ἐκστρατευσαμένοις περὶ τὸ
 Ἄργος δέοι βοηθεῖν. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

103. Οἱ δ' ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι τοῦ ἐπιγιννομένου
 χειμῶνος ἐπελθόντες μετὰ τῶν Ἑλλήνων ξυμμάχων καὶ ὅσοι
 Σικελῶν κατὰ κράτος ἀρχόμενοι ὑπὸ Συρακοσίων καὶ ξύμμαχοι
 ὄντες ἀποστάντες αὐτοῖς [ἀπὸ Συρακοσίων] ξυνεπολέμουν, ἐπ'
 Ἰνῆσαν τὸ Σικελικὸν πόλισμα, οὗ τὴν ἀκρόπολιν Συρακοσίοι
 2 εἶχον, προσέβαλλον, καὶ ὡς οὐκ ἐδύναντο ἐλεῖν, ἀπῆσαν. ἐν δὲ
 τῇ ἀναχωρήσει ὑστέροις Ἀθηναίων τοῖς ξυμμάχοις ἀναχωροῦσιν
 ἐπιτίθενται οἱ ἐκ τοῦ τειγίσματος Συρακοσίοι, καὶ προσπεσόντες
 τρέπουσί τε μέρος τι τοῦ στρατοῦ καὶ ἀπέκτειναν οὐκ ὀλίγους.

schen Schiffe sind nach 98, 5 schon
 abgesegelt, die *περὶ Πελοπόννησον*
 können es nicht sein (105, 3); Cl.
 u. St. halten sie daher für akar-
 nanische Schiffe; dann würde aber
 entweder der Artikel fehlen oder
 τῶν σφετέρων stehen, wie 95, 2.
 Demnach scheint 98, 5 ungenau
 gesagt, die Schiffe seien abgesegelt,
 während ein Teil mit Demosthenes
περὶ Ναύπακτον zurückgeblieben
 war. — *δεινὸν μὴ* aufer hier, noch
 4, 75, 1, 7, 25, 7.

5. *Αἰολίδα* — *Πλευρῶνα*. Sollte
 τὴν νῦν καλουμένην bloß auf Κα-
 λυδῶνα gehn, so war wohl die
 Wiederholung der Präpos. vor Πλευ-
 ρῶνα ebenso notwendig wie bei
 den folg. Worten. Der Name Aiolis
 wenn schon ursprüngl. nur für Kaly-
 don angewandt, scheint nach der

Unterwerfung der Kureten von Pleu-
 ron unter die Aioler von Kalydon
 (Strab. 10, 3, 6) eine Zeit lang beide
 Städte mit ihrem Gebiete bezeich-
 net zu haben.

6. Ἄργει κτέ. wie 2, 68, 1 u. 3.
 — ξύμμαχον καθεστήξει, s. zu 39, 8.

7. ἐκστρατευσαμένοις im Sinne des
 Fut. exact. zu 67, 5. — *περὶ τὸ*
Ἄργος verb. mit *βοηθεῖν*.

103. 1. 426. Ἑλλήνων, Sikelioten;
 die Sikeler sind Barbaren. — *κατὰ*
κράτος ἀρχ. mit Gewalt unter-
 worfen. — *αὐτοῖς* mit *ξυνεπολέ-*
μουν zu verbinden, zu 1, 68, 1. —
 [ἀπὸ Συρακοσίων] scheint Glossem
 (van Herw.). — Ἰνῆσα, später Ätna
 genannt, lag zwischen Kentoripa
 u. Hybla Geleatis.

2. Ἀθηναίων, wie 49, 4. als die

καὶ μετὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν νεῶν ὁ Λάχης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὴν 3
Δοκρίδα ἀποβάσεις τινὰς ποιησάμενοι κατὰ τὸν Καικῖνον ποτα-
μὸν τοὺς προσβοηθοῦντας Δοκρῶν μετὰ Προξένου τοῦ Καπά-
τωνος ὡς τριακοσίους μάχη ἐκράτησαν καὶ ὅπλα λαβόντες ἀπ-
εχώρησαν.

104. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος καὶ Δῆλον ἐκάθησαν Ἀθη-
ναῖοι κατὰ χρησμόν δὴ τινα. ἐκάθησε μὲν γὰρ καὶ Πεισίστρα-
τος ὁ τύραννος πρότερον αὐτήν, οὐχ ἅπασαν, ἀλλ' ὅσον ἀπὸ
τοῦ ἱεροῦ ἐφεωρᾶτο τῆς νήσου· τότε δὲ πᾶσα ἐκαθάρθη τοιῶδε
τρόπῳ. θῆμαι ὅσαι ἦσαν τῶν τεθνεώτων ἐν Δήλῳ, πάσας ἀν- 2
εἶλον, καὶ τὸ λοιπὸν προεῖπον μήτε ἐναποθνήσκειν ἐν τῇ νήσῳ
μήτε ἐντίκτειν, ἀλλ' ἐς τὴν Ῥήνειαν διακομίζεσθαι. ἀπέχει δὲ
ἡ Ῥήνεια τῆς Δήλου οὕτως ὀλίγον ὥστε Πολυκράτης ὁ Σαμίων
τύραννος, ἰσχύσας τινὰ χρόνον ναυτικῶ καὶ τῶν τε ἄλλων νή-
σων ἄρξας καὶ τὴν Ῥήνειαν ἐλὼν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ
Δηλῷ ἀλύσει δῆσας πρὸς τὴν Δῆλον. καὶ τὴν πεντετηρίδα τότε
πρῶτον μετὰ τὴν κάθαρσιν ἐποίησαν οἱ Ἀθηναῖοι [τὰ Δῆλια].
ἦν δέ ποτε καὶ τὸ πάλαι μεγάλη ξύνοδος ἐς τὴν Δῆλον τῶν 3
Ἰώνων τε καὶ περικτιόνων νησιωτῶν· ξύν τε γὰρ γυναιξὶ καὶ
παισὶν ἐθεώρουν, ὥσπερ νῦν ἐς τὰ Ἐφέσια Ἴωνες, καὶ ἀγῶν
ἐποιεῖτο αὐτόθι καὶ γυμνικὸς καὶ μουσικὸς, χορούς τε ἀνῆγον
αἱ πόλεις. δηλοῖ δὲ μάλιστα Ὅμηρος ὅτι τοιαῦτα ἦν ἐν τοῖς 4
ἔπεσι τοῖσδε, ἃ ἔστιν ἐκ προοιμίου Ἀπόλλωνος·

ἄλλοτε Δήλῳ, Φοῖβε, μάλιστά γε θυμὸν ἐτέρφθης,
ἐνθα τοι ἐλκεχίτωνες Ἰῶνες ἡγερέθονται
σὺν σφοῖσιν τεκέεσσι γυναιξὶ τε σὴν ἐς ἀγνιάν·

Ath. — Λάχης, 90, 2. — Welches
Flüßchen der Καικῖνος ist, läßt
sich nicht bestimmen. v. Herw. ver-
mutet, es sei Καρκῖνον zu lesen,
jetzt Aecinale oder Corace.

104. 1. ἐκάθησαν. s. 1, 8, 1. Es
geschah wohl wegen des Aufhörens
der Pest. — Πεισίστρατος. So be-
richtet es Herod. 1, 64. — τῆς νήσου
verb. mit ὅσον.

2. μήτε ἐναπ. κτέ. Was sonst
für Verunreinigung eines Tempels
galt, wurde für die ganze heilige
Insel verboten. — Zu διακομίζεσθαι
ist ἀνθίσκοντας u. τικτούσας zu er-
gänzen. — ἰσχύσας — ἄρξας. Üb.
den Ao. zu 1, 3, 2. — Ῥήνειαν κτέ.

1, 13, 6. — [τὰ Δῆλια] lästiges
Glossem (v. Herw.). Die Deliensollen
im Frühjahr gefeiert worden sein.

3. περικτιόνων ein dichterisches
Wort. Vielleicht heißen die Be-
wohner der Cycladen speciell so.

4. δηλοῖ κτέ. zum Ausdruck vgl.
1, 3, 3, 9, 3. — προοίμιον, ursprüngl.
ein einleitender Gesang, später in
erweiterter Bedeutung = ὕμνος. Die
beiden citierten Stellen sind im
Hymnus v. 146 ff. v. 165 ff. Unsere
Ausgg. des Hom. haben zum Teil
abweichende Lesarten. — ἄλλοτε
Konj. von Cam. Die Codd. ἀλλ'
ὅτε. Im Texte des Hymnus ἀλλὰ
σύ. — ἀγνιάν. Der Regel gemäß

ἐνθα σε πυγμαχίῃ τε καὶ ὀρχηστῷ καὶ ἀοιδῇ
 μνησάμενοι τέρπουσιν, ὅταν καθέσωσιν ἀγῶνα.
 5 ὅτι δὲ καὶ μουσικῆς ἀγῶν ἦν καὶ ἀγωνιούμενοι ἐφοίτων, ἐν
 τοῖσδε αὖ δηλοῖ, ἃ ἔστιν ἐκ τοῦ αὐτοῦ προοιμίου. τὸν γὰρ
 Ἀηλιακὸν χορὸν τῶν γυναικῶν ὑμνήσας ἐτελεύτα τοῦ ἐπαίνου
 ἐς τὰδε τὰ ἐπη, ἐν οἷς καὶ ἑαυτοῦ ἐπεμνήσθη·

ἀλλ' ἄγεθ', ἰλήκοι μὲν Ἀπόλλων Ἀρτέμιδι ξύν,
 χαίρετε δ' ὑμεῖς πᾶσαι. ἐμεῖο δὲ καὶ μετόπισθε
 μνήσασθ', ὅπποτε κέν τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
 ἐνθάδ' ἀνείρηται ταλαπείριος ἄλλος ἐπελθών·
 „ὦ κοῦραι, τίς δ' ὕμιν ἀνὴρ ἡδιστος ἀοιδῶν
 ἐνθάδε πωλεῖται καὶ τέφ' τέρπεσθε μάλιστα;“
 ὑμεῖς δ' εὖ μάλα πᾶσαι ὑποκρίνασθ' εὐφήμως·
 „Τυφλὸς ἀνὴρ, οἰκεῖ δὲ Χίρ ἐνὶ παιπαλοέσση.“

6 τοσαῦτα μὲν Ὅμηρος ἐτεκμηρίωσεν ὅτι ἦν καὶ τὸ πάλαι μεγάλη
 ξύνοδος καὶ ἑορτὴ ἐν τῇ Ἀθήλῳ· ὕστερον δὲ τοὺς μὲν χοροὺς
 οἱ νησιῶται καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μεθ' ἱερῶν ἐπεμπον, τὰ δὲ περὶ
 τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ πλεῖστα κατελύθη ὑπὸ ξυμφορῶν, ὡς εἰκός,
 πρὶν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι τότε τὸν ἀγῶνα ἐποίησαν καὶ ἐμποδο-
 μίας, ὃ πρότερον οὐκ ἦν.

105. Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Ἀμπρακιῶται, ὥσπερ ὑποσχό-
 μενοι Εὐρυλόχῳ τὴν στρατιὰν κατέσχον, ἐστρατεύονται ἐπὶ
 Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν τρισχιλίοις ὀπλίταις, καὶ ἐσβαλόντες ἐς
 τὴν Ἀργεῖαν καταλαμβάνουσιν Ὀλπας, τεῖχος ἐπὶ λόφον ἰσχυ-
 ρὸν πρὸς τῇ θαλάσῃ, ὃ ποτε Ἀκαρῶνες τειχισάμενοι κοινῶ
 δικαστηρίῳ ἐχρῶντο· ἀπέχει δὲ ἀπὸ τῆς Ἀργείων πόλεως, ἐπι-

mufs es entweder ἀγνιήν od. ἄγνιαν
 heifsen. Letzteres steckt in dem
 ἄγνιαν zweier Codd.

5. τοῦ ἐπαίνου. s. 59, 3.

6. καὶ τὰ πλεῖστα, und über-
 haupt das Meiste. Diese Erklä-
 rung scheint dem Sinne nach unbe-
 denklich und jedenfalls viel natür-
 licher als die von Cl., welcher τὰ
 πλεῖστα als Akk., „in den meisten
 Stücken“ und καὶ als epitatische
 Partikel fafst. — ὅ, welche Ein-
 richtung. zu 1, 122, 3.

105. 1. ὥσπερ gehört nur zu
 ὑποσχόμενοι. vgl. ὃ — τειχισάμενοι
 — gleich nachher und ἡ — πρᾶ-

ξαντες 59, 2. — τὴν στρατιάν, das
 Heer des Euryl. Zur Sache 102,
 6, 7. — Ὀλπας. Gewöhl. im Plur.,
 doch im Sing. 107, 3. 111, 1. 113,
 1. So Πλάταια und Πλαταιαί, Ἰδο-
 μένη und Ἰδόμεναι, Κεγχρεῖά und
 Κεγχρεαί. Nach P. — ποτέ verb.
 mit τειχισάμενοι. — κοινῶ für sich
 und die Amphiloche. Schömann,
 Gr. Alt. 2, 8. 74. läfst κοινόν nur
 für die Akarnanen gelten u. ist der
 Ansicht, daß das Gericht verlegt
 worden sei, nachdem die Amphi-
 locher von Olpai Besitz ergriffen
 hätten. Niese (Herm. XIV) wollte
 Ἀμφίλοχοι dazusetzen, ganz unnötig.

θαλασσίας οὔσης, πέντε καὶ εἴκοσι σταδίους μάλιστα. οἱ δὲ 2
 Ἀκαρῶνες οἱ μὲν ἐς Ἄργος ξυμβοήθουν, οἱ δὲ τῆς Ἀμφιλοχίας
 ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ ὃ Κρήναι καλεῖται, φυλάσσοντες τοὺς μετὰ
 Εὐρυλόχου Πελοποννησίους μὴ λάθωσι πρὸς τοὺς Ἀμπρακιώ- 3
 τας διελθόντες, ἐστρατοπεδεύσαντο. πέμπουσι δὲ καὶ ἐπὶ Δημο-
 σθένη τὸν ἐς τὴν Αἰτωλίαν Ἀθηναίων στρατηγήσαντα, ὅπως
 σφίσιν ἡγεμῶν γίγνηται, καὶ ἐπὶ τὰς εἴκοσι ναὺς Ἀθηναίων αἱ
 ἔτυχον περὶ Πελοπόννησον οὔσαι, ὧν ἦρχεν Ἀριστοτέλης τε 4
 ὁ Τιμοκράτους καὶ Ἱεροφῶν ὁ Ἀντιμνήστου. ἀπέστειλαν δὲ καὶ
 ἄγγελον οἱ περὶ τὰς Ὀλπας Ἀμπρακιῶται ἐς τὴν πόλιν κελεύ-
 οντες σφίσι βοηθεῖν πανδημεῖ, δεδιότες μὴ οἱ μετ' Εὐρυλόχου
 οὐ δύνανται διελθεῖν τοὺς Ἀκαρῶνας καὶ σφίσιν ἢ μονωθεῖσιν
 ἢ μάχῃ γένηται ἢ ἀναχωρεῖν βουλομένοις οὐκ ἦ ἀσφαλές.

106. Οἱ μὲν οὖν μετ' Εὐρυλόχου Πελοποννήσιοι ὡς ἦσθον-
 το τοὺς ἐν Ὀλπαῖς Ἀμπρακιῶτας ἤκοντας, ἄραντες ἐκ τοῦ
 Προσχίου ἐβοήθουν κατὰ τάχος, καὶ διαβάντες τὸν Ἀχελῷον
 ἐχώρουν δι' Ἀκαρνανίας, οὔσης ἐρήμου διὰ τὴν ἐς Ἄργος βοή-
 θειαν, ἐν δεξιᾷ μὲν ἔχοντες τὴν Στρατίων πόλιν καὶ τὴν φρου- 2
 ρὰν αὐτῶν, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὴν ἄλλην Ἀκαρνανίαν. καὶ διελ-
 θόντες τὴν Στρατίων γῆν ἐχώρουν διὰ τῆς Φυτίας καὶ αὐτῆς
 Μεδεῶνος παρ' ἔσχατα, ἔπειτα διὰ Αἰμναίας· καὶ ἐπέβησαν τῆς 3
 Ἀργαίων, οὐκέτι Ἀκαρνανίας, φιλίας δὲ σφίσι. λαβόμενοι δὲ
 τοῦ Θυάμου ὕδρους, ὃ ἐστὶν Ἀργαϊκόν, ἐχώρουν δι' αὐτοῦ καὶ
 κατέβησαν ἐς τὴν Ἀργεῖαν νυκτὸς ἤδη, καὶ διεξελθόντες μεταξὺ
 τῆς τε Ἀργεῖων πόλεως καὶ τῆς ἐπὶ Κρήναις Ἀκαρνανῶν φυλα-
 κῆς ἔλαθον καὶ προσέμειξαν τοῖς ἐν Ὀλπαῖς Ἀμπρακιώταις.

2. Κρήναι j. Παλαιὸ ἀνάλ. — φυ-
 λάσσοντες κτέ. Prolepsis wie namentl.
 oft bei den Vba timendi. φυλ. mit
 ὅπως μὴ 6, 96, 1.

3. ἦρχεν. Wegen des folg. τὲ —
 καὶ scheint mir ἦρχον erforderlich.
 vgl. 2, 2, 1. (Böhme). — Ἀριστο-
 τέλης u. Ἱεροφῶν kommen nicht
 weiter vor. Vielleicht ist der erstere
 der bei Xen. Hell. 3, 1, 1 unter
 den Dreißig erwähnte Mann.

4. τὴν πόλιν, τὴν Ἀμπρακίαν.

106. 1. ἤκοντας, angelangt
 seien, näm. zu Olpai. τοὺς ἐν
 Ὀλπ. Ἀμπρ., konnte sie nur der

Schriftsteller, dem Inhalt der
 Nachricht vorgreifend, nennen. —
 Προσχίον, 102, 5. — δι' Ἀκαρνανίας,
 näm. am Acheloos (Aspro potamo;
 s. 2, 102, 2) aufwärts.

2. Φυτία, auch Φοιτία westl. von
 Stratos, nördl. davon Μεδεῶν. Αἰμ-
 ναία. 2, 80, 8. — τῆς Ἀργαίας 2,
 102, 2. — οὐκέτι Ἀ., i. e. ἢ οὐκέτι
 Ἀκαρνανίας ἦν.

3. λαβόμενοι 24, 2. — Θυάμου
 jetzt Spartovuni. — Ἀργαϊκόν Konj.
 O. Müllers, von Cl. aufgenommen.
 Ἀργοῖον kommt von Gegenden
 nicht vor. — νυκτὸς ἤδη s. zu 1,
 30, 4. — μεταξὺ κτέ. Argos und

107. Γενόμενοι δὲ ἄθροοι ἅμα τῇ ἡμέρᾳ καθίζουσιν ἐπὶ τὴν Μητροπόλιν καλουμένην καὶ στρατόπεδον ἐποιήσαντο. Ἀθηναῖοι δὲ ταῖς εἴκοσι ναυσὶν οὐ πολλῶ ὕστερον παραγίγνονται ἐς τὸν Ἀμπρακικὸν βοηθοῦντες τοῖς Ἀργείοις, καὶ Δημοσθένης Μεσσηνίων μὲν ἔχων διακοσίους ὀπλίτας, ἐξήκοντα δὲ τοξότας
- 2 Ἀθηναίων. καὶ αἱ μὲν νῆες περὶ τὰς Ὀλπας τὸν λόφον ἐκ θαλάσσης ἐφώρμουν· οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες καὶ Ἀμφιλόχων ὀλίγοι (οἱ γὰρ πλείους ὑπὸ Ἀμπρακιωτῶν βία κατείχοντο) ἐς τὸ Ἄργος ἤδη ξυνεληλυθότες παρεσκευάζοντο ὡς μαχοῦμενοι τοῖς ἐναντίοις, καὶ ἡγεμόνα τοῦ παντὸς ξυμμαχικοῦ αἰροῦνται Δημο-
- 3 σθένη μετὰ τῶν σφετέρων στρατηγῶν. ὁ δὲ προσαγαγὼν ἐγγὺς τῆς Ὀλπης ἐστρατοπεδεύσατο· χαράδρα δ' αὐτοὺς μεγάλη διεῖργε. καὶ ἡμέρας μὲν πέντε ἡσύχαζον, τῇ δ' ἕκτῃ ἐτάσσοντο ἀμφοτέροι ὡς ἐς μάχην. καὶ (μεῖζον γὰρ ἐγένετο καὶ περιέσχε τὸ τῶν Πελοποννησίων στρατόπεδον) ὁ Δημοσθένης δείσας μὴ κυκλωθῇ λοχίζει ἐς ὁδὸν τινα κοίλην καὶ λοχυῶδη ὀπλίτας καὶ ψιλοὺς ξυναμφοτέρους ἐς τετρακοσίους, ὅπως κατὰ τὸ ὑπερέχον τῶν ἐναντίων ἐν τῇ ξυνόδῳ αὐτῇ ἐξαναστάντες οὗτοι κατὰ νώ-
- 4 του γίγνονται. ἐπεὶ δὲ παρεσκευάστω ἀμφοτέροις, ἦσαν ἐς χεῖρας, Δημοσθένης μὲν τὸ δεξιὸν κέρας ἔχων μετὰ Μεσσηνίων καὶ Ἀθηναίων ὀλίγων· τὸ δὲ ἄλλο Ἀκαρνᾶνες ὡς ἕκαστοι τεταγμένοι ἐπεῖχον καὶ Ἀμφιλόχων οἱ παρόντες ἀκοντισταί. Πελοποννήσιοι δὲ καὶ Ἀμπρακιωταὶ ἀναμῖξ τεταγμένοι πλὴν Μαντινέων· οὗτοι δὲ ἐν τῷ εὐωνύμῳ μᾶλλον καὶ οὐ τὸ κέρας ἄκρον ἔχοντες ἄθροοι ἦσαν, ἀλλ' Εὐρύλοχος ἔσχατον εἶχε τὸ εὐώνυμον καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, κατὰ Μεσσηνίους καὶ Δημοσθένη.

108. Ὡς δ' ἐν χειρὶν ἤδη ὄντες περιέσχον τῷ κέρῳ οἱ Πελοποννήσιοι καὶ ἐκυκλοῦντο τὸ δεξιὸν τῶν ἐναντίων, οἱ ἐκ τῆς ἐνέδρας Ἀκαρνᾶνες ἐπιγενόμενοι αὐτοῖς κατὰ νώτου προσ-

Olpai lagen am Meere, Krenai etwas landeinwärts.

107. 1. τὸν Ἀμπρακικόν. Die Vulg. hat hier noch κόλπον gegen die best. Codd. Dafs Abschreiber es zusetzten, ist viel wahrscheinlicher, als dafs sie es ausliessen. 1, 29, 3, 55, 1 steht zwar τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπον, allein so sagt Thuk. auch ὁ Ἴονιος und ὁ Ἴονιος κόλπος in gleicher Bedeutung. S. zu 2, 92, 6.

2. τὸν λόφον Appos. zu τὰς Ὀλ-

πας. s. 105, 1. — ὑπὸ Ἀμπρ., durch die Festsetzung derselben in Olpai.

3. καὶ — γὰρ fast = καὶ ἐπειδὴ. zu 1, 31, 2. — περιέσχε ohne Obj. auch 108, 1. 5, 71, 1.

4. τὸ ἄλλο, das Centrum und den linken Flügel. — ὡς ἕκαστοι. zu 1, 3, 4. — τὸ κέρας ἄκρον, den Flügel an seiner Spitze, d. h. die Spitze des Flügels. Häufiger steht in gleichem Sinne das Adj. voran.

πίπτουσί τε καὶ τρέπουσιν, ὥστε μήτε ἐς ἄλλην ὑπομείναι φοβηθέντας τε ἐς φνῆν καὶ τὸ πλεόν τοῦ στρατεύματος καταστήσαι· ἐπειδὴ γὰρ εἶδον τὸ κατ' Εὐρύλοχον καὶ ὁ κράτιστος ἦν διαφθειρόμενον, πολλῶ μᾶλλον ἐφοβοῦντο. καὶ οἱ Μεσσηνιοὶ ὄντες ταύτῃ μετὰ τοῦ Δημοσθένους τὸ πολὺ τοῦ ἔργου ἐξῆλθον. οἱ δὲ Ἀμπρακιῶται καὶ οἱ κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας ἐνίκων τὸ καθ' 2 ἑαυτοὺς καὶ πρὸς τὸ Ἄργος ἀπεδίωξαν· καὶ γὰρ μαχιμώτατοι τῶν περὶ ἐκεῖνα τὰ χωρία τυγχάνουσιν ὄντες. ἐπαναχωροῦντες 3 δὲ ὡς ἑώρων τὸ πλεόν νενικημένον καὶ οἱ ἄλλοι Ἀκαρνανες σφίσι προσέκειντο, χαλεπῶς διεσφύζοντο ἐς τὰς Ὀλπας, καὶ πολλοὶ ἀπέθανον αὐτῶν, ἀτάκτως καὶ οὐδενὶ κόσμῳ προσπίπτοντες πλὴν Μαντινέων· οὗτοι δὲ μάλιστα ξυντεταγμένοι παντὸς τοῦ στρατοῦ ἀνεχώρησαν. καὶ ἡ μὲν μάχη ἐτελεύτα ἐς ὅψε.

109. Μενεδαῖος δὲ τῇ ὑστεραίᾳ Εὐρύλοχον τεθνεώτος κα Μακαρίου αὐτὸς παρειληφῶς τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπορῶν μεγάλης ἥσσης γεγεννημένης, ὅτῳ τρόπῳ ἡ μένων πολιορκησεται, ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης ταῖς Ἀττικαῖς ναυσὶν ἀποκεκλημένος, ἡ καὶ ἀναχωρῶν διασωθήσεται, προσφέρει λόγον περὶ σπονδῶν καὶ ἀναχωρήσεως Δημοσθένει καὶ τοῖς Ἀκαρνανῶν στρατηροῖς, καὶ περὶ νεκρῶν ἅμα ἀναιρέσεως. οἱ δὲ νεκροὺς μὲν ἀπέδοσαν 2 καὶ τροπαῖον αὐτοὶ ἔστησαν καὶ τοὺς ἑαυτῶν τριακοσίους μάλιστα ἀποθανόντας ἀνείλοντο· ἀναχώρησιν δὲ ἐκ μὲν τοῦ προφανοῦς οὐκ ἐσπέιδαντο ἅπασι, κρύφα δὲ Δημοσθένους μετὰ τῶν ξυστρατηγῶν Ἀκαρνανῶν σπένδονται Μαντινεῦσι καὶ Μενεδαῖῳ

108. 1. ἐς ἄλλην ὑπ. s. 5, 72, 4 οὐδὲ ἐς χεῖρας — ὑπομείναντας. Über ἄλλη zu 2, 84, 3. — ἐς φνῆν καταστήσαι. καθιστάναι öfters mit ἐς u. einem Abstr. zur Umschreibung des im Subst. liegenden Verbs. — τὸ κατ' Εὐρύλοχον = τοὺς μετ' Εὐρύλοχον; sonst κατὰ = gegenüber, wie im vor. Kap. u. gleich. — καὶ ὁ κρ. ἦν. zu 4, 32, 4. — ἐξῆλθον, vollbrachten. s. 1, 70, 2.

3. σφίσι für αὐτοῖς. zu 1, 30, 3. — προσπίπτ., sc. ταῖς Ὀλπαῖς. doch ist nicht klar, wie beim Herandrängen an die rettende Feste noch viele umkommen konnten. — ἐς ὅψε auch 8, 23, 2. Wegen τελευτῶν ἐς zu 1, 51, 3. Die Vulg. mit der Mehrzahl d. besten Codd. ἕως ὅψε, was sonst nicht nachweisbar ist.

109. 1. αὐτὸς „allein u. auf eigene Verantwortung“ Cl. — παρειληφῶς τὴν ἀ., nach der schon vor dem Auszuge getroffenen Anordnung. zu 100, 2. s. 4, 38, 1. So ist wohl mit Arnold auch anderwärts (92, 5. 4, 132, 3. 5, 12, 1) die Dreizahl der Anführer zu deuten. — πολιορκησεται, passiv, eine Belagerung aushalten solle. wie 52, 1. s. zu 1, 68, 3.

2. ἐκ τοῦ προφανοῦς vgl. 1, 35, 4. — σπένδονται. Seltener Gebrauch des Plur. Krüg. citiert Xen. Hell. 1, 1, 10. Beispiele aus Spätern bei M. 302 zu E. Nachher wieder βουλόμενος, womit die Motivierung des σπένδονται passend auf Demosthenes, die weitaus bedeutendste Persön-

καὶ τοῖς ἄλλοις ἄρχουσι τῶν Πελοποννησίων καὶ ὅσοι αὐτῶν ἦσαν ἀξιολογώτατοι ἀποχωρεῖν κατὰ τάχος, βουλόμενος ψιλῶσαι τοὺς Ἀμπρακιώτας τε καὶ τὸν μισθοφόρον ὄχλον τὸν ξενικόν, μάλιστα δὲ Λακεδαιμονίους καὶ Πελοποννησίους διαβαλεῖν ἐς τοὺς ἐκείνη χορῆζων Ἕλληνας ὡς καταπροδόντες τὸ ἐαυτῶν
3 προουργιαίτερον ἐποιήσαντο. καὶ οἱ μὲν τοὺς τε νεκροὺς ἀνέ-
λοντο καὶ διὰ τάχους ἔθαπτον, ὥσπερ ὑπῆρχε, καὶ τὴν ἀποχώ-
ρησιν κρύφα οἷς ἐδέδοτο ἐπεβούλενον.

110. Τῷ δὲ Δημοσθένει καὶ τοῖς Ἀκαρνᾶσιν ἀγγέλλεται τοὺς Ἀμπρακιώτας τοὺς ἐκ τῆς πόλεως πανδημεὶ κατὰ τὴν πρῶ-
την ἐκ τῶν Ὀλπῶν ἀγγελίαν ἐπιβοηθεῖν διὰ τῶν Ἀμφιλόχων,
βουλομένους τοῖς ἐν Ὀλπαῖς ξυμμίξαι, εἰδότας οὐδὲν τῶν γεγε-
2 νημένων. καὶ πέμπει εὐθύς τοῦ στρατοῦ μέρος τι τὰς ὁδοὺς
προολοχιούντας καὶ τὰ καρτερὰ προκαταληψομένους, καὶ τῇ ἄλλῃ
στρατιᾷ ἅμα παρεσκευάζετο βοηθεῖν ἐπ' αὐτούς.

111. Ἐν τούτῳ δ' οἱ Μαντινῆς καὶ οἷς ἔσπειστο πρόφασιν ἐπὶ λαχανισμὸν καὶ φρυγάνων ξυλλογὴν ἐξελθόντες ὑπαπῆσαν
κατ' ὀλίγους, ἅμα ξυλλέγοντες ἐφ' ἃ ἐξῆλθον δῆθεν· προκεχω-
2 ρηκότες δὲ ἤδη ἀποθεν τῆς Ὀλπης θᾶσσον ἀπεχώρουν. οἱ δ'
Ἀμπρακιῶται καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοι μονούμενοι ἐτύγχανον οὕτως,
ἄθροοι ξυνελθόντες ὡς ἔγνωσαν ἀπιόντας, ὥρμησαν καὶ αὐτοὶ
3 καὶ ἔθεον δρόμῳ, ἐπικαταλαβεῖν βουλόμενοι. οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες
τὸ μὲν πρῶτον καὶ πάντας ἐνόμισαν ἀπιέναι ἀσπόνδους ὁμοίως
καὶ τοὺς Πελοποννησίους ἐπεδίωκον, καὶ τινες αὐτῶν τῶν στρα-
τηγῶν κωλύοντας καὶ φράσκοντας ἐσπεῖσθαι αὐτοῖς ἠκόντισέ τις,

lichkeit, beschränkt wird. — καὶ ὅσοι, und so viele sonst. zu K. 2, 2. — ψιλῶσαι, μονῶσαι, schol. — τὸν ξενικόν hält v. Herw. für Zusatz; Cl. schützt es durch die Annahme, daß Thuk. „das damals noch seltene Verhältniß nach beiden Seiten (dem Söldner- und Fremden- dienst) bezeichnen“ wollte. — Λακ. καὶ Πελ. zu 1, 80, 3.

3. ὥσπερ ὑπῆρχε, so gutes an-
ging. — οἷς = ἐκείνοι οἷς.

110. 1. ξυμμίξαι. St. ξυμμίξαι.
s. 2, 84, 5.

2. μέρος τι — προολοχιούντας, 80, 1.

111. 1. καὶ οἷς, und die übrigen, denen. zu K. 2, 2. — πρό-
φασιν, vorgeblich, auch 5, 80,

3. 6, 33, 2. — ἀποθεν, St. fordert
ἀπωθεν.

2. ὅσοι κτλ. Ich stimme jetzt, wie
auch Stahl, Classens eingehender
Darlegung über diese Stelle bei.
μὲν, was die Hdschr. nach ὅσοι
haben, scheint aus μονούμενοι ver-
stümmelt zu sein, was ich nach
Classens Konj. aufgenommen habe.
(Stahl zieht das mattere und mit
τυγχάνω nicht gut vereinbare μέ-
νοντες vor.) — ἄθροοι ξυνελθόντες
„nachdem sie insgesamt zusammen-
getreten waren.“ Cl.

3. τις, hier und da einer,
mancher. Diese anscheinend ganz
sachgemäße Erklärung wird etwas
bedenklich durch das zugefügte

νομίσας καταπροδίδοσθαι σφᾶς· ἔπειτα μέντοι τοὺς μὲν Μαντινέας καὶ τοὺς Πελοποννησίους ἀφίεσαν, τοὺς δ' Ἀμπρακιώτας ἔκτεινον. καὶ ἦν πολλὴ ἔρις καὶ ἄγνοια εἴτε Ἀμπρακιώτης τίς 4 ἐστὶν εἴτε Πελοποννησίος. καὶ ἐς διακοσίους μὲν τινὰς αὐτῶν ἀπέκτειναν· οἱ δ' ἄλλοι διέφυγον ἐς τὴν Ἀργαῖδα, ὁμορον οὖσαν, καὶ Σαλύνθιος αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀργαίων φίλος ὦν ὑπεδέξατο.

112. Οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως Ἀμπρακιῶται ἀφικνοῦνται ἐπ' Ἰδομένην. ἐστὸν δὲ δύο λόφω ἡ Ἰδομένη ὑψηλῷ· τούτοις τὸν μὲν μεῖζω νυκτὸς ἐπιγενομένης οἱ προαποσταλέντες ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἔλαθόν τε καὶ ἔφθασαν προκαταλαβόντες, τὸν δ' ἐλάσσω ἔτυχον οἱ Ἀμπρακιῶται προαναβάντες καὶ ἠύλισαντο. ὁ δὲ Δημοσθένης δειπνήσας ἐχώρει καὶ 2 τὸ ἄλλο στράτευμα ἀπὸ ἐσπέρας εὐθύς, αὐτὸς μὲν τὸ ἡμισυ ἔχων ἐπὶ τῆς ἐσβολῆς, τὸ δ' ἄλλο διὰ τῶν Ἀμφιλοχικῶν ὁρῶν. καὶ ἅμα ὁρῶν ἐπιπίπτει τοῖς Ἀμπρακιώταις ἔτι ἐν ταῖς εὐναῖς 3 καὶ οὐ προησθημένοις τὰ γεγενημένα, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον νομίσασιν τοὺς ἑαυτῶν εἶναι· καὶ γὰρ τοὺς Μεσσηνίους πρώτους 4 ἐπίτηδες ὁ Δημοσθένης προῦταξε καὶ προσαγορεύειν ἐκέλευε, Δωρίδα τε γλῶσσαν ἰέντας καὶ τοῖς προφύλαξι πίστιν παρεχόμενους, ἅμα δὲ καὶ οὐ καθορωμένους τῇ ὄψει νυκτὸς ἔτι οὔσης. ὥς οὖν ἐπέπεσε τῷ στρατεύματι αὐτῶν, τρέπουσι, καὶ τοὺς μὲν 5 πολλοὺς αὐτοῦ διέφθειραν, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὰ ὄρη ἐς φυγὴν ὥρμησαν. προκατεilhμμένων δὲ τῶν ὁδῶν, καὶ ἅμα τῶν μὲν 6 Ἀμφιλόχων ἐμπίρων ὄντων τῆς ἑαυτῶν γῆς καὶ ψιλῶν πρὸς ὀπλίτας, τῶν δὲ ἀπείρων καὶ ἀνεπιστημόνων ὅπη τρέπονται,

νομίσας, weshalb and. viell. richtiger τίς von einem einzelnen verstehen. — τοὺς — Πελ. zu 1, 80, 3. — ἀφίεσαν s. 1, 26, 1.

112. 1. ἐστὸν dem Prädikatsnomen accommodiert. zu 1, 10. 1. v. Herw. u. St. halten ἡ Ἰδομένη für Glossem. — τὸν δὲ ἐλάσσω. Mit dem Akk. kann προαναβαίνειν konstruiert sein, wie ἀναβαίνειν nicht bloß bei Spätern, sondern auch schon bei Plat. Phäd. p. 113 D ἀναβάντες ἃ δὴ αὐτοῖς ὀχήματά ἐστιν und bei Xen. Hipp. 3, 4 ἐπὶ ἀναβεβαμένω. And. wollen ἐς einschieben.

2. ἐσβολῆς, Eingang in d. Berge, Pass.

3. ἔτι gehört zu ἐν ταῖς εὐναῖς sc. οὔσι. zu 1, 30, 4.

4. προσαγορεύειν wohl nicht nur „anreden“, sondern „begrüßen.“ — ἐκέλευε. zu 1, 26, 1. — Δωρίδα κτέ. s. 4, 3, 3. 41, 2. — τῇ ὄψει, ihrem Aussehen nach. And. „durch's Gesicht, mit den Augen.“ zu 4, 34, 3.

5. ἐπέπεσε, sc. Δημοσθένους, τρέπουσι, sc. οἱ μετ' αὐτοῦ.

6. πρὸς ὀπλ., gegen H. — ἐσπίπτοντες sind dieselben, die vorher mit dem Gen. absol. τῶν δὲ ἀπείρων (sc. τῆς γῆς ὄντων) καὶ ἀνεπιστημόνων gemeint waren. Dieser Gen. abs. war des Gegen-

ἐσπίπτοντες ἔς τε χαράδρας καὶ τὰς προλελοχισμένας ἐνέδρας
 7 διεφθείροντο. καὶ ἐς πᾶσαν ἰδέαν χωρήσαντες τῆς φυγῆς ἐτόρ-
 ποντο τινες καὶ ἐς τὴν θάλασσαν οὐ πολλὴν ἀπέχουσιν, καὶ ὡς
 εἶδον τὰς Ἀττικὰς ναῦς παραπλευούσας ἅμα τοῦ ἔργου τῇ ξυν-
 τυχίᾳ, προσέειπεν, ἡγησάμενοι ἐν τῷ αὐτίκα φόβῳ κρεῖσσον
 εἶναι σφίσιν ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ναυσίν, εἰ δεῖ, διαφθαρεῖναι ἢ
 8 ὑπὸ τῶν βαρβάρων καὶ ἐχθίστων Ἀμφιλόχων. οἱ μὲν οὖν Ἀμ-
 πρακιῶται τοιοῦτον τρόπον κακωθέντες ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν ἐσώ-
 θησαν ἐς τὴν πόλιν· Ἀκαρνᾶνες δὲ σκυλεύσαντες τοὺς νεκροὺς
 καὶ τροπαῖα στήσαντες ἀπεχώρησαν ἐς Ἄργος.

113. Καὶ αὐτοῖς τῇ ὑστεραίᾳ ἦλθε κῆρυξ ἀπὸ τῶν ἐς Ἀργαί-
 ους καταφυγόντων ἐκ τῆς Ὀλπης Ἀμπρακιωτῶν, ἀναίρεσιν αἰ-
 τήσων τῶν νεκρῶν οὓς ἀπέκτειναν ὕστερον τῆς πρώτης μάχης,
 2 ὅτε μετὰ τῶν Μαντινέων καὶ τῶν ὑποσπόνδων ξυνεξῆσαν
 ἄσπονδοι. ἰδὼν δ' ὁ κῆρυξ τὰ ὄπλα τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως Ἀμ-
 πρακιωτῶν ἐθαύμαζε τὸ πλήθος· οὐ γὰρ ἦδει τὸ πάθος, ἀλλ'
 3 ᾤετο τῶν μετὰ σφῶν εἶναι. καὶ τις αὐτὸν ἤρετο ὅ τι θαυμάζει
 καὶ ὁπόσοι αὐτῶν τεθνῶσιν, οἰόμενος αὖ ὁ ἐρωτῶν εἶναι τὸν
 κήρυκα ἀπὸ τῶν ἐν Ἰδομέναις. ὁ δ' ἔφη διακοσίους μάλιστα.
 ὑπολαβὼν δ' ὁ ἐρωτῶν εἶπεν· „Οὐκ οὖν τὰ ὄπλα ταντὶ φαί-
 4 νεται, ἀλλὰ πλέον ἢ χιλίων.“ αὐτὸς δὲ εἶπεν ἐκεῖνος· „Οὐκ
 ἄρα τῶν μετ' ἡμῶν μαχομένων ἐστίν.“ ὁ δ' ἀπεκρίνατο·
 „Εἶπερ γε ὑμεῖς ἐν Ἰδομένη χθὲς ἐμάχεσθε.“ „Ἀλλ' ἡμεῖς
 γε οὐδενὶ ἐμαχόμεθα χθὲς, ἀλλὰ πρόφην ἐν τῇ ἀποχωρήσει.“
 „Καὶ μὲν δὴ τούτοις γε ἡμεῖς χθὲς ἀπὸ τῆς πόλεως βοηθή-
 5 σασι τῆς Ἀμπρακιωτῶν ἐμαχόμεθα.“ ὁ δὲ κῆρυξ ὡς ἤκουσε
 καὶ ἔγνω ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως βοήθεια διεφθαρται, ἀνοιμώ-
 ξας καὶ ἐκπλαγεὶς τῷ μεγέθει τῶν παρόντων κακῶν ἀπῆλθεν
 6 εὐθύς ἄπρακτος καὶ οὐκέτι ἀπῆται τοὺς νεκρούς. πάθος γὰρ

satzes halber notwendig. vgl. zu 2, 83, 3.

7. ἰδέαν τῆς φυγῆς Kap. 81, 5. vgl. auch 1, 109, 1. — τοῦ ἔργου, der Niederlage und Flucht.

113. 1. ἀπὸ — Ἀμπρ. 111, 4. — ἀπέκτειναν, οἱ Ἀκαρνᾶνες. — τῆς πρώτης μ. 108, 1—3. — ὅτε κτέ. 111, 2. — τῶν Μαντ. καὶ τῶν ὑπ., wie 111, 1. — ξυνεξῆσαν Imperf. de conatu, im Deutschen wiederzugeben: versucht hatten mit abzuziehen.

3. θαυμάζει — τεθνῶσιν. Beachte den Wechsel der Modi! s. 2, 80, 1. ὅτι — κρατήσουσι καὶ — ἔσοιτο. — Ἰδομέναις. Über den Plur. zu 105, 1. — φαίνεται, sc. διακοσίων, was Cl. nach Kr.'s Vermutung, das Zahlzeichen σ' sei ausgefallen, in den Text gesetzt hat.

4. μαχομένων. Warum nicht μαχεσαμένων? — πρόφην vorgestern. 112, 2 u. oben §. 1. — καὶ μὲν δὴ — γε, at vero — quidem.

τοῦτο μὲν πόλει Ἑλληνίδι ἐν ἰσαῖς ἡμέραις μέριστον δὴ τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε ἐγένετο. καὶ ἀριθμὸν οὐκ ἔγραψα τῶν ἀποθανόντων, διότι ἄπιστον τὸ πλῆθος λέγεται ἀπολέσθαι ὥς πρὸς τὸ μέγεθος τῆς πόλεως. Ἀμπρακίαν μέντοι οἶδα ὅτι, εἰ ἐβουλήθησαν Ἀκαρνᾶνες καὶ Ἀμφίλοχοι Ἀθηναίοις καὶ Δημοσθένει πειθόμενοι ἐξελεῖν, αὐτοβοεῖ ἂν εἶλον· νῦν δ' ἔδεισαν μὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἔχοντες αὐτὴν χαλεπώτεροι σφίσι πάροιχοι ᾖσι.

114. Μετὰ δὲ ταῦτα τρίτον μέρος νείμαντες τῶν σκύλων τοῖς Ἀθηναίοις τὰ ἄλλα κατὰ τὰς πόλεις διείλοντο. καὶ τὰ μὲν τῶν Ἀθηναίων πλέοντα ἐάλω, τὰ δὲ νῦν ἀνακείμενα ἐν τοῖς Ἀττικοῖς ἱεροῖς Δημοσθένει ἐξηρέθησαν τριακόσiai πανοπλῖαι, καὶ ἄγων αὐτὰς κατέπλευσε· καὶ ἐγένετο ἅμα αὐτῷ μετὰ τὴν τῆς Αἰτωλίας ξυμφορὰν ἀπὸ ταύτης τῆς πράξεως ἀδεεστέρα ἢ κἀθοδος. ἀπῆλθον δὲ καὶ οἱ ἐν ταῖς εἰκοσι ναυσὶν Ἀθηναῖοι 2 ἐς Ναύπακτον. Ἀκαρνᾶνες δὲ καὶ Ἀμφίλοχοι ἀπελθόντων Ἀθηναίων καὶ Δημοσθένους τοῖς ὡς Σαλύνθιον καὶ Ἀργαίους καταφυγεῖσιν Ἀμπρακιώταις καὶ Πελοποννησίοις ἀναχώρησιν ἐσπέσαντο ἐξ Οἰνιάδων οἵπερ καὶ μετανέστησαν παρὰ Σαλυνθίου. καὶ ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν ἐποίησαντο 3 ἑκατὸν ἔτη Ἀκαρνᾶνες καὶ Ἀμφίλοχοι πρὸς Ἀμπρακιώτας ἐπὶ τοῖσδε, ὥστε μήτε Ἀμπρακιώτας μετὰ Ἀκαρνάνων στρατεύειν ἐπὶ Πελοποννησίους μήτε Ἀκαρνᾶνας μετὰ Ἀμπρακιωτῶν ἐπ' Ἀθηναίους, βοηθεῖν δὲ τῇ ἀλλήλων, καὶ ἀποδοῦναι Ἀμπρακιώτας ὅποσα ἢ χωρία ἢ δμήρους Ἀμφιλόχων ἔχουσιν, καὶ ἐπὶ 4 Ἀνακτόριον μὴ βοηθεῖν πολέμιον ὃν Ἀκαρνᾶσι. ταῦτα ξυνθέ-

6. μὲν πόλει. zu 39, 1. — ως πρὸς, wenn man sie vergleicht mit. ὡς limitativ, wie 2, 65, 11. 4, 34, 1. 84, 2. 5, 43, 2. u. a.

114. 1. ἐξηρέθησαν. Das Verb. im Plur. hat sich nach der Appos. gerichtet, wie sonst nach dem Prädikatsnomen z. B. 112, 1. Man löse auf: εἶσιν αἱ τριακόσiai πανοπλῖαι, αἱ ἐξηρέθησαν τῷ Δ. — τῆς Αἰτωλίας. Insofern der Unfall in Aitolien stattfand, gehört er Aitolien an. Das in einigen Codd. stehende ἐν τῆς Αἰτ., an sich sehr ansprechend (zu 102, 3), dürfte doch nicht weniger Korrektur sein als die Vulg. ἐν τῇ Αἰτ. — κἀθοδος gleich als wenn er verbannt gewesen wäre; vgl. 98, 5.

2. ἐσπέσαντο gestatteten den freien Abzug; ohne Vertrag hätten sie, weil sie keine Schiffe hatten, nicht heimkehren können. — μετανέστησαν sie waren übergesiedelt, dahin abgezogen. — οἵπερ — Σαλυνθίου ist Emendation von G. Hermann für das sinnlose οἵπερ — Σαλύνθιον.

3. ξυμμαχία, richtiger ἐπιμαχία, Defensivbündnis. s. zu 1, 44, 1. — ἑκατὸν ἔτη, auf h. J. — ἐπὶ Ἀν., nach A., zur Hülfe. Diesen Sinn hat βοηθεῖν ἐπὶ c. acc., wenn eine Ortsbezeichnung folgt; feindliche Bedeutung dagegen, wenn Personen folgen (Bétant lex. Thuk.)

μενοι διέλυσαν τὸν πόλεμον. μετὰ δὲ ταῦτα Κορίνθιοι φυλακὴν ἑαντῶν ἐς τὴν Ἀμπρακίαν ἀπέστειλαν ἐς τριακοσίους ὀπλίτας καὶ Ξενολείδαν τὸν Εὐθυκλέους ἄρχοντα· οἱ κομιζόμενοι χαλεπῶς διὰ τῆς ἡπείρου ἀφίκοντο. τὰ μὲν κατ' Ἀμπρακίαν οὕτως ἐγένετο.

115. Οἱ δ' ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος ἐς τε τὴν Ἱμεραίαν ἀπόβασιν ἐποίησαντο ἐκ τῶν νεῶν μετὰ τῶν Σικελῶν ἄνωθεν ἐσβεβληκότων ἐς τὰ ἔσχατα τῆς Ἱμεραίας καὶ
 2 ἐπὶ τὰς Αἰόλου νήσους ἐπλευσαν. ἀναχωρήσαντες δὲ ἐς Ῥήγιον Πυθόδωρον τὸν Ἰσολόχου, Ἀθηναίων στρατηγόν, καταλαμβά-
 3 νουσιν ἐπὶ τὰς ναῦς διάδοχον ὦν ὁ Λάχης ἦρχεν. οἱ γὰρ ἐν Σικελίᾳ ξύμμαχοι πλεύσαντες ἔπεισαν τοὺς Ἀθηναίους βοηθεῖν σφίσι πλείοσι ναυσί· τῆς μὲν γὰρ γῆς αὐτῶν οἱ Συρακόσιοι ἐκράτουν, τῆς δὲ θαλάσσης ὀλίγαις ναυσὶν εἰργόμενοι παρε-
 4 σκευάζοντο ναυτικὸν ξυναγείροντες ὥς οὐ περιοφόμενοι. καὶ ἐπλήρουν ναῦς τεσσαράκοντα οἱ Ἀθηναῖοι ὥς ἀποστελοῦντες αὐτοῖς, ἅμα μὲν ἡγούμενοι θαῦσον τὸν ἐκεῖ πόλεμον καταλυ-
 5 τήσεσθαι, ἅμα δὲ βουλόμενοι μελέτην τοῦ ναυτικοῦ ποιεῖσθαι. τὸν μὲν οὖν ἕνα τῶν στρατηγῶν ἀπέστειλαν Πυθόδωρον ὀλίγαις ναυσί, Σοφοκλέα δὲ τὸν Σωστρατίδου καὶ Εὐρυνμέδοντα τὸν
 6 Θουκλέους ἐπὶ τῶν πλειόνων νεῶν ἀποπέμψειν ἔμελλον. ὁ δὲ Πυθόδωρος ἤδη ἔχων τὴν τοῦ Λάχης τῶν νεῶν ἀρχὴν ἐπλευσε τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος ἐπὶ τὸ Λοκρῶν φρούριον ὃ πρότερον Λάχης εἶλε· καὶ νικηθεὶς μάχῃ ὑπὸ τῶν Λοκρῶν ἀνεχώρησεν.

116. Ἐρρῶν δὲ περὶ αὐτὸ τὸ ἔαρ τοῦτο ὁ ῥύαξ τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς Αἴτνης, ὥσπερ καὶ τὸ πρότερον. καὶ γῆν τινα ἐφθειρε

4. διέλυσαν τὸν πόλ. auch 8, 46, 1 u. ähnl. mit *σπονδαί* 5, 1, 1.

115. 1. Σικελῶν ist Konj. von Bloomfield statt *Σικελιωτῶν*. Dieselbe Verwechselung auch 7, 57, 11 fast in allen Codd. Auf die Sikeler, welche im Innern der Insel wohnten, paßt *ἄνωθεν* ἐσβ. viel besser, als auf die entfernten Sikelioten, und sie waren auch mit Athen verbündet: 103, 1. 4, 25, 9. Cl. behält die handschriftl. Lesart bei, ohne den Einwurf Bloomfields zu berücksichtigen, daß, da ein Teil der Sikelioten auf der Seite von Syrakus stand, die mit Athen verbündeten nicht einfach οἱ Σικε-

λιῶται genannt werden konnten. — τὰ ἔσχατα Grenzgebiet, wie 106, 2. — τὰς Αἰόλου νήσους Kap. 88.

2. Πυθόδωρον wohl der 2, 2, 1 erwähnte.

3. πλεύσαντες, nämlich zu den Ath. — *παρεσκευάζοντο* gehört zu ὥς οὐ περιοφόμενοι.

4. αὐτοῖς den Bundesgenossen in Sicilien.

5. Σοφοκλέα nach Roschers Vermutung das gleichnamige Mitglied der Dreißig.

6. πρότερον. Kap. 99.

116. 1. περὶ αὐτὸ τὸ ἔαρ gegen das Frühjahr 425.

τῶν Καταναίων, οἳ ἐπὶ τῇ Αἴτνῃ τῷ ὄρει οἰκοῦσιν, ὅπερ μέγιστόν ἐστιν ὄρος ἐν τῇ Σικελίᾳ. λέγεται δὲ πεντηκοστῷ ἔτει 2
 ῥυῆναι τοῦτο μετὰ τὸ πρότερον ῥεῦμα, τὸ δὲ ξύμπαν τρις γεγε-
 νῆσθαι τὸ ῥεῦμα ἀφ' οὗ Σικελία ὑπὸ Ἑλλήνων οἰκεῖται. ταῦ- 3
 τα μὲν κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον ἐγένετο, καὶ ἕκτον ἔτος τῷ
 πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

2. πεντηκοστῷ. Danach fiel der frühere Ausbruch in d. J. 475. Da aber nach dem Marmor Parium im J. 479 ein Ausbruch des Ätna stattfand, und da Thuk. durch λέγεται selbst andeutet, daß ihm die Sache nicht genau bekannt sei, so darf man unbedenkl. das letztgenannte

Jahr als das richtige annehmen. Mit dem dritten Ausbruch, von dem Thuk. gehört hat, meint er wohl einen noch ältern und nicht, wie Dodwell glaubte, den von Diodor 14, 59 erwähnten, der ins J. 396 fiel.